

ANDREA CAMILLERI

UŽKANDŽIŲ VAGIS

baltos lankos

ANDREA CAMILLERI

užkandžių vagis

ANDREA CAMILLERI

užkandžių vagis

Iš italų kalbos vertė
Vaiva Daraškevičiūtė

baltos lankos

UDK 850-3
Ca-131

Dailininkas
Zigmantas Butautis

Maketuotoja
Sigrida Juozapaitytė

Printed in Lithuania
ISSN 2029-2597
ISBN 978-9955-23-353-4

Vienas

ATSIBUDO BLOGAI NUSITEIKĘS: šlapia nuo prakaito paklodė tampriai apsivyniojusi aplink kūną tarytum mumijos vyturai, miegojo neramiai dėl iš vakaro sukirstos vakarienės – pusės kilogramo sardinių ir volungės. Atsikėlė, nuėjo į virtuvę, išsitraukė pusę butelio gazuoto vandens. Gerdamas pažvelgė pro atdarą langą. Brėkštanti aušra žadėjo gražią dieną – jūra rami lyg stalas, dangus skaidrus, be debesų. Montalbanas, įsitikinęs, kad bus geras oras, nurimo – įdienojus puiki nuotaika garantuota. „Ankstoka“, – sumurmėjo ir ant galvos užsitraukdamas antklodę susiruošė pamiegoti dar dvi valandas. Pagalvojo, kaip visuomet darydavo prieš užmigdamas, apie Liviją, gulinčią savo lovoje Bokadasėje, Genujoje: šis palaimingas vaizdas jį lydėjo kiekvienoje kelionėje, ilgesnėje ar trumpesnėje, į *the country sleep**, kaip sakoma jam labai patinkančiame Dylano Tomaso** eilėraštyje.

Kelionė buvo vos prasidėjusi, kai pasigirdo telefono skambutis. Jam pasirodė, kad tas garsas ėjo kiaurai: kaip grąžtas įsisuko per vieną ausį, tada išėjo per kitą palikdamas ertmę smegenyse.

* Sapnų šalį. (Ang.)

** Dylanas Marlais Thomas (1914–1953) – Velso poetas ir rašytojas. (Red. past.)

– Klausau!

– Su kuo kalbu?

– Iš pradžių pasakyk, kas esi.

– Aš – Katarela.

– Kas yra?

– Atleiskite man, komisare, nepažinau jūsų balso. Gal todėl, kad pažadinau iš miego.

– Žinoma, gali būti, penktą valandą ryto! Gal pagaliau baigęs kalbėti nesąmones pasakysi man, kas atsitiko?

– Macaroje del Vale nužudytas žmogus.

– O kodėl man turėtų rūpėti? Aš esu Vigatoje.

– Bet, komisare, žinokite, kad mirusysis...

Metė ragelį, ištraukė laidą. Prieš užmerkdamas akis pagalvojo, kad galbūt tai jo draugas Valentė, Macaros kvestoriaus* pavaduotojas, liepė jį surasti. Paskambins jam vėliau, iš savo kabineto.

Žaliuzės su trenksmu atsimušė į sieną ir Montalbanas pašoko lovoje, akys paklaikusios iš siaubo, pro vis dar supantį miego rūką pasivaideno, kad kažkas į jį šovė. Tik metęs žvilgsnį pamatė, kad oras pasikeitė: šaltas ir drėgnas vėjas gainiojo gelsvas bangų putas, dangus buvo visiškai užtrauktas lietų žadančių debesų.

Keikdamasis atsikėlė, nuėjo į vonią, paleido duše vandenį, išsimuilino. Staiga vanduo baigėsi. Vigatoje, kaip ir Marineloje, kur jis gyveno, vanduo atsirasdavo tikriausiai kas tris dienas. Tikriausiai, nes negalėjai ži-

* *Questore* (it.) – šiuolaikinėje Italijos policijos struktūroje – rajono policijos komisariato vadovas. (Red. past.)

noti, ar jis atsiras tą pačią dieną, ar ateinančią savaitę. Todėl Montalbanas įsigudrino ant namo stogo įrengti papildomus bakus ir mėgautis vandens autonomija, tačiau, matyt, šį kartą vandens nebuvo aštuonias dienas. Nubėgo į virtuvę, pakišo puodą po plonu siūlu iš kriauklės čiaupo varvančia čiurkšle, tą patį padarė prie praustuvo. Su trupučiu surinkto vandens kažkaip sugebėjo nusiplauti muilą, tačiau visas šis įvykis, žinoma, nepataisė jam nuotaikos. Vairuodamas į Vigatą ir keikdamas visus sutiktus vairuotojus, kurie, jo įsitikinimu, kelio taisykles naudojo vien užpakaliui nusivalyti, prisiminė Katarelos skambutį ir nevykusį paaiškinimą.

Dabar suvokė, kad naktį jam į galvą atėjusi mintis, jog jo ieško Valentė dėl kokios nors Macaroje įvykusios žmogžudystės, buvo absurdiška, – jei kolegai jo būtų prireikę penktą valandą ryto, skambintų namo, o ne į komisariatą. Toks paaiškinimas, matyt, šovė į galvą dėl to, kad nuramintų sąžinę ir ramiai pasapnuotų dar porą valandų.

– Visiškai nieko nėra! – pranešė Katarela vos tik jį pamatęs, pagarbiai stodamasis nuo budėtojo kėdės. Jie su Facijumi nusprendė skirti jam šias pareigas: nors tas ir atraportuodavo apie neįtikėtinus ir protu nesuvokiamus skambučius, šiame poste neabejotinai galėjo pridaryti mažiau žalos nei bet kurioje kitoje vietoje.

– O, kas yra, šventė?

– Ne, komisare, ne šventė, bet visi uoste. Ten sujudimas dėl to numirėlio Macaroje, dėl jo aš jums skambinau, pamenate, šį rytą anksčiausiai.

– Bet jei numirėlis Macaroje, ką jie daro uoste?

– Ne, komisare, numirėlis čia.

– Tai jei numirėlis yra čia, šventasis Kristau, kodėl man sakai, kad mirė Macaroje?

– Todėl, kad jis buvo iš Macaros, dirbo ten.

– Katarela, pagal tavo logiką, jei čia, Vigatoje, nužudys turistą iš Bergamo, ką man sakysi? Kad numirėlis yra Bergame?

– Komisare, dalykas tas, kad šis žmogus čia mirė keliaudamas pro šalį. Tiesiog nušovė jį tuo metu, kai buvo Macaros žvejų laive.

– O kas nušovė?

– Tunisiečiai, komisare.

Nusivylęs nebandė sužinoti daugiau.

– Tikriausiai pareigūnas Audželas nuvyko į uostą?

– Taip, pone.

Jo pavaduotojas Mimi Audželas būtų labai patenkintas, jei jis į uostą nekeltų kojos.

– Klausyk, Katarela, turiu parašyti raportą. Manęs nėra niekam.

– Alio, komisare! Panelė Livija skambina iš Genujos. Ką daryti, komisare? Ar kalbėsite su ja?

– Sujunk su ja.

– Tačiau net dešimt minučių nepraėjo, kai sakėte, kad jūsų niekam nėra...

– Katarela, pasakiau tau, sujunk su ja!

– Klausau, Livija? Labas.

– Velnias, o ne labas. Visą rytą bandau tau prisiskambinti. Tavo namuose telefonas atjungtas.

– O taip. Pamiršau jį įjungti. Klausyk, dabar tave prajuokinsiu, šį rytą penktą valandą man paskambino, kad...

– Neturiu noro juoktis. Bandžiau skambinti pusę aštuonių, po aštuonių penkiolika, skambinau...

– Livija, paaiškinau tau, kad užmiršau...

– Mane. Paprasčiausiai mane užmiršai. Vakar buvau tave įspėjusi, kad skambinsiu pusę aštuonių, jog nuspręstume...

– Livija, įspėju tave. Lyja ir pučia vėjas.

– Tai ką?

– Žinai. Kai toks oras, man užeina bloga nuotaika. Nenorėčiau, kad žodis po žodžio...

– Supratau. Daugiau tau nebeskambinsiu. Skambink pats, jei nori.

– Montalbanai? Kaip sekasi? Pareigūnas Audželas man viską pranešė. Nėra jokių abejonių, kad šis reikalas yra tarptautinės svarbos. Nemanote?

Pasijuto lyg iškritęs iš dangaus, nesuprato, apie ką kvestorius kalba. Nusprendė apsimesti, kad jam viskas aišku.

– Taip, iš tiesų.

Tarptautinės svarbos reikalas?!

– Vis dėlto liepiau, kad pareigūnas Audželas praneštų prefektui. Juk, kaip čia pasakius, reikalas susijęs su emigracija.

– Na, taip.

– Montalbanai, ar gerai jaučiatės?

– Puikiai. O ką?

– Ne, nieko, man pasirodė...

– Šiek tiek skauda galvą, ir viskas.

– Šiandien kokia diena?

– Ketvirtadienis, pone kvestoriau.

– Klausykite, gal šeštadienį norite ateiti pas mus vakarienės? Mano žmona paruoš jums spagečių su sepijom. Tikras delikatesas.

Pasta su sepijom. Su dabar apėmusia nuotaika būtų galėjęs paruošti padažo tonoms spagečių. Tarptautinės svarbos reikalas?

Įeina Facijus ir jis jį užsipuola.

– Gal kas nors norėtų būti toks malonus ir pasakyti man, kas per velniava čia vyksta?

– Komisare, neužsipulkite manęs tik todėl, kad blogas oras. Šiandien anksti ryte, prieš pranešdamas pareigūnui Audželui, bandžiau jūsų ieškoti.

– Per Katarelą? Jei bandai man pranešti svarbų dalyką per Katarelą, vadinasi, esi visiškas niekšas. Puikiausiai žinai – kai jis ką nors sako, neįmanoma nieko suprasti. Kas atsitiko?

– Macaros žvejų laivas, kaip pasakoja kapitonas, žvejojo tarptautiniuose vandenyse, kai jį užpuolė tunisiečių laivas. Iš šio pasipylė automato šūviai. Žvejų laivas pasiuntė signalą mūsiškiam laivui „Žaibas“ ir sugebėjo pasprukti.

– Šaunuolis.

– Kas?

– Žvejų laivo kapitonas, kuris užuot kapituliavęs rado drąsos pasprukti. O tada?

– Buvo nušautas vienas įgulos narys.

– Iš Macaros?

– Taip ir ne.

– Gal paaiškinsi?

– Jis buvo tunisietis. Sako, kad dirbo su tvarkingais dokumentais. Ten beveik visos įgulos mišrios. Visų pirma todėl, kad tunisiečiai – geri darbininkai, antra, dėl to, kad jei laivą sustabdytų – žinotų, kaip kalbėti su anais.

– Tu tiki, kad laivas žvejojo tarptautiniuose vandenyse?

– Aš? Negi aš panašus į silpnaprotį?

– Alio, komisaras Montalbanas? Čia Marnitis iš uosto valdybos.

– Klausau jūsų, viršininke.

– Skambinu dėl to bjauraus reikalo, dėl tunisiečio, nužudyto macariečių žvejybos laive. Šiuo metu apklausiu kapitoną, kad tiksliai nustatytume, kur jo laivas buvo užpuolimo ir tolesnių įvykių metu. Paskui jis užsuks į jūsų skyrių.

– Kam? Argi mano pavaduotojas jo neapklausė?

– Apklausė.

– Tai nėra ko jam čia eiti. Esu jums labai dėkingas už rūpestį.

Jį norėjo tiesiog per prievartą įvelti į tą reikalą.

Durys atsivėrė su tokiu trenksmu, kad komisaras pašoko nuo kėdės. Pasirodė labai susijaudinęs Katarela.

– Prašau atleisti už trenksmą – durys man išslydo iš rankų.

– Jei dar taip nutiks, šausiu į tave. Kas yra?

– Ką tik paskambino, kad rado vieną lifte.

Bronzinė, subtiliai apkalta rašalinė nepataikė Katarelai į kaktą, tačiau smūgis, kuriuo ji trenkėsi į durų medį, nuskambėjo lyg patrankos šūvis. Katarela pasilenkė ir rankomis užsidengė galvą. Montalbanas atsigriebė daužydamas rašomąjį stalą. Atskubėjo pasiruošęs išsitraukti ginklą Facijus.

– Kas čia buvo? Kas vyksta?

– Išsiaiškink, ką šitas kvailys kalba apie kažką, uždarytą lifte. Tegul kreipiasi į gaisrininkus. Išsivesk jį iš čia, nebenoriu klausyti jo šnekų.

Facijus grįžo po akimirkos.

– Rastas žmogus, nužudytas lifte.

Atraportavo paskubomis baimindamasis, kad vėl bus paleista rašalinė.

– Kozentinas Džuzepė, sargas įgaliotinis, – prisistatė žmogus, sutiktas prie lifto atviromis durimis. – Tai aš radau vargšą poną Lapekorą.

– Keista, kodėl aplink nėra jokių smalsuolių? – nusistebėjo Facijus.

– Išsiuntinėjau visus namo. Manęs čia klauso. Gyvenu šeštajame aukšte, – pasakė sargas išdidžiai taisydamasis uniformos švarką.

„Kas liktų iš Džuzepės Kozentino galios, jei jis gyventų rūsyje“, – nusišaipė sau Montalbanas.

Velionis ponas Lapekora gulėjo ant lifto grindų, pečiai buvo atremti į užpakalinę sieną. Prie dešiniosios rankos voliojosi dar neatkimštas „Corvo bianco“ vyno butelis. Šalia kairiosios rankos – šviesiai pilka skrybėlė. Ponas Lapekora buvo puikiai atrodantis

šešiasdešimtmetis, apsirengęs nuo kojų iki galvos tvarkingai, su kaklaraiščiu. Jo atmerktos akys žiūrėjo su nuostaba – lyg dėl to, kad buvo apsišlapinęs. Montalbanas pasilenkė, pirštu palietė tamsią dėmę tarp mirusiojo kojų – tai ne šlapimas, o kraujas. Liftas pasitaikė toks, kuris važinėja įmūrytas į sieną, todėl buvo neįmanoma pamatyti mirusiojo iš nugaros, kad suprastum, ar jis buvo nužudytas peiliu, ar nušautas. Giliai įkvėpė oro – šūvio dulkių nesijaučia, galimas daiktas, buvo papjautas.

Reikėjo pranešti medicinos ekspertams.

– Kaip manai, gydytojas Paskvanas vis dar uoste ar jau grįžo į Montelūzą? – paklausė Facijaus.

– Turėtų dar būti uoste.

– Eik, pašauk jį. Jei yra Jakomucis ir ekspertų šutvė, būtų gerai, kad ir jie atvyktų.

Facijus išbėgo paskubomis. Montalbanas pasisuko į sargą, kuris, pajutęs, kad bus reikalingas, pagarbiai atsistojo į poziciją „ramiai".

– Pauzė, – pavargusiu balsu ištarė Montalbanas.

Komisaras sužinojo, kad name yra šeši aukštai, kiekviename aukšte – po tris butus, visi apgyvendinti.

– Aš gyvenu šeštajame aukšte, paskutiniame, – vėl pakartojo Kozentinas Džuzepė.

– Ar ponas Lapekora buvo vedęs?

– Taip, pone. Palmizano Antonietą.

– Ir našlę išsiuntėte namo?

– Ne, pone. Našlė dar nežino, kad liko našlė. Ji anksti šį rytą išvyko į Fjaką aplankyti savo sesers, nes toji blogai jaučiasi. Išvažiavo autobusu pusę septintos.

– Atleiskite, bet iš kur jūs visa tai žinote?

Nejaugi butas šeštajame aukšte jam suteikė tokią valdžią, kad visi privalėjo atsiskaityti, ką daro, ir dar paaiškinti dėl ko?

– Nes ponia Palmizano Lapekora, – paaiškino sargas, – tai pasakė vakar mano poniai. Mat abi moteriškės kartais pasikalba.

– Ar jie turi vaikų?

– Vieną. Gydytojas. Bet dirba toli nuo Vigatos.

– Kuo užsiėmė velionis?

– Buvo verslininkas. Granė gatvėje turėjo studiją. Bet paskutiniais metais ten eidavo tik tris kartus per savaitę – pirmadienį, trečiadienį ir penktadienį, – sakydavo, kad nebeturi noro dirbti. Buvo pasitaupęs pinigų, nuo nieko nepriklausė.

– Jūs – aukso kasyklos, pone Kozentinai.

Sargas vėl grįžo į poziciją „ramiai".

Tuo metu pasirodė maždaug penkiasdešimties metų moteris, jos kojos priminė medžio kamienus. Rankose laikė perpildytus pirkinių plastikinius maišus.

– Buvau apsipirkti, – pareiškė griežtai žiūrėdama į komisarą ir sargą.

– Man labai gaila, – atsakė Montalbanas.

– O aš, ką? Kodėl dabar turiu kopti į šeštąjį aukštą pėsčiomis? Kada išvešite nužudytąjį?

Ir dar kartą nudeginusi abu žvilgsniu pradėjo sunkiai kopti į viršų. Kvėpavo pro nosį kaip įniršęs bulius.

– Tai baisi moteris, pone komisare. Ji vardu Pina Gaetana. Gyvena bute greta mūsiškio ir nėra dienos, kad nebandytų vaidytis su mano žmona, kuri būdama

tikra ponia nesileidžia įveliama į ginčus. O toji atsigriebia triukšmaudama kaip tik išmanydama, ypač tada, kai aš miegu po naktinės tarnybos.

Peilio, kuris styrojo tarp pono Lapekoros menčių, rankena buvo susidėvėjusi. Tiesiog niekuo neypatingas virtuvės įrankis.

– Kaip jums atrodo, kada jį nužudė? – paklausė komisaras gydytojo Paskvano.

– Iš akies – šiandien ryte tarp septintos ir aštuntos valandos. Bet pasakysiu tiksliau.

Atvyko Jakomucis su savo kolegomis mokslininkais ekspertais ir pradėjo savo sudėtingus tyrimus.

Montalbanas išėjo pro duris, pūtė vėjas, bet dangų vis tiek dengė debesys. Gatvė buvo labai trumpa, joje – tik dvi parduotuvės, viena priešais kitą. Iš kairės – daržovių ir vaisių parduotuvė. Prie prekystalio stovėjo lieknas išdžiūvęs vyriškis, vienas jo storų akinių stiklas buvo užklijuotas.

– Laba diena, aš – komisaras Montalbanas. Galbūt šį rytą atsitiktinai matėte išeinantį arba įeinantį pro duris poną Lapekorą?

Išdžiūvėlis nusijuokė ir nieko neatsakė.

– Ar girdėjote mano klausimą? – ištarė komisaras šiek tiek pakėlęs balsą.

– Girdėti girdėjau, – atsakė daržovių pardavėjas, – tačiau su matymu viena nelaimė, net jei pro tas duris išvažiuotų tankas – ir tai nesugebėčiau jo pamatyti.

Po dešine buvo žuvų parduotuvė su dviem pirkėjais viduje. Komisaras palaukė, kol jie išeis, ir tada įžengė.

– Laba diena, Lolai.

– Laba diena, komisare. Turiu doradų, labai šviežios.

– Lolai, atėjau čia ne žuvies pirkti.

– Atėjote dėl mirusiojo.

– Taip.

– Kaip mirė ponas Lapekora?

– Peilio dūris tarp menčių.

Lolas žiūrėjo į jį išsižiojęs.

– Lapekora nužudytas?!

– Kodėl taip stebiesi?

– Bet kas gi galėjo nemėgti pono Lapekoros? Buvo tiesiog džentelmenas. Kažkokia beprotystė.

– Ar matei jį šį rytą?

– Ne.

– Kelintą atidarei parduotuvę?

– Pusę septintos. Ach taip, prie kampo sutikau ponią Antonietą, jo žmoną, kuri labai skubėjo.

– Ji važiavo į Fjaką, norėjo suspėti į autobusą.

„Tikriausiai Lapekora buvo nužudytas prieš jam išeinant į lauką, tuo metu, kai laukė lifto", – nusprendė Montalbanas. Jis gyveno ketvirtajame aukšte.

Gydytojas Paskvanas išsivežė nužudytąjį į Montelūzą, kad atliktų skrodimą. Jakomucis dar šiek tiek užtruko į tris plastikinius maišelius pildamas cigarečių nuorūkas, gerą saują dulkių ir mažytį medžio gabaliuką.

– Duosiu tau žinią.

Montalbanas įėjo į liftą ir pasižiūrėjo į sargą, kuris per visą šitą laiką nepasitraukė iš vietos nė per centimetrą. Atrodė, kad Kozentinas delsia.

– Kas yra?

– Ant grindų dar liko kraujo.

– Tai ką? Būkite atsargus, neišsipurvinkite batų. Ar norite kopti į šeštąjį aukštą pėsčiomis?

Du

– ĮEIKITE, ĮEIKITE, – džiaugsmingai pakvietė ponia Kozentino, apvali ir ūsuota, bet neįtikėtinai simpatiška.

Montalbanas įėjo į valgomąjį, sujungtą su svetaine. Ponia susirūpinusi pasisuko į vyrą.

– Tau nepavyko pailsėti, Pepe.

– Pareiga. Kai yra pareiga, nieko nepadarysi.

– Ponia, jūs šį rytą buvote išėjusi?

– Niekada neišeinu, kol negrįžta Pepė.

– Ar pažįstate ponią Lapekorą?

– Taip, taip. Kai susitikdavome belaukdamos lifto, visuomet šiek tiek paplepėdavome.

– Ar su jos vyru taip pat plepėdavote?

– Ne. Man jis nebuvo simpatiškas. Šaunus žmogus, nieko nepasakysi, bet man ne prie širdies. Atsiprašysiu truputėlį...

Išėjo. Montalbanas atsisuko į sargą.

– Kur jūs dirbate?

– Druskos sandėlyje. Nuo aštuonių vakaro iki aštuonių ryto.

– Jūs radote lavoną, tiesa?

– Taip, pone. Buvo daugiausia dešimt minučių po aštuonių. Sandėlis už poros žingsnių nuo čia. Iškviečiau liftą...

– Jis nestovėjo pirmajame aukšte?

– Ne, nestovėjo, puikiausiai pamenu, kad paspaudžiau mygtuką.

– Tikriausiai nežinote, kuriame aukšte stovėjo?

– Galvojau apie tai, komisare. Sprendžiant iš to, kiek laiko važiavo, mano manymu, buvo penktajame aukšte. Manau, suskaičiavau teisingai.

Kažkas buvo ne taip. Apsirengęs nuo galvos iki kojų ponas Lapekora...

– Beje, kuo jis buvo vardu?

– Aurelijus, vadino Arelijumi.

...užuot nulipęs, pakilo vienu aukštu į viršų. Pilkoji skrybėlė buvo įrodymas, kad rengėsi eiti į lauką, o ne aplankyti ką nors iš kaimynų.

– O ką darėte tada?

– Nieko. Tai yra kadangi liftas atvažiavo, atidariau duris ir pamačiau mirusįjį.

– Jį palietėte?

– Juokaujate? Aš šituose dalykuose esu patyręs.

– Kaip supratote, kad jis miręs?

– Jau pasakiau, turiu patirties. Taigi iš daržovių krautuvės paskambinau jums. Tada stojau saugoti lifto.

Įėjo ponia Kozentino su garuojančiu puodeliu.

– Ar malonėtumėte išgerti kavos?

Komisaras teikėsi būti malonus. Tada pasuko išėjimo link.

– Palaukite sekundę, – pasakė sargas iš stalčiaus traukdamas bloknotą su rašikliu ir tiesdamas jam.

– Nes jums reikia užsirašyti informaciją, – paaiškino atsakydamas į nustebusį komisaro žvilgsnį.

– Negi esame mokykloje? – nemandagiai sumurmėjo Montalbanas.

Jis nepakentė policininkų, kurie užsirašinėdavo parodymus. Jei pamatydavo tokį per televizorių, tuojau pat perjungdavo kanalą.

Bute šalimais gyveno ponia Gaetana Pina, su storomis lyg medžio kamienai kojomis. Vos tik pamačiusi Montalbaną ponia užsipuolė.

– Ar pagaliau išvežėte lavoną?

– Taip, ponia. Galite naudotis liftu. Ne, neuždarykite. Turiu jums užduoti porą klausimų.

– Man?! Aš neturiu ką pasakyti.

Iš vidaus pasigirdo balsas, greičiau ne balsas, o bosinis triukšmas.

– Tanina! Nebūk bjauri! Įleisk poną!

Komisaras įėjo į jau matyto išplanavimo valgomąjį-svetainę. Ant fotelio vilkėdamas berankoviais marškinėliais su apklotu ant kojų sėdėjo dramblys – gigantiško dydžio vyras. Basos kojos, kyšančios iš po antklodės, buvo lyg letenos, ilga mėsinga nosis priminė straublį.

– Sėskitės, – pasakė vyras, rodydamas kėdę, – jis akivaizdžiai norėjo pasišnekėti, – kai mano žmona elgiasi bjauriai, man norisi...

– ...baubti? – netyčia išsprūdo Montalbanui.

– ...duoti jai į galvą. Klausau jūsų.

– Jūs pažinojote poną Aurelijų Lapekorą?

– Aš šitame name nieko nepažįstu. Gyvenu čia penkerius metus ir nepažįstu net šuns. Per penkerius metus nebuvau nė karto išėjęs į laiptinę. Nega-

liu vaikščioti, man per sunku. Čia į viršų, nes į liftą netilpau, mane užnešė keturi uosto nešikai. Mane atgabeno kaip pianiną.

Nusijuokė, lyg griaustinis nugriaudėjo.

– Aš pažinojau poną Lapekorą, – įsiterpė žmona, – antipatiškas žmogus. Pasisveikinti jam buvo tiesiog kančia.

– Kaip jūs, ponia, sužinojote, kad jis nužudytas?

– Kaip sužinojau? Buvau susirengusi eiti apsipirkti ir laukiau lifto. Niekaip neatvažiavo. Pamaniau, kad kas nors paliko atviras duris, kaip dažnai atsitinka su šitais tinginiais, kurie gyvena mūsų name. Nulipau laiptais ir pamačiau sargą, saugantį lavoną. O vėliau, kai grįžau iš parduotuvės, teko su pirkiniais užlipti laiptais, – iki šiol trūksta kvapo.

– Ir visa laimė, mažiau šnekėsi, – pasakė dramblys.

„KRISTOFOLEČIŲ šeima“ – toks užrašas kabojo ant trečiojo buto durų. Bet nors kiek komisaras beldėsi, niekas neatvėrė durų. Grįžo ir pastukseno į Kozentino namų duris.

– Klausau jūsų, komisare.

– Ar Kristofolečių šeima...

Sargas smarkiai pliaukštelėjo sau per kaktą.

– Pamiršau jums pasakyti! Dėl tos žmogžudystės visiškai išgaravo iš galvos. Ponai Kristofolečiai, abudu, yra išvykę į Montelūzą. Jai, poniai Romildai, atliko operaciją, – kažkokios moteriškos problemos. Rytoj turėtų grįžti.

– Ačiū.

– Nėra už ką.

Žengė porą žingsnių per laiptinę, grįžo atgal, sustojo.

– Klausau jūsų, komisare.

– Jūs prieš tai man prasitarėte, kad turite patirties su numirėliais. Iš kur?

– Porą metų dirbau sanitaru.

– Ačiū.

– Nėra už ką.

Nusileido į penktąjį aukštą, kuriame, pasak sargo, buvo sustojęs liftas su jau nužudytu Aurelijumi Lapekora. Lapekora užlipo čia, kad su kažkuo susitiktų, ir tas kažkas jį nudūrė?

– Atleiskite, ponia, aš esu komisaras Montalbanas.

Duris atidarė jauna, trisdešimtmetė, labai graži, bet išsitaršiusi ir pasimetusi ponia. Prisidėjo prie lūpų rodomąjį pirštą duodama ženklą tylėti.

Montalbanas sunerimo. Ką reiškia šitas gestas? Ar tik neapvylė jo įprotis vaikštinėti be ginklo! Jaunoji moteris tyliai pasitraukė nuo durų ir komisaras įėjo, dairydamasis aplink save pamatė, kad atsidūrė nedideliame kabinete, pilname knygų.

– Prašau, kalbėkite labai tyliai, jei kūdikis atsibus – galas, pokalbį būsime priversti nutraukti, verks be pabaigos.

Montalbanas lengviau atsipūtė.

– Ponia, jūs viską žinote, tiesa?

– Taip, man papasakojo ponia Gulota, kuri gyvena gretimame bute, – atsakė moteris šnibždėdama žodžius jam į ausį. Komisarui ši padėtis pasirodė labai jaudinanti.

– Tai jūs šį rytą dar nematėte pono Lapekoros?

– Ne, dar nebuvau išėjusi iš namų.

– O kur jūsų vyras?

– Feloje. Dėstytojauja gimnazijoje. Išvyksta automobiliu maždaug penkiolika minučių po šešių.

Jam buvo gaila, kad apklausa turėjo baigtis taip greitai: kuo daugiau žiūrėjo, tuo labiau ponia Gulizano – tokia pavardė buvo lentelėje ant durų – jam patiko. Jaunoji ponia savo moteriška intuicija tai pajuto. Nusišypsojo.

– Ar galiu jums pasiūlyti puodelį kavos?

– Mielai išgersiu, – atsakė Montalbanas.

Berniukas, kuris atidarė jam gretimo buto duris, galėjo būti daugiausia ketverių metų ir visiškai žvairavo.

– Kas esi, atėjūne? – paklausė.

– Aš – policininkas, – atsakė Montalbanas nusišypsodamas ir norom nenorom įsitraukdamas į žaidimą.

– Manęs gyvo nepaimsi, – suriko vaikas. Ir šovė į jį iš vandeninio pistoleto taikydamasis tiesiai į kaktą. Toliau užpuolikas buvo staigiai nuginkluotas ir, kol beginklis berniukas patempęs lūpą ruošėsi pravirkti, Montalbanas su žudiko šaltakraujiškumu šovė jam į veidą apipildamas vandeniu.

– Kas atsitiko? Kas čia?

Angeliuko mama, ponia Gulota, visai nebuvo panaši į šalia gyvenančią motiną. Daug negalvojusi ponia smarkiai aptalžė sūnų, tada griebė pistoletą, kurį komisaras buvo numetęs ant žemės, ir išsviedė jį per langą lauk.

– Štai kaip pasibaigs šitas jovalas!

Klykdamas širdį draskančiu balsu vaikas išlėkė į kitą kambarį.

– Tai jo tėvo kaltė, dovanoja visus šiuos žaislus! Jo nėra namie dieną naktį, o šitą velnią turiu prižiūrėti aš! O jūs ko norite?

– Aš – komisaras Montalbanas. Ar kartais netyčia šį rytą ponas Lapekora nebuvo pas jus užėjęs?

– Lapekora? Pas mus? Ir ko jis būtų čia ėjęs?

– Tai jūs man pasakykite.

– Aš pažinojau Lapekorą, tačiau persimesdavome tik frazėmis „laba diena“ ir „labas vakaras“, jokio žodžio daugiau.

– Galbūt jūsų vyras...

– Mano vyras nesikalbėdavo su Lapekora. Be to, kada būtų galėjęs kalbėtis? Jis visą dieną namie nebūna ir jam į viską nusispjaut.

– Kur jūsų vyras?

– Kaip matote, ne namie.

– Taip, bet kur dirba?

– Uoste. Žuvų turguje. Išeina pusę penkių ryto ir grįžta aštuntą vakaro. Laimingas tas, kas jį mato.

Vėl grįžo prie savo litanijos ponia Gulota.

Ant trečiojo ir paskutinio penktojo aukšto buto kabėjo lentelė: „PIČIRILO“. Duris atidarė penktą dešimtį perkopusi akivaizdžiai susinervinusi moteris.

– Ko jūs norite?

– Esu komisaras Montalbanas.

– Nieko nežinome.

Staiga Montalbanas pajuto dilgčiojimą paširdžiuose. Tai dėl šitos moters Lapekora užlipo į penktąjį aukštą?

– Leiskite man įeiti. Vis tiek privalau užduoti keletą klausimų.

Ponia Pičirilo jį nenoromis praleido į jaukią svetainę.

– Ar jūsų vyras namuose?

– Esu našlė. Gyvenu su dukterimi Luidžina, kuri yra viengungė, netekėjusi.

– Jei ji namuose, pakvieskite.

– Luidžina!

Pasirodė vos vyresnė nei dvidešimties metų mergina, mūvinti džinsus. Miela, bet labai išbalusi, akivaizdžiai siaubingai išsigandusi.

Dilgčiojimas paširdžiuose dar labiau sustiprėjo ir komisaras nusprendė pulti negailestingai.

– Šį rytą Lapekora buvo pas jus užėjęs. Ko norėjo?

– Ne! – išrėkė Luidžina vos ne verkdama.

– Prisiekiu jums! – antrino motina.

– Kokie buvo jūsų santykiai su ponu Lapekora?

– Jį pažinojome iš matymo, – atsakė ponia Pičirilo.

– Nepadarėme nieko blogo, – ašarojo Luidžina.

– Atidžiai manęs paklausykite: jei nepadarėte nieko blogo, jums nereikia verkti ir bijoti. Vienas liudininkas patvirtino, kad ponas Lapekora buvo penktajame aukšte, kai...

– Bet kodėl prikibote prie mūsų? Šitame aukšte gyvena dar dvi šeimos, kurios...

– Užteks! – neišlaikė Luidžina pagauta isterijos priepuolio. – Užteks, mama! Pasakyk jam viską! Pasakyk!

– Na, gerai. Anksti šį rytą mano dukra turėjo eiti pas kirpėją. Ji iškvietė liftą, šis atvažiavo iš karto. Turbūt buvo sustojęs aukštu žemiau, ketvirtajame.

– Kelintą valandą?

– Aštuntą, penkios minutės po aštuonių. Atsidarius durims dukra pamatė poną Lapekorą, gulintį ant žemės. Aš, nes ją lydėjau, pažiūrėjau į lifto vidų ir man pasirodė, kad tas guli girtas. Turėjo dar neatkimštą vyno butelį, be to... atrodo, buvo apsišlapinęs. Mano dukrai pasidarė šlykštu. Ji uždarė lifto duris ir nusprendė lipti žemyn pėsčiomis. Tuo metu liftas pajudėjo, kažkas jį iškvietė iš apačios. Mano dukters skrandis labai jautrus, o tas vaizdas mus abi supykino. Luidžina grįžo į namus šiek tiek atsigaivinti, taip pat ir aš. Nepraėjo nė penkios minutės, kai atėjo ponia Gulota pasakyti, kad vargšas ponas Lapekora buvo ne girtas, o miręs! Štai ir viskas.

– Ne, – pasakė Montalbanas, – čia dar ne viskas.

– Ką jūs šnekate? Papasakojau jums tiesą! – sušuko susinervinusi ir įsižeidusi ponia Pičirilo.

– Tiesa šiek tiek kitokia ir mažiau jums palanki. Jūs abi iš karto supratote, kad tas žmogus miręs. Bet nieko nedarėte, apsimetėte, kad jo netgi nebuvote mačiusios. Kodėl?

– Nenorėjome atsidurti ant visų liežuvių, – tyliai ištarė nugalėta ponia Pičirilo. Tačiau iš karto su iš kažkur atsiradusia energija isteriškai sušuko:

– Mes esame padorūs žmonės!

Ir tos dvi padorios asmenybės teikėsi leisti, kad lavoną atrastų koks nors kitas, tikriausiai ne toks padorus asmuo? O jei Lapekora dar buvo gyvas? Jos būtų nusispjovusios į jo gyvybę... Kodėl? Kaip galima? Išeidamas trenkė durimis ir atsidūrė priešais Faciją, kuris atskubėjo palaikyti jam draugijos.

– Aš čia, komisare. Jei ko nors reikia...

Jam į galvą šovė idėja.

– Taip, reikia. Už šių durų gyvena dvi moterys, motina ir dukra. Jos nesuteikė pagalbos. Nuvežk jas į poskyrį su didžiausiu įmanomu triukšmu. Visi namo gyventojai turi manyti, kad mes jas suėmėme. Vėliau, kai atvyksiu aš, jas paleisime.

Buhalteris Kulikija, kuris gyveno pirmajame ketvirtojo aukšto bute, vos tik atvėręs duris kumštelėjo komisarą ir nustūmė jį porą žingsnių nuo durų.

– Mano žmona neturi nieko girdėti, – pasakė užsitraukdamas užtrauktuką.

– Aš esu komisaras...

– Žinau, žinau. Atnešėte man butelį?

– Kokį butelį? – paklausė Montalbanas apstulbęs žiūrėdamas į konspiraciškai nusiteikusį išdžiūvusį septyniasdešimtmetį.

– Tą, kuris gulėjo šalia nužudytojo. „Corvo bianco" vyno butelį.

– Tai jis buvo ne pono Lapekoros?

– Na jau! Jis mano!

– Atleiskite, nelabai suprantu, gal galite paaiškinti?

– Šį rytą išėjau iš namų nupirkti maisto produktų ir, kai grįžau namo, atidariau lifto duris. Viduje buvo Lapekora, miręs, aš tai supratau iš karto.

– Jūs iškvietėte liftą?

– O kam? Jis ir taip jau buvo pirmajame aukšte.

– Tai ką darėte?

– Ką turėjau daryti, sūnau mano? Mano kairė koja ir dešinė ranka sužeistos. Mane pašovė amerikiečiai. Turėjau po keturis maišus pirkinių kiekvienoje rankoje, argi aš galėjau užlipti pėsčiomis?

– Norite man pasakyti, kad važiavote liftu su mirusiuoju?

– O kaip kitaip! Negana to, kai liftas sustojo mano aukšte, kuriame taip pat gyveno ir nužudytasis, vyno butelis išriedėjo iš maišo. Tada elgiausi taip: atrakinau namų duris, įnešiau maišus į vidų ir grįžau atgal pasiimti butelio. Bet nesuspėjau, nes liftas pradėjo važiuoti į viršų.

– Kaip įmanoma? Jei durys buvo atidarytos!

– Ne, pone! Aš jas uždariau per išsiblaškymą! Tai galva! Mano metų nebeveikia jau taip gerai. Nesumojau, ką daryti. Jei mano žmona sužinotų, kad pamečiau vyno butelį, mane papjautų. Turite patikėti manimi, komisare. Tai moteris, kuri gali padaryti bet ką.

– Papasakokite, kas nutiko paskui.

– Liftas vėl pravažiavo pro mane ir sustojo pirmajame aukšte. Taigi aš pradėjau leistis laiptais žemyn. Kai pagaliau su savo sužeista koja nusileidau, radau sargą, kuris visiems draudė prisiartinti. Aš jam papasakojau apie butelį ir jis man garantavo, kad praneš valdžiai. Jūs esate valdžia?

– Tam tikra prasme.

– Ar sargas jums pranešė apie butelį?

– Ne.

– Tai ką man dabar daryti? Ką daryti? Ji skaičiuoja mano pinigus! – skundėsi buhalteris grąžydamas rankas.

Viršutiniame aukšte pasigirdo nevilties kupini Pičirilo moterų balsai ir valdingas Facijaus:

– Lipkite žemyn pėsčiomis! Tylos! Lipkite!

Atsidarinėjo durys ir iš aukšto į aukštą skambėjo garsūs balsai:

– Ką areštuoja? Pas Pičirilo areštuoja? Jas išsiveža? Veža į kalėjimą?

Facijui einant pro šalį, Montalbanas ištiesė dešimt tūkstančių lirų:

– Po to, kai jas nuveši į poskyrį, nupirk butelį „Corvo bianco“ ir atnešk štai šitam ponui.

Apklausdamas kitus namo gyventojus, Montalbanas neaptiko nieko svarbaus. Vienintelis, pasakęs kažką įdomesnio, buvo pradinės mokyklos mokytojas Bonavija iš trečiojo aukšto. Jis papasakojo komisarui, kad jo aštuonerių metų sūnus Mateo ruošdamasis į mokyklą pargriuvo ir susigurino nosį. Kadangi kraujas tekėjo be perstojo, jį vežė į greitosios pagalbos punktą. Buvo pusė aštuntos ir lifte nesimatė nė ženklo – gyvo ar mirusio – pono Lapekoros.

Montalbanui paaiškėjo, kad velionis, atsižvelgus ir į keliones, kuriose dalyvavo jau kaip lavonas, visų pirma, buvo šaunus, tačiau neabejotinai antipatiškas žmogus, o, antra, buvo nužudytas lifte maždaug tarp septintos valandos trisdešimt penkių minučių ir aštuntos.

Jei žudikas rizikavo būti kurio nors namo gyventojo užkluptas lifte su auka, vadinasi, nusikaltimas buvo įvykdytas impulsyviai, o ne iš anksto suplanuotas.

Informacijos daug nebuvo ir komisaras trumpam nugrimzdo į apmąstymus. Tada pasižiūrėjo į laikrodį. Buvo jau antra valanda! Štai kodėl jautėsi toks išalkęs! Pašaukė Facijų.

– Einu valgyti pas Kalodžerą. Jei per tą laiką atvyks Audželas, atsiųsk jį pas mane. Tiesa, prie nužudytojo buto pastatyk apsaugą. Neleisk jai įeiti, kol aš negrįšiu.

– Kam?

– Našlei, poniai Lapekorai. Moterys Pičirilo vis dar čia?

– Taip, taip, komisare.

– Išsiųsk jas namo.

– O ką joms pasakyti?

– Kad tyrimas tęsiasi. Tegul apsikakoja šitos padorios moterys.

Trys

– KĄ GALIU JUMS pasiūlyti šiandien?

– Ką turi?

– Ko tik norite, iš pirmųjų patiekalų.

– Pirmojo nereikia, noriu pavalgyti lengvai.

– Antrajam patiekalui šiandien paruošiau saldžiarūgštį tuną ir menkę su ančiuvių padažu.

– Pradėjai domėtis didžiąja kulinarija, Kalai?

– Kartais užsimanau, užeina noras.

– Atnešk man nemažą porciją menkės. Ach taip, ir, kol laukiu, duok man gerą porciją jūros gėrybių užkandžiui.

Suabejojo. Ar tikrai pavalgys lengvai? Atsakymo nusprendė nebeieškoti ir atsivertė laikraštį. Ekonomikos reformos, kurias patvirtino Vyriausybė, atsieis ne penkiolika, o dvidešimt milijardų. Neabejotinai ruošiamasi kelti mokesčius kai kuriems produktams, iš jų – cigaretėms ir benzinui. Nedarbas Pietų Italijoje pasiekė tokius skaičius, kad jų geriau nežinoti. Šiaurės lygos* partija po visuotinio streiko dėl mokesčių nusprendė keisti Vyriausybę, – pirmas žingsnis atsiskyrimo link. Gyvenvietėje netoli Neapolio trisdešimt

* Dešiniųjų radikalų partija Italijoje, siekianti Pietų ir Šiaurės Italijos atsiskyrimo. (Vert. past.)

paauglių išprievartavo nepilnametę etiopę, miestelis juos gynė, negrė jiems buvo ne tik negrė, bet, tikriausiai, ir kekšė. Aštuonerių metų vaikas pasikorė. Suimti trys narkotikų prekeiviai, kurių vidutinis amžius – dvylika metų. Dvidešimtmetis išsitaškė smegenis žaisdamas rusišką ruletę. Pavydus aštuoniasdešimtmetis...

– Štai užkandis.

Montalbanas pasijuto jam dėkingas, dar viena kita naujiena ir jam būtų dingęs apetitas. Tada buvo patiekti aštuoni menkės gabaliukai, porcija, kurios akivaizdžiai būtų pakakę keturiems asmenims. Klykė iš džiaugsmo – menkės gabaliukai buvo paruošti taip, kaip pats Dievas liepė. Patiekalo tobulumą buvo galima pajusti vos įkvėpus aromato, – tinkamas džiūvėsėlių kiekis harmoningai derėjo su ančiuviais ir plaktu kiaušiniu.

Įsidėjęs į burną pirmą kąsnį nenurijo iš karto. Leido skoniui švelniai ir tolygiai pasklisti po liežuvį ir gomurį, kad šie aiškiai suvoktų, kokia dovana jiems buvo patiekta. Tik nurijo kąsnį ir prie stalo išdygo Mimi Audželas.

– Sėskis.

Mimi Audželas atsisėdo.

– Aš taip pat pavalgyčiau, – pasakė.

– Daryk, ką nori. Tik nekalbėk, sakau tau kaip brolis ir tik tavo paties labui, nekalbėk, kad ir kokia būtų priežastis. Jei pertrauksi mane tuo metu, kai valgau šitą menkę, galiu tave nudėti.

– Atnešk man spagečių su moliuskais, – pasakė visiškai nesibaimindamas dėl savo gyvybės Mimi pro šalį einančiam Kalodžerui.

– Su baltuoju ar pomidorų padažu?

– Su baltuoju.

Laukdamas Audželas pasisavino komisaro žurnalą ir pradėjo jį skaityti. Spagečiai atkeliavo tada, kai, visa laimė, Montalbanas jau buvo sudorojęs menkę. Mat Mimi negailėdamas apibarstė savo patiekalą parmezanu. Jėzau! Netgi hienai, kuri yra hiena ir minta dvėsena, suskaustų skrandį vien nuo minties apie lėkštę spagečių su moliuskais, apibarstytą parmezanu!

– Kaip tu elgeisi su kvestoriumi?

– Ką norėtum sužinoti?

– Norėčiau išsiaiškinti – laižei kvestoriui subinę ar kiaušus?

– Kokios mintys ateina tau į galvą?

– Mimi, pažįstu tave. Skubiai perėmei tą bylą su nušautu tunisiečiu, kad galėtum pasirodyti.

– Aš tiktai atlikau savo pareigą atsižvelgdamas į tai, kad tavęs nebuvo įmanoma rasti.

Jam pritrūko parmezano, užsibarstė dar porą šaukštelių, ant viršaus negailėdamas malūnėliu užsimalė pipirų.

– O kaip įėjai į prefekto kabinetą, šliaužbeing keliais?

– Salvai, baik pagaliau.

– Kodėl? Ar turiu nepaisyti to, kad nepraleidi progos man prikiaulinti?

– Aš? Aš norėjau tau prikiaulinti? Salvai, jei tikrai būčiau norėjęs tau prikiaulinti per šituos ketverius metus, kai dirbame drauge, šiuo metu vadovautum pačiam mažiausiam komisariatui pačiame nykiausiame Sardinijos užkampyje, o aš būčiau mažiausiai

kvestoriaus pavaduotojas. Tu, Salvai, žinai, kas esi? Skylėtas sietelis, per kurį pliaupia vanduo. O aš tik tai ir darau, kad stengiuosi užkimšti tas skyles kiek galėdamas.

Jis buvo visiškai teisus ir Montalbanas, išsiliejęs, pakeitė toną:

– Bent jau informuok mane.

– Surašiau raportą, ten viskas yra. Jūrinis žvejų laivas iš Macaros del Valo, pavadinimu „Šventasis Tėvas“, šešių žmonių ekipažas su tunisiečiu, kuris pirmą kartą buvo ant denio, vargšelis. Įprastas scenarijus, ką galiu pasakyti? Tuniso motorlaivis juos įspėja nesiartinti, žvejų laivas nepaklauso ir tie šauna. Šį kartą vis dėlto aplinkybės susiklostė kitaip, žuvo žmogus ir labiausiai dėl to apgailestaus tunisiečiai. Nes jiems rūpėjo tik sulaikyti žvejus ir gauti krūvą pinigų už jų paleidimą per valdytojų derybas su tunisiečių valdžia.

– O mūsiškiai?

– Kokie mūsiškiai?

– Mūsų valdžia nesikiša?

– Apsaugok, Viešpatie! Prarastų begalę laiko bandydama diplomatiškai išspręsti problemą. Ar tu supranti, kad kuo ilgiau žvejų laivas bus sulaikytas, tuo mažiau valdytojas uždirbs?

– Tai kažkokia suma nuo tunisiečių ekipažo jiems patenka į kišenę?

– Jie gauna procentus kaip policininkai kai kuriuose mūsų miestuose. Neoficialiai, deja. Laivo „Šventasis Tėvas“ kapitonas, kuris tikriausiai yra ir savininkas, sakė, kad juos užpuolė „Rameh“.

– O kas tai?

– Šitaip vadinasi tunisiečių motorinis laivas, kuriam vadovauja vienas pareigūnas, besielgiantis kaip tikras piratas. Kadangi šį kartą yra auka, mūsų valdžia bus priversta įsikišti. Prefektas pageidavo raporto su visomis smulkmenomis.

– Kokio velnio jie kišasi į mūsų reikalus užuot grįžę į Macarą?

– Tunisietis nemirė iš karto, Vigata buvo pats artimiausias uostas, tačiau vargšelis neišlaukė.

– Ar kvietė greitąją?

– Taip. Per laivą „Žaibas“, kuris visuomet yra išmetęs inkarą mūsų uoste.

– Mimi, kaip pasakei?

– Kaip aš pasakiau?

– Pasakei: „išmetęs inkarą“. Betrūko, kad taip būtum parašęs raporte prefektui. Tik pamanyk, jam taip nedaug tereikia! Išsikasei duobę savo paties rankomis, Mimi.

– O kaip turėjau parašyti?

– Prisišvartavęs, Mimi. Išmetęs inkarą, vadinasi, stovintis atviruose vandenyse. Esminis skirtumas.

– Ach, Kristau!

Visi žinojo, kad prefektas Dietrichas, kilęs iš Bolcano, neskyrė burlaivio nuo kreiserio, bet Audželas, rodos, įkliuvo į Montalbano tinklus, ir tas šypsojo sau į ūsą.

– Drąsos. Kaip viskas pasibaigė?

– „Žaibas“ nesugaišo nė ketvirčio valandos, kol atvyko į vietą, bet ten nieko nepastebėjo. Dreifavo aplinkui, bet be jokio rezultato. Tiek uosto valdyba

sužinojo per raciją. Šiaip ar taip šią naktį mūsų žvejų laivas sugrįš ir mes geriau sužinosime įvykio smulkmenas.

– Hm, – sumykė komisaras abejodamas.

– Kas yra?

– Nesuprantu – kuo čia dėti mes, mūsų valdžia, jei tunisiečiai nužudo tunisietį.

Mimi Audželas pažvelgė į jį išsižiojęs.

– Salvai, man, žinoma, išsprūsta kokia kvailystė, bet jau kai šauni tu – blogiau nei kulkosvaidis.

– Hm, – pakartojo Montalbanas ne visai įsitikinęs, kad pasakė kvailystę.

– O ką pasakysi apie tą numirėlį čia, lifte?

– Nieko nepasakysiu. Tas numirėlis mano. Tu pasigriebei nužudytą tunisietį? O aš imu šitą iš Vigatos.

„Tikėkimės, kad išsigiedrys, – pagalvojo Audželas. – Kitaip nežinia, kaip teks ištverti.“

– Alio, komisaras Montalbanas? Kalba Marnitis.

– Klausau jūsų, viršila.

– Norėjau jus įspėti, kad mūsų valdžia nusprendė, žinoma, su mano pritarimu, jog byla dėl žvejų laivo pasirūpins Macaros uosto valdyba. Beje, „Šventasis Tėvas“ turėtų būti uoste netrukus. Ar turite kokių nors pageidavimų dėl prisišvartavimo?

– Nemanau. Tačiau galvoju, kad privalėtume skubiai paklusti išmintingam jūsų valdybos nutarimui.

– Net nedrįsau to pasiūlyti.

– Čia Montalbanas, pone kvestoriau. Atleiskite, jei...

– Naujienos?

– Ne, nieko. Abejoju dėl to, kaip pasielgti, kaip čia pasakius, procedūriškai teisingai. Ką tik man skambino viršila Marnitis iš valdybos, pranešė, kad jų valdžia sutvarkė, jog nušauto tunisiečio byla būtų perduota į Macarą. Dabar mąstau, ar mes irgi...

– Supratau, Montalbanai. Manau, kad jūs teisus. Tuojau pat paskambinsiu savo kolegai į Trapanį ir pranešiu, kad mes atsisakome bylos. Macaroje, man rodos, dirba šaunus kvestoriaus pavaduotojas. Tegul viskuo rūpinasi jie. Šią bylą jūs pats nagrinėjote?

– Ne, mano pavaduotojas, pareigūnas Audželas.

– Įspėkite jį, kad skrodimo pažymą ir balistikos rezultatus siunčiame į Macarą. Pareigūnui Audželui paliksime kopiją susipažinti.

Kojos spyriu atidarė Mimi Audželo kabineto duris, ištiesė dešiniąją ranką, sugniaužė kumštį, o ant jo uždėjo kairiąją ranką.

– Laikykis, Mimi.

– Ką tai reiškia?

– Reiškia, kad tyrimas dėl nužudytojo žvejų laive perduotas Macarai. Tu lieki tuščiomis rankomis, o aš – su nužudytuoju iš lifto. Vienas – nulis.

Nuotaika pagerėjo. Ir iš tiesų, vėjas nurimo, dangus giedrinosi.

Maždaug trečią po pietų agentas Galas, kuris buvo įpareigotas stebėti velionio Lapekoros butą ir laukti sugrįžtančios našlės, pamatė prasiveriančias Kulikijų šeimos buto duris. Buhalteris priėjo prie agento ir atsidūsėjęs jam pranešė:

– Mano žmona užsnūdo.

Galas išklausė naujieną nežinodamas, ką atsakyti.

– Aš esu Kulikija, komisaras mane pažįsta. Ar valgysite?

Galas pajuto traukulius skrandyje, buvo išbadėjęs taip, kad maudė pilvą, tačiau tik pakratė galvą atsisakydamas.

Buhalteris nuėjo namo ir netrukus grįžo su lėkšte, kurioje buvo duona, nemenkas gabalas avių pieno sūrio, penki gabalėliai dešros, ir stiklu vyno.

– Tai „Corvo bianco“ vynas. Man jį atsiuntė komisaras.

Grįžo dar po pusvalandžio.

– Atnešiau jums laikraštį, greičiau laikas eis.

Pusę aštuntos vakaro, lyg davus sutartą ženklą, įėjimo pusėje nesimatė tokio lango ar balkono, prie kurio nebūtų žmonių, stebinčių ponios Antonietos Palmizano, vis dar nežinančios, kad tapo našle Lapekora, grįžimą namo. Spektaklį sudarė dvi dalys.

Pirmoji dalis: ponia Palmizano, kurią iš Fjakos atvykstantis autobusas išlaipino septintą valandą dvidešimt penkios minutės, po penkių minučių turėjo pasirodyti gatvės pradžioje išstatydama visų žvilgsniams savo orią figūrą ir nenutuokdama, kad netrukus ją ištiks baisi nelaimė. Šios, pirmosios, dalies jokiu būdu nebuvo galima praleisti, kad būtų galima geriau gėrėtis antrąja dalimi (žiūrovai paskubomis iš balkonų ir nuo langų persikelia į laiptinę): iš sargo išgirdusi priežastį, dėl kurios negali įeiti į savo butą, dabar jau našlė, Lapekora turėtų pradėti elgtis kaip

Dievo motina Marija, – rautis nuo galvos plaukus, rėkti, daužyti rankomis krūtinę, nuolankiai klausyti iš anksto paruoštų paguodos žodžių.

Šį kartą vaidinimas neįvyko.

„Būtų neteisinga, jei nelaimingoji ponia Palmizano sužinotų apie sutuoktinio nužudymą iš nepažįstamojo lūpų", – nusprendė sargas ir jo žmona. Apsirengę ta proga – jis pilku kostiumu, ji juodu kostiumėliu – lūkuriavo autobusų stotelėje. Prie jų veidų spalvos deranti apranga – jos juoda, jo pilka – priešais atsiradusiai poniai Antonietai pasakė daugiau nei žodžiai.

– Kas atsitiko? – išsigandusi sušnibždėjo ponia Antonieta.

Nėra tokios sicilietės moters, nesvarbu, iš kurio visuomenės sluoksnio, kilmingos ar beturtės, kuri peržengusi penktą dešimtį metų nelauktų paties blogiausio. Ko blogiausio? Bet ko, tačiau visuomet blogiausio. Ponia Antonieta nepažeidė taisyklės.

– Supratau, kažkas atsitiko mano vyrui?

Kadangi viską pasakė ji pati, Kozentinui ir jo poniai teliko tvirto peties vaidmuo. Jie ištiesė rankas gailestingai apkabindami.

Tada ponia Antonieta pasakė vieną dalyką, kurio, logiškai mąstant, pasakyti neturėjo.

– Jį nužudė?

Sutuoktiniai Kozentinai ir vėl ištiesė rankas jos apkabinti. Našlė susvyravo, bet išsilaikė nepargriuvusi.

Taigi prie langų prigludę stebėtojai pamatė tik nuviliančią sceną: ponia Lapekora tarp ponų Kozentinų ėjo ramiai kalbėdamasi. Išsamiai, su visomis detalėmis

pasakojo apie operaciją, kurią iškentė jos sesuo Fjakoje.

Pareigūnas Galas, septintą valandą trisdešimt penkios minutės išgirdęs sustojant liftą našlės aukšte, pakilo nuo laiptelio, ant kurio sėdėjo, ir žengė į priekį pasikartodamas nelaimingai moteriai iš anksto paruoštus užuojautos žodžius. Lifto durys atsivėrė, iš jo išėjo vyriškis.

– Kozentinas Džuzepė, sargas įgaliotinis. Kadangi poniai Lapekorai reikės laukti, pasiūliau jai pailsėti mano namuose. Praneškite komisarui. Gyvenu šeštajame aukšte.

Lapekorų bute vyravo tobula tvarka. Valgomajame-svetainėje, miegamajame, darbo kambaryje, virtuvėje, vonioje – visur jokios netvarkos. Darbo kambaryje ant stalo gulėjo velionio piniginė su visais dokumentais ir šimtu tūkstančių lirų. „Vadinasi, – tarė sau Montalbanas, – Aurelijus Lapekora apsirengė ir susiruošė eiti kažkur, kur jam nereikėjo nei dokumentų, nei pinigų." Atsisėdo ant šalia stalo stovinčios kėdės, pradėjo vieną po kito atidarinėti stalčius. Pirmajame iš kairės buvo sudėti antspaudai, seni vokai, siųsti adresu „AURELIJAUS LAPEKOROS ĮMONĖ – IMPORTAS IR EKSPORTAS", pieštukai, rašikliai, trintukai, iš apyvartos išėję pašto ženklai ir du raktų ryšuliai. Našlė paaiškino, kad tai – namų ir įstaigos raktų kopijos. Žemiau esančiame stalčiuje tebuvo tik pageltę virvele perrišti laiškai. Pirmame stalčiuje iš dešinės slypėjo netikėtumas – naujas pistoletas „Beretta", dvi atsarginės apkabos ir penkios

dėžutės šovinių. Teoriškai ponas Lapekora būtų galėjęs sukelti sumaištį atsišaudydamas. Paskutiniame stalčiuje buvo elektros lemputės, skutimosi peiliukai, virvutės, gumytės.

Komisaras liepė Galą pakeitusiam Galucui nunešti ginklą ir amuniciją į komisariatą.

– Vėliau patikrink, ar pistoletas buvo registruotas.

Kabinete tvyrojo agresyvus degintos žolės kvapas, nors komisaras vos tik įėjęs į vidų atvėrė langą.

Našlė ilsėjosi svetainės fotelyje. Buvo visiškai abejinga, atrodė lyg rymotų traukinių stoties laukiamajame.

Montalbanas atsisėdo į kitą fotelį. Tuo metu pasigirdo durų skambutis, ponia Antonieta instinktyviai pašoko, tačiau komisaras ją sulaikė rankos judesiu.

– Galucai, atidaryk tu.

Pro atviras duris girdisi balsai, pareigūnas grįžta.

– Ten kažkoks žmogus iš šeštojo aukšto. Nori su jumis pakalbėti. Sako, kad yra sargas įgaliotinis.

Kozentinas vilkėjo uniformą, ėjo į darbą.

– Labai atsiprašau, kad jus sutrukdžiau, prisiminiau vieną dalyką...

– Prašom sakyti.

– Matote, ponia Antonieta tik išlipusi iš autobuso ir supratusi, kad jos vyras miręs, paklausė, ar jis nužudytas. Jei man dabar kas ateitų pasakyti, kad mano žmona mirusi, aš iš karto pradėčiau galvoti, kaip ji numirė, tikrai nepamanyčiau, jog ji nužudyta. Nebent prieš tai būčiau pagalvojęs, kad taip galėtų nutikti. Nežinau, ar sugebėjau paaiškinti.

– Paaiškinote labai gerai. Ačiū, – pasakė Montalbanas.

Grįžo į svetainę, ponia Lapekora neatrodė susirūpinusi.

– Ar turite vaikų, ponia?

– Taip.

– Kiek?

– Vieną.

– Gyvena čia?

– Ne.

– Kuo užsiima?

– Dirba gydytoju.

– Kiek jam metų?

– Trisdešimt dveji.

– Reikia jam pranešti.

– Padarysiu tai.

Gongas. Pirmojo raundo pabaiga. Antrajame iniciatyvos ėmėsi našlė.

– Jį nušovė?

– Ne.

– Pasmaugė?

– Ne.

– Tai kaip jį nužudė lifte?

– Peiliu.

– Virtuviniu?

– Gali būti.

Ponia atsiduso, nuėjo į virtuvę. Komisaras girdėjo, kaip ji atidarė ir uždarė stalčių, grįžo, vėl atsisėdo.

– Ten nieko netrūksta.

Komisaras perėjo į puolimą.

– Kodėl pamanėte, kad galėjo būti jūsų peilis?

– Tiesiog pagalvojau, ir tiek.

– Ką jūsų vyras veikė užvakar?

– Tai, ką veikdavo kiekvieną trečiadienį. Ėjo į studiją. Eidavo ten pirmadienį, trečiadienį ir penktadienį.

– Kokios būdavo jo darbo valandos?

– Priešpiet nuo dešimtos iki pirmos valandos, grįždavo pavalgyti, šiek tiek pailsėdavo, išeidavo pusę ketvirtos ir būdavo ten iki pusės septintos vakaro.

– Ką veikdavo namie?

– Atsisėsdavo priešais televizorių ir žiūrėdavo.

– O dienomis, kai neidavo į studiją?

– Taip pat sėdėdavo prieš televizorių.

– Vadinasi, šiandien, nes ketvirtadienis, jūsų vyras liktų namuose?

– Taigi.

– Tačiau jis susiruošė išeiti.

– Taigi.

– Ar jūs įsivaizduojate, kur jis turėjo eiti?

– Man nieko nesakė.

– Kai išėjote iš namų, jūsų vyras jau buvo pabudęs ar dar miegojo?

– Miegojo.

– Ar jums neatrodo keista, kad jūsų vyras vos tik jums išėjus skubiai atsikėlė, apsirengė ir...

– Gal jam kas nors paskambino.

Taškas našlės naudai.

– Ar jūsų vyras vis dar turėjo daug verslo reikalų?

– Reikalų? Jau prieš daug metų jis nutraukė savo verslą.

– Tai kodėl nuolat eidavo į įstaigą?

– Jei jo klausdavau, man atsakydavo, kad eina ten užmušinėti musių. Toks būdavo jo atsakymas.

– Vadinasi, ponia, jūs patvirtinate, kad vakar jūsų vyrui sugrįžus iš įstaigos nenutiko nieko neįprasto?

– Nieko. Bent jau iki devintos valandos vakaro.

– Kas atsitiko po devintos valandos vakaro?

– Aš išgėriau dvi tabletes „Tavor". Ir užmigau taip kietai, kad nebūčiau praplėšusi akių, net jei būtų sugriuvęs namas.

– Vadinasi, jei ponui Lapekorai būtų kas nors paskambinęs telefonu arba jis būtų sulaukęs svečių po devintos valandos vakaro, jūs nebūtumėte to sužinojusi.

– Žinoma, nebūčiau.

– Ar jūsų vyras turėjo priešų?

– Ne.

– Ar jūs tuo tikra?

– Taip.

– Draugų?

– Vieną. Poną Pandolfą. Jie susiskambindavo antradienį ir eidavo paplepėti į albanų kavinę.

– Ponia, ar jūs ką nors įtariate, kas būtų galėjęs...

Jis buvo pertrauktas.

– Įtarti neįtariu. Esu tikra.

Montalbanas pašoko nuo fotelio, Galucas tyliai sumurmėjo: „Nieko sau!"

– Ir kas tai galėtų būti?

– Kas galėtų būti, komisare? Jo meilužė. Jos vardas Karima, pirmoji raidė K. Tunisietė. Jiedu susitikdavo įstaigoje pirmadieniais, trečiadieniais ir penktadieniais. Ta paleistuvė ten ateidavo apsimetusi valytoja.

Keturi

PIRMASIS PRAĖJUSIŲ METŲ sekmadienis išpuolė penktą dieną. Našlė pareiškė, kad ta fatališka data jos galvoje užsiliko visiems laikams.

Taigi, kai ji išėjo iš bažnyčios, kur dalyvavo šventosiose Mišiose, prie jos prisiartino ponia Kolura, turinti baldų parduotuvę.

– Ponia, praneškite savo vyrui, kad tai, ko jis laukė, atvyks rytoj.

– Kas atvyks?

– Sofa-lova.

Ponia Antonieta padėkojo ir namo grįžo suskaudusia galva, lyg jai kas grąžtą po smegenis sukiotų. Kam jos vyrui prireikė sofos-lovos? Nors jautė, kad smalsumas tuoj sugrauš ją gyvą, Aurelijui neprasitarė nė žodžiu. O tas baldas į namus taip ir neatvyko. Praėjus dar dviem sekmadieniams ponia Antonieta sutiko baldų pardavėją.

– O, žinote, sofa-lova nedera prie sienų spalvos.

Tai buvo aklas šūvis, tačiau taikinį kliudė.

– Mano ponia, man buvo pasakyta, kad sofos-lovos spalva turi būti tamsiai žalia, kaip ir sienos apmušalų.

Antrasis vyro studijos kambarys buvo tamsiai žalios spalvos, – štai kur jis pastatė sofą-lovą, tas nedėkingas nenaudėlis!

Praėjusių metų birželio tryliktą dieną, šios datos ji taip pat negalės išmesti iš galvos, ją pasiekė pirmasis anoniminis laiškas. Iš viso nuo birželio iki rugsėjo mėnesio jų buvo trys.

– Gal man galite juos parodyti? – paprašė Montalbanas.

– Aš juos sudeginau. Nelaikau šlamšto.

Visi trys anoniminiai laiškai, pagal klasikines taisykles suklijuoti iš iškirptų iš žurnalų raidžių, pranešinėjo vieną ir tą pačią žinią: jos vyras Aurelijus triskart per savaitę (pirmadienį, trečiadienį ir penktadienį) susitikinėja su tunisiete vardu Karima, turinčia paleistuvės reputaciją. Toji moteris jį lankydavo neporinėmis dienomis ryte arba popiet. Kartais ji atsinešdavo valymo reikmenis, tačiau visi žinojo, kad pas poną Aurelijų ji užsukdavo visai kitais tikslais.

– Ar jūs pabandėte... sužinoti apie tai daugiau? – diplomatiškai paklausė komisaras.

– Klausiate, ar mačiau, kaip toji mergšė įeina ir išeina iš mano vyro įstaigos?

– Ir to.

– Aš nesižeminu iki tokių dalykų, – atsakė našlė su veide atsiradusia pasipiktinimo išraiška, – tačiau vis tiek turiu įrodymų. Sutepliotą nosinę.

– Lūpdažiu?

– Ne, – nenoromis ištarė našlė lengvai nuraudama.

– Ir dar porą kelnaičių, – pridūrė šiek tiek patylėjusi ir pasidarydama dar raudonesnė.

Kai Montalbanas ir Galucas atvyko į Granė gatvę, trys joje esančios parduotuvės jau buvo uždarytos. 28-uoju numeriu buvo pažymėti nedideli rūmai: trimis laipteliais virš gatvės lygio iškilęs trijų aukštų namas. Šalia lauko durų kabėjo trys lentelės: vienoje jų užrašyta „AURELIJUS LAPEKORA. IMPORTAS IR EKSPORTAS. PIRMASIS AUKŠTAS", kitoje – „ORACIJUS KANATELAS. NOTARO KONTORA", trečioje – „BELINAS ANDŽELAS. EKONOMISTAS. PASKUTINIS AUKŠTAS". Jie išsitraukė raktus, kuriuos komisaras buvo pasiėmęs iš velionio darbo kambario rašomojo stalo stalčiaus. Pirmasis kambarys panėšėjo į tikrą įstaigą: didžiulis XIX amžiaus tamsaus raudonmedžio rašomasis stalas; nedidelis staliukas, ant kurio stovėjo ketvirtojo dešimtmečio rašomosios mašinėlės „Olivetti" modelis, keturios didžiulės metalinės lentynos, perpildytos senų brošiūrų. Ant rašomojo stalo pūpsojo veikiantis telefonas. Kambaryje buvo keturios kėdės, bet viena jų sulaužyta ir nusukta stovėjo kampe. Kambaryje šalimais... Šalimais esantis kambarys, apmuštas, žinoma, tamsiai žaliais sienų apmušalais, atrodė lyg nepriklausytų tam pačiam butui; jame viskas tiesiog blizgėjo, plati sofa-lova, televizorius, telefonas, garso aparatūra, staliukas ant ratukų, nustatytas įvairiausių gėrimų buteliais, mažas šaldytuvas, virš lovos kabėjo neskoningas užpakalį atkišusios moters aktas. Šalia sofos stovėjo žema *art deco* stilių mėgdžiojanti spintelė, kurios stalčiuje vos tilpo įvairiausi prezervatyvai.

– Kiek metų buvo velioniui? – paklausė Galucas.

– Šešiasdešimt treji.

– Čia tai bent! – net švilptelėjo susižavėjęs Galucas.

Vonios stilius atitiko žaliąjį kambarį: viskas nauja, anatominė bidė, sieninis plaukų džiovintuvas, vonia, dušo kabina su telefonu, veidrodis, kuriame galėjai pamatyti save nuo galvos iki kojų.

Jie grįžo į pirmąjį kambarį. Peržiūrėjo rašomojo stalo stalčius, pervertė porą brošiūrų. Naujausia korespondencija buvo trejų metų senumo.

Išgirdo žingsnius viršutiniame aukšte, notaro Kanatelo kontoroje. „Notaro nėra“, – pranešė jiems jo sekretorius, – perdžiūvęs, nuobodaus veido trisdešimtmetis. Jis pasakė, kad vargšas ponas Lapekora į įstaigą ateidavo tik laiko praleisti. Tomis dienomis, kai jis čia būdavo, tvarkyti buto užeidavo graži tunisietė. Ach, vos nepamiršo: paskutiniais mėnesiais nuolatos apsilankydavo jo sūnėnas, bent jau taip jam tą tipą pristatė ponas Lapekora, kai jie visi trys susitiko prie lauko durų. Tai buvo maždaug trisdešimties metų tamsus, aukštas, gerai apsirengęs vyras, vairavo metalinės pilkos spalvos BMW automobilį. Matyt, sūnėnas buvo gyvenęs užsienyje, – itališkai kalbėjo su labai keistu akcentu. Tada sekretorius, staiga nutaisęs veido išraišką žmogaus, kurio namai ką tik buvo sugriauti per žemės drebėjimą, pareiškė net neabejojąs, kas kaltas dėl šio nusikaltimo.

– Tai yra? – paklausė Montalbanas.

Žinoma, tai turėjo būti jaunuolių, ieškančių pinigų narkotikams, darbas.

Komisaras nulipo žemyn ir iš studijos paskambino poniai Antonietai.

– Atleiskite, kodėl man nepasakėte, kad turite sūnėną?

– Todėl, kad jo neturime.

– Grįžtame į studiją, – pareiškė komisaras likus vos porai žingsnių iki komisariato. Galucas neišdrįso paklausti kodėl. Žaliojo kambario vonioje komisaras įkniaubė nosį į rankšluostį, giliai įkvėpė, tada pradėjo raustis šalia praustuvo kabančioje spintelėje. Ten buvo kvepalų „Volupté" buteliukas, ištiesė jį Galucui.

– Pasikvėpink.

– Ką man pasikvėpinti?

– Užpakalį, – jam buvo atrėžta.

Galucas papurškė nemažą kiekį „Volupté" sau ant skruosto. Montalbanas prikišo nosį, uostė. Atitiko – tai buvo tas pats degintos žolės kvapas, kurį buvo užuodęs darbo kambaryje Lapekoros namuose. Tačiau norėdamas būti tikras pakartojo veiksmus iš naujo.

Galucas nusijuokė:

– Komisare, jei kas nors mus dabar pamatytų... neaišku, ką pamanytų.

Komisaras nieko neatsakęs nuėjo prie telefono.

– Alio, ponia? Prašom atleisti, kad ir vėl jus trukdau. Jūsų vyras naudojo kokius nors kvepalus? Ne? Ačiū.

Komisariate į Montalbano kabinetą įėjo Galucas.

– Lapekoros pistoletas „Beretta" buvo registruotas praėjusių metų gruodžio aštuntą dieną. Kadangi

neturėjo leidimo nešiotis ginklą, privalėjo laikyti jį namuose.

„Jis turėjo dėl ko nors tuo metu pradėti nerimauti, jei nusprendė įsigyti ginklą“, – pagalvojo komisaras.

– Ką darysime su pistoletu?

– Laikysime jį čia. Galai, štai studijos raktai. Ryt ryte eik ten, atsirakink ir lauk viduje. Stenkis, kad tavęs niekas nepamatytų. Jei tunisietė nežino, kas atsitiko, ryt, nes penktadienis, ateis kaip visada.

– Nemanau, kad nieko nežinotų.

– Kodėl? Kas jai galėtų pasakyti?

Komisarui pasirodė, kad Galucas desperatiškai judina rankas lyg ieškodamas atbulinio bėgio.

– Na, žinote, žinios juk sklinda...

– Ar tik kartais ko nors neprasitarei savo svainiui žurnalistui? Žiūrėk, jei tai padarei...

– Komisare, prisiekiu. Nieko jam nesakiau.

Montalbanas patikėjo. Galucas nebuvo iš tų, kurie skleistų paskalas.

– Šiaip ar taip į studiją vis tiek nueik.

– Montalbanai? Čia Jakomucis. Norėjau tau papasakoti apie mūsų tyrimų rezultatus.

– Dieve, Jakomuci, palauk sekundę, mano širdis daužosi kaip išprotėjusi. Viešpatie, koks jaudulys! Informuok mane, kaip tu sakai savo nepakartojamu biurokratiniu žargonu.

– Neabejojau, kad esi nepataisomas kvailys, – cigaretės likučiai yra nuo paprasčiausių „Nazionale“ be filtro, nuo lifto grindų surinktose dulkėse nerasta nieko ypatingo, o medžio gabaliukas...

– ...paprasčiausias virtuvinis degtukas.

– Būtent.

– Man trūksta oro, įtariu, kad mane tuoj ištiks infarktas! Jūs man nurodėte žmogžudį!

– Montalbanai, eik tu žinai kur.

– Šiaip ar taip tai bus geriau nei klausytis tavęs. Kas buvo kišenėse?

– Nosinė ir raktų ryšulys.

– O ką man pasakysi apie peilį?

– Virtuvinis, niekuo neypatingas. Tarp geležtės ir rankenos radome žuvies žvyną.

– Ir nesužinojai nieko daugiau? Tai buvo ešerio ar menkės žvynas? Ištirk būtinai, nepalik manęs kankintis abejonėse.

– Bet kas tau darosi?

– Jakomuci, pasistenk pajudinti smegenis. Jei mes būtume Sacharos dykumoje ir tu man praneštum, kad ant peilio, kuriuo buvo nudurtas turistas, radai žuvies žvyną, tai dar galėtų kažką reikšti. Bet kokia iš to nauda tokiame miestelyje kaip Vigata, kur iš dvidešimties tūkstančių gyventojų devyniolika tūkstančių devyni šimtai septyniasdešimt valgo žuvis?

– O kodėl nevalgo likusieji trisdešimt? – paklausė nustebęs ir susidomėjęs Jakomucis.

– Nes jie dar kūdikiai.

– Alio? Čia Montalbanas. Prašau, pakvieskite gydytoją Paskvaną.

– Nepadėkite ragelio.

Laukdamas pradėjo niūniuoti: „Norėjau tau pasakyti, tai buvau aš...“

– Alio, komisare? Gydytojas atsiprašo, dabar atlieka autopsiją tiems dviem tipams iš Kosta Blankos. Sakė, kad nužudytasis, kuris jums rūpi, buvo sveikas kaip ridikas, būtų gyvenęs iki šimto metų, jei jo nebūtų papjovę. Užteko vieno dūrio peiliu, suduoto nedrebančia ranka. Tai atsitiko šį rytą tarp septintos ir aštuntos. Ar reikia dar kokios nors informacijos?

Šaldytuve rado pastos su brokoliais, įkišo ją į orkaitę, kad sušiltų. Antrajam patiekalui šeimininkė Adelina paruošė tuno suktinukų. Prisiminęs, kad valgė lengvus pietus, jautė pareigą sudoroti viską iki paskutinio kąsnelio. Tada įjungė televizorių, susirado „Reteliberą", gerą vietinį kanalą, kuriame dirbo jo draugas Nikolas Dzitas. Jo ne tik plaukai, bet ir politinės pažiūros buvo raudonos spalvos. Dzitas pasakojo apie laive „Šventasis Tėvas" nužudytą tunisietį, o operatorius iš arti rodė kulkos paliktas žymes ir tamsios spalvos dėmę, tikriausiai kraujo. Staiga išdygo ant kelių atsiklaupęs, kažką didinamuoju stiklu tyrinėjantis Jakomucis.

– Juokdarys! – išsprūdo Montalbanui. Perjungė „Televigatą", kanalą, kuriame dirbo Prestija, Galuco svainis. Ir čia pasirodė Jakomucis. Tik dabar ne laivo denyje, bet lifte, kur buvo nužudytas Lapekora, apsimesdamas, kad bando paimti pirštų atspaudus. Montalbanas iš įsiūčio griebė pirmą pasitaikiusią knygą ir metė ją į sieną. Štai kodėl Galucas buvo toks pasimetęs, žinojo, kad informacija pasklido, ir neišdrįso jam pasakyti. Neabejotinai Jakomucis pranešė žurnalistams norėdamas pasirodyti. Kitaip

negalėjo – to žmogaus ekshibicionizmo poreikis prilygo nebent vidutinio lygio aktoriaus arba rašytojo, išleidusio savo kūrinį šimtu penkiasdešimčia kopijų, norui pasirodyti.

Dabar rodė Pipą Ragonėzę, tiesiogiai kalbantį politikos komentatorių. Jis užsidegęs pasakojo apie niekšingą tunisiečių antpuolį prieš mūsiškį žvejų laivą, ramiai sau žvejojusį mūsų šalies teritorijoje, tiesiog šventojoje tėvynės žemėje. Ne visiškai taip, nes kalbama buvo apie jūrą, ne sausumą, tačiau vis tiek tai, anot jo, tėvynė. Valdžia, jei ji nebūtų tokia silpna kaip dabartinė, kraštutinių kairiųjų, tikrai sureaguotų į tokią įžūlią provokaciją, kuri...

Montalbanas išjungė televizorių.

Niekaip negalėjo atsigauti po pasipiktinimo Jakomuciu. Atsisėdęs verandoje į paplūdimio pusę, žiūrėdamas į mėnesienos apšviestą jūrą surūkė tris cigaretes iš eilės. Galbūt Livijos balsas galėtų jį nuraminti, bent jau tiek, kad sugebėtų atsigulti į lovą ir užmigti.

– Alio, Livija, kaip sekasi?

– Šiaip taip.

– Aš praleidau sunkią dieną.

– Ach taip?

Kas, po velnių, nutiko Livijai? Tada prisiminė, kad rytinis pokalbis telefonu pasibaigė nesėkmingai.

– Paskambinau norėdamas atsiprašyti, kad buvau šiurkštus. Ir ne tik dėl to. Kad žinotum, kaip man tavęs trūksta...

Įtarė, kad perlenkė lazdą.

– Tau tikrai manęs trūksta?
– Taip. Labai.
– Klausyk, Salvai, šeštadienį ryte sėsiu į lėktuvą ir jau prieš pietus būsiu Vigatoje.
Jį apėmė siaubas, čia betrūko tik Livijos.
– Ne, brangioji, tau tiek rūpesčių...
Jei Livija dėl ko nors užsispirdavo, būdavo didesnė kietakaktė nei kokia kalabrietė. Jei pasakė, kad išvyks šeštadienį, vadinasi, taip ir bus. Montalbanas prisiminė, kad tą dieną turėjo paskambinti kvestoriui. Sudie, pasta su sepijomis!

Kitos dienos priešpietį, apie vienuoliktą, komisariate nieko nevyko, todėl komisaras tingiai patraukė į Granė gatvę. Pirmoji gatvės parduotuvė priklausė duonkepiui, jis dirbo čia jau šešerius metus. Kepėjas ir jo pasiuntinukas, be abejo, žinojo, kad ponas, turėjęs studiją 28 numeriu pažymėtame name, buvo nužudytas, bet jie jo nepažinojo, niekada nebuvo matę. Tai buvo neįmanoma ir Montalbanas nesiliovė jų klausinėti, kol pagaliau suprato, kad ponas Lapekora, keliaudamas iš namų į darbą, ėjo kita gatvės puse. Ir iš tiesų maisto prekių parduotuvėje, esančioje 26 name, jį pažinojo, kaipgi ne! Vargšelis ponas Lapekora. Pažinojo taip pat ir tunisietę, kuo ten ji buvo vardu, Karima, graži moteris, sulig tais žodžiais parduotuvės savininkas susižvalgė su savo darbuotojais šypsodamasis. Žinoma, rankos į ugnį kišti negalėtų, bet, komisare, jūs gi žinote, tokia graži mergina viena namuose su vargšu ponu Lapekora, kuris pagal savo amžių buvo pavydėtinos formos... Taip, pažinojo

sūnėną, arogantišką, įžūlų tipą, jis dažnai palikdavo savo automobilį tiesiog prieš parduotuvės duris... Ne, numerių neįsidėmėjo. Jei automobilių numeriai vis dar būtų tokie kaip kažkada, kai PA reiškė Palermas, o MI – Milanas, būtų kita kalba.

Trečioji, paskutinė, Granė gatvės parduotuvė prekiavo buitine technika. Savininkas, ponas Dzirkonė Andželas, kaip buvo parašyta prie švarko prisegtame lapelyje, sėdėjo prie kasos ir skaitė laikraštį. Žinoma, kad pažinojo vargšelį, jo parduotuvė veikė čia jau dešimtį metų. Praeidamas pro šalį ponas Lapekora, pastaraisiais metais – pirmadienį, trečiadienį ir penktadienį, visuomet pasisveikindavo. Toks puikus žmogus. Taip, matydavo tunisietę, graži moteris. Taip, kartais ir sūnėną. Sūnėną ir sūnėno draugą.

– Kokį dar draugą? – impulsyviai išsprūdo Montalbanui.

Paaiškėjo, kad ponas Dzirkonė tą draugą matė mažiausiai tris kartus: atvažiuodavo su sūnėnu ir kartu eidavo į 28 namą. Trisdešimtmetis, šviesiaplaukis, apkūnokas. Daugiau nieko negali pasakyti. Mašinos numeriai? Jūs juokaujate? Su šitais numeriais, kai nesuprasi, ar prie vairo sėdi turkas, ar krikščionis? BMW markės automobilis, metalinės pilkos spalvos – viskas, ką gali pasakyti neišsigalvodamas.

Komisaras nuspaudė studijos durų skambutį. Niekas neatidarė, Galucas už durų, matyt, galvojo, kaip teisingiau pasielgti.

– Čia Montalbanas.

Durys iš karto atsivėrė.

– Tunisietė dar nepasirodė, – pasakė Galucas.

– Ir nepasirodys. Tu buvai teisus, Galucai.

Pareigūnas pasimetęs nuleido akis.

– Kas paskleidė žinią?

– Pareigūnas Jakomucis.

Galucas buvo susiruošęs ilgai laukti. Susirado senus „Respublikos“ numerius, kuriuos ponas Lapekora laikė tvarkingai sudėtus vienoje iš lentynų, paskleidė juos ant rašomojo stalo ieškodamas nuotraukų su daugiau ar mažiau nuogomis moterimis. Kai nusibodo jas žiūrinėti, ėmėsi spręsti pageltusio numerio kryžiažodžius.

– Turėsiu pasilikti čia visą dieną? – paklausė liūdnu balsu.

– Tikriausiai taip, drąsiau. Klausyk, aš einu, pasinaudosiu pono Lapekoros tualetu.

Paprastai jo virškinimo sistema suveikdavo rytais, tačiau šį kartą galbūt vakarykštis įsiūtis ant Jakomucio ją išbalansavo.

Atsisėdęs pasiruošė maloniam kasdieniam ritualui, tačiau būtent tuo metu jam į galvą atėjo dalykas, kurį matė tik prieš minutę, bet nesuteikė jam jokios reikšmės.

Pašoko ir nubėgo į greta esantį kambarį prilaikydamas pusiau nusmukusias kelnes ir apatinius.

– Sustok! – sušuko Galucui, kuris iš netikėtumo išbalo kaip numirėlis ir instinktyviai iškėlė rankas į viršų.

Štai, kaip tik šalia Galuco alkūnės mėtėsi atidžiai iš kažkokio laikraščio iškirpta didžioji R raidė. Ne, ne iš laikraščio, greičiau iš žurnalo – popierius buvo lakuotas.

– Kas nutiko? – sugebėjo ištarti Galucas.
– Galbūt viskas, o galbūt nieko, – atsakė komisaras lyg koks aiškiaregys.
Užsitraukė kelnes, užsisegė diržą palikęs neužtrauktą užtrauktuką ir griebė telefoną.
– Labai atsiprašau, kad sutrukdžiau, ponia. Kada, sakėte, gavote pirmąjį anoniminį laišką?
– Praėjusių metų birželio tryliktą.
Padėkojo ir padėjo ragelį.
– Padėk man, Galucai. Sudėkime paeiliui šiuos žurnalo numerius ir pažiūrėkime, ar trūksta puslapių.
Surado, ko ieškojo, – birželio septintos dienos numeris buvo vienintelis, kuriame trūko poros puslapių.
– Pažiūrėkime toliau, – pasakė komisaras.
Liepos trisdešimtos dienos numeryje, taip pat rugsėjo pirmos dienos numeryje trūko dviejų puslapių.
Trys anoniminiai laiškai buvo suklijuoti čia, studijoje.
– Jums leidus, – tarė Montalbanas išeidamas iš kambario.
Galucas girdėjo jį dainuojantį vonioje.

Penki

– PONE KVESTORIAU? Čia Montalbanas. Skambinu norėdamas pasakyti, kad labai gaila, bet ryt vakare negalėsiu ateiti pas jus vakarienės.

– Jums labai gaila, kad negalėsime susitikti ar dėl pastos su sepijomis?

– Dėl abiejų dalykų.

– Jei tai dėl darbo reikalų, aš negaliu...

– Tai nėra darbo reikalai... Tiesiog dvidešimt keturioms valandoms manęs aplankyti atvyksta mano...

Sužadėtinė? Juk dabar ne devynioliktas amžius. Mergina? Jo amžiuje?

– Moteris? – pasiūlė kvestorius.

– Būtent.

– Panelei Livijai Burlando tikriausiai esate labai svarbus, jei ji ryžtasi tokiai ilgai ir nuobodžiai kelionei.

Savo viršininkui niekada nebuvo kalbėjęs apie Liviją, jis turėtų apsimesti, kad nieko apie ją nežino. Net kai jis pašautas gulėjo ligoninėje, jiedu nesusitiko.

– Klausykite, – pasakė kvestorius, – kodėl gi jums mūsų nesupažindinus? Mano žmonai būtų labai malonu. Ateikite drauge ryt vakare.

Šeštadienio vakarienė buvo išgelbėta.

– Kalbu su ponu komisaru? Su juo pačiu?
– Taip, ponia, čia aš.
– Norėčiau pasikalbėti su jumis apie poną, kurį nužudė vakar ryte.
– Ar jį pažinojote?
– Taip ir ne. Niekada nesu su juo kalbėjusi. Netgi jo vardą sužinojau tik per vakarykštes žinias.
– Klausykite, ponia, jūs manote, kad tai, ką norite man pasakyti, yra iš tiesų svarbu?
– Manau, kad taip.
– Gerai. Užeikite į komisariatą šiandien po pietų apie penktą valandą.
– Negaliu.
– Tada rytoj.
– Negaliu ir rytoj. Esu suparalyžiuota.
– Supratau. Aš pats ateisiu pas jus ir kuo greičiau.
– Aš visuomet būnu namuose.
– Kur ponia gyvena?
– Granė gatvė 23. Esu Klementina Vasilė Koco.

Bėgdamas į susitikimą išgirdo jį kviečiant vardu. Tai buvo viršila Marnitis, jis sėdėjo albanų kavinėje su smulkaus sudėjimo pareigūnu.
– Pristatau jums leitenantą Pjovezaną, žvejų laivo „Žaibas“ kapitoną, to, kurį...
– Malonu, Montalbanas, – atsakė komisaras. Nors iš tiesų nejautė jokio malonumo – tos istorijos su žvejų laivu jis jau atsikratė ir nesuprato, kodėl jį ir vėl į ją painioja?

– Išgerkite su mumis kavos.

– Tiesą pasakius, turiu darbo.

– Tik penkias minutes.

Atsisėdo.

– Kalbėkite jūs, – pasakė Marnitis Pjovezanui.

– Mano manymu, čia kažkas ne taip.

– Kas ne taip?

– Man ši istorija su žvejų laivu jau tiesiog lenda per gerklę. Mes sulaukėme laivo „Šventasis Tėvas“ pavojaus signalo pirmą valandą nakties, mums buvo pranešta, kur jie yra ir kad juos vejasi žvejų laivas „Rameh“.

– Kur jie tuo metu buvo?

– Iš karto už mūsų teritorinių vandenų ribos.

– Ir jūs skubėjote?

– Teisybę pasakius, turėjo skubėti laivas „Blyksnis“, kuris buvo arčiau.

– O kodėl „Blyksnis“ neplaukė?

– Prieš valandą jie buvo gavę klaidingą pavojaus signalą iš žvejų laivo, kuris sakėsi skęstąs. Todėl „Blyksnis“, kartu su juo ir „Griaustinis“, išplaukė to žvejų laivo gelbėti, o didelis jūros plotas liko tuščias.

„Žaibas, blyksnis, griaustinis: jūroje visuomet blogas oras“, – pagalvojo Montalbanas ir pasakė:

– Neabejotinai nerado jokio skęstančio žvejų laivo.

– Žinoma. Taip pat ir aš atplaukęs į nurodytą vietą neradau nei jokio „Šventojo Tėvo“, nei „Rameh“, kuris, beje, tą naktį netgi nebudėjo, pėdsako. Nežinau, ką pasakyti, bet turiu įtarimų.

– Kokių? – paklausė Montalbanas.

– Dėl kontrabandos, – atsakė Pjovezanas.

Komisaras atsiduso, ištiesė rankas ir gūžtelėjo pečiais:

– Ką galime padaryti? Tyrimas iš Trapanio ir Macaros perduotas kitiems.

Montalbanas pasijuto netikusiu aktoriumi.

– Komisare! Pone Montalbanai! – jį ir vėl kažkas šaukė. Ar yra tikimybė, kad pas ponią arba panelę Klementiną pasirodys iki sutemstant? Šį kartą jį vijosi Galas.

– Kas nutiko?

– Nieko nenutiko. Pamačiau jus ir pašaukiau.

– Kur eini?

– Man paskambino Galucas iš Lapekoros studijos. Dabar einu prigriebsiu kokį sumuštinį ir palaikysiu jam kompaniją.

Granė gatvės 23 numeris buvo tiesiog priešais 28 numerį, abu namai buvo identiški.

Klementina Vasilė Koco buvo labai gerai apsirengusi septyniasdešimtmetė. Sėdėjo kėdėje su ratukais. Butas buvo labai švarus, spindintis. Lydima Montalbano ponia įsitaisė šalia užuolaidomis uždengto lango. Davė ženklą komisarui pasiimti kėdę ir atsisėsti priešais ją.

– Esu našlė, – pradėjo, – bet mano sūnus Džulijus rūpinasi, kad man nieko netrūktų. Dabar esu pensininkė, mokytojavau pradinėje mokykloje. Sūnus samdo pagalbininkę, kuri prižiūri mane ir namus. Ji ateina triskart per dieną – ryte, per pietus ir vakare

prieš man einant miegoti. Mano marti, kuri mane myli lyg tikra duktė, užeina kartą per dieną kaip ir Džulijus. Jei ne ši negalia, užpuolusi mane prieš šešerius metus, negalėčiau skųstis. Klausausi radijo, žiūriu televizorių, tačiau daugiausia skaitau. Matote?

Parodė dvi knygų perpildytas lentynas.

Kada gi ponia – jis jau įsitikino, kad ne panelė – nuspręs pereiti prie reikalo?

– Visa tai jums pasakoju, kad suprastumėte, jog nesu liežuvautoja, kuri leidžia dienas sekdama, ką veikia kiti. Tačiau kartais sužinai dalykų, kurių visai nenorėtum žinoti.

Suskambo telefonas, ponia pakėlė prie kėdės rankenos pritvirtinto įrenginio ragelį.

– Džulijau? Taip, pas mane komisaras. Ne, man nieko nereikia. Pasimatysime vėliau.

Pažvelgė į Montalbaną šypsodamasi.

– Džulijus priešinosi mūsų susitikimui. Nenorėjo, kad mane apklaustumėte ir įpainiotumėte į, jo manymu, ne mano reikalus. Dešimtmečiais vietiniai padorūs žmonės tik kartojo, kad su mafijos reikalais ir vidiniais santykiais jie nesusiję. Bet aš savo mokinius mokiau, kad „nieko nemačiau, nieko negirdėjau“ yra blogiau už mirtinas nuodėmes. O dabar, kai atėjo eilė man papasakoti, ką mačiau, negi trauksiuosi atgal?

Nutilo, atsiduso. Montalbanui ponia Klementina Vasilė Koco patiko vis labiau.

– Turite man atleisti, kad taip tempiu laiką. Keturiasdešimt metų dirbdama mokytoja nedariau nieko daugiau, tik kalbėjau. Išliko įprotis. Atsistokite.

Montalbanas pakluso kaip geras mokinys.

– Užeikite man už nugaros ir pasilenkite iki mano galvos lygio.

Kai komisaras buvo pasilenkęs prie jos taip arti, lyg kalbėtų į ausį, ponia pakėlė užuolaidą.

Pasijuto lyg būtų pirmajame pono Lapekoros studijos kambaryje, tinklelis, užklijuotas ant stiklo, buvo per lengvas, kad gadintų vaizdą. Galas ir Galucas valgė sumuštinius, tiksliau – paprasčiausias bandeles. Stalo viduryje stovėjo butelis vyno su popierinėmis stiklinėmis. Ponios Klementinos langas buvo šiek tiek aukščiau už aną, todėl susidarė keistas įspūdis, kad kambaryje esantys pareigūnai ir objektai yra didesni nei iš tiesų buvo.

– Žiemą, kai uždegdavo šviesas, matydavosi dar geriau, – pasakė ponia paleisdama užuolaidą.

Montalbanas sugrįžo ir atsisėdo ant kėdės.

– Ponia, ką matėte? – paklausė.

Klementina Vasilė Koco jam papasakojo.

Jai baigiant pasakoti pasigirdo atsidarant durys.

– Atėjo padėjėja, – pasakė ponia Klementina.

Įėjo dvidešimtmetė nediduke rimta mergina, metė griežtą žvilgsnį į komisarą.

– Viskas gerai? – paklausė įtariai žiūrėdama.

– Taip, viskas gerai.

– Tada eisiu į virtuvę, užkaisiu vandenį, – pasakė ir išėjo neatrodydama įtikinta.

– Na, ponia, esu jums labai dėkingas ir... – prašneko komisaras stodamasis.

– Kodėl gi jums nepasilikus pavalgyti su manimi?

Montalbanas pajuto, kad jam traukia skrandį. Ponia Klementina buvo gera ir maloni, bet tikriausiai mito manų koše ir virtomis bulvėmis.

– Tiesą pasakius, turiu daug...

– Pina, padėjėja, labai gera virėja, patikėkite manimi. Šiandien paruošė pastą „Norma“, žinote, tą su keptais baklažanais ir sūdytos varškės sūriu.

– Jėzau! – šūktelėjo Montalbanas sėsdamasis.

– O antrajam patiekalui mėsos troškinį.

– Jėzau! – pakartojo Montalbanas.

– Kodėl jūs taip stebitės?

– Ar tai nėra jums šiek tiek per sunkus maistas?

– Kodėl? Turiu skrandį, kokiu negali pasigirti dvidešimtmetės merginos, tos, kurios maitinasi vienu obuoliu ir stikline morkų sulčių per dieną. O gal jūs galvojate taip, kaip mano sūnus Džulijus?

– Neturiu garbės žinoti jo nuomonės.

– Jis sako, kad mano amžiaus moteriai nedera valgyti tokių dalykų. Laiko mane neturinčia gėdos. Jo manymu, turėčiau maitintis košėmis. Pasiliekate?

– Pasilieku, – tvirtai atsakė komisaras.

Perėjo gatvę, palipo tris laiptelius, pabeldė į studijos duris. Atidarė Galas.

– Aš pakeičiau Galucą, – paaiškino. O tada: – Komisare, jūs iš darbo?

– Ne. Kodėl klausi?

– Facijus skambino paklausti, ar jus matėme. Jūsų ieško. Turi pasakyti kažką svarbaus.

Komisaras puolė prie telefono.

– Komisare, leidau sau jūsų ieškoti, nes manau, kad yra svarbi naujiena. Prisimenate, kad vakar vakare man liepėte fonogramuoti tos Karimos paiešką? Taigi, tiesiog prieš pusvalandį man paskambino iš Montelūzos gydytojas Mankūzas. Sakė, kad sugebėjo sužinoti, visiškai netyčia, kur ta tunisietė gyvena.

– Sakyk.

– Gyvena Vilasetoje, Garibaldžio gatvėje 70.

– Tuoj ateinu ir važiuosime.

Prie komisariato durų jį sustabdė gerai apsirengęs keturiasdešimtmetis.

– Jūs – komisaras Montalbanas?

– Taip, bet neturiu laiko.

– Jau dvi valandas jūsų laukiu. Jūsų bendradarbiai negalėjo man pasakyti, grįšite ar ne. Aš – Antoninas Lapekora.

– Sūnus? Gydytojas?

– Taip.

– Užuojauta. Įeikite. Bet tik penkioms minutėms.

Facijus juos pasitiko.

– Automobilis paruoštas.

– Išvyksime po penkių minučių. Prieš tai pakalbėsiu su šituo ponu.

Įėjo į kabinetą, komisaras pasiūlė medikui sėstis, pats įsitaisė prie rašomojo stalo.

– Klausau jūsų.

– Matote, komisare, jau beveik penkiolika metų gyvenu Valedolme. Ten ir dirbu. Esu pediatras. Valedolme

susituokiau. Pasakoju tai jums, kad suprastumėte, jog mano santykiai su tėvais neišvengiamai atvėsę. Be to, mes jau seniai nebuvome labai atviri vieni kitiems. Kartu leisdavome tradicines šventes, žinoma, susiskambindavome kas penkiolika dienų. Todėl labai nustebau, kai praėjusių metų spalio pradžioje gavau iš tėvo laišką. Štai šį.

Paieškojo rankinėje, ištraukė laišką, atkišo komisarui.

Sūnau, brangusis, žinau, kad tave nustebinau šiuo laišku. Kurį laiką bandžiau išvengti to, kad tau paaiškėtų viena istorija, į kurią įsipainiojau ir kuri šiuo metu man kelia didelį pavojų. Tačiau dabar suprantu, kad daugiau taip nebegali tęstis. Man tiesiog būtina tavo pagalba. Atvyk skubiai. Ir nieko nepasakok apie šį prašymą mamai. Bučiuoju.

TĖVAS

– O ką jūs darėte?

– Na, matote, po dviejų dienų turėjau išvykti į Niujorką... Nebuvau šalyje mėnesį. Grįžęs paskambinau tėvui paklausti, ar jam vis dar manęs reikia, jis atsakė, kad ne. Vėliau buvome susitikę, bet niekada apie tai nesikalbėjome.

– Ar jūs įsivaizduojate, kokia tai galėtų būti pavojinga istorija, apie kurią užsiminė jūsų tėvas?

– Tuo metu pamaniau, kad jis turėjo galvoje savo įmonę, kurios veiklą vėl pradėjo vystyti, nors aš labai tam priešinausi. Mes netgi susipykome. Be to, motina

buvo užsiminusi apie tėvo santykius su moterimi, kurie iš jo reikalavo nemažai išlaidų...

– Palaukite. Jūs pamanėte, kad pagalba, kurios prašė jūsų tėvas, yra piniginė paskola ar kažkas panašaus?

– Jei atvirai, tai taip.

– Ir nesureagavote nepaisant desperatiško laiško tono ir turinio?

– Na, matote...

– Ar jūs gerai uždirbate, gydytojau?

– Negaliu skųstis.

– Gal galite patenkinti mano smalsumą, kodėl norėjote man parodyti laišką?

– Nes po žmogžudystės viskas pasikeitė. Manau, jis galėtų būti naudingas tyrimui.

– Ne, negalėtų, – ramiai tarė Montalbanas. – Pasiimkite jį ir saugokite. Gydytojau, ar turite vaikų?

– Vieną. Kalodžeriną, jam ketveri.

– Linkiu, kad jums niekuomet neprireiktų sūnaus pagalbos.

– Kodėl? – sumišęs paklausė gydytojas Antoninas Lapekora.

– Nes jei jo gyslomis teka jūsų kraujas, būsite pražuvęs.

– Bet kaip jūs drįstate?

– Jei nedingsite iš čia per dešimt sekundžių, liepsiu jus suimti bet kokiu pretekstu.

Gydytojas spruko taip greitai, kad net nuvertė kėdę, ant kurios buvo sėdėjęs.

Aurelijus Lapekora desperatiškai prašė sūnaus padėti, o tas tarp savęs ir savo tėvo kaip pateisinimą savo abejingumui įkišo vandenyną.

Prieš trisdešimt metų Vilasetoje tebuvo kokios dvi dešimtys namų, greičiau jau lūšnų, po dešimtį kiekvienoje kelio Vigata–Montelūza pusėje. Tačiau ekonominio pakilimo metais, beprotiškai suklestėjus nekilnojamajam verslui (matyt, būtų galima mūsų šalies Konstitucijoje parašyti: Italijos Respublikos pamatas yra nekilnojamojo turto verslas) ir kilus patogaus susisiekimo karštinei, paaiškėjo, kad Vilaseta yra trijų greitkelių, vieno tarpmiestinio kelio, vieno žvyrkelio, dviejų apskrities ir trijų su kitomis apskritimis susisiekiančių kelių kryžkelėje. Kai kurie iš tų kelių stebindavo žioplinėjančius keliautojus tuo, kad po poros kilometrų turistinio kraštovaizdžio, kurį puošdavo raudona spalva nudažyti kelio ženklai, žymintys teisėjų, policininkų, karabinierių, buhalterių ir net kalėjimo sargybinių nužudymo vietas, netikėtai ir be jokios priežasties (o galbūt kaip tik dėl paaiškinamos priežasties) staiga pasibaigdavo priešais kokią kalvą, už kurios atsivėręs kraštovaizdis neleisdavo abejoti, kad nėra matęs gyvo žmogaus pėdos. Kiti keliai atvesdavo jais važiuojančiuosius į smulkaus gelsvo smėlio pajūrį, kur lyg Robinzono sindromui apėmus desperatiškai ieškanti akis neužmatydavo jokio namo, o horizonte neryškėdavo jokio laivo kontūrai.

Kadangi Vilasetoje nebuvo pažeista nuo seno įsišaknijusi tradicija statyti namus palei kelią, šis miestelis netruko virsti į visas puses išsiplėtusiu labirintu.

– Surask, kad nori, dabar tą Garibaldžio gatvę! – pasiskundė už vairo sėdintis Facijus.

– Kuri Vilasetos dalis yra labiausiai nutolusi nuo centro? – paklausė komisaras.

– Toji palei kelią, vedantį į Buterą.

– Važiuojam ten.

– Iš kur žinote, kad Garibaldžio gatvė yra toje pusėje?

– Nesijaudink.

Žinojo, kad neklysta. Atidaus jo pastarųjų metų stebėjimo išvada buvo ta, kad prieš ekonominio pakilimo laikotarpį pastatytų miestų centrinės dalies gatvėms buvo suteikiami valstybės tėvų (pavyzdžiui, Madzinio, Garibaldžio, Kavuro), nusipelniusių politikų (Orlando, Sonino, Krispio), klasikų (Dantės, Petrarkos, Kardučio, Leopardžio – šis buvo sutinkamas rečiau) vardai. Po ekonominio pakilimo toponimika pasikeitė – valstybės kūrėjams, nusipelniusiems politikams ir klasikams atiteko miestų pakraščiai, o centre puikavosi Pazolinio, Pirandelo, De Filipo, Toglijačio, De Gasperio ir būtinai Kenedžio (Džono, o ne Bobo, nors Montalbanas kartą apstulbo mažyčiame Nebrodžio miestelyje suradęs aikštę, pavadintą „Sūnūs Kenedžiai") gatvės.

Vis dėlto šį kartą komisaras buvo ir teisus, ir klydo. Atspėjo, kad palei kelią į Buterą esančios miesto dalies gatvės vadinsis nusipelniusių asmenų vardais. Suklydo, nes tame, nors sunku jį taip pavadinti, miesto kvartale gatvės buvo pavadintos ne valstybės kūrėjų, bet, nežinia kodėl, Verdžio, Belinio, Rosinio ir Donicečio vardais. Praradęs viltį Facijus nusprendė pasiklausti krypties seno vyriškio, stumiančio sausų šakų prikrautą karutį. Kadangi tas nesiruošė sustoti, Facijus buvo priverstas vytis jį minimaliu greičiu važiuodamas automobiliu.

– Atleiskite, Garibaldžio gatvė?

Atrodė, lyg senis nebūtų išgirdęs.

– Garibaldžio gatvė? – jau garsiau pakartojo Facijus.

Senis atsisuko ir nusmeigė nepažįstamąjį pasipiktinusiu žvilgsniu.

– Garibaldį lauk*? Jūs man sakote „lauk Garibaldį“, kai mūsų žemėje vyksta visas šitas chaosas? Kaip – lauk?! Garibaldis turi sugrįžti ir kuo greičiau išspardyti subines šitai benkartų gvardijai!

* Žodžių žaismas: itališkai „gatvė“ – *via*, „lauk“ – *via*. (Vert. past.)

Šeši

PAGALIAU SURASTA Garibaldžio gatvė driekėsi palei geltonus užmiesčio laukus, kuriuos kur ne kur puošė žaliuojančių daržų ploteliai. 70 numeriu buvo pažymėtas sukrypęs spalva nuo smėlio nesiskiriantis namelis. Jame buvo du butai – į pirmąjį vedė žemos durys su langeliu, į antrąjį, kuriame buvo netgi balkonas, – išoriniai laiptai. Facijus pabeldė į duris ir netrukus jas atidarė sena moteris, vilkinti ilgus tradicinius arabiškus marškinius, *gallabiya*, panešiotus, bet švarius. Pamačiusi vyrus, prapliupo arabiškų žodžių lavina retkarčiais ją pertraukdama įnirtingu galvos purtymu.

– Labanaktis! – pakomentavo suirzęs ir staiga praradęs ūpą (dangų lengvai aptraukė debesys) Montalbanas.

– Palauk, palauk, – tarė Facijus senutei kartu į priekį atkištu delnu rodydamas tarptautinį gestą sustoti. Senoji suprato ir iš karto nutilo.

– Ka-ri-ma? – paklausė Facijus ir, bijodamas, kad ne taip ištarė vardą, glostėsi įsivaizduojamą šukuoseną. Senutė nusijuokė.

– Karima! – pasakė pirštu rodydama į viršutinį butą.

Facijus pirmas, Montalbanas priešais senutę, kuri jam iš paskos kažką nesuprantamai rėkavo, užlipo išoriniais laiptais. Facijus pabeldė, bet durų niekas neatvėrė. Senosios riksmai darėsi vis garsesni. Facijus dar kartą pabeldė. Senutė užlindo į priekį prieš Montalbaną, nustūmė Faciją, atsistojo prieš duris, pakartojo Facijaus gestą, imituojantį šukuosenos taisymąsi, tada nuleido ranką, ją vėl pakėlė, išplėtė pirštus, mosavo bandydama parodyti, kad išėjo.

– Turėjo sūnų? – nustebo komisaras.

– Išėjo su penkerių metų sūnumi, jei aš gerai supratau, – atsakė Facijus.

– Nenoriu daugiau nieko žinoti, – tarė Montalbanas. – Paskambink į Montelūzos Migracijos poskyrį ir liepk atsiųsti ką nors, kas kalba arabiškai. Kaip įmanoma greičiau.

Facijus nuėjo, jam iš pasakos sekė nesustodama kalbėti senutė.

Pareigūnas Buskajinas, mokantis arabų kalbą, nes buvo gimęs Tunise ir ten gyveno iki penkiolikos metų, atvyko nepraėjus trims ketvirčiams valandos. Išgirdusi, kad naujas svečias kalba jos kalba, senoji mielai sutiko bendradarbiauti.

– Sako, kad ji nori viską papasakoti dėdei, – išvertė Buskajinas.

Kartu su vaiku, tikriausiai, išsivedė ir dėdę?

– O iš kur jis, po velnių? – paklausė Montalbanas susipainiojęs.

– Dėdė – tai jūs, komisare, – paaiškino pareigūnas, – tai pagarbus kreipinys. Sako, kad Karima va-

kar ryte apie devintą valandą grįžo, pasiėmė sūnų ir paskubomis išėjo. Senosios manymu, atrodė labai susinervinusi, išsigandusi.

– Ar turite viršutinio buto raktą?

– Taip, – atsakė pareigūnas išsiaiškinęs.

– Pasakykite, kad paimtų, eime pažiūrėti.

Kol lipo laiptais, senoji kalbėjo be perstojo, o Buskajinas paskubomis vertė. Karimos sūnui buvo penkeri metai; motina jį kiekvieną dieną eidama dirbti palikdavo senajai; mažylis buvo vardu Fransua, jo tėvas – po Tunisą keliavęs prancūzas.

Pavyzdingai švariame Karimos kambaryje stovėjo dvigulė lova, užuolaida atskirta vaikiška lovytė, staliukas su telefonu ir televizoriumi, didesnis stalas su keturiomis kėdėmis aplinkui, spintelė su veidrodžiu ir keturiais stalčiais, drabužių spinta. Du stalčiai buvo pilni nuotraukų. Kampe plastikinės sulankstomos durys vedė į mažą kambariuką, kuriame tilpo tualetas, bidė, praustuvas. Čia kvepalų „Volupté" aromatas, kurį komisaras užuodė Lapekoros studijoje, buvo ypač intensyvus. Be balkono, bute buvo dar ir langas, atsidarantis tiesiai virš prižiūrėto daržo.

Montalbanas paėmė nuotrauką, kurioje stovėjo graži tamsiaodė trisdešimtmetė, už rankos laikanti berniuką.

– Paklausk, ar čia Karima ir Fransua.

– Taip, – atsakė Buskajinas.

– Kur jie eidavo valgyti? Čia nematau viryklės.

Senoji ir pareigūnas gyvai pasišnekėjo, tada Buskajinas paaiškino, kad vaikas visada valgydavo pas

senutę, taip pat ir Karima, kai būdavo namuose – tai pasitaikydavo kai kuriais vakarais.

– Ar namuose priimdavo vyriškius?

Vos tik išgirdusi vertimą senoji akivaizdžiai pasipiktino. Karima buvo vos ne *ginn*, šventoji moteris, aukštesnės rasės nei žmogus, beveik angelas, niekad nebūtų pavertusi namų į *haram*, ar šiaip dariusi neteisėtų dalykų. Ji pelnydavosi duoną dirbdama tarnaite, valydama kitų purvą. Buvo gera ir dosni; jai už pirkinius, vaiko priežiūrą, namų tvarkymą užmokėdavo gerokai daugiau nei reikėjo ir nenorėdavo grąžos. Dėdė, vadinasi, Montalbanas, neabejotinai yra žmogus teisingai kalbantis ir dorai besielgiantis, kaipgi jis galėjo pagalvoti ką nors panašaus apie Karimą?

– Pasakyk jai, – tarė komisaras žiūrinėdamas iš stalčiaus paimtas nuotraukas, – kad Alachas yra didis ir gailestingas, bet jei ji man meluoja, neabejotinai Alachas nepritars tam, nes kartu ji apgaudinėja teisingumą, o tada aš jai nepavydžiu.

Buskajinas tai sąžiningai išvertė ir senutė nutilo, lyg jos viduje būtų nusėdę maitinimo elementai. Po kiek laiko, tarsi ją nematomas raktelis būtų prisukęs, senoji vėl pradėjo šnekėti nesustodama. Dėdė, kuris yra labai išmintingas, buvo teisus, gerai viską suprato. Ne kartą per pastaruosius dvejus metus Karimą lankė jaunas vyriškis, atvažiuodavo dideliu automobiliu.

– Paklausk, kokios spalvos.

Išraiškingų gestų lydimas senutės ir Buskajino dialogas užtruko ilgai.

– Lyg supratau, kad pilkos metalinės.

– Ką veikdavo tas jaunuolis ir Karima?

Tai, ką daro vyras ir moteris, dėde. Senoji girdėdavo virš savo galvos girgždančią lovą.

– Pasilikdavo nakvoti pas Karimą?

– Tik vieną kartą, tada jis ryte nuvežė ją į darbą savo automobiliu.

Bet tai buvo blogas žmogus. Vieną naktį ji girdėjo sklindantį triukšmą.

Karima šaukė ir rėkė, tada blogasis žmogus išėjo.

Ji atskubėjo pas Karimą ir rado šią kūkčiojančią, o jos nuogas kūnas buvo nusėtas mėlynėmis. Visa laimė, Fransua neatsibudo.

Galbūt blogasis žmogus čia lankėsi trečiadienio vakarą?

Kaip dėdė sugebėjo atspėti? Taip, buvo atėjęs, bet nieko neveikė su Karima, išsivežė ją automobiliu.

Kelinta buvo valanda?

Galėjo būti dešimta vakaro. Karima nuvedė žemyn Fransua, sakė, kad nenakvos namie. Ir iš tiesų grįžo ryte devintą valandą ir vėl išbėgo su vaiku.

Ar ją atvežė blogasis žmogus?

Ne, atvažiavo autobusu. Blogasis žmogus atvažiavo ketvirtis valandos po to, kai Karima su sūnumi išėjo. Vos tik sužinojo, kad jų nėra, sėdo į automobilį ir išvažiavo ieškoti.

Ar Karima jai pasakė, kur ruošiasi vykti?

Ne, nieko nesakė. Ji matė, kaip jie ėjo pėsčiomis senosios Vilasetos link, ten kursuoja autobusai.

Turėjo lagaminą?

Taip, labai mažą.

Tegul senoji apsižvalgo aplinkui. Ar kambaryje ko nors trūksta?

Senutė atvėrė spintą – kambaryje pasklido „Volupté“ aromatas, atitraukė stalčius, pasirausė juose.

Galiausiai pasakė, kad Karima į lagaminėlį įsimetė porą kelnių, marškinėlius, kelnaičių, liemenėlės nenešiojo. Taip pat paėmė drabužių pamainą ir apatinius berniukui.

Ko taip atidžiai žiūri? Trūksta dar kažko?

Taip, didelės knygos, kurią laikė šalia telefono.

Paaiškėjo, kad knyga buvo užrašams skirtas darbo kalendorius. Be abejo, Karima pasiėmė ją.

– Nemanau, kad susiruošė ilgam, – pakomentavo Facijus.

– Paklausk jos, – Buskajinui paliepė komisaras, – ar Karima dažnai nenakvodavo namie.

Nedažnai, retkarčiais, tačiau visada įspėdavo.

Montalbanas padėkojo Buskajinui ir paklausė:

– Gal gali pavėžėti Facijų iki Vigatos?

Facijus sumišęs pasižiūrėjo į savo viršininką.

– Kodėl? O jūs ką darysite?

– Aš dar šiek tiek pasiliksiu čia.

Tarp daugybės nuotraukų, kurias komisaras pradėjo apžiūrinėti, buvo didelis geltonas vokas su maždaug dvidešimčia nuogos Karimos nuotraukų. Vienos jų buvo provokuojančios, kitos – tiesiog obsceniškos, tačiau neabejotinai – aukščiausios kokybės atitinkamo verslo pavyzdžiai. Kodėl tokia moteris nesugebėjo susirasti vyro, meilužio, kuris ją išlaikytų ir jai nereikėtų užsiimti prostitucija? Buvo ir nuotrauka, kurioje Karima nėščia įsimylėjusiu žvilgsniu žvelgė į aukštą ir šviesų vyriškį. Į jį – tikriausiai Fransua tėvą, po Tunisą keliavusį prancūzą – ji buvo atsirėmusi. Kitur Karima nufotografuota

maža, su pora metų vyresniu berniūkščiu, labai panašiu į ją, akys tiesiog vienodos, neabejotinai jie buvo brolis ir sesuo. Paskutinėje nuotraukoje Karima su poros mėnesių kūdikiu rankose stovėjo šalia brolio, kuris buvo su uniforma ir rankose laikė automatą. Pasiėmęs šią paskutinę nuotrauką nusileido laiptais žemyn. Senutė dubenyje maišė maltą mėsą įberdama virtų kruopų. Kitame inde gulėjo jau paruošti mėsos vėrinukai, kiekvienas gabaliukas buvo suvyniotas į vynuogės lapą. Montalbanas sujungė pirštus lyg vaizduodamas artišoką ir pamojavo keletą kartų aukštyn žemyn. Senoji suprato klausimą. Iš pradžių parodė į dubenį:

– *Kubba*.

Tada paėmė į rankas vėrinuką.

– Kebabas.

Komisaras jai parodė nuotrauką, bedė pirštu į vyriškį. Senutė kažką nesuprantamai atsakė. Montalbanas supyko pats ant savęs – kodėl taip paskubėjo išsiųsti Buskajiną? Tada prisiminė, kad tunisiečiai ilgus metus daug kuo dalijosi su prancūzais. Nusprendė pabandyti.

– *Frère*? (Brolis?)

Senutės akys nušvito.

– *Oui. Son frère Ahmed*. (Taip. Tai brolis Ahmedas.)

– *Où est-il*? (Kur jis?)

– *Je ne sais pas* (aš nežinau), – atsakė senutė skėstelėjusi rankomis.

Po šio, lyg iš pokalbių vadovo, dialogo Montalbanas užlipo laiptais, paėmė nuotrauką su nėščia Karima ir šviesiaplaukiu vyriškiu.

– *Son mari*? (Jos vyras?)

Senutė paniekinamai susiraukė.

– *Simplement le père de François. Un mauvais homme.* (Paprasčiausiai Fransua tėvas. Blogas vyriškis.)

Per daug blogų vyrų sutikdavo ir vis dar sutinka gražioji Karima.

– *Je m'appelle Aisha* (aš – Aiša), – netikėtai pratarė senutė.

– *Mon nom est Salvo* (mano vardas – Salvas), – atsakė Montalbanas.

Sėdo į automobilį, rado konditeriją, kurią buvo pastebėjęs važiuodamas į priekį, paėmė dvylika pyragaičių, grįžo. Aiša buvo suruošusi stalą mažutytėje pavėsinėje prie daržo. Aplink nesimatė nė gyvos dvasios. Komisaras pirmiausia atidarė dėžutę ir senoji vietoje užkandžio suvalgė du pyragaičius. *Kubba* Montalbanui ne itin patiko, o kebabas buvo rūgščios žalumos skonio. Tai jam suteikė gyvumo, bent jau taip jis jį apibūdino, kad ir nelabai tinkančiais būdvardžiais.

Jiems valgant Aiša tikriausiai pasakojo savo gyvenimą, bet pamiršo, kad reikia kalbėti prancūziškai ir šnekėjo tik arabiškai. Tačiau komisaras aktyviai dalyvavo: jei senutė juokėsi, pradėdavo juoktis ir jis, jei ji nuliūsdavo – ir jis nutaisydavo paniurusį lyg lapkričio mėnuo veidą.

Galiausiai Aiša nurinko stalą, o Montalbanas tuo tarpu rūkė cigaretę santarvėje su savimi ir pasauliu. Tada senutė grįžo nutaisiusi paslaptingą ir suokalbišką veido išraišką. Rankoje turėjo juodą, ilgą ir plokščią dėžutę, paprastai tokiose laikomi vėriniai

ar panašūs papuošalai. Aiša atidarė, viduje buvo sąskaitos Montelūzos banke knygelė.

– Karima, – pasakė senutė ir pridėjo pirštą prie lūpų duodama suprasti, kad tai paslaptis ir niekam negalima jos išduoti.

Montalbanas išėmė knygutę iš dėžutės, atvertė. Apvalūs penki šimtai milijonų.

Praeitais metais – pasakojo jam ponia Klementina Vasilė Koco – ją užpuolė nenugalima nemiga, visa laimė, tetrukusi tik mėnesį. Didžiąją nakties dalį leisdavo žiūrėdama televizorių ir klausydama radijo. Skaityti tiek ilgai nesugebėdavo, nes sutindavo akys. Vieną kartą, galėjo būti maždaug ketvirta valanda ryto arba anksčiau, išgirdo dviejų girtų žmonių, kurie ginčijosi tiesiog po langais, balsus. Pakėlė užuolaidą, šiaip iš smalsumo, ir pamatė, kad pono Lapekoros studijoje dega šviesa. Ką tokiu metu, naktį, čia galėjo veikti ponas Lapekora? Ir iš tiesų pono Lapekoros nebuvo, nebuvo nieko, kambarys atrodė tuščias. Ponia Vasilė Koco nusprendė, kad tikriausiai kažkas pamiršo užgesinti šviesą. Kaip tik tuo metu išniro, išėjęs iš kito kambario, kurį ji žinojo esant, bet pro savo langą nematė, jaunuolis. Jį ji retkarčiais matydavo studijoje, ypač kai Lapekoros ten nebūdavo. Tas jaunuolis visiškai nuogas pribėgo prie telefono, pakėlė ragelį, pradėjo kalbėtis. Akivaizdu, kad suskambo telefonas, bet ponia jo negalėjo girdėti. Netrukus, ir vėl iš kito kambario, išėjo Karima. Ji, taip pat nuoga, atsisėdo ir pradėjo klausytis, ką kalba jaunuolis. Po pokalbio telefonu jaunuolis apkabino Karimą ir grįžo į kambarį

pabaigti to, ką darė prieš pasigirstant skambučiui. Po kiek laiko pasirodė apsirengę, išjungė šviesas ir išvažiavo jo pilko metalo spalvos automobiliu.

Praeitais metais panaši situacija pasikartojo keturis ar penkis kartus. Be to, kartais jie valandų valandas laukdavo nieko neveikdami arba jis ją paimdavo už rankos ir nusivesdavo į kitą kambarį lyg tiesiog laiko praleisti. Kai kada jis skaitydavo ar rašydavo, o ji snaudė pasidėjusi galvą ant stalo laukdama telefono skambučio. Kartais kažkam paskambinus pakalbėjęs jaunuolis pats kažkam skambindavo.

Ta moteris, Karima, pirmadieniais, trečiadieniais ir penktadieniais valydavo studiją, bet ką ten reikėjo valyti, šventasis Dieve? Kartais atsakydavo į telefono skambučius, bet niekada neperduodavo ragelio ponui Lapekorai, o jis, jei būdavo viduje, klausydavo, kaip ji kalba, nuleidęs galvą žemyn į grindis, lyg tas reikalas su juo būtų nesusijęs ar netgi žeistų.

Ponios Klementinos Vasilės Koco nuomone, ta būtybė, tarnaitė tunisietė, buvo nedora bloga moteris. Ne tik darė tai, ką darė, su tamsiaplaukiu jaunuoliu, bet kartais gundydavo ir vargšą poną Lapekorą, kuris neabejotinai neatsilaikydavo prieš jos kerus ir leisdavosi nuvedamas į kitą kambarį. Vieną kartą, kai Lapekora sėdėjo prie staliuko su rašomąja mašinėle ir skaitė laikraštį, ji atsiklaupė prieš jį, atsegė jo kelnes ir vis tebeklūpėdama... Šioje vietoje ponia Vasilė Koco nustojo pasakoti ir išraudusi nutilo.

Akivaizdu, kad Karima ir jaunuolis turėjo studijos raktą – ar jiems jį būtų davęs Lapekora, ar būtų pasidarę jo kopiją. Taip pat neabejotina, nors ir nebuvo liudininkų ar tiesioginių įrodymų, kad Karima

naktį prieš nužudant Lapekorą kurį laiką praleido jo namuose, kvepalų „Volupté“ aromatas tai įrodė. Ar ji turėjo raktus ir nuo namų, ar pats Lapekora ją įleido, pasinaudodamas tuo, kad žmona išgėrė nemažą dozę migdomųjų? Šiaip ar taip tai neturėjo reikšmės. Kam rizikuoti būti užtiktiems ponios Antonietos, kai galėjo patogiai susitikti studijoje? Dėl įgeidžio? Tam, kad suteiktų jau iš anksto aiškiai susitikimo pabaigai pavojaus prieskonį?

Be to, buvo dar trijų anoniminių laiškų, kurie neabejotinai suklijuoti studijoje, istorija. Kodėl Karima ir mažasis tamsiaplaukis turėjo tai daryti? Kad įstumtų Lapekorą į nemalonią situaciją? Kažkas čia buvo ne taip. Jie nieko nebūtų iš to pešę. Kaip tik priešingai, rizikavo prarasti vietą, kur juos galėtų pasiekti telefono skambučiai, ir ta jų įmonė nebūtų galėjusi egzistuoti.

Norint suprasti kažką daugiau, reikėjo palaukti Karimos sugrįžtant. Facijus turbūt buvo teisus, ji pasišalino nenorėdama atsakinėti į kompromituojančius klausimus, turėtų grįžti vos padėčiai aprimus. Komisaras net neabejojo, kad Aiša ištesės jam duotą žodį. Vargana prancūzų kalba paaiškino jai, kad Karima įsipainiojo į bjaurią istoriją, neabejotinai piktasis vyriškis ir jo bendrai anksčiau ar vėliau užmuš ne tik ją, bet ir Fransua, o galiausiai ir pačią Aišą. Jam atrodė, kad ją įtikino ir pakankamai išgąsdino.

Susitarė, kad vos tik Karima pasirodys, senutė jam paskambins. Pakaks, kad ji pasiteirautų Salvo ir pasakytų savo vardą, Aiša. Paliko jai komisariato ir savo namų telefono numerius prašydamas gerai

paslėpti. Taip, kaip banko knygelę. Aišku, šis susitarimas galėtų atnešti naudos tik tuo atveju, jei Karima nėra žudikė. Tačiau komisaras, nors ir kiek bandė įsivaizduoti ją mosikuojančią peiliu, niekaip negalėjo tuo vaizdu patikėti.

Degtuko šviesoje pasižiūrėjo į laikrodį – beveik vidurnaktis. Daugiau nei dvi valandas sėdėjo verandoje tamsoje norėdamas išvengti to, kad uodai ir mašalai jį suvalgytų gyvą, ir galvodamas bei vėl pergalvodamas tai, ką išgirdo iš ponios Klementinos ir Aišos.

Jam vis dar trūko detalių. Ar galėjo taip vėlai skambinti Vasilei Koco? Ponia jam buvo sakiusi, kad kiekvieną vakarą tarnaitė ją pamaitinusi nurengdavo ir pasodindavo į kėdę su ratukais. Tačiau ji, nors jau ir būdavo pasiruošusi eiti į lovą, neskubėdavo, iki vėlumos žiūrėdavo televizorių. Iš kėdės į lovą ir, priešingai, iš lovos į kėdę galėdavo patekti pati.

– Ponia, labai prašau man atleisti.

– Ką jūs, komisare! Aš nemiegojau, žiūrėjau filmą.

– Štai, ponia. Jūs man sakėte, kad tamsiaplaukis jaunuolis skaitydavo arba rašydavo. Ką skaitydavo? Ką rašydavo? Ar jums nepavyko pamatyti ar suprasti?

– Skaitydavo laikraščius, laiškus. Ir rašydavo laiškus. Tačiau nesinaudodavo studijoje esančia rašomąja mašinėle, atsinešdavo nešiojamąją. Ar turite dar klausimų?

– Labas, brangusis, miegojai? Ne? Tikrai? Būsiu pas tave rytoj apie tryliktą valandą. Tu nesirūpink dėl manęs. Atvyksiu ir, jei tavęs nebus, palauksiu. Juk turiu raktus.

Septyni

NET IR MIEGANT, matyt, viena jo smegenų dalis nesustodama nagrinėjo Lapekoros bylą, nes apie ketvirtą ryto prisiminęs vieną detalę desperatiškai puolė ieškoti tarp knygų. Staiga prisiminė, kad tą knygą iš jo pasiskolino Audželas, nes per televiziją buvo matęs pagal ją pastatytą filmą. Jau šešis mėnesius ją laikė ir negrąžino. Įsiuto.

– Alio, Mimi? Čia Montalbanas.

– O, Dieve, kas atsitiko? Kas vyksta?

– Ar tu vis dar turi tą Džono Le Karė* romaną „Skambutis numirėliui"? Esu įsitikinęs, kad tau jį paskolinau.

– Bet, po velnių! Dabar ketvirta valanda ryto!

– Na, tai ką? Noriu, kad man jį grąžintum.

– Salvai, kalbu kaip tau gero norintis brolis, gal tau reikia pasigydyti?

– Man ji reikalinga tuojau pat.

– Bet aš miegojau! Nusiramink, rytoj ryte atnešiu tau į komisariatą. Dabar aš turėčiau mautis kelnaites, ieškoti tos knygos, apsirengti...

* Johnas Le Carré, g. 1931 m. – anglų rašytojas, politinio detektyvo meistras. Tikrasis vardas – Davidas Johnas Moore Cornwellas. Rašytojas labiausiai išgarsėjo romanu „Šnipas, kuris sugrįžo iš šalčio" (1963). (Red. past.)

– Man tai visai neįdomu. Ieškok jos, surask, sėsk į mašiną, kad ir su apatiniais, ir atvežk ją man.

Visą pusę valandos slampinėjo po namus užsiimdamas visokiausiais niekais: bandydamas išsiaiškinti telefono sąskaitą ar skaitydamas mineralinio vandens etiketę, kol išgirdo dideliu greičiu atvažiuojantį automobilį, tada – durelių trenksmą ir nuvažiuojantį automobilį. Atidaręs duris pamatė knygą, gulinčią ant žemės, ir nutolstančias Audželo automobilio šviesas. Jam šovė į galvą mintis paskambinti policijai.

– Skambina miesto gyventojas. Po miestą laksto išprotėjęs tipas vienomis kelnaitėmis...

Tiek to. Pradėjo skaitinėti romaną.

Istorija buvo kaip tik tokia, kokią prisiminė. 15 puslapis:

– Smaili, kalba Mastonas. Jūs buvote susitikęs su Samueliu Artūru Fenanu Migracijos poskyryje, tiesa?

– Taip, buvau.

– Apie ką kalbėjotės?

– Apie anoniminį laišką, susijusį su jo priklausomybe partijai, Oksforde...

Ir štai, 187 puslapis. Išvados, kurias savo raporte pateikė Smailis:

Visai įmanoma, kad jis pradėjo nebemėgti savo darbo ir tai, kad pakvietė mane papusryčiauti, galėjo būti pirmas žingsnis išpažinties link. Vadovaudamasis šia intencija ir turėdamas tikslą

susisiekti su departamentu, jis netgi galėjo parašyti sau adresuotą anoniminį laišką.

Pagal Smailio logiką Lapekora galėjo parašyti anoniminius laiškus, liudijančius prieš jį patį. Tačiau, jei jis buvo jų autorius, kodėl nesikreipė į policiją ar karabinierius – nors ir kokiu kitu pretekstu?

Vos tik suformulavęs klausimą, nusišypsojo iš savo naivumo. Anoniminis laiškas, išsiųstas policijai ar šiaip teisėsaugai, galėjo turėti pačiam Lapekorai rimtų padarinių. Kreipdamasis į žmoną tikėjosi, kaip čia pasakius, moteriškos, tačiau pakankamos, reakcijos, kad jį išvaduotų iš padėties, kuri jam tapo pavojinga arba jis jos nebesugebėjo valdyti. Norėjo išeiti iš žaidimo ir laiškai buvo lyg pagalbos šauksmas, bet žmona juos priėmė kaip tikrą daiktą, tiesiog kaip vulgarų poelgį demaskuojančius anoniminius laiškus. Įžeista niekaip nereagavo, iš pykčio atsitvėrė tylos siena. Taigi Lapekora nebežinodamas, ką daryti, nebeapsimesdamas anonimu parašė ir sūnui. Tačiau šis, apakintas egoizmo ir drebėdamas, kad praras porą lirų, pabėgo į Niujorką.

Dėkui Smailiui, dabar viskas susidėliojo. Vėl nuėjo miegoti.

Komendantas Baldasaras Mardzakis, Vigatos pašto skyriaus direktorius, garsėjo kaip išpuikęs kvailys. Savo reputacijos nepaneigė ir šį kartą.

– Negaliu išpildyti jūsų prašymo.

– Atleiskite, kodėl?

– Nes jūs neturite teisėjo įgaliojimo.

– O kodėl man reikia jį turėti? Bet kuris jūsų skyriaus darbuotojas man suteiktų informaciją, kurios ieškau. Tai nieko ypatingo.

– Tai jūs taip manote. Mano darbuotojai, suteikdami jums informaciją, pažeistų įstatymus.

– Komendante, pažiūrėkite blaiviai. Aš tiesiog klausiu paštininko, kuris dirba Granė gatvėje, pavardės. Nieko daugiau.

– O aš jums nepasakysiu, aišku? Jei aš, įsivaizduokime, jums pasakyčiau tą pavardę, ką jūs darytumėte?

– Užduočiau paštininkui porą klausimų.

– Matote?! Jūs norite pažeisti pašto įstatymus.

– Bet kokiu būdu?

Grynakraujis kretinas, tokius sunku dar ir rasti šiais laikais, kai visi kretinai apsimeta protingais. Komisaras nusprendė suvaidinti sceną, kuri jo priešininką padarytų nekenksmingą. Staiga visu kūnu palinko atgal, pečiais prilipo prie kėdės, pradėjo keistai drebinti rankas ir kojas, bandė desperatiškai atsisegti marškinių apykaklę.

– O, Dieve, – sudejavo.

– O, Dieve! – kaip aidas pakartojo komendantas Mardzakis stodamasis ir puldamas prie komisaro. – Jūs blogai jaučiatės?

– Padėkite man, – sukriokė Montalbanas.

Tas pasilenkė, pradėjo atseginėti apykaklę ir tada komisaras pradėjo rėkti.

– Paleiskite mane! Viešpatie, paleiskite mane!

Kartu pagriebė Mardzakio, kuris instinktyviai norėjo trauktis šalin, rankas ir laikė jas savo kaklo aukštyje.

– Bet ką jūs darote? – lemeno Mardzakis visiškai pasimetęs, nesuprasdamas, kas vyksta. Montalbanas ir vėl suriko.

– Paleiskite mane! Kaip jūs drįstate! – klykė vis tvirtai tebelaikydamas komendanto rankas.

Durys atsivėrė, du išsigandę darbuotojai, vyras ir moteris, pasirodę tarpduryje, pamatė, kaip jų viršininkas smaugia komisarą.

– Eikite iš čia! – suriko Montalbanas jiedviem. – Lauk! Nieko nevyksta! Viskas gerai!

Darbuotojai pasitraukė užverdami duris. Montalbanas ramiai susitvarkė apykaklę ir pažvelgė į Mardzakį, kuris paleistas tiesiog prilipo prie sienos.

– Pergudravau tave, Mardzaki. Tie du viską matė. Ir kadangi tavęs nekenčia, kaip ir visi kiti tavo darbuotojai, yra pasiruošę liudyti prieš tave. Agresija prieš pareigūną. Ką darysime? Nori, kad paduočiau pareiškimą ar ne?

– Kodėl norite mane sužlugdyti?

– Nes manau tave esant atsakingą.

– Šventasis Dieve, už ką?

– Už viską blogiausia. Už laiškus, kurie siunčiami iki Vigatos užtrunka du mėnesius, už siuntinius, kurie mane pasiekia išdraskyti, su vos puse turinio, o tu man dar kalbi apie asmens privatumo pažeidimus. Įsikišk į subinę tą asmens privatumą, už knygas, kurios turi atvykti, bet niekada taip ir nepasirodo... Tu esi niekšas, kuriam nepakanka orumo, kad sustabdytų visą šią kloaką. Tau pakanka?

– Taip, – atsakė Mardzakis sugniuždytas.

– Žinoma, kad jis gaudavo laiškų. Nedaug, bet gaudavo. Jam rašė viena įmonė už Italijos ribų, šita vienintelė.

– Iš kur?

– Niekada nepasidomėjau, bet pašto ženklas buvo užsienietiškas. Tačiau galiu jums pasakyti, kaip ta įmonė vadinosi, nes ant voko buvo pavadinimas. „Aslanidis". Įsiminiau jį, nes mano tėvas, tesiilsi jis ramybėje, kariavo Graikijoje ir tose vietose susipažino su moterimi, kuri vadinosi Galatėja Aslanidis. Nuolatos apie ją pasakodavo.

– Ar ant voko buvo nurodyta, kuo ta įmonė užsiima?

– Taip, taip. *Dattes*, tai reiškia datulės.

– Ačiū, kad taip greitai atėjote pas mane, – pasakė ponia Palmizano Antonieta, neseniai tapusi našle Lapekora, vos atidariusi duris.

– Kodėl? Jūs norėjote su manimi susitikti?

– Taip. Ar jums nesakė komisariate, kad skambinau?

– Dar nebuvau ten. Atėjau čia to nežinodamas.

– Taigi tai kleptomanijos atvejis, – pareiškė ponia.

Sekundę komisaras pasimetė, bet paskui suprato, kad ji norėjo pasakyti „telepatijos".

„Kurią nors dieną supažindinsiu ją su Katarela, – pagalvojo Montalbanas, – o tada perrašysiu jų dialogus. Jonesko neprilygs!"

– Kodėl norėjote mane matyti, ponia?

Antonieta Palmizano gudriai pamojavo pirštu.

– Va ir ne. Jūsų eilė kalbėti pirmam, kokiu tikslu atėjote.

– Ponia, norėčiau, kad jūs man parodytumėte viską, ką darėte tą rytą, kai ruošėtės vykti pas savo seserį.

Našlė išpūtė akis, pravėrė burną ir vėl užsičiaupė.

– Juokaujate?

– Ne, nejuokauju ir nesišaipau.

– Tai jūs norite, kad apsivilkčiau naktinius marškinius? – paklausė išrausdama ponia Antonieta.

– Net ir nesapnavau to.

– Taigi, leiskite man pagalvoti. Išlipau iš lovos vos tik suskambėjo žadintuvas. Paėmiau...

– Ne, ponia, gal aš blogai paaiškinau. Jūs neturite man pasakoti, ką darėte, turite tai atlikti. Eime ten.

Nuėjo į miegamąjį. Spinta buvo atverta, moters drabužiai sugrūsti į ant lovos gulintį lagaminą. Ant vienos iš spintelių stovėjo raudonos spalvos žadintuvas.

– Jūs miegate šitoje pusėje? – paklausė Montalbanas.

– Taip. Ką man daryti, atsigulti?

– Ne, nebūtina, pakaks, kad atsisėsite ant krašto.

Našlė pakluso, tačiau neiškentė:

– Bet ką visa tai turi bendro su Aurelijaus nužudymu?

– Maldauju, supraskite, tai svarbu. Penkios minutės ir atstosiu nuo jūsų. Sakykite, ar jūsų vyras galėjo atsibusti dėl žadintuvo?

– Paprastai jis miegodavo neramiai. Užtekdavo mažiausio triukšmo, kad atmerktų akis. Tačiau dabar, kai jūs paklausėte, prisiminiau, kad tą rytą jis jo neišgirdo. Kaip tik priešingai, gal buvo šiek tiek peršalęs, užgulusia nosimi, nes pradėjo knarkti, o to nedarydavo beveik niekada.

Blogas aktorius, vargšelis Lapekora. Tačiau kartais jam pasisekdavo.

– Kas toliau?

– Aš atsistojau, paėmiau ant kėdės gulėjusius drabužius ir nuėjau į vonią.

– Eime ten.

Pasimetusi ponia ėjo pirma jo. Kai jie buvo jau vonioje, droviai žiūrėdama į grindis paklausė:

– Turiu viską pakartoti?

– Ne, baikit. Iš vonios išėjote apsirengusi, tiesa?

– Taip, visiškai. Visuomet taip elgiuosi.

– O tada ką darėte?

– Ėjau į kambarį pavalgyti.

Dabar jau buvo įsiminusi pamoką, nuėjo pirma komisaro.

– Paėmiau rankinę, kurią buvau susiruošusi kelionei iš vakaro, nuo šitos sofos, atidariau duris ir išėjau į laiptinę.

– Ar esate įsitikinusi, kad išeidama uždarėte duris?

– Visiškai įsitikinusi. Paspaudžiau lifto mygtuką...

– Užteks tiek, ačiū. Ar pamenate, kelinta valanda buvo?

– Šešios ir dvidešimt penkios. Vėlavau, todėl pradėjau bėgti.

– Kas jus užlaikė?

Ponia klausiamai pasižiūrėjo.

– Dėl kokios priežasties vėlavote? Paaiškinsiu tiksliau: jei žmogus žino, kad ryte turės išvykti ir nusistato žadintuvą, apgalvoja, kiek tiksliai laiko jam reikės, kad...

Ponia Antonieta nusišypsojo.

– Man skaudėjo nutrintą pėdą, – pasakė. – Patepiau ją kremu, užklijavau pleistrą, todėl užtrukau ilgiau nei buvau numačiusi.

– Ačiū dar kartą ir atleiskite, kad sutrukdžiau. Geros dienos.

– Palaukite! Ką darote? Išeinate?

– Ach taip. Jūs norėjote man kažką pasakyti.

– Atsisėskite trumpam.

Montalbanas pakluso. Jis jau žinojo tai, ką norėjo sužinoti: našlė nebuvo įėjusi į darbo kambarį, kuriame, dabar beveik neabejojo, buvo pasislėpusi Karima.

– Kaip jau matėte, – pradėjo ponia, – esu susiruošusi išvykti. Vos tik palaidosiu Aurelijų, išvažiuosiu.

– Kur vyksite, ponia?

– Pas savo seserį. Ji turi didelį namą ir labai serga, kaip žinote. Čia, į Vigatą, daugiau nekelsiu kojos net po mirties.

– Kodėl nenorite važiuoti gyventi pas savo sūnų?

– Nenoriu jiems trukdyti. Be to, nesutariu su jo žmona, kuri be saiko leidžia pinigus ir vargšelis mano sūnus vis skundžiasi, kad jiems visuomet trūksta devyniasdešimt devynių centų iki liros. Tačiau norėjau pasakyti, kad peržiūrinėdama nereikalingus daiktus, kuriuos jau rengiausi išmesti, radau pirmojo anoniminio laiško voką. Buvau maniusi, kad jį sudeginau, tačiau tikriausiai sunaikinau tik patį laišką. Man pasirodė, kad jus tai labai domino...

Adresas buvo išspausdintas mašinėle.

– Galiu jį pasiimti?

– Žinoma. Tai tiek.

Ji atsistojo, komisaras – irgi, tačiau priėjusi prie lentynos ji paėmė kažkokį laišką, ištiesė jį Montalbanui.

– Žiūrėkite, komisare. Tik dvi dienos kaip Aurelijus miręs, o aš jau pradedu mokėti jo kiaulysčių sąskaitas. Vakar gavau šitą – dvi sąskaitas už studiją: už elektrą du šimtus tūkstančių lirų ir už telefoną tris šimtus tūkstančių lirų! Bet ne jis skambino telefonu, kaip manote? Kam gi jis būtų skambinęs? Tai ta paleistuvė tunisietė, matyt, skambino savo šeimai į Tunisą. O šį rytą gavau šią sąskaitą. Žinok dabar, kokių nesąmonių ta paleistuvė dar pridarė ir kaip ji privertė tą niekšą mano vyrą jai paklusti!

Sielvartavo ponia Antonieta Palmizano, našlė Lapekora. Vokas buvo neužantspauduotas, taigi, kažkas jį atnešė. Montalbanas nusprendė parodyti savo susidomėjimą tik tiek, kiek reikia.

– Kada jį atnešė?

– Šį rytą, jau sakiau jums. Šimtas septyniasdešimt septyni tūkstančiai lirų, Mulonės spaustuvės sąskaita. Beje, komisare, ar galite man grąžinti raktus nuo studijos?

– Ar tai skubu?

– Nėra labai jau skubu. Tačiau norėčiau pradėti studiją rodyti kam nors, kas galėtų susidomėti. Taip pat norėčiau parduoti ir butą. Suskaičiavau, kad vien laidotuvės man kainuos daugiau kaip penkis milijonus, viską susumavus.

Kokia motina, toks ir sūnus.

„Už pinigus, kuriuos gaus pardavusi studiją ir butą, galėtų surengti dvidešimtį laidotuvių“, – piktai pagalvojo Montalbanas.

Empedoklis Mulonė, spaustuvės savininkas, patvirtino, kad taip, vargšas Lapekora pas jį užsakė šiek tiek pakeistus blankus ir vokus.

– Kokie buvo pakeitimai?

– „Export-Import“ vietoje „Eksportas ir importas“, tačiau aš jam patariau to nedaryti.

– Nedaryti pakeitimų?

– Kalbu ne apie pakeitimus, bet apie jam šovusią į galvą idėją ir vėl pradėti verslą. Buvo praėję beveik penkeri metai nuo tada, kai sustabdė veiklą, ir daug dalykų pasikeitę. Be to, įmonės bankrutuoja, laikas netinkamas. Ir žinote, ką jis padarė užuot padėkojęs? Įsiuto. Pasakė, kad jis skaito laikraščius ir žiūri televizorių, todėl žino, kaip viskas vyksta.

– Paketą su atspausdintomis prekėmis jam išsiuntėte namo ar į studiją?

– Jis paprašė, kad siųsčiau į studiją. Taip ir padariau kažkurią praeitos savaitės dieną. Dabar nepamenu tiksliai kurią, bet jei norite...

– Nesvarbu.

– Tačiau sąskaitą nusiunčiau poniai, nes dabar jau sunku tikėtis, kad ponas Lapekora suras progą užsukti į studiją, sutinkate?

Juokėsi.

– Štai jūsų ekspreso, komisare, – pasakė albanų kavinės barmenas.

– Totai, paklausyk manęs. Ponas Lapekora čia retkarčiais užeidavo su draugais?

– O kaipgi? Kiekvieną antradienį. Šnekučiuodavosi, žaisdavo kortomis. Būdavo visada tie patys draugai.

– Pasakyk man vardus.

– Taigi, būdavo buhalteris Pandolfas...

– Palauk. Duok man telefonų knygą.

– O kodėl norite jam skambinti? Tai tas ponas, sėdintis prie stalelio ir valgantis ledus.

Montalbanas paėmė savo puodelį, nuėjo prie buhalterio.

– Galiu prisėsti?

– Žinoma, komisare.

– Ačiū. Mes pažįstami?

– Jūs manęs nepažįstate, o aš jus pažįstu.

– Buhalteri, jūs paprastai žaisdavote kortomis su velioniu?

– Paprastai! Žaisdavau tik antradieniais. Nes, matote, pirmadieniais, trečiadieniais ir...

– ...penktadieniais jis būdavo studijoje, – užbaigė Montalbanas jam jau žinomą litaniją.

– Ką norite sužinoti?

– Kodėl ponas Lapekora norėjo ir vėl pradėti verslą?

Buhalteris, atrodo, nuoširdžiai nustebo.

– Pradėti verslą? Bet kaip? Mes apie tai nekalbėjome. Visi žinojo, kad į studiją jis eidavo tik iš įpročio. Tam, kad praleistų laiką.

– O ar jums pasakojo apie moterį, tokią Karimą, kuri valydavo jo studiją?

Lakstančios akių lėliukės, staiga užėjęs jaudulys nepraslydo pro atidų Montalbano žvilgsnį, įsmeigtą į pašnekovą.

– Ir kodėl gi jis būtų turėjęs man ką nors pasakoti apie savo tarnaitę?

– Ar jūs gerai pažinojote Lapekorą?

– O ką gi galima pažinoti gerai? Prieš trisdešimtį metų gyvenau Montelūzoje ir ten turėjau draugą. Jis buvo protingas, šviesus, nestokojantis humoro jausmo, paslaugus, harmoningas žmogus. Turėjo visas geriausias savybes. Be to, buvo labai dosnus, tiesiog angelas, padėdavo visiems, kas tik paprašydavo pagalbos. Vieną vakarą jo sesuo paliko jam prižiūrėti sūnų, mažą, dar nė šešių mėnesių neturėjusį. Reikėjo pabūti su juo daugiausia porą valandų. Vos tik sesuo išėjo, jis paėmė peilį, papjovė mažylį ir išsivirė iš jo sultinį su pluošteliu petražolių ir skiltele česnako. Žinokite, nejuokauju. Aš dar tą pačią dieną buvau jį sutikęs, kaip visada buvo šviesaus proto ir malonus. Grįžtant prie vargšo Lapekoros, pažinojau jį tiek, kiek reikėjo, pavyzdžiui, kad suprasčiau, jog per pastaruosius dvejus metus jis labai pasikeitė.

– Kuria prasme?

– Na, tapo nervingas, nebesijuokė, priešingai, ieškodavo priekabių, dėl mažiausios priežasties keldavo vėją. Anksčiau toks nebuvo.

– Ar įsivaizduojate, kokia galėjo būti priežastis?

– Vieną dieną jo paklausiau. Atsakė, kad dėl sveikatos, gydytojas jam diagnozavo beprasidedančią arteriosklerozę.

Pirmas dalykas, kurį padarė Lapekoros studijoje – atsisėdo prie rašomosios mašinėlės. Atidarė staliuko stalčių, viduje buvo vokai ir blankai, su užrašais prieš pakeitimus, pageltę nuo senumo. Paėmė vieną blanką, išsitraukė iš rankinės voką, kurį jam buvo davusi ponia Antonieta, atspausdino mašinėle adresą. Nebuvo sunku įsitikinti, kad jo spėjimai teisingi. Raidė „r" iššoko aukščiau linijos, tuo tarpu „a" atsispaudė žemiau, „o" – apvali kaip kamuoliukas, – adresas ant anoniminio laiško voko buvo išspausdintas šita mašinėle. Žvilgterėjo laukan. Ponios Vasilės Koco kambarinė pasilipusi ant nedidelių kopėtėlių plovė langų stiklus. Pravėrė langą ir sušuko:

– Klausyk, ar ponia yra?

– Palaukite, – atsakė kambarinė Pina kreivai žiūrėdama. Akivaizdu, kad komisaras jai ne itin patiko.

Kambarinė nulipo nuo kopėtėlių, įėjo vidun, netrukus vietoje jos palangės lygyje išniro ponios galva. Nereikėjo net labai garsiai kalbėti, juos teskyrė kokia dešimtis metrų.

– Ponia, atleiskite, jei gerai prisimenu, buvote man sakiusi, kad retkarčiais tas jaunuolis, pamenate...

– Suprantu, apie ką kalbate.

– Tas jaunuolis rašė mašinėle. Ar taip?

– Taip, bet ne ta mašinėle, kuri yra studijoje. Nešiojamąja spausdinimo mašinėle.

– Ar jūs įsitikinusi, tai negalėjo būti nešiojamasis kompiuteris?

– Ne, tai buvo mašinėlė.

Bet, velniai rautų, kokiu būdu jis apklausinėja žmones? Atsitokėjo, kad jis su ponia atrodo lyg dvi namų šeimininkės, liežuvaujančios pro langus.

Atsisveikinęs su ponia Vasile Koco ir norėdamas susigrąžinti savo prarastą orumą, puolė kruopščiai kaip tikras profesionalas ieškoti iš spaustuvės gauto paketo. Jo nerado, taip pat neaptiko jokio blanko, nė voko su angliškai užrašytu įmonės adresu.

Kažkas pasirūpino, kad jų nebūtų.

O dėl nešiojamosios rašomosios mašinėlės, kurią apsimetėlis Lapekoros sūnėnas atsitempdavo užuot naudojęsis čia esančia, jo manymu, surado puikų paaiškinimą. Jaunuoliui netiko senosios „Olivetti“ raidynas. Akivaizdu, kad jam buvo reikalinga kitokia abėcėlė.

Aštuoni

IŠĖJĘS IŠ STUDIJOS SĖDO į mašiną ir nuvažiavo į Montelūzą. Finansinių nusikaltimų skyriuje pasiprašė pas kapitoną Aliotą, kuris buvo jo draugas. Jį praleido iš karto.

– Kiek laiko niekaip negalime praleisti kokio vakaro drauge? Nekaltinu vien tik tavęs. Kaltas ir aš pats, – kalbėjo Aliota jį apkabindamas.

– Turėtume ištaisyti šią klaidą kuo greičiau.

– Sutinku. Ar galėčiau tau padėti?

– Taip. Kas yra tas pareigūnas, kuris pernai man suteikė naudingos informacijos apie vieną Vigatos prekybos centrą? Byla buvo apie ginklų prekybą, pameni?

– Kaipgi ne. Jo pavardė Lagana.

– Ar galėčiau su juo pakalbėti?

– Kokiu reikalu?

– Reikėtų, kad jis atvyktų į Vigatą pusei dienos, bent jau neilgiau, tikiuosi. Kalbame apie vienos įmonės, kurios savininkas buvo nužudytas lifte, dokumentų patikrinimą.

– Pašauksiu tau jį.

Pareigūnas buvo stambus penkiasdešimtmetis trumpais, atgal sušukuotais plaukais, su akiniais aukso rėmeliais. Montalbanui jis patiko iš pirmo žvilgsnio.

Pora žodžių paaiškino, ko iš jo norėtų, ir atidavė jam studijos raktus. Pareigūnas pasižiūrėjo į laikrodį.

– Po pietų trečią valandą galiu būti Vigatoje, jei kapitonas sutinka.

Baigęs pašnekesį su Aliota, paprašė jo leidimo paskambinti į komisariatą, kur nebuvo kėlęs kojos nuo vakar dienos vakaro.

– Komisare, čia jūs, asmeniškai?

– Katare, čia aš asmeniškai. Ar kas nors skambino?

– Taip, taip, komisare. Du kartus pareigūnui Audželui, vieną...

– Katare, man nusispjauti, kas skambino kitiems!

– Bet juk tai jūs manęs to kaip tik dabar paklausėte!

– Katare, ar buvo telefono skambučių, skirtų būtent man?

Prisiderinęs prie jo logikos galbūt gaus kokį nors prasmingą atsakymą.

– Taip, taip, komisare. Vienas. Bet buvo sunku suprasti.

– Ką reiškia „buvo sunku suprasti"?

– Nieko nesupratau. Tačiau turbūt tai buvo giminės.

– Kieno?

– Jūsų, komisare. Kvietė jus vardu, sakė: Salvai, Salvai.

– O tada?

– Skundėsi, skambėjo lyg žmogui skaudėtų, inkštė: ach, ach, che, che.

– Tai buvo vyras ar moteris?

– Moteris, sena, komisare.

Aiša! Išlėkė kaip akis išdegęs, pamiršęs atsisveikinti su Aliota.

Aiša sėdėjo priešais namą ir verkė, buvo sukrėsta. Ne, Karima ir Fransua nepasirodė, ji skambino dėl kitos priežasties. Atsistojo, įsileido jį į namus. Kambarys buvo sujauktas, perpjautas netgi čiužinys. Neabejotinai išsinešė banko knygelę? Ne, jos nerado, tvirtai atsakė Aiša.

Viršutiniame aukšte, kur gyveno Karima, dar blogiau: iš grindų išlupta viena kita plyta; Fransua žaislas – plastikinis sunkvežimis – išardytas gabalais. Nuotraukų nebebuvo, net ir tų, kuriose Karima demonstravo savo kūną ieškodama pirkėjų. Visa laimė, pagalvojo komisaras, kad kai kurias jis sumojo išsinešti. Tačiau čia turėjo būti klaikus triukšmas. Aiša tuo metu pabėgo pasislėpti? Senutė paaiškino, kad ji nepabėgo, bet dieną prieš tai išvažiavo aplankyti draugės į Montelūzą. Susivėlino ir pasiliko ten miegoti. Visa laimė, jei būtų radę ją namuose, neabejotinai būtų papjovę. Jie, matyt, turėjo raktus, abejos durys buvo neišlaužtos. Žinoma, atėjo ieškoti Karimos nuotraukų, norėjo sunaikinti jos prisiminimą.

Montalbanas liepė senutei susiruošti daiktus, jis pats ją nuveš pas draugę į Montelūzą. Ji turės pasilikti ten porą dienų atsargos dėlei. Aiša melancholiškai pakluso. Komisaras parodė jai, kad kol ji ruošis, jis pašoks iki artimiausios tabako parduotuvės, grįš daugiausia po dešimties minučių.

Neprivažiavus tabako parduotuvės, priešais pradinę Vilasetos mokyklą, buvo susirinkusios gestikuliuojančios mamos ir kažkodėl verkiančios jų atžalos. Du Vilasetos pareigūnai, anksčiau, kaip Montalbanas prisiminė, dirbę Vigatoje, stovėjo apsupti moterų. Jis praėjo pro šalį, nusipirko cigarečių, bet grįžtant smalsumas nugalėjo. Pro rėkiančius žmones prasiskynė kelią prie pareigūnų.

– Negi jus iškvietė dėl šito niekniekio? – paklausė jo apstulbęs pareigūnas.

– Ne, aš čia atsitiktinai. Kas atsitiko?

Motinos išgirdusios klausimą choru atsakė taip, kad komisarui nieko nepavyko suprasti.

– Tylos! – suriko.

Motinos nutilo, bet išsigandę vaikai pravirko dar stipriau.

– Komisare, tai tiesiog juokingas dalykas, – atsakė vėl tas pats pareigūnas. – Panašu, kad nuo vakar vakaro kažkoks berniukas, pasekęs, kada vaikai eina į mokyklą, pavagia jų maistą ir pabėga. Šį rytą tai vėl pasikartojo.

– Pažiūrėkite čia, pažiūrėkite čia, – pertraukė jį viena motina rodydama jam pamuštas savo sūnaus akis. – Mano sūnus nenorėjo atiduoti savo omleto ir tas jį apdaužė. Jam skauda.

Komisaras pasilenkė, paglostė berniukui galvą.

– Kuo tu vardu?

– Antonijus, – atsakė mažylis didžiuodamasis, kad jį pasirinko.

– Ar tu pažįsti tą, kuris iš tavęs pavogė omletą?

– Ne.

– Ar kas nors jį atpažino? – paklausė komisaras garsiai. Balsų choras jam atsakė neigiamai.

Montalbanas vėl pasilenkė prie Antonijaus.

– Ką tau sakė duodamas suprasti, kad nori maisto?

– Kalbėjo keistai. Aš nesupratau nieko. Tada pagriebė mano kuprinę ir ją atidarė. Aš norėjau atsiimti, bet jis man porą kartų trenkė kumščiu, pačiupo omletą su duona ir pabėgo.

– Tęskite tyrimą, – paliepė Montalbanas pareigūnams, stebuklingu būdu sugebėdamas išlaikyti rimtą veido išraišką.

Tais laikais, kai musulmonai buvo užkariavę Siciliją, o Montelūzą vadino Kerkentu, arabai miestelio pakraštyje pasistatė savo gyvenamąjį kvartalą. Kai nugalėti musulmonai pabėgo, į jų namus persikėlė gyventi montelūziečiai, o kvartalas buvo pervadintas sicilietiškai – Rabatu. Antrojoje šio amžiaus pusėje stiprus žemės drebėjimas jį sugriovė. Pora išlikusių namų buvo jau visai aptrupėję, persikreipę, neaišku, kaip dar laikėsi nesugriuvę. Arabai, šį kartą sugrįžę į šalį elgetų drabužiais, ir vėl apsigyveno čia, užtaisydami pakrypusius stogus skardos gabalais, o sienų skyles – kartono lakštais.

Čia komisaras atlydėjo Aišą su jos vargana manta. Senutė, vis tebevadindama dėde, atsisveikindama apkabino jį ir pabučiavo.

Buvo jau trečia valanda popiet ir Montalbanui, kuris iki šiol neturėjo laiko pavalgyti, iš alkio jau žarna žarną rijo. Nuėjo į „San Calogero“ užeigą, atsisėdo.

– Ar dar liko kas nors valgyti?

– Jums visada.

Kaip tik tada prisiminė Liviją. Buvo visiškai ją pamiršęs. Griebė telefoną kartu karštligiškai stengdamasis sugalvoti kokį nors pasiteisinimą: Livija buvo sakiusi, kad atvyks per pietus. Turėtų būti įsiutusi.

– Livija, brangioji.

– Salvai, ką tik atvykau. Lėktuvas vėlavo pakilti dvi valandas, mums nepaaiškino dėl kokios priežasties. Ar tu jaudinaisi, brangusis?

– Žinoma, kad jaudinausi, – pamatęs, kad vėjas pučia jam palankia kryptimi, pamelavo Montalbanas be jokios sąžinės graužaties. – Skambinau namo kas penkiolika minučių, bet niekas neatsakydavo. Prieš kurį laiką nusprendžiau paskambinti į Punta Raisi oro uostą, ten man pasakė, kad lėktuvas atvyko dviem valandom vėliau. Tada pagaliau nusiraminau.

– Atleisk, brangusis, bet tai nebuvo mano kaltė. Kada grįši?

– Livija, labai gaila, bet negaliu grįžti tuoj pat. Esu susirinkime Montelūzoje, užtruksiu čia dar valandą. Tada atskubėsiu pas tave. Tiesa, klausyk, šiandien vakarieniausime pas kvestorių.

– Bet aš nieko neatsivežiau!

– Eisi su džinsais. Pažiūrėk šaldytuve arba orkaitėje, Adelina tikrai ką nors paruošė valgyti.

– Ne, palauksiu tavęs, pavalgysime kartu.

– Aš jau suvalgiau sumuštinį. Neturiu apetito. Iki greito.

Grįžo prie stalo, kur jo jau laukė pusė kilogramo traškių skrudintų sardinių.

Livija, šiek tiek nuvargusi po kelionės, buvo atsigulusi į lovą. Montalbanas nusirengė ir atsigulė šalia. Jie bučiavosi, bet staiga Livija pasipurtė ir pradėjo jį uostinėti.

– Nuo tavęs sklinda kepto aliejaus kvapas.

– Žinoma. Įsivaizduok, apklausinėjau vieną tipą visą valandą vos ne gruzdintuvėje.

Mylėjosi paskubomis, žinodami, kad neturi tiek laiko, kiek norėtų. Vėliau atsisėdo lovoje atsirėmę į pagalves ir Montalbanas jai papasakojo apie Lapekoros nužudymą. Norėdamas ją prajuokinti prisiminė, kaip suėmė motiną ir dukrą Pičirilo, kurioms buvo taip svarbu nesutepta jų garbė. Taip pat papasakojo, kaip liepė nunešti butelį vyno buhalteriui Kulikijai, kuris savąjį prarado šiam iškritus šalia negyvėlio. Tačiau užuot pradėjusi juoktis, kaip jis tikėjosi, Livija šaltai pasižiūrėjo į jį.

– Niekšas.

– Nesupratau? – paklausė Montalbanas su įžeistu anglų lordo orumu.

– Niekšas ir maskulistas*. Paniekinai dvi vargšes moteriškes, o buhalteriui, kuris nesudvejojo važiuoti liftu su lavonu, nuperki butelį vyno.

– Baik, Livija, nepakreipk visko tokiu kampu.

Tačiau Livija net nebandė žiūrėti į situaciją iš kito kampo. Buvo jau šešta valanda, kai sugebėjo ją nuraminti. Norėdamas ją prablaškyti, papasakojo istoriją apie mažą berniuką iš Vilasetos, kuris vogė užkandžius iš tokių pačių mažylių kaip ir jis. Tačiau ir šį kartą Livija nesijuokė. Kaip tik nuliūdo.

* *Maschilista* (it.) – šovinistas, seksistas. (Red. past.)

– Kas yra? Ką aš pasakiau? Aš vėl suklydau?

– Ne, galvojau apie vargšą berniuką.

– Apie tą, kurį sumušė?

– Apie kitą. Turėjo būti tikrai išbadėjęs ir praradęs viltį. Sakei, nekalbėjo itališkai? Galbūt tai nelegalų, kurie neturi net kuo kvėpuoti, sūnus. O galbūt jį kas nors paliko.

– Jėzau! – suriko Montalbanas, sukrėstas šių žodžių inspiruotos minties, ir rėkė taip garsiai, kad Livija net pašoko.

– Kas tau darosi?

– Jėzau! – pakartojo komisaras paklaikusiomis akimis.

– Bet ką aš pasakiau? – paklausė susirūpinusi Livija.

Montalbanas nieko neatsakė ir nuogas, kaip buvo, nulėkė prie telefono.

– Katarela, eik velniop ir kuo greičiau pakviesk man Facijų. Facijau? Daugiausia po valandos noriu, kad būtumėte visi, kartoju – visi, komisariate. Negali trūkti nė vieno, kitaip pakelsiu vėją.

Padėjo ragelį, surinko kitą numerį.

– Pone kvestoriau? Čia Montalbanas. Man gėda jums pasakyti, bet šį vakarą negaliu ateiti. Ne, tai ne dėl Livijos. Tai darbo reikalai, jums pranešiu. Rytoj pietų? Puiku. Ir atsiprašykite ponios už mane.

Atsikėlusi Livija bandė suprasti, kodėl jos žodžiai išprovokavo tokią audringą reakciją.

Visas Montalbano atsakymas buvo tas, kad jis griuvo į lovą ir prisitraukė ją prie savęs. Jo ketinimai buvo akivaizdūs.

– Bet argi nesakei, kad po valandos turi būti komisariate?

– Ketvirčiu valandos daugiau, ketvirčiu valandos mažiau.

Montalbano kabinete, kuris, žinoma, nebuvo labai didelis, vos tilpo Audželas, Facijus, Tortorela, Galas, Džermana ir mažiau nei mėnesį komisariate dirbantis Grasas. Katarela stovėjo tarpduryje viena ausimi prilipęs prie racijos. Montalbanas atsivedė besipriešinančią Liviją.

– Bet ką aš ten veiksiu?

– Patikėk manimi, gali būti, kad pasirodysi labai reikalinga.

Tačiau nepaaiškino priežasties nė vienu žodžiu. Visiškoje tyloje komisaras nubraižė grubų, bet gana tikslų vietovės planą ir parodė susirinkusiesiems.

– Čia yra namas Garibaldžio gatvėje. Šiuo metu jame niekas negyvena. Už jo yra daržas...

Jis tęsė toliau paaiškindamas kiekvieną detalę, parodydamas šalimais esančius namus, sankryžas, takelius. Visa tai įsiminė tą popietę, kurią praleido vienas Karimos kambaryje. Katarelai padaryta išimtis, jis turėjo likti sargyboje, visi kiti dalyvavo operacijoje: kiekvienam plane parodė jo postą. Įsakė nurodytą vietą pasiekti tyliai: jokių sirenų, jokių uniformų, netgi jokių policijos automobilių, – jie turi būti nepastebimi. Jei kuris nors nori važiuoti tarnybiniu automobiliu, privalo palikti jį mažiausiai pusės kilometro atstumu nuo namo. Tegul pasiima tai, ko nori – sumuštinių, kavos, alaus, nes gali būti, kad ilgai

užtruks, galbūt reikės visą naktį pasilikti postuose ir net neaišku, ar jie turės galimybę iš jų pasitraukti, ir neabejotinai nebus galima pasirodyti šalia namo. Operacijos pradžią žymės įžiebtos gatvės šviesos.

– Ginklai? – paklausė Audželas.

– Ginklai? Kokie ginklai? – sekundę pasimetė Montalbanas.

– Na, nežinau, maniau, nes reikalas atrodo rimtas...

– Bet ką mes turime pagauti? – įsiterpė Facijus.

– Užkandžių vagį.

Kambaryje nebesigirdėjo net kvėpavimo. Ant Audželo kaktos pasirodė prakaito lašai.

„Jau metus jam kartoju, kad turėtų pasitikrinti", – pagalvojo.

Naktis buvo giedra, apšviesta mėnulio, nesigirdėjo nė mažiausio vėjelio. Montalbano akimis ji turėjo tik vieną trūkumą: atrodė, kad niekada nesibaigs, kiekviena minutė paslaptingai išsitęsdavo, išsiskaidydavo į mažiausiai penkias minutes.

Žiebtuvėlio šviesoje Livija ant geležinės lovos užsimetė nutriušusį čiužinį, išsitiesė, pamažu užmigo. Dabar jau miegojo kietai.

Komisaras sėdėdamas ant kėdės, stovinčios šalia lango į galinį kiemą, galėjo matyti daržą ir už jo besidriekiančius laukus. Ten turėjo budėti Facijus ir Grasas, bet kiek bestebėjo įtempęs akis, tarp migdolų medžių negalėjo įžiūrėti net jųdviejų šešėlių. Pasidžiaugė savo vyrų profesionalumu – po to, kai jiems papasakojo, kad mažylis – tai Fransua, Karimos sūnus, jie atsidavė reikalui visa širdimi. Užsidegė

keturiasdešimtą cigaretę, žiebtuvėlio šviesoje žvilgterėjo į laikrodį, – be penkiolikos keturios. Nusprendė palaukti dar pusę valandos, tada jau paleisti vyrus namo. Kaip tik tuo metu pastebėjo lengvą judesį toje vietoje, kur baigėsi daržas ir prasidėjo laukai; greičiau tai buvo net ne judesys, bet akimirksnio šešėlis, kritęs ant šiaudų ir ganyklų. Ten negalėjo būti Facijus nei Grasas – jis specialiai buvo sumąstęs palikti tą neapaugusią vietą laisvą, tarytum siūlydamas praėjimą. Judesys ar kažkas, kas ten buvo, pasikartojo. Montalbanas sugebėjo iš tamsos išskirti mažą tamsią figūrą, kuri judėjo iš lėto. Neliko jokių abejonių – tai berniukas.

Susijaudinęs pasisuko į Liviją, rado ją pagal kvėpavimą.

– Atsibusk, jis ateina.

Grįžo prie lango, Livija skubiai prisiartino. Montalbanas kalbėjo jai į ausį.

– Vos tik jį sugaus, tu bėk ten. Bus išsigandęs, tačiau šalia moters jausis saugesnis. Glostyk jį, bučiuok, kalbėk jam meilius žodžius.

Mažylis buvo jau šalia namo, matėsi, kaip pakėlęs galvą žiūrėjo į lango pusę. Staiga pasirodė vyriškio figūra, kuri abiem rankomis apglėbė vaiką, jį sugavo. Tai buvo Facijus.

Livija nuskrido laiptais žemyn. Fransua spardėsi ir klykė aukštu, širdį draskančiu balsu, kaip į spąstus patekęs gyvūnas. Montalbanas uždegė šviesą, pasitraukė nuo lango.

– Atneškite jį į viršų. Tu, Grasai, eik, pranešk kitiems, pakviesk juos čia.

Pamažu berniuko klyksmas nurimo, perėjo į kūkčiojimą. Livija laikė jį ant rankų ir kažką kalbėjo.

Jis vis dar buvo labai įsitempęs, bet daugiau nebeverkė. Blizgančiomis akimis įdėmiu žvilgsniu stebėjo aplink stovinčius žmones ir matėsi, kad pamažu pradeda pasitikėti. Buvo pasodintas prie stalo kambaryje, kur dar prieš porą dienų jį globojo motina, ir galbūt todėl laikėsi įsikibęs Livijos rankos ir nenorėjo jos paleisti.

Mimi Audželas, kuris buvo išėjęs, grįžo su dideliu paketu glėbyje ir visi suprato, kad jis vienintelis pagalvojo apie tai, ko reikėjo. Pakete buvo sumuštinių su kumpiu, bananų, saldumynų, dvi skardinės kokakolos. Mimi, apdovanotas susižavėjusiu Livijos žvilgsniu, kuris, suprantama, suerzino Montalbaną, pralemeno:

– Paruošiau tai vakar vakare... Pamaniau, jei jau gaudome išbadėjusį vaiką...

Valgydamas Fransua pasidavė nuovargiui ir miegui. Nesugebėjo netgi pabaigti saldumynų – jo galva nusviro ant stalo, lyg paspaudus energiją tiekiančių elementų išjungimo mygtuką.

– O kur dabar jį nešime?

– Į mūsų namus, – tvirtai atsakė Livija.

Montalbaną nustebino žodis „mūsų" ir, ieškodamas berniukui poros džinsų ir marškinėlių, niekaip nesugebėjo apsispręsti, – ar šis žodis jį nudžiugino, ar išgąsdino.

Mažylis neatmerkė akių per visą kelionę iki Marinelos – net tada, kai Livija, paklojusi improvizuotą lovą ant svetainės sofos, jį nurenginėjo.

– O jei jis pabėgs, kol mes miegosime? – paklausė komisaras.

– Nemanau, kad jis tai darytų, – nuramino jį Livija.

Vis dėlto Montalbanas griebėsi atsargos priemonių, užvėrė langus ir langines, o raktą išorinėse duryse pasuko du kartus. Jie taip pat nuėjo miegoti, tačiau nepaisant nuovargio užmigti buvo sunku – Fransua, kurio kvėpavimą kitame kambaryje girdėjo, buvimas kėlė jaudulį.

Apie devintą valandą ryto, jam labai vėlyvu laiku, komisaras pabudo ir atsargiai, vengdamas pažadinti Liviją, nuėjo pažiūrėti Fransua. Ant sofos mažylio nebuvo, vonioje – taip pat. Pabėgo, kaip jis ir baiminosi. Tačiau kaip, po velnių, jam pavyko, jei durys užrakintos, o langinės vis dar užvertos? Puolė apžiūrinėti visas vietas, kur jis galėtų būti įlindęs, pasislėpęs. Nieko, išgaravo. Turėjo pažadinti Liviją ir papasakoti jai viską, gal ji būtų ką patarusi. Ištiesė ranką ir tada pamatė mažylį, besiilsintį ant jo moters peties. Miegojo apsikabinę.

Devyni

– KOMISARE? ATLEISKITE, kad trukdau jus namuose. Gal galėtume pasimatyti prieš pietus? Norėčiau su jumis pakalbėti.

– Žinoma, atvyksiu į Montelūzą.

– Ne, aš pats būsiu Vigatoje. Gal pasimatykime maždaug po valandos studijoje, Granė gatvėje?

– Taip, Lagana, tinka.

Nuėjo į vonią stengdamasis sukelti kiek įmanoma mažiau triukšmo. Be to, kad nepažadintų Livijos ir Fransua, apsivilko vakarykščius drabužius, vis dar susiglamžiusius po praėjusios nakties. Paliko raštelį: šaldytuve daug maisto, jis tikrai grįš namo pietauti. Vos tik jį parašė, prisiminė, kad kvestorius buvo pakvietęs juos pietų. Su Fransua būtų sudėtinga. Nusprendė paskambinti dabar iš karto, kad vėliau nepamirštų. Žinojo, kad sekmadienio rytus kvestorius leidžia su šeima, nebent nutinka kažkas neįprasto.

– Montalbanai? Tik nesakykite man, kad neateisite pietų!

– Ir vis dėlto taip, pone, man labai gaila.

– Ar kažkas rimto?

– Pakankamai. Reikalas tas, kad anksti šį rytą tapau, kaip čia pasakius, beveik tėvu.

– Sveikinu! – sureagavo kvestorius. – Taigi, o panelė Livija... Papasakosiu savo žmonai, ji labai apsidžiaugs. Tačiau vis tiek nesuprantu, kaip šis dalykas galėtų sutrukdyti jums atvykti. Ach taip, jūs kalbate apie šiuo metu vykstantį įvykį.

Visiškai apstulbęs nuo to, kaip jo žodžius suprato viršininkas, Montalbanas pradėjo ilgą, painų ir nenuoseklų pasakojimą, kuriame susipainiojo numirėliai su vogtais užkandžiais, o kvepalai „Volupté" su Mulonės spaustuve. Kvestorius prarado žadą.

– Gerai, gerai, vėliau man paaiškinsite išsamiau. Klausykite, kada išvyksta panelė Livija?

– Šį vakarą.

– Vadinasi, neturėsime malonumo su ja susipažinti. Palauksime kito karto. Klausykite, Montalbanai, tariamės štai kaip – kai tik turėsite kokią laisvą valandą, paskambinkite man.

Prieš išeidamas nuėjo pažvelgti į Liviją ir Fransua, kurie vis dar miegojo. Ir kas gi būtų galėjęs juos išskirti? Jį apėmė baimė, viduje kirbėjo bloga nuojauta.

Komisaras nustebo: studijoje viskas buvo taip, kaip jis paskutinį kartą paliko – nė vienas popieriaus lapas nebuvo patrauktas iš vietos, nė viena sąvaržėlė nepajudinta iš ten, kur jis ją matė anksčiau. Lagana suprato jo nuostabą.

– Tai nebuvo krata, komisare. Nebuvo reikalo viską apversti aukštyn kojom.

– Ką man papasakosite?

– Taigi. Įmonė buvo įkurta Aurelijaus Lapekoros 1965 metais. Prieš tai jis dirbo tarnautoju. Įmonė

užsiėmė atogrąžų vaisių importu, turėjo sandėlius su šaldytuvais Vitorijaus Emanuelio Orlando gatvėje, netoli uosto. Taip pat eksportuodavo grūdus, pistacijas, ankštinius ir panašius produktus. Apyvarta buvo tikrai nemaža, bent jau iki antros aštuntojo dešimtmečio pusės. Tada pradėjo progresyviai mažėti. Trumpai tariant, 1990 metų sausio mėnesį Lapekora buvo priverstas likviduoti įmonę, viskas buvo daroma legaliai. Taip pat pardavė sandėlį ir gerai iš to uždirbo. Visi jo popieriai sudėti į segtuvus, ponas Lapekora buvo tvarkingas žmogus: jei aš būčiau turėjęs jį inspektuoti, nebūčiau galėjęs prie nieko prikibti. Po ketverių metų, taip pat sausio mėnesį, jis gavo leidimą vėl pradėti įmonės veiklą tuo pačiu pavadinimu ir nekeičiant veiklos pobūdžio. Tačiau nebepirko sandėlio, nieko panašaus. Ar galite įsivaizduoti?

– Manau, kad taip. Jūs neradote jokių įmonės veiklos nuo 1994 metų iki šių dienų pėdsakų.

– Būtent. Jei Lapekora norėjo užeiti į studiją ir čia praleisti keletą valandų, turiu galvoje tai, ką mačiau kitame kambaryje, kam gi jam reikėjo atnaujinti įmonės veiklą?

– Ar radote pastarųjų metų susirašinėjimo pėdsakų?

– Ne, pone. Visi susirašinėjimai ketverių metų senumo.

Montalbanas paėmė nuo stalo pageltusį voką, parodė jį maršalui.

– Ar radote tokių pačių vokų, bet naujų, su anglišku adresu?

– Nė vieno.

– Klausykite, maršale. Iš vienos vietinės spaustuvės praeitą mėnesį jam atėjo paketas su vokais ir firminiu laiškų popieriumi. Jei neradote nė šešėlio, ar, jūsų manymu, įmanoma, kad per keturias savaites būtų išnaudotas visas paketas?

– Nemanau. Net tada, kai jam puikiai sekėsi, nebūtų reikėję rašyti tiek daug.

– Ar radote įmonės iš užsienio – „Aslanidis", eksportuojančios datules, laiškų?

– Ne.

– Tačiau jis juos gaudavo, man sakė paštininkas.

– Komisare, ar gerai ieškojote Lapekoros namuose?

– Taip. Nerasta nieko, susijusio su atnaujinta įmonės veikla. Ir norite sužinoti dar kai ką? Čia, remiantis vieno, tikrai patikimo, asmens parodymais, kartais naktimis, ponui Lapekorai nedalyvaujant dirbdavo žmonės.

Papasakojo jam apie Karimą, tamsiaplaukį jaunuolį, pasivadinusį sūnėnu, kuris iš čia skambindavo telefonu, rašydavo laiškus, bet tik nešiojamąja spausdinimo mašinėle.

– Supratau, – pasakė Lagana. – Jūs ne?

– Supratau ir aš, bet pirma norėčiau išgirsti jūsų nuomonę.

– Įmonė buvo fiktyvi, fasadas, galbūt dengė kontrabandą, tačiau tikrai neužsiėmė datulių importu.

– Sutinku, – pasakė Montalbanas. – Ir nužudę Lapekorą arba naktį prieš tai, atvyko čia ir sunaikino visus įrodymus.

Užsuko į komisariatą. Prie racijos sėdėjo Katarela, sprendė kryžiažodį.

– Patenkink mano smalsumą, Katarela. Kiek tau trunka išspręsti kryžiažodį?

– Jie sudėtingi, komisare, labai sudėtingi. Prie šito dirbu jau mėnesį, bet niekaip negaliu išspręsti.

– Ar yra naujienų?

– Nieko rimto, komisare. Buvo padegti Sebastijano Lo Monako garažai, ten nuvyko gaisrininkai ir užgesino ugnį. Penki automobiliai, stovėję garažuose, apdegė. Dar šovė į žmogų vardu Kvarantinas Filipas, tačiau nepataikė ir kulka nulėkė į langus, kur gyvena ponia Picuto Saverija, ji taip išsigando, kad nualpo, ją išvežė į ligoninę. Be to, buvo padegtas dar vienas namas, bet gaisras greitai numalšintas. Taigi, komisare, nieko ypatingo, niekniekiai.

– Kas liko komisariate?

– Nieko nėra, komisare. Visi išvyko į įvykių vietas.

Įėjo į savo kabinetą. Ant stalo gulėjo paketas, suvyniotas į Pipitonės konditerijos popierių. Atplėšė jį. Viduje buvo įvairūs pyragaičiai.

– Katare!

– Jūsų paslaugoms, komisare.

– Kas čia padėjo šituos saldumynus?

– Pareigūnas Audželas. Sakė, atiduoti juos šią naktį surastam berniukui.

Koks gailestingas ir besirūpinantis pamestais vaikais staiga tapo ponas Mimi Audželas! Tikėjosi dar vieno susižavėjusio Livijos žvilgsnio?

Suskambo telefonas.

– Komisare? Ponas teisėjas Lo Bjankas nori pakalbėti su jumis.

Teisėjas Lo Bjankas prieš penkiolika dienų išsiuntė komisarui dovanų savo parašytą pirmąjį septyniasdešimties puslapių tomą, kuriam paskyrė ilgus metus ir kuris vadinosi „Rinaldo ir Antonijaus Lo Bjankų, profesoriavusių Džirdženčio universitete karaliaus Martino Jaunojo valdymo metais (1402–1409), gyvenimas ir žygiai". Jis buvo įsitikinęs, kad tai buvo jo protėviai. Montalbanas pervertė knygą vieną naktį užpuolus nemigai.

– Gerai, Katare, perduosi man teisėją?

– Tačiau, komisare, negaliu jums perduoti teisėjo, nes jis čia atėjo pats.

Laukdamas Montalbanas rinko žodžius, kuriais atsiprašys teisėjo. Komisaras jautėsi nesmagiai, nes teisėjui dėl Lapekoros bylos paskambino tik vieną kartą, o paskui, tikrąja šių žodžių prasme, pamiršo jį esant. Neabejotinai susilauks karčių žodžių.

– Aš tik trumpam, brangusis komisare. Važiavau pro šalį, nes lankiau savo motiną, kuri svečiuojasi pas draugus Duruelyje. Tariau sau, gal pabandysiu užtikti jus, ir štai man pasisekė – jūs vietoje.

„Kokio velnio jam reikia iš manęs?" – paklausė savęs Montalbanas. Iš jo žvilgsnio matė, kad tas kažko tikisi, bet nesuprato ko.

– Įsivaizduokite, teisėjau, mane užpuolė nemiga.

– Ach taip? Kodėl?

– Tam, kad galėčiau skaityti jūsų knygą. Ji labiau įtraukia nei detektyvas, be to, ten tiek daug išsamios informacijos!

Mirtina nuobodybė – begalė datų ir vardų. Netgi traukinių tvarkaraštis galėjo suteikti turtingesnių įspūdžių.

Prisiminė teisėjo aprašytą atvejį, kai Antonijus Lo Bjankas vykdamas į susitikimą Kastrodžiovanyje nukrito nuo žirgo ir susilaužė koją. Šiam nereikšmingam įvykiui teisėjas skyrė dvidešimt du puslapius, maniakiškai užpildydamas juos nereikšmingomis smulkmenomis. Norėdamas parodyti, kad tikrai skaitė knygą, Montalbanas stropiai pacitavo šią ištrauką.

O užsikabinęs teisėjas Lo Bjankas prakalbėjo porą valandų savo pasakojimą papildydamas neįtikėtinai nereikšmingomis ir pedantiškomis detalėmis. Pagaliau nutilo, kai komisarą buvo beužpuoląs galvos skausmas.

– Klausykite, brangusis, neužmirškite manęs informuoti, kaip eisis Lapekoros byla.

Kai grįžo į Marinelą, namie nebuvo nei Livijos, nei Fransua. Rado juos pajūryje: Livija vilkėjo maudymosi kostiumėliu, o mažylis – kelnaitėmis. Buvo pastatę milžinišką smėlio pilį. Juokėsi, plepėjo. Žinoma, prancūziškai, Livija šią kalbą mokėjo kaip italų. Taip pat ir anglų. Teisybę pasakius, netgi vokiečių. Iš jų nevykėlis buvo jis, – mokėjo tik tris keturis prancūziškus mokykloje išmoktus žodžius, ir tuos pusėtinai. Paruošė stalą, šaldytuve rado pastos ir suktinukų, likusių nuo vakar. Uždėjo juos pašildyti ant lėtos ugnies. Greitai nusirengė, apsimovė maudymosi kelnaites ir nubėgo prisijungti prie jųdviejų. Pirmas dalykas, kurį pastebėjo, buvo kibirėlis, kastuvėlis ir žvaigždžių bei žuvų

formelės. Jis, žinoma, namie tokių dalykų neturėjo, o Livija nupirkti niekaip negalėjo, – buvo sekmadienis. Paplūdimyje, išskyrus juos tris, nesimatė nė gyvos dvasios.

– O šitie?

– Kas šitie?

– Kastuvėlis, kibiriukas...

– Juos atvežė Audželas šį rytą. Koks mielas! Jie vieno jo sūnėno, kuris praeitais metais...

Daugiau nenorėjo klausytis. Piktas šoko į jūrą.

Grįžo namo ir Livija pamatė pilną saldumynų dėžę.

– Kodėl juos pirkai? Ar nežinai, kad vaikams nesveika valgyti tiek saldumynų?

– Aš žinau, tai tavo draugas Audželas nežino. Jis juos pirko. Dabar turėsite juos suvalgyti kartu su Fransua.

– Beje, skambino tavo draugė Ingrid, švedė.

Ataka, gynimasis, kontrataka. Ir kodėl gi „beje"?

Tiedu vienas kitam simpatizavo, buvo akivaizdu. Tai prasidėjo dar prieš metus, kai Mimi praleido su Livija visą dieną. Ir visa tai tęsėsi. Ką jie veikdavo, kai jo nebūdavo? Flirtavo, žvilgčiojo vienas į kitą, juokavo?

Visi sėdo prie stalo, Livija su Fransua buvo tarsi apgaubti švelnaus intymumo, iš kurio Montalbanas buvo visiškai išskirtas. Tačiau skanus maistas trukdė jam atrodyti tokiam piktam, kaip jis norėjo.

– Puikūs šitie *brusciuluni*, – pasakė.

– Ką pasakei?

– *Brusciuluni*. Suktinukai.

– Aš vos neišsigandau. Jūs čia, Sicilijoje, turite tokių žodžių, kad...

– Jūs Ligūrijoje taip pat nejuokaujate. Beje, kelintą valandą išskrenda tavo lėktuvas? Manau, galėsiu nuvežti tave pats.

– Ach, buvau visai pamiršusi. Aš atšaukiau bilieto rezervaciją ir susiskambinau su Adriana, savo kolege, ji pakeis mane. Pabūsiu dar keletą dienų. Pamaniau, jei manęs nebus, su kuo paliksi Fransua?

Štai ir pradėjo pildytis ryte jį aplankęs įtarimas, kai pamatė juos miegant apsikabinusius. Kas gi juos dabar galėtų perskirti?

– Man atrodai nusivylęs, susierzinęs, nesuprantu.

– Aš? Baik, ką tu kalbi, Livija?

Vos baigus valgyti, mažylio akys pradėjo lipti, jis norėjo miego, matyt, buvo dar labai išsekęs. Livija nunešė jį į miegamąjį, nurengė, užmigdė.

– Jis man kai ką pasakė, – ištarė palikusi miegamojo duris praviras.

– Papasakok.

– Tuo metu, kai statėme smėlio pilį, jis staiga paklausė manęs, kaip manau, ar jo motina sugrįš. Aš jam atsakiau, kad nežinau nieko, kas nutiko, bet esu įsitikinusi, kad vieną dieną jo mama grįš jo pasiimti. Jis patempė lūpą ir aš nutilau. Po kiek laiko vėl grįžo prie šios temos, pasakė, kad nebesitiki, jog mama sugrįš. Daugiau nieko nebekalbėjo. Tas vaikas nujaučia kažką baisaus. Man papasakojo, kad tą rytą jo mama grįžo paskubomis, išsigandusi. Pasakė jam, kad jie

turi išvykti. Pradėjo eiti Vilasetos link, mama kalbėjo, kad jie turi spėti į autobusą.

– Į kur?

– Jis nežino. Kol jie laukė, privažiavo automobilis. Jis automobilį gerai pažinojo. Šis priklausė tam piktam vyriškiui, kuris keletą kartų mušė jo motiną. Fahridui.

– Kaip jis pasakė?

– Fahridas.

– Ar tu įsitikinusi?

– Visiškai. Jis man netgi pasakė, kad rašant vardą tarp „a“ ir „r“ raidžių yra „h“.

Vadinasi, brangusis pono Lapekoros sūnėnas, metalinės spalvos BMW automobilio savininkas, vadinosi arabišku vardu.

– Tęsk.

Tas Fahridas išlipo, griebė Karimą už rankos, norėjo per prievartą įsodinti ją į automobilį. Moteris priešinosi ir šaukė Fransua, kad šis bėgtų. Mažylis dėjo į kojas, Fahridas buvo užsiėmęs Karima, turėjo pasirinkti, kurį gaudyti. Fransua pasislėpė, buvo labai išsigandęs. Nedrįso eiti pas tą, kurią vadino senele.

– Aiša.

– Tam, kad išgyventų, išbadėjęs pavogė užkandžius. Naktį prisiartindavo prie namų, bet būdavo tamsu ir jis bijodavo, kad ten jo tyko pasislėpęs Fahridas. Tą rytą nebeiškentė, norėjo bet kuria kaina grįžti namo. Štai kodėl priėjo taip arti.

Montalbanas tylėjo susimąstęs.

– Na, ką galvoji?

– Kad namuose turime našlaitį.

Livija išbalo, jos balsas sudrebėjo.

– Kodėl taip manai?

– Paaiškinsiu, kaip aš suprantu visą šį reikalą, remdamasis ir tuo, ką dabar papasakojai. Taigi. Maždaug prieš penkerius metus ši tunisietė, graži, maloni, atvyksta į mūsų kraštą su mažu šuneliu ant rankų. Ieško kambarinės darbo ir lengvai jį randa, nes nesispiria atsidėkoti vyresnio amžiaus vyriškiams. Šitaip susipažįsta su Lapekora. Tačiau kažkada jos gyvenime pasirodo tasai Fahridas, galbūt kaip suteneris. Trumpai tariant, Fahridas surezga planą ir priverčia Lapekorą atidaryti senąją importo ir eksporto įmonę, kuria dangsto nelegalų verslą, nežinau, narkotikų ar prostitucijos. Lapekora, kuris iš esmės yra sąžiningas žmogus, išsigąsta, nes kažką nujaučia ir bando išsisukti iš nemalonios situacijos, bet daro tai tiesiog naiviais būdais. Įsivaizduok, rašo anoniminius laiškus savo žmonai, šmeiždamas pats save. Reikalai juda į priekį, tačiau tam tikru momentu, nežinau kodėl, Fahridas yra priverstas viską nutraukti. Tada reikia pašalinti Lapekorą. Fahridas suorganizuoja, kad Karima praleistų naktį Lapekoros namuose, pasislėpusi jo darbo kabinete. Lapekoros žmona tą rytą turi vykti į Fjaką aplankyti sergančios sesers. Labai gali būti, kad Karima, kai žmonos nebūdavo namie, sutuoktinių lovoje išpildydavo slaptas Lapekoros fantazijas, kas žino. Bet tą rytą, anksti, vos poniai Lapekorai išvykus, Karima atidaro buto duris Fahridui, kuris įeina ir nužudo senuką. Labai gali būti, kad Lapekora bandė bėgti, todėl buvo rastas lifte. Kita vertus, iš to, ką man dabar papasakojai, aiškėja, kad Karima

neturėjo žinoti Fahrido ketinimų. Pamačiusi, kad jos bendrininkas nudūrė Lapekorą, pasprunka. Tačiau nubėga netoli, Fahridas ją užklumpa ir pagrobia. Neabejotinai ją nužudė, bijojo, kad viską išpasakos. Paliko įrodymą sugrįždamas į Karimos butą ir pavogdamas visas jos nuotraukas, - nenorėjo, kad ji būtų atpažinta.

Livija tylomis pravirko.

Liko vienas, Livija nuėjo atsigulti šalia Fransua. Montalbanas, nežinodamas kuo užsiimti, atsisėdo verandoje. Danguje matėsi dvikovoje besikaunančios žuvėdros, paplūdimyje vaikštinėjo porelė, retkarčiais pasibučiuodavo, tačiau tingiai lyg paklusdama scenarijui. Nuėjo į vidų, pasiėmė paskutinį vargšelio Bufalino* romaną, tą apie aklą fotografą, grįžo ir vėl atsisėdo verandoje. Pasižiūrėjo į knygos viršelį, atsivertė, užvertė. Niekaip nesugebėjo susikaupti. Jautė, kad jo viduje auga aštrus nepasitenkinimas. Ir staiga suprato jo priežastį.

Štai, jis jau iš anksto jautė skonį tų šeimyniškų sekmadienio popiečių, kurios jo laukė, galbūt jau nebe Vigatoje, bet Bokadasėje. Su vaiku, kuris atsibudęs pavadins jį tėčiu ir prašys su juo pažaisti...

Gerklę jam sugniaužė panikos priepuolis.

* Gesualdo Bufalino (1920-1996) - italų rašytojas. (Vert. past.)

Dešimt

KAIP AKIS IŠDEGĘS puolė iš namų, kad pabėgtų nuo išankstinių šeimyninių nuojautų. Lipdamas į automobilį nusišypsojo iš jį užklupusio šizofrenijos priepuolio. Jo racionalioji pusė ramino jį, kad kuo puikiausiai suvaldys naująją padėtį, kuri, beje, kol kas egzistavo tik jo vaizduotėje. Iracionalioji jo pusė ragino bėgti kuo skubiau, tiesiog iš karto, daug negalvojant.

Atvykęs į Vigatą nuėjo į komisariatą.

– Ar yra naujienų?

Užuot atsakęs Facijus savo ruožtu uždavė klausimą.

– Kaip laikosi mažylis?

– Puikiai, – atsakė šiek tiek suirzęs.

– Taigi?

– Nieko rimto. Vienas bedarbis įėjo į prekybos centrą su lazda rankoje ir puolė daužyti prekystalius...

– Bedarbis? Ką tu sakai? Pas mus vis dar yra bedarbių?

Facijus sumišo.

– Žinoma, kad yra, komisaras nežino?

– Atvirai pasakius, nežinau. Maniau, kad visi jau susirado darbus.

Facijus buvo visiškai pasimetęs.

– Kaip manote, kur jie susiras tą darbą?

– Turėtų bendradarbiauti su teisėsauga, Facijau. Tas bedarbis, daužantis prekystalius, visų pirma yra ne tik bedarbis, bet ir niekšas. Ar jį sulaikei?

– Taip, taip.

– Eik ir perduok jam nuo manęs, kad viską papasakotų, prisipažintų.

– Tačiau, ką?

– Tegul sugalvoja ką nors. Tačiau būtinai turi prisipažinti. Nors kokį niekniekį. Gal tu jam galėtum patarti? Vos tik prisipažins, viskas bus gerai. Jam užmokės, nemokamai suras butą, jo vaikus išsiųs mokytis. Pasakyk jam.

Facijus kurį laiką žiūrėjo į jį nieko nesakydamas. Tada prabilo.

– Komisare, diena giedra, o jūs vis tiek kažkodėl nepatenkintas. Kas atsitiko?

– Mano problemos.

Parduotuvės, kurioje Montalbanas paprastai pirkdavo kepintų sėklų ir riešutų mišinį, savininkas išrado genialią sistemą apeiti valdžios draudimą dirbti sekmadieniais – priešais uždarytas parduotuvės langines su perpildytu prekių vežimėliu atsistojo pats.

– Turiu amerikietiškų žemės riešutų, ką tik pakepintų, dar labai karšti, – informavo pardavėjas.

Ir komisaras paliepė įdėti porą šimtų gramų žemės riešutų į jau suruoštą popierinį maišelį su kepintais avinžirniais ir moliūgo sėklomis.

Įprastinis jo pasivaikščiojimas iki rytinio molo bekramsnojant užtruko ilgiau nei visada, iki pat saulėlydžio.

– Šitas vaikas yra labai protingas! – tarė susijaudinusi Livija, vos pamačiusi pro duris žengiantį Montalbaną. – Vos prieš tris valandas jam paaiškinau, kaip žaisti šaškėmis, ir tik pažiūrėk, jis jau išlošė vieną partiją, o dabar ir vėl laimi.

Komisaras pastovėjo šalia jų stebėdamas paskutines žaidimo minutes. Livija suklydo ir Fransua nukirto jos paskutines figūras. Sąmoningai ar ne, Livija norėjo, kad mažylis laimėtų – jei Fransua vietoje būtų jis, net už gyvybę neleistų jam pasidžiaugti pergale. Vieną kartą nusirito taip žemai, kad apsimetė bepraradanti sąmonę tam, kad galėtų numesti figūrą ant žemės.

– Nori valgyti?

– Galiu palaukti, jei nori, – atsakė komisaras suprasdamas klausimą kaip paslėptą prašymą pavėlinti vakarienę.

– Mes mielai šiek tiek pasivaikščiotume.

Ji ir Fransua, žinoma. Mintis, kad ir jis galėtų prisijungti, net nepraslinko pro jos smegenis.

Montalbanas sutvarkė stalą, paruošė viską iki smulkmenų ir nuėjo į virtuvę pažiūrėti, ką Livija pagamino. Nieko, arktinė dykuma, stalo įrankiai ir indai blizgėjo nepaliesti. Panirusi į buvimą su Fransua Livija net nesusimąstė apie vakarienę. Montalbanas sukurpė greitą ir skurdžią vakarienę – pirmajam patiekalui išvirė šiek tiek spagečių su česnakais ir

alyvuogių aliejumi, antrajam patiekė sūdytų sardinių, alyvuogių, ožkos sūrio ir tuno iš skardinės. Pagalvojo, kad vis tiek blogiausia turėjo nutikti rytoj, kai atėjusi tvarkyti namų ir gaminti Adelina suras Liviją su vaiku. Dvi moterys nesutarė: kaip buvo pasakojusi Livija, Adelina vieną kartą paliko savo darbus pusiau teatliktus ir pranyko, o grįžo tik tada, kai jos priešininkė buvo už šimtų kilometrų.

Buvo žinių laikas, įjungė televizorių ir surado „Televigatos“ kanalą. Pasirodė vištos užpakalį primenantis komentatoriaus Pipo Ragonėzės veidas. Buvo bepakeičiąs kanalą, tačiau sustingo išgirdęs pirmuosius Ragonėzės žodžius.

– Kas vyksta Vigatos komisariate? – paklausė komentatorius savęs paties ir visatos kartu, tonu, kuriuo savo geriausiais metais Torkemada* būtų pasakojęs anekdotus.

Toliau tęsė pareikšdamas, kad, jo nuomone, Vigata dėl klestinčio nusikalstamumo galėtų pasirašyti brolišką sutartį su Čikaga: susišaudymai, plėšimai, padegimai, – įvykiai, keliantys grėsmę garbingų miestelėnų gyvybei ir laisvei. Tačiau, ar mieli žiūrovai žino, kokia veikla esant tokiai tragiškai situacijai užsiima visų pervertinamas komisaras Montalbanas? Klaustukas buvo pabrėžtas taip intensyviai, kad komisarui atrodė, jog mato jį kabantį virš vištos užpakalio. Ragonėzė įkvėpęs, kad galėtų išreikšti savo nuostabą ir pasimetimą, išskiemenavo:

* Tomás de Torquemada (1420–1498) – Ispanijos dominikonų ordino vienuolis, karalienės Izabelės nuodėmklausys, pirmasis ir žymiausias Ispanijos didysis inkvizitorius. (Red. past.)

– Su-muš-ti-nių va-gies me-džiok-le!

Ponas komisaras šio vagies nėjo gaudyti pats vienas, vedėsi ir savo vyrus, komisariate palikęs tik vieną prie racijos budėjusį pareigūną. Kaip nutiko, kad jis, Ragonėzė, sužinojo apie šį komišką, tačiau iš tiesų tragišką, nutikimą? Jam reikėjo pasikalbėti su komisaro pavaduotoju Audželu, taigi paskambino į komisariatą ir budėtojas jam išsamiai nupasakojo padėtį. Iš pradžių pamanė, kad tai pokštas, žinoma, piktas, ir atkakliai nenorėjo patikėti, pagaliau suprato, kad tai ne juokai, o neįtikėtina tiesa. Ar Vigatos žiūrovai gali įsivaizduoti, kieno rankos juos saugo?

– Bet ką padariau blogo, kad niekaip negaliu nusikratyti tuo Katarela? – karčiai paklausė savęs komisaras perjungdamas kanalą.

Per „Retelibera" rodė vaizdus iš Macaros, iš žvejų laive „Šventasis Tėvas" nužudyto tunisiečio jūreivio laidotuvių. Vėliau apžvalgininkas pasakė porą žodžių apgailėdamas tragiškai savo pirmąją dieną denyje žuvusį tunisietį, kuris į šalį buvo atvykęs neseniai ir beveik niekas jo nepažinojo. Neturėjo šeimos ar bent jau nespėjo atsivežti jos į Macarą. Gimęs prieš trisdešimt dvejus metus Sfakse, vadinosi Benas Dhahabas. Ekrane pasirodė tunisiečio nuotrauka ir kaip tik tuo metu į kambarį įžengė Livija su mažyliu, grįžę iš pasivaikščiojimo. Fransua pamatęs veidą ekrane nusišypsojo, ištiesė pirštą.

– *Mon oncle* (mano dėdė).

Livija buvo beliepianti Salvui išjungti televizorių, nes ją nervino įjungtas valgant; savo ruožtu,

Montalbanas buvo bepradedąs jai priekaištauti, kad neparuošė vakarienės. Tačiau abu sustingo praviromis burnomis, rodydami pirštais vienas į kitą, tuo tarpu trečiasis pirštas, berniuko, rodė į ekraną. Atrodė, lyg būtų praskridęs angelas, kuris ištarė „amen", ir visi paliko sustingę. Komisaras atsigavo, abejodamas savo prasta prancūzų kalba, ieškojo patvirtinimo.

– Ką pasakė?

– Pasakė – „mano dėdė", – atsakė Livija staiga pajuodavusi.

Iš ekrano dingus vaizdui, Fransua atsisėdo į savo vietą prie stalo, nekantravo pradėti valgyti, visiškai neatrodė nustebęs, kad matė savo dėdę per televizorių.

– Paklausk jo, ar tas žmogus tikrai yra jo dėdė.

– Kas per kvailas klausimas?

– Nekvailas. Mane irgi yra vadinę dėde, nors visiškai juo nebuvau.

Fransua paaiškino, kad matytas žmogus tikrai yra jo dėdė, nes mamos brolis.

– Jis tuoj pat turi važiuoti su manimi, – pareiškė Montalbanas.

– Kur jį nori vežtis?

– Į komisariatą, noriu jam parodyti vieną nuotrauką.

– Nieko nenoriu girdėti, nuotraukos tau niekas nepavogs. Fransua pirma turi pavalgyti. O tada važiuosiu su jumis į komisariatą, tu vienas gali pamesti vaiką pakeliui.

Pasta buvo pervirta, beveik nevalgoma.

Budėjo Katarela, kuris, pamatęs tokiu laiku į komisariatą įžengiančią šeimyną ir susirūpinusį savo viršininko veidą, išsigando.

– Komisare, viskas gerai, čia visai ramu.

– O Čečėnijoje neramu.

Iš stalčiaus išsitraukė iš Karimos paimtas nuotraukas, parinko vieną ir ištiesė vaikui. Tas netardamas nė žodžio priglaudė ją prie lūpų, pabučiavo savo motinos atvaizdą.

Livija vos laikėsi nekūkčiojusi. Nebuvo net reikalo klausti: žmogus, pasirodęs ekrane, ir Karimos nuotraukoje stovintis pareigūnas buvo tas pats. Bet komisaras vis tiek paklausė.

– Ar tai *ton oncle* (tavo dėdė)?

– *Oui.* (Taip.)

– *Comment s'appelle t'il?* (Kuo jis vardu?)

Pasidžiaugė, kad prancūziškai moka bent tiek, kiek turistas, apžiūrinėjantis Eifelio bokštą ir „Mulenružą“.

– *Ahmed* (Ahmedas), – atsakė mažylis.

– *Seulement Ahmed?* (Tik Ahmedas?)

– *Oh, non. Ahmed Moussa.* (O, ne. Ahmedas Musa.)

– *Et ta mère? Comment s'appelle?* (O tavo motina? Kuo ji vardu?)

– *Karima Moussa* (Karima Musa), – atsakė Fransua gūžteldamas pečiais ir nusišypsodamas iš elementaraus klausimo.

Montalbanas išliejo savo pyktį ant Livijos, kuri nesitikėjo tokios reakcijos.

– Kas per velniava! Būni su vaiku dieną naktį, žaidi, mokai žaisti šaškėmis, bet nepaklausi, kuo

jis vardu! Reikėjo tik paklausti, ar ne? O tas niekšas Mimi! Didysis seklys! Atveža kibirėlį, kastuvėlį, formeles, saldumynus, tačiau, užuot pašnekėjęs su vaiku, kalba tik su tavimi!

Livija nereagavo ir Montalbanas staigiai nusiramino, susigėdęs savo išpuolio.

– Atleisk man, Livija, aš susinervinęs.

– Matau.

– Paklausk jo, ar tą dėdę yra pats matęs, kad ir pastaruoju metu.

Jie pasikalbėjo, tada Livija jam paaiškino, kad pastaruoju metu Fransua dėdės nematė, bet kai jam buvo treji metai, motina jį buvo nusivežusi į Tunisą ir ten jis sutiko dėdę bei kitus giminės vyrus. Tačiau sunkiai pamena, jam apie tai daug pasakojo motina.

Vadinasi, padarė išvadą Montalbanas, prieš porą metų įvyko susitikimas, kurio metu buvo nuspręstas vargšo Lapekoros likimas.

– Klausyk, nuvesk Fransua į kiną, suspėsite į paskutinį seansą, tada grįžkite čia. Turiu dirbti.

– Alio, Buskajinai! Čia Montalbanas. Ką tik sužinojau tos tunisietės vardą, kuri gyvena Vilasetoje, pameni?

– Kaipgi ne? Karima.

– Ji – Karima Musa. Ar galėtum paieškoti kokių nors duomenų pas jus migracijos departamente?

– Komisare, jūs juokaujate?

– Ne, nejuokauju. Kodėl klausiate?

– Kaip? Turėdamas tiek patirties prašote manęs panašaus dalyko?

– Paaiškinkite geriau.

– Žiūrėkite, komisare, nieko nebus, netgi jei man pasakysite jos motinos ir tėvo, taip pat tėvo ir motinos senelių vardus, be to, gimimo vietas ir datas.

– Tirštas rūkas?

– O ar galėtų būti kitaip? Romoje gali priimti kokius tik nori įstatymus, bet čia tunisiečiai, marokiečiai, libai, nigeriečiai, albanai, serbai, kroatai, emigrantai iš Žaliojo Kyšulio, Ruandos atvyksta ir išvyksta, kaip jiems patinka. Čia tarsi Koliziejus, nėra uždarų durų. Tai, kad tą dieną sužinojome tos Karimos adresą, yra stebuklas, kuris nenutinka kasdien.

– Tačiau tu vis tiek pabandyk.

– Montalbanai? Kas čia per istorija, kad jūs surengėte užkandžių vagies pasalą? Tai koks nors maniakas?

– Ne, pone kvestoriau, tai mažas berniukas, kuris išbadėjęs pradėjo vogti užkandžius iš kitų vaikų. Tik tiek.

– Kaip tik tiek? Puikiai žinau, kad retkarčiais jums, kaip čia pasakius, šauna į galvą kas nors netikėto, tačiau šį kartą man nuoširdžiai atrodo, kad...

– Pone kvestoriau, patikinu jus, kad daugiau tai nebepasikartos. Tiesiog buvo būtina jį sugauti.

– Ar sugavote?

– Taip.

– Ir ką su juo padarėte?

– Parsivežiau namo, jį prižiūri Livija.

– Montalbanai, ar jūs išprotėjote? Tučtuojau grąžinkite jį tėvams!

– Tikriausiai jų nebeturi, liko našlaitis.

– Ką tai reiškia, tikriausiai? Išsiaiškinkite, šventasis Dieve!

– Aš tai ir darau, bet Fransua...

– Dieve, kas toks?

– Tai vaiko vardas.

– Jis ne italas?

– Ne, tunisietis.

– Klausykite, Montalbanai, kol kas palikime šį reikalą ramybėje, aš jau nieko nebesuprantu. Tačiau ryt ryte atvyksite pas mane ir viską papasakosite.

– Negaliu, privalau išvykti iš Vigatos. Patikėkite manimi, tai labai svarbu, tikrai neišsisukinėju.

– Tada susitikime popiet. Labai prašau, būtinai atvykite. Turėsite paruošti ginamąją kalbą bylai, susijusiai su senatoriumi Penakju...

– Tai tas, kuris apkaltintas bendradarbiavimu su mafija?

– Tas pats. Jis rengia pareiškimą ministrui, nori jūsų galvos.

Montalbanas nė kiek nenustebo – būtent jis ir surinko įrodymus, leidžiančius apkaltinti senatorių.

– Nikolai? Kalba Montalbanas. Noriu paprašyti paslaugos.

– Kurgi ne, klausau!

– Ar tu vis dar palaikai ryšius su „Retelibera“?

– Parengiu vidurnakčio žinias ir einu namo.

– Dabar dešimta vakaro. Jei prieš vidurnaktį atvyksiu pas tave ir atvešiu nuotrauką, ar bus įmanoma ją parodyti per paskutines žinias?

– Žinoma, lauksiu tavęs.

Iš pat pradžių buvo priešiškai nusiteikęs dėl tos istorijos su žvejų laivu „Šventasis Tėvas“, norėjo kaip galima labiau nuo jos atsiriboti. Tačiau dabar yra priverstas įsivelti, lyg kažkas jį būtų prilenkęs veidu prie žemės kaip kačiuką, kai nori išmokyti nesišlapinti tam tikroje vietoje. Jei tik Livija su Fransua būtų grįžę šiek tiek vėliau, mažylis nebūtų pamatęs dėdės nuotraukos, vakarienė būtų praėjusi ramiai ir viskas būtų toliau ėję savo eiga. Pyko ant savo neramios seklio prigimties. Kitas jo vietoje galbūt būtų pasakęs:

– Ach taip? Berniukas atpažino dėdę? Koks įdomus sutapimas!

Ir dėtųsi į burną pirmąjį kąsnį. Tačiau jis taip negalėjo, būtinai turėjo pradėti daužyti ragais sieną. Medžioklės instinktas, kaip būtų pasakęs Hametas*, kuris šiuos dalykus gerai išmanė.

– Kur nuotrauka? – paklausė Dzitas, vos jį pamatęs.

Padavė tą, kur buvo nufotografuota Karima su sūnumi.

– Ar ją rodyti visą, ar kokią nors detalę?

– Rodyk tokią, kokia yra.

Nikolas Dzitas išėjo, po kiek laiko grįžo be nuotraukos, patogiai atsisėdo.

– Papasakok man viską. O visų pirma tą istoriją su užkandžių vagimi, kuri Pipui Ragonėzei pasirodė apgailėtina, bet aš taip nemanau.

– Nikolai, neturiu laiko, patikėk manimi.

* Samuelis Dashielis Hammettas (1894–1961) – amerikiečių rašytojas, populiarių detektyvų kūrėjas. (Vert. past.)

– Netikiu. Vienas klausimas – ar tas vaikas, kuris vogė užkandžius, yra tas pats, kuris nufotografuotas tavo duotoje nuotraukoje?

Nikolas buvo pavojingai protingas. Geriau jo vengti.

– Taip, tai jis.

– O kas jo motina?

– Ji neabejotinai įsipainiojusi į prieš porą dienų įvykusią lifte rasto žmogaus žmogžudystę. O dabar palauk su klausimais. Pažadu, vos tik aš pats čia suprasiu ką nors, papasakosiu tau pirmajam.

– Tarstelk man, bent jau ką pasakyti rodant nuotrauką?

– Ach taip. Turi nutaisyti balsą lyg kalbėtum apie labai skausmingą atsitikimą.

– Tu jau pradedi įsijausti į režisieriaus vaidmenį?

– Turi pasakyti, kad į studiją atėjo ašaromis paplūdusi sena tunisietė ir prašė parodyti nuotrauką per televiziją. Senutė jau tris dienas neturi žinių nei apie moterį, nei apie berniuką. Jie vadinasi Karima ir Fransua. Tiems, kas juos matė, anonimiškumas garantuotas, ir taip toliau, tegul skambina į komisariatą, ir taip toliau.

– Pats galvok, kas tas „ir taip toliau", – atsakė jam Dzitas.

Namie Livija iš karto nuėjo miegoti ir kartu nusivedė mažylį. O Montalbanas pasiliko sėdėti laukdamas vidurnakčio žinių. Nikolas savo pareigą atliko, nuotrauką rodė tiek ilgai, kiek tik galėjo. Pasibaigus žinioms, komisaras paskambino jam padėkoti.

– Gal gali padaryti man dar vieną paslaugą?

– Tuoj prašysiu tavęs, kad mokėtum už abonementą. Ko nori?

– Gal galėtum tą patį pakartoti rytoj per pirmos valandos žinias, žinai, manau, tokiu vėlyvu laiku nedaug kas žiūrėjo.

– Klausau jūsų įsakymų.

Nuėjo į miegamąjį, paėmė Fransua iš Livijos glėbio, nunešė į valgomąjį, paguldė ant Livijos jau paklotos sofos. Nusiprausė po dušu, nuėjo į lovą. Livija, nors jau miegojo, pajutusi jį prisiglaudė nugara prie viso jo kūno. Ji visuomet mėgdavo taip prisiglausti per miegus, kai lankydavosi toje nuostabioje šalyje tarp sapnų ir sąmoningumo. Tačiau šį kartą, vos tik Montalbanas pradėjo ją glamonėti, tuoj pat atšoko.

– Ne, Fransua gali pabusti.

Montalbanas sekundę suakmenėjo, šio šeimyninės idilės aspekto nebuvo apgalvojęs.

Atsistojo, miegai jau vis tiek buvo išgaravę. Grįždamas į Marinelą buvo užsibrėžęs atlikti vieną dalyką. Dabar prisiminė.

– Valentė? Čia kalba Montalbanas. Atleisk, kad skambinu taip vėlai ir trukdau tave namuose. Turiu pasimatyti su tavimi kaip įmanoma greičiau. Ar tiks, jei ryt dešimtą ryto atvyksiu pas tave į Macarą?

– Žinoma, gal gali pasakyti, ką turi mintyje?

– Tai sudėtinga, susipynusi istorija. Remiuosi tik prielaidomis. Tai susiję ir su tuo nušautu tunisiečiu.

– Benu Dhahabu?

– Tai štai, visų pirma, jis – Ahmedas Musa.

– Nieko sau.

– Būtent.

Vienuolika

– DAR NEREIŠKIA, KAD šios istorijos susijusios, – pastebėjo kvestoriaus pavaduotojas Valentė Montalbanui baigus pasakoti.

– Jei esi tokios nuomonės, padarysi man paslaugą. Tegul kiekvienas lieka prie savo: tu išsiaiškink, kodėl tunisietis pasivadino svetimu vardu, o aš tirsiu Lapekoros nužudymo priežastis ir Karimos dingimą. Jei netyčia mūsų keliai susikirs, apsimeskime, kad vienas kito nepažįstame ir net nesisveikinkime. Sutinki?

– Na! Tu čia ir pasakei!

Komisaras Andželas Tomazinas, trisdešimtmetis, iš išvaizdos primenantis banko tarnautoją, kuris prieš paduodamas penkis šimtus tūkstančių lirų perskaičiuoja banknotus dešimt kartų, nusprendė palaikyti savo viršininką:

– Be to, žinote, dar neaišku.

– Kas dar neaišku?

– Kad Benas Dhahabas yra ne jo vardas. Gali būti, kad jis – Benas Ahmedas Dhahabas Musa. Suprask, kad nori, tuos arabiškus vardus.

– Nebetrukdysiu jūsų, – pasakė Montalbanas stodamasis.

Kraujas jam plūstelėjo į galvą. Valentė, kuris jį pažinojo daug laiko, tai suprato.

– Kaip turėtume elgtis, tavo nuomone? – paprasčiausiai paklausė.

Komisaras vėl atsisėdo.

– Pavyzdžiui, sužinoti, kas jį Macaroje pažinojo. Kaip pateko į žvejų laivą. Ar jo dokumentai buvo tvarkingi. Nuvykti apžiūrėti jo gyvenamąją vietą. Ar tuos dalykus turėčiau tau sakyti?

– Ne, – atsakė Valentė, – bet man buvo malonu išgirsti iš tavęs.

Nuo rašomojo stalo paėmė popieriaus lapą ir ištiesė jį Montalbanui. Tai buvo leidimas apžiūrėti Beno Dhahabo gyvenamąją vietą su daugybe antspaudų ir parašų.

– Šį rytą pažadinau teisėją auštant, – pasakė Valentė šypsodamasis. – Eisi pasivaikščioti su manimi?

Ponia Pipija Ernestina, našlė Ločičero, patikino, kad neužsiima kambarių nuomos verslu. Jai priklausė paveldėta, mirus amžiną jam atilsį jos vyrui, vieno kambario studija pirmajame aukšte, kuri kažkada buvo išnuomota kirpėjui. Tačiau kirpyklos jau nebėra. Ko reikia ponams? Ach taip, leidimas apžiūrėti. Būtų užtekę tiesiog užeiti ir paprašyti, paaiškinti kaip kas, ponia Pipija tikrai nebūtų prieštaravusi. Prieštarauja tie, kurie turi ką nors nuslėpti, bijo, tačiau ji, visi Macaroje gali tai paliudyti, visi, kurie nėra kekšės vaikai arba raguotieji, ji visuomet gyveno tvarkingą ir skaidrų kaip oras gyvenimą. Koks buvo vargšas tunisietis? Tik pagalvokite, ponai, argi ji būtų išnuomojusi studiją afrikiečiui, nesvarbu, kokiam: ar tam, kuris juodas kaip rašalas, ar tokiam, kurio oda nesiskiria

nuo macariečio. Nė už ką, afrikiečių ji bijo. Kodėl išnuomojo Benui Dhahabui? Jis kitoks, mielieji ponai, tikrai gerai išsilavinęs žmogus, tokių nelabai sutiksi ir tarp macariečių. Taip, pone, kalbėjo itališkai, bent jau galėjo susikalbėti. Parodė jai pasą...

– Vieną sekundę, – pasakė Montalbanas.

– Palaukite, – tuo pačiu metu ištarė Valentė.

– Taip, pone, pasą. Tvarkingą. Buvo prirašytas tomis raidėmis, kuriomis rašo arabai ir dar buvo žodžiai, parašyti kažkokia svetima kalba. Angliškai? Prancūziškai? Neįsivaizduoju. Nuotrauka sutapo. Ir jei ponai nori žinoti, nuomos skelbimą buvau padavusi legaliai, nenusižengdama įstatymams.

– Kada tiksliai jis atvyko? – paklausė Valentė.

– Prieš dešimt dienų, tiksliai.

Ir per dešimt dienų sugebėjo apsigyventi, susirasti darbą ir būti nužudytas.

– Ar jums pasakė, kiek laiko ruošėsi gyventi? – paklausė Montalbanas.

– Dar dešimtį dienų. Tačiau...

– Tačiau?

– Norėjo man sumokėti ir už ateinantį mėnesį.

– O kiek jūs paprašėte?

– Aš iš karto paprašiau devynių šimtų tūkstančių, tačiau pažįstate arabus, jie mėgsta derėtis, buvau pasiryžusi numušti kainą iki šešių ar net penkių šimtų tūkstančių... Bet jis man neleido net pabaigti sakinio, įkišo ranką į kelioninį krepšį, išsitraukė ruloną, apimties kaip butelis, nuėmė apvyniotą gumytę ir atskaičiavo man banknotais devynis šimtus tūkstančių.

– Duokite mums raktus ir paaiškinkite, kur yra studija, – paprašė Montalbanas. Apie tunisiečio išsilavinimą ir geras manieras, akivaizdu, našlė Pipija sprendė iš storo sulig buteliu banknotų rulono.

– Pasiruošiu ir tuojau pat jus palydėsiu.

– Ne, ponia, likite čia. Raktus jums atnešime.

Surūdijusi geležinė lova, pakrypęs stalas, spinta su faneros gabalu vietoje kažkada kabėjusio veidrodžio, trys šiaudinės kėdės. Ankštame vonios kambaryje vos tilpo kriauklė, kabėjo purvinas rankšluostis, ant lentynėlės gulėjo skustuvas, skystas muilas, šukos. Grįžo į vienintelį kambarį. Ant vienos iš kėdžių gulėjo mėlyno audinio lagaminas, jį atidarė – buvo tuščias. Spintoje kabėjo pora naujų kelnių, tamsus labai švarus švarkas, pora marškinėlių – viskas ką tik pirkta, dar nenešiota. Spintos kampe buvo pora gerai išsilaikiusių sandalų, priešingame kampe – plastikinis maišelis su nešvariais apatiniais. Išvertė jį ant žemės, nieko ypatingo. Gal valandą sukiojosi po butą ieškodami. Kai jau buvo praradę viltį, Valentei pasisekė. Rado nepaslėptą, tačiau neabejotinai užkritusį ir pasimetusį už geležinio lovos krašto, lėktuvo bilietą reisu Roma–Palermas pono Dhahabo pavarde. Vadinasi, Ahmedas atvyko į Palermą dešimtą valandą ryto, o iš ten per dvi valandas pasiekė Macarą. Į ką kreipėsi dėl kambarių nuomos?

– Montelūzoje lavono drabužiuose rado asmeninių daiktų?

– Žinoma, – atsakė Valentė, – dešimt tūkstančių lirų.

– Pasą?
– Ne.
– O visus turėtus pinigus?
– Jei juos paliko čia, matyt, jais pasirūpino ponia Pipija, „gyvenanti skaidrų lyg oras gyvenimą“.
– Net ir rakto kišenėje neturėjo?
– Neturėjo. Kaip aš tau galiu išaiškinti? Išdainuoti? Dešimt tūkstančių lirų, ir viskas.

Valentė pakvietė dėstytoją Rahmaną, kuris padėdavo Macaros vadovybei susikalbėti su savo tautybės žmonėmis. Keturiasdešimtmetis pradinės mokyklos mokytojas, iš išvaizdos – grynakraujis sicilietis, atvyko per dešimt minučių.

Su Montalbanu jie buvo susipažinę prieš metus, kai komisaras tyrė bylą, vėliau pavadintą „Terakotiniu šunimi“.

– Ar vedėte pamoką? – paklausė Valentė.

Kažkada užplūdus sąmoningumo priepuoliui, net nesiderindamas su vadovybe, Macaros meras paskyrė patalpas, kuriose buvo įkurta jaunųjų tunisiečių mokykla.

– Taip, bet radau, kas mane pakeis. Turime problemą?
– Galbūt jūs galėtumėte mums suteikti informacijos?
– Kokios?
– Tiksliau būtų sakyti apie ką. Beną Dhahabą.

Valentė ir Montalbanas nusprendė dėstytojui papasakoti pusę istorijos, o likusią – atsižvelgdami į jo reakciją.

Išgirdęs tą vardą Rahmanas net nebandė slėpti savo nusivylimo.

– Klauskite manęs.

– Ar jūs jį pažinojote?

– Taip, jis prisistatė pas mane prieš dešimtį dienų. Žinojo mano vardą ir kuo užsiimu. Matote, praeitais metais maždaug sausio mėnesį Tunise išėjo laikraštis su straipsniu apie mūsų mokyklą.

– Ką jums pasakė?

– Kad jis žurnalistas.

Valentė ir Montalbanas greitai apsikeitė žvilgsniais.

– Norėjo parašyti straipsnį apie mūsų tėvynainių gyvenimą Macaroje. Tačiau taip pat ieškojo darbo. Ketino čia įleisti šaknis. Aš supažindinau jį su savo kolega El Madaniu. Tai jis Benui Dhahabui nurodė kreiptis į ponią Pipiją dėl kambario nuomos.

– Ar vėliau dar matėtės?

– Žinoma, retkarčiais susitikdavome netyčiomis. Taip pat kartu dalyvavome vienoje šventėje. Jis, taip sakant, sugebėjo puikiai integruotis.

– Ar tai jūs jam parūpinote darbą laive?

– Ne. Ir ne El Madanis.

– Kas apmokėjo laidotuves?

– Mes. Esame surinkę šiek tiek santaupų nenumatytiems atvejams.

– Kas televizijai suteikė nuotrauką ir visą su Benu Dhahabu susijusią informaciją?

– Aš. Matote, toje šventėje, apie kurią pasakojau, dalyvavo fotografas. Benas Dhahabas protestavo, sakė, kad nenori fotografuotis. Tačiau tas vis tiek padarė

vieną kadrą su juo. Taigi, kai atėjo žurnalistai, parūpinau jiems tą nuotrauką ir suteikiau kitos informacijos apie velionį, kurią šis buvo papasakojęs.

Rahmanas nusišluostė prakaitą. Jo nerimas augo. O Valentė, būdamas geras policininkas, leido virti jam savo paties sultyse.

– Tačiau yra vienas keistas dalykas, – pasakė Rahmanas.

Montalbanas ir Valentė apsimetė, kad net neišgirdo, kad yra paskendę savo mintyse, tačiau buvo sukaupę visą dėmesį lyg katinai, kurie atrodo, kad miega užmerktomis akimis, nors iš tiesų tyko grobio.

– Vakar aš paskambinau į Tunisą, į laikraštį, norėdamas pranešti jiems apie netektį ir išreikšti užuojautą. Vos pasakiau redaktoriui, kad Benas Dhahabas mirė, tasai pradėjo juoktis. Atsakė, kad pokštas nevykęs, Benas Dhahabas tuo metu buvo gretimame kambaryje ir kalbėjo telefonu. Tada jis numetė ragelį.

– Ar negali būti, kad tiesiog sutapo vardai? – uždavė provokuojantį klausimą Valentė.

– O ne! Jis man viską sklandžiai išaiškino! Patikino mane, kad yra pasiųstas laikraščio. Vadinasi, mane apgavo.

– Nežinote, ar jis turėjo giminių Sicilijoje? – pirmą kartą įsikišo Montalbanas.

– Nežinau, apie tai nekalbėjome. Tačiau, jei jų būtų turėjęs Macaroje, nebūtų kreipęsis į mane.

Valentė ir Montalbanas pasitarė žvilgsniais ir Montalbanas be žodžių davė suprasti draugui, kad leidžia paleisti šūvį.

– Ar jums nieko nesako Ahmedo Musos vardas?

Šių žodžių sukelta reakcija buvo tokia, lyg būtų šauta ne iš paprasto ginklo, bet iš patrankos. Rahmanas pašoko nuo kėdės, vėl atsisėdo, perbalo.

– Kuo... kuo... čia dėtas Ahmedas Musa? – išlemeno vos atgaudamas kvapą dėstytojas.

– Atleiskite už kvailą klausimą, – tęsė nepermaldaujamasis Valentė, – bet kas yra tas ponas, kurio vardas taip jus išgąsdino?

– Jis teroristas. Tikras... žmogžudys. Žiaurus žmogus. Tačiau... kuo čia jis dėtas?

– Turime pagrindo manyti, kad Benas Dhahabas iš tiesų buvo Ahmedas Musa.

– Man silpna, – vos besigirdinčiu balsu ištarė dėstytojas Rahmanas.

Iš sukrėsto Rahmano žodžių nuotrupų paaiškėjo, kad Ahmedas Musa, kurio vardas paprastai yra šnabždamas, o ne ištariamas garsiai, o jo paties iš esmės niekas nėra matęs, prieš kurį laiką subūrė karinę grupuotę. Ji paskelbė apie save prieš trejus metus užsirekomenduodama taip, kad pamiršti tapo neįmanoma – susprogdino nedidelę kino salę, kurioje buvo rodomi prancūziški animaciniai filmai vaikams. Patys laimingiausi žiūrovai žuvo – dešimtys kitų liko visą gyvenimą akli, sužaloti ir luoši. Grupuotės nacionalizmas, bent jau jų intencijos, buvo beveik abstraktus savo absoliutizmu. Į Musą ir jo bendrus nepatikliai žiūrėjo tiek integralistai, tiek radikalai. Vis dėlto jie turėjo beveik neišsenkamą pinigų šaltinį, neaišku, kieno palaikomą. Ahmedo Musos galvoje brendo idėja pertvarkyti valstybę. Tai

viskas, ką žinojo dėstytojas Rahmanas, ir mintis, kad tokiam teroristui jis vienaip ar kitaip padėjo, sukrėtė jį taip, kad nesustodamas drebėjo lyg nuo smarkaus maliarijos priepuolio.

– Bet jūs buvote apgautas, – pabandė nuraminti jį Montalbanas.

– Jei bijotės padarinių, – pridūrė Valentė, – mes paliudysime, kad jūsų ketinimai buvo kuo geriausi.

Rahmanas purtė galvą. Paaiškino, kad reikia kalbėti ne apie baimę, bet apie siaubą. Siaubą, nes jo gyvenimo kelias, kad ir trumpam, susidūrė su šaltakraujiško vaikų, tų nekaltų sutvėrimų, žudiko gyvenimu.

Jiedu jį paguodė kaip tik galėjo, išleido prisakydami neišpasakoti nė žodžio niekam iš savo bendruomenės narių, net ir kolegai bei draugui El Madaniui. Jei jiems dar prireiktų jo paslaugų, būtinai kreiptųsi.

– Taip pat naktis, jokių komplimentų, – ištarė dėstytojas, kuriam tokiu paros metu tapdavo sudėtinga kalbėti itališkai.

Prieš pradėdami svarstyti visą sužinotą informaciją, jiedu paprašė atnešti kavos ir išgėrė ją iš lėto ir tylomis.

– Akivaizdu, kad jis į laivą ėjo ne tam, kad įgautų patirties, – pradėjo Valentė.

– Ir ne todėl, kad būtų nužudytas.

– Reikia pažiūrėti, kaip visą šitą istoriją papasakos žvejų laivo kapitonas.

– Ar nori jį apklausti dabar?

– Kodėl gi ne?

– Baigsis tuo, kad pakartos parodymus, kuriuos išsakė Audželui. Gal būtų geriau pabandyti sužinoti, kokios kalbos sklinda jo aplinkoje. Vienas žodis ten, kitas šen – gali būti, kad tokiu būdu išsiaiškinsime daugiau.

– Patikėsiu šią užduotį Tomazinui.

Montalbanas perkreipė lūpas. Valentės padėjėjui jis jautė tikrą antipatiją, tačiau neturėjo jai jokios priežasties, o juolab neturėjo priežasties apie tai papasakoti.

– Tau tai nepatinka?

– Man? Čia tau turi patikti. Vyrai yra tavo ir tu juos pažįsti geriau nei aš.

– Baik, Montalbanai, nesielk kvailai.

– Na, gerai. Manau, kad jis tam nėra labai tinkamas. Toks kaip jis, vaizduojantis gerą pareigūną, tikrai nesukels žmonėms pasitikėjimo.

– Tu teisus. Pasiųsiu Tripodį, tai žvalus jaunuolis, bendraujantis, be to, jo tėvas žvejys.

– Mums svarbu sužinoti, kas tiksliai įvyko tą naktį, kada žvejų laivui buvo surengta pasala. Ahmedas lipo į denį turėdamas aiškių tikslų, kurių mes nežinome. Todėl klausiu savęs – ar jis savo ketinimus atskleidė laivo kapitonui ir ekipažui? O jei atskleidė – prieš įlipdamas ar jau kelionės metu? Mano manymu, nors ir nesame tikri, jo planai visiems buvo žinomi, kitaip jie būtų apsukę laivą ir jį išlaipinę.

– Gal jis juos privertė ginklu?

– Tada kapitonas Vigatoje arba Macaroje būtų papasakojęs, kaip viskas ėjosi, jis niekuo nerizikavo.

– Teisybė.

– Eime toliau. Atmetus prielaidą, kad Ahmedo tikslas buvo būti nušautam savo tėvynės vandenyse, man ateina į galvą tik dvi hipotezės. Pirmoji, kad jį išmestų į krantą naktį kur nors tėvynėje nuošalioje vietoje tam, kad patektų į šalį nelegaliai. Antroji, susitikimas atviroje jūroje, kuriame jis būtinai turėjo dalyvauti pats.

– Man priimtinesnė ši paskutinė.

– Manau, kad ir man. O tada nutiko kažkas nenumatyto.

– Juos susekė.

– Būtent. O čia jau peršasi daugybė hipotezių. Įsivaizduokime, kad tunisiečių žvejų laive nežinoma, jog ant denio yra Ahmedas. Tunisiečių žvejų laivas sutinka teritoriniuose vandenyse žvejojantį laivą, reikalauja pasiduoti, šis bando sprukti, tada tunisiečiai paleidžia pliūpsnį šūvių ir atsitiktinai nušauna būtent Ahmedą Musą. Bent jau taip buvo pasakota.

Šį kartą Valentė tylomis perkreipė lūpas.

– Tavęs neįtikina?

– Man tai labai primena rekonstruotus senatoriaus Voreno parodymus prezidento Kenedžio nužudymo byloje.

– Galimas kitas variantas. Įsivaizduokime, kad Ahmedas vietoje asmens, su kuriuo sutartas susitikimas, pamato kitą, kuris šauna į jį.

– Arba, kad buvo reikalingas asmuo, tačiau tarp jų įsiplieskia ginčas ir tasai šauna pačiu šlykščiausiu būdu užbaigdamas visą reikalą.

– Su denio kulkosvaidžiu? – abejodamas paklausė Montalbanas.

Ir iš karto pats suprato, ką pasakė. Net neklausdamas Valentės leidimo puolė prie telefono aparato ir paskambino Jakomuciui į Montelūzą. Laukdamas, kol tas pakels ragelį, paklausė Valentės:

– Ar tau atsiųstose ataskaitose nurodyta, kokio kalibro buvo kulkos?

– Kalbėta abstrakčiai, apie kulkosvaidžio šūvius.

– Klausau? Kas kalba? – paklausė Jakomucis.

– Klausyk, Baudai...

– Koks Baudas? Čia Jakomucis.

– Tačiau norėtum būti Pipas Baudas*. Gal man papasakosi, kokiu būdu nužudė tą tunisietį iš žvejų laivo?

– Jį nušovė.

– Kaip keista! Maniau, kad buvo uždusintas pagalve.

– Nuo tavo juokų man norisi vemti.

– Pasakyk man tiksliai, kokiu ginklu.

– Nedidelis pistoletas-kulkosvaidis, tikriausiai „Skorpion". Ar to nepaminėjau ataskaitoje?

– Ne. Ar esi įsitikinęs, kad tai nebuvo laivo kulkosvaidis?

– Žinoma, kad esu įsitikinęs. Žvejų laivo kulkosvaidžiu įmanoma numušti lėktuvą, žinai?

– Iš tikrųjų?! Aš tiesiog apstulbęs nuo tavo mokslinių žinių, Jakomuci!

– O kaip norėtum, kad kalbėčiau su tokiu neišmanėliu kaip tu?

* Pippo Baudo (g. 1936) – italų televizijos laidų vedėjas ir dainininkas. (Vert. past.)

Montalbanui padėjus telefono ragelį, jiedu šiek tiek pasėdėjo tyloje. Prabilęs Valentė išsakė mintį, kuri tuo metu atėjo į galvą ir komisarui.

– Ar mes tikri, kad tai buvo tunisiečių žvejų laivas?

Kadangi buvo jau vėlu, Valentė pakvietė kolegą pietų į savo namus. Montalbanas, kuris jau buvo išbandęs siaubingus kvestoriaus pavaduotojo žmonos kulinarinius sugebėjimus, atsisakė, teisindamasis, kad privalo nedelsdamas vykti į Vigatą.

Sėdo į automobilį, tačiau pavažiavęs vos porą kilometrų pastebėjo kažkokią užeigą tiesiog ant jūros kranto. Sustojo, nuėjo ten, atsisėdo prie stalo. Nesigailėjo.

Dvylika

BUVO JAU DAUG VALANDŲ, kai neskambino Livijai, ir jautėsi šiek tiek kaltas, galbūt ji nerimauja dėl jo. Laukdamas, kol jam atneš taurelę anyžių aperityvo (kad padėtų susidoroti su jau pradedančia jį slėgti dviguba moliuskų porcija), nusprendė jai paskambinti.

– Ar jums viskas gerai?

– Mus pažadinai savo skambučiu.

Užuot juo rūpinęsi, – štai.

– Miegojote?

– Taip, labai ilgai maudėmės jūroje, vanduo toks šiltas.

Jie puikiai linksminosi ir be jo.

– Ar pietavai? – paklausė Livija tiesiog iš mandagumo.

– Suvalgiau sumuštinį. Esu pusiaukelėje, Vigatoje būsiu daugiausia po valandos.

– Grįši namo?

– Ne, eisiu į komisariatą. Pasimatysime vakare.

Žinoma, tai buvo jo vaizduotė, bet jam pasirodė, kad kitame laido gale išgirdo palengvėjimo atodūsį.

Tačiau sugaišo daugiau nei valandą, kol pasiekė Vigatą. Beveik privažiavus miestą, likus penkioms

minutėms kelio iki komisariato, jo automobilis kažkodėl nusprendė sustreikuoti. Niekaip negalėjo užvesti variklio. Montalbanas išlipo, atidarė dangtį, pradėjo tikrinti variklį. Tai buvo tiesiog simbolinis gestas, tam tikra magiško ritualo dalis, iš tiesų tuose dalykuose visiškai nieko nesuprato. Jei jam kas nors būtų pasakęs, kad variklis apsuktas virvutėmis arba tampomas guma kaip žaislai, matyt, būtų patikėjęs. Pro šalį pravažiavo karabinierių automobilis su dviem pareigūnais, tada sustojo, grįžo – matyt, juos pradėjo graužti sąžinė. Tai buvo vyresnysis kapralas ir karabinierius, sėdėjęs prie vairo. Komisaras niekada nebuvo jų matęs, jie taip pat nepažinojo Montalbano.

– Ar galėtume kuo nors padėti? – mandagiai paklausė kapralas.

– Ačiū. Nesuprantu, kodėl automobilis staiga sustojo.

Pasistatę savo automobilį kelkraštyje išlipo. Popietinis autobusas Vigata–Fjaka sustojo stotelėje netoliese, į jį įlipo pagyvenusi pora.

– Variklis, man atrodo, tvarkoje, – diagnozavo karabinierius. Ir pridūrė šypsodamasis: – Patikrinkime, ar yra benzino?

Nebuvo nė lašelio, nors ir aukso gabalą kas nors už jį duotų.

– Padarome taip, pone...

– Martinezas. Buhalteris Martinezas, – atsakė Montalbanas.

Tegul geriau niekada niekas nesužinos, kad komisaras buvo priverstas kreiptis pagalbos į teisėsaugą.

– Padarome taip, buhalteri, jūs palauksite čia. Mes nuvažiuosime iki artimiausios degalinės ir atvešime jums benzino, kad pakaktų grįžti į Vigatą.

– Jūs iš tiesų labai malonūs.

Išvažiavo, Montalbanas įlipo į mašiną, užsidegė cigaretę ir iš karto už savo pečių išgirdo pypsintį automobilio signalą.

Tai buvo autobusas Fjaka–Vigata, prašantis pasitraukti iš kelio. Montalbanas išlipo iš automobilio ir gestais parodė, kad jis negali pajudėti. Autobuso vairuotojas šiaip taip jį aplenkė ir vos pralenkęs komisaro automobilį sustojo toje pačioje stotelėje kaip ir priešinga kryptimi važiavęs autobusas. Išlipo keturi žmonės.

Montalbanas žiūrėjo, kaip autobusas juda Vigatos link. Tada pamatė grįžtančius karabinierius.

Į komisariatą grįžo ketvirtą po pietų. Audželo nebuvo, Facijus jam paaiškino, kad tasai kažkur vaikštinėja nuo pat ryto, buvo užėjęs apie devintą valandą, o vėliau nebesirodė. Montalbanas supyko.

– Čia kiekvienas daro, kas jam šauna į galvą! Nieko nebeįmanoma suprasti! Gal iš tiesų Ragonėzė buvo teisus?

Naujienų jokių. Skambino našlė Lapekora įspėti, kad vyro laidotuvės vyks trečiadienį ryte. Be to, vis dar laukė matininkas Finokjaras, kuris čia sėdėjo nuo dviejų norėdamas pasikalbėti su komisaru.

– Pažįsti jį?

– Iš matymo. Jis pensininkas, jau pagyvenęs žmogus.

– Ko jam reikia?

– Nenorėjo sakyti. Man pasirodė labai pasimetęs.

– Tegul įeina.

Facijus buvo teisus, matininkas atrodė labai sukrėstas. Komisaras paprašė jį sėstis.

– Gal galėčiau paprašyti šiek tiek vandens? – paklausė matininkas ir buvo girdėti, kad jo gerklė perdžiūvusi.

Atsigėręs vandens prisipažino, kad yra Džiuzepė Finokjaras, šešiasdešimt penkerių metų amžiaus, viengungis, matininkas pensininkas, gyvena Markonio gatvės 38 name. Neteistas, nėra net gavęs baudos už vairavimą.

Nutilo, išgėrė stiklinėje likusį vandenį.

– Šiandien per pirmos valandos žinias per televiziją rodė nuotrauką. Moters su vaiku. Žinau, kad prašė kreiptis tuos, kurie juos pažinojo.

– Taip.

Taip, ir viskas. Bet koks papildomas skiemuo šioje situacijoje galėjo išprovokuoti vyriškį suabejoti, persigalvoti.

– Aš tą moterį pažįstu. Ji vardu Karima. Mažylio niekada nesu matęs, netgi nežinojau, kad ji turi sūnų.

– Iš kur ją pažįstate?

– Vieną kartą per savaitę ji ateina valyti mano namų.

– Kurią savaitės dieną?

– Antradienį rytais. Užtrunka keturias valandas.

– Gal galėtumėte patenkinti mano smalsumą? Kiek jai mokėdavote?

– Penkiasdešimt tūkstančių, bet...

– Bet?

– Duodavau du šimtus tūkstančių tada, kai suteikdavo papildomų paslaugų.

– Oralinį?

Apskaičiuotas klausimo brutalumas privertė matininką iš pradžių pabalti, o tada išrausti.

– Taip.

– Taigi, paaiškinkite man geriau. Pas jus ji ateidavo keturis kartus per mėnesį. Kiek kartų per mėnesį teikdavo papildomas paslaugas?

– Vieną, daugiausia du.

– Kaip su ja susipažinote?

– Man ją rekomendavo draugas, pensininkas kaip ir aš. Dėstytojas Mandrinas, kuris gyvena kartu su dukra.

– Vadinasi, su dėstytoju Mandrinu papildomų paslaugų nebūdavo?

– Buvo taip pat. Duktė dirba mokytoja, jos nebūna namie iki pietų.

– Kurią savaitės dieną ji eidavo pas dėstytoją?

– Šeštadieniais.

– Matininke, jei neturite daugiau nieko man pasakyti, galite eiti.

– Ačiū už supratingumą.

Atsistojo, staiga susidrovėjo. Pasižiūrėjo į komisarą.

– Rytoj yra antradienis.

– Na ir?

– Kaip manote, ji ateis?

Neužteko žiaurumo jį nuvilti.

– Galbūt. Jei ateis, praneškite man.

Tada žmonės pradėjo eiti vienas po kito. Iš paskos berėkaujančiai motinai pasirodė Antonijus, berniukas, kurį Montalbanas buvo matęs Vilasetoje, tas pats, kuris nukentėjo, nes nenorėjo atiduoti savo sumuštinių. Per televizorių parodytoje nuotraukoje Antonijus atpažino vagį, be jokių abejonių, tai tikrai buvo jis. Antonijaus motina, spiegiančiu balsu išrėkdama nusiskundimus ir prakeiksmus, apstulbusiam komisarui pateikė savo nuosprendį: trisdešimt metų kalėjimo vagiui ir tremtis iki gyvos galvos jo motinai, o jei nepavyks surasti teisingumo žemėje, ji kreipsis ir į dieviškąjį teisingumą reikalaudama tuberkuliozės jai ir kokios nors kitos ilgos bei varginančios ligos jam.

Tačiau jos sūnus, visiškai nenustebęs dėl motiną apėmusios isterijos, nesutikdamas purtė galvą.

– Tikriausiai tu norėtum, kad jis mirtų karceryje? – paklausė komisaras.

– Aš – ne, – tvirtai atsakė Antonijus. – Dabar, kai pamačiau jį ramų, man jis atrodo simpatiškas.

Dėstytojui Paolui Gvidui Mandrinui, septyniasdešimtmečiam istorijos ir geografijos mokslų daktarui, teikiamos papildomos paslaugos buvo nieko daugiau tik maudynės. Vieną iš keturių šeštadienio popiečių atėjusi Karima rasdavo dėstytoją gulintį lovoje nuogą. Karimos prašymams eiti į vonią praustis Paolas Gvidas griežtai atsisakydavo paklusti.

Tada Karima, nutraukusi antklodę, apversdavo dėstytoją kniūbsčią ir įkrėsdavo jam košės. Kai pagaliau nueidavo į vonią, Karima jį kruopščiai išmuilindavo ir nuprausdavo. Nieko daugiau. Papildomos

paslaugos kainuodavo šimtą penkiasdešimt tūkstančių lirų, buto valymo paslaugos – penkiasdešimt tūkstančių.

– Montalbanai? Klausykite, nors buvome susitarę pasimatyti šiandien, nepavyks. Turiu susitikimą su prefektu.

– Pone kvestoriau, tada pasakykite, kada galime pasimatyti.

– Na, tai nėra taip skubu. Be to, nuo tada, kai pareigūnas Audželas viską paaiškino per televiziją...

– Mimi? – suklykė ir jam pasivaideno, kad dainuoja „Bohemoje".

– Taip. Jūs nežinojote?

– Ne. Buvau Macaroje.

– Jis pasirodė per tryliktos valandos žinias. Pateikė labai trumpas ir aiškias pastabas. Pareiškė, kad Ragonėzė tiesiog blogai išgirdo. Kalbėta ne apie užkandžių, bet apie automobilių radijo aparatų vagį. Labai pavojingą tipą, narkomaną, kuris užkluptas grasindavo švirkštu. Pareikalavo atsiprašyti viso komisariato. Buvo įspūdinga. Taigi, manau, kad senatorius Penakjas dabar apsiramins.

– Mes jau esame pažįstami, – pasakė buhalteris Vitorijus Pandolfas įeidamas į kabinetą.

– Taip, – atsakė Montalbanas, – klausau jūsų.

Atrodė dvejojantis ir taip elgdamasis nevaidino: jei buhalteris atėjo pakalbėti apie Karimą, vadinasi, buvo jam jau pamelavęs neigdamas, kad ją pažįsta.

– Atėjau, nes per televiziją buvo parodyta...

– ...nuotrauka Karimos, apie kurią jūs ničnieko nežinote. Kodėl man neprisipažinote?

– Komisare, tai subtilūs dalykai ir atsitinka, kad žmogus užklaustas susigėsta. Matote, mano amžiuje...

– Jūs esate ketvirtadienių priešpiečių klientas?

– Taip.

– Kiek jai mokėdavote už namų tvarkymą?

– Penkiasdešimt tūkstančių.

– O už papildomas paslaugas?

– Šimtą penkiasdešimt tūkstančių.

Fiksuotas tarifas. Tiktai Pandolfui papildomos paslaugos būdavo suteikiamos dukart per mėnesį. Šį kartą maudydavosi Karima. Vėliau buhalteris ją paguldydavo nuogą į lovą ir ilgai uostydavo. Retkarčiais palaižydavo.

– Buhalteri, patenkinkite mano smalsumą. Jūs, Lapekora, Mandrinas ir Finokjaras buvote žaidimo partneriai.

– Taip.

– O kas pirmasis užsiminė apie Karimą?

– Vargšelis Lapekora.

– Klausykite, kokie buvo Lapekoros finansiniai reikalai?

– Puikiausi. Banko sąskaitoje turėjo beveik milijardą lirų, be to, studija ir butas buvo jo nuosavybė.

Trys lyginių savaitės dienų popiečių klientai gyveno Vilasetoje. Visi pagyvenę vyriškiai, našliai arba viengungiai. Tarifas tas pats, kaip ir taikytas Vigatoje. Martino Dzakarijos, daržovių krautuvės šeimininko,

papildomos paslaugos buvo jo pėdų bučiavimas; su Luidžiu Pinjataru, į pensiją išėjusiu vidurinės mokyklos direktoriumi, Karima žaisdavo aklą vištą. Direktorius nurengdavo ją nuogai, užrišdavo akis, tada eidavo pasislėpti. Karima turėjo jo ieškoti, o suradusi ji atsisėsdavo ant kėdės, pasisodindavo direktorių ant kelių ir jį žindydavo. Į Montalbano klausimą, ką reiškia papildomos paslaugos, Kalodžeras Pipitonė, vyriausiasis agronomas, pažvelgęs nustebusiu žvilgsniu, atsakė:

– Kaip „ką reiškia", komisare? Ji – apačioje, o aš – viršuje.

Montalbanui kilo noras jį išbučiuoti.

Kadangi pirmadieniais, trečiadieniais ir penktadieniais Karima būdavo ištisomis dienomis užimta su Lapekora, klientai jau buvo visi. Keista, Karima poilsiaudavo sekmadienį, o ne penktadienį – akivaizdžiai buvo perėmusi vietinius papročius. Jam pasidarė smalsu, kiek ji uždirbdavo per mėnesį, bet žinodamas, kad skaičiuoti jam nesiseka, atvėrė kabineto duris ir garsiai sušuko:

– Ar kas nors turi skaičiavimo mašinėlę?

– Aš, komisare.

Katarela įėjo, išdidžiai iš įdėklo ištraukė skaičiavimo mašinėlę, ne didesnę nei vizitinė kortelė.

– Ką tu skaičiuoji, Katarela?

– Dienas, – pasigirdo paslaptingas atsakymas.

– Netrukus užeik pasiimti.

– Komisare, turiu jus įspėti, kad ji veikia tik per jėgą.

– Ką tai reiškia?

Katarela nusišypsojo, pamanė, kad viršininkas nesuprato žodžio. Iškišęs galvą pro duris paklausė kolegų:

– Kaip pasakyti itališkai „per jėgą“?

– Prisukama, – kažkas išvertė.

– Ir kaip aš turėčiau prisukti skaičiavimo mašinėlę?

– Taip pat kaip ir laikrodį, kai jis nebeveikia.

Taigi, neskaičiuojant Lapekoros, Karima uždirbdavo milijoną ir du šimtus tūkstančių lirų per mėnesį kaip namų tvarkytoja. Dar reikia pridėti milijoną du šimtus tūkstančių už papildomas paslaugas. Mažų mažiausiai už visą darbo dieną Lapekora jai mokėdavo dar milijoną. Iš viso trys milijonai ir keturi šimtai tūkstančių per mėnesį į rankas. Keturiasdešimt keturi milijonai ir du šimtai tūkstančių per metus.

Karima šiame sektoriuje dirbo mažiausiai ketverius metus, vadinasi, iš viso uždirbo šimtą septyniasdešimt milijonų ir aštuonis šimtus tūkstančių lirų.

O iš kur atsirado likę trys šimtai dvidešimt trys milijonai, sukaupti jos sąskaitoje?

Skaičiavimo mašinėlė veikė kuo puikiausiai, jos visai nereikėjo prisukti.

Iš kitų kabinetų jį pasiekė plojimų garsas. Kas ten vyksta? Atidarė duris ir pamatė, kad šitaip sveikinamas Mimi Audželas. Jam vos nepradėjo iš burnos virsti putos.

– Liaukitės! Juokdariai!

Visi į jį nustebę pasižiūrėjo ir susigėdę aprimo. Tik Facijus bandė paaiškinti situaciją.

– Galbūt jūs nežinote, bet pareigūnas Audželas...

– Žinau! Man paskambino pats kvestorius paklausti, ką aš apie tai manau. Ponas Audželas savo iniciatyva, be jokio mano įgaliojimo, ir tai aš pabrėžiau kvestoriui, pasirodo televizoriaus ekrane pasakodamas virtinę nesąmonių!

– Jei man leisi, – išdrįso Audželas.

– Neleisiu tau! Tu prikalbėjai krūvą melagingų kliedesių!

– Aš tai dariau norėdamas apginti mus visus, kuriuos...

– Niekas nesigina meluodamas prieš tą, kuris sakė tiesą!

Ir grįžo į savo kabinetą trenkdamas durimis. Montalbanas, geležinės moralės principais besivadovaujantis žmogus, mirtinai užpyko matydamas aplodismentais sutinkamą Audželo elgesį.

– Ar galima? – paklausė Facijus atidarydamas duris ir atsargiai įkišdamas galvą. – Atėjo tėvas Janūcas. Jis nori su jumis pasikalbėti.

– Įleisk jį.

Donas Alfijus Janūcas, kuris niekada nevilkėjo sutanos, buvo labai garsus Vigatoje savo labdaringa veikla. Aukštas ir stambus, turėjo maždaug keturiasdešimt metų.

– Aš važinėju dviračiu, – pareiškė.

– O aš – ne, – atsakė Montalbanas, siaubingai išsigandęs, kad kunigas prašys jo dalyvauti labdaros lenktynėse.

– Mačiau tos moters nuotrauką per televizorių.

Atrodė, kad tie du sakiniai tarpusavyje nesisieja, ir komisaras pasimetė. Negi pasirodys, kad Karima dirbo ir sekmadieniais, o jos klientas buvo būtent donas Janūcas?

– Praeitą ketvirtadienį, maždaug devintą valandą ryto, ketvirčiu valandos daugiau, ketvirčiu mažiau, buvau netoliese Vilasetos, nes važiavau dviračiu iš Montelūzos į Vigatą. Priešingoje kelio pusėje stovėjo automobilis.

– Ar prisimenate koks?

– Žinoma. Pilkos metalinės spalvos BMW.

Montalbanas ištempė ausis.

– Automobilyje sėdėjo vyras ir moteris. Man pasirodė, kad jie bučiuojasi. Tačiau kai buvau visai prie pat jų, moteris įnirtingai išsiveržė iš glėbio manęs link ir matėsi, kad ji man kažką stengiasi pasakyti. Man ši situacija pasirodė keista.

– Kodėl?

– Tai nebuvo diskusija, įsimylėjėlių ginčas. Tos moters akys, kai ji į mane žiūrėjo, buvo išsigandusios, paklaikusios. Man pasirodė, lyg ji prašytųsi pagalbos.

– Ir ką jūs darėte?

– Nieko, nes automobilis iš karto nuvažiavo. Šiandien pamačiau nuotrauką per televiziją – tai ta pati moteris iš automobilio. Ir galiu dėl to prisiekti, nes esu geras fizionomistas. Veidą įsimenu visam gyvenimui, net jei matau jį sekundę.

Fahridas, tariamas Lapekoros sūnėnas, ir Karima.

– Esu jums labai dėkingas, tėve...

Kunigas ištiesė ranką jį sustabdydamas.

– Aš nebaigiau. Užsirašiau mašinos numerį. Kaip jau sakiau, situacija man pasirodė keista.

– Ar turite jį atsinešęs?

– Žinoma.

Išsitraukė iš rankinės keturlinkai sulankstytą languoto sąsiuvinio lapą ir ištiesė komisarui.

– Užrašiau čia.

Montalbanas paėmė jį dviem pirštais, atsargiai, lyg tai būtų drugelio sparnai.

AM 237 GW.

Amerikiečių filmuose pakanka policininkui pasakyti automobilio numerį ir po dviejų minučių jis jau žino savininko pavardę, kiek tasai turi vaikų, kokia jo plaukų spalva ir kiek – tiksliai – ant jo užpakalio auga gyvaplaukių.

Tačiau Italijoje viskas buvo kitaip. Vieną kartą jį privertė laukti dvidešimt aštuonias dienas, per kurias automobilio savininkas (taip buvo parašyta) buvo nužudytas ir sudegintas. Kai atsakymas atėjo, viskas jau buvo beprasmiška. Taigi, teliko kreiptis į kvestorių, galbūt jis jau bus pabaigęs susitikimą su prefektu.

– Čia Montalbanas, pone kvestoriau.

– Ką tik grįžau į darbą. Klausau jūsų.

– Skambinu jums dėl tos pagrobtos moters...

– Kokios pagrobtos moters?

– Karimos, nežinote?

– O kas ji tokia?

Su siaubu jis suvokė, kad vyksta kurčiųjų dialogas – kvestoriui nebuvo nieko papasakojęs apie visą šitą bylą.

– Pone kvestoriau, jaučiuosi iš tiesų apgailėtinai...

– Nieko baisaus. Ko norėjote?

– Man reikia kuo greičiau pagal automobilio numerį sužinoti savininko pavardę ir adresą.

– Pasakykite man tą numerį.

– AM 237 GW.

– Pranešiu jums, ką sužinojau, ryt ryte.

Trylika

– PARUOŠIAU TAU VAKARIENĘ virtuvėje. Valgomojo stalas užimtas. Mes jau vakarieniavome.

Jis nebuvo aklas, kuo puikiausiai matė, kad stalas užimtas milžiniškos dėlionės, kurioje buvo pavaizduota beveik natūralaus dydžio Laisvės statula.

– Žinai, Salvai? Jis ją sudėjo vos per dvi valandas.

Veiksnys sakinyje nebuvo pavartotas, bet akivaizdu, kad buvo kalbama apie Fransua, buvusį užkandžių vagį, o dabar – šeimos genijų.

– Tu ją jam padovanojai?

Livija išvengė atsakymo.

– Ar gali su manimi nueiti į paplūdimį?

– Dabar ar pavalgęs?

– Dabar.

Mėnulis skleidė šiek tiek šviesos. Ėjo tylomis. Priešais smėlio krūvą Livija sustojo susigraudinusi.

– Kad tu žinotum, kokią jis pilį buvo pastatęs! Fantastišką! Niekuo nenusileido Gaudžio šedevrams.

– Turės laiko pastatyti ir kitų.

Nusprendė nepasiduoti ir elgtis ne tik kaip seklys, bet dar ir pavydus vyras.

– Kokioje parduotuvėje radai tą dėlionę?

– Ne aš ją nupirkau. Šiandien popiet buvo užsukęs Mimi. Labai trumpam. Ta dėlionė yra jo sūnėno, kuris...

Nusisuko nuo Livijos, susikišo rankas į kišenes, patraukė į kitą pusę, įsivaizduodamas dešimtis Mimi Audželo sūnėnų apsiašarojusiais veidais, nes dėdė nuolatos grobia jų žaislus.

– Baik, Salvai, nebūk kvailys! – pasakė Livija pasivydama jį.

Pabandė įsikibti jam į ranką, Montalbanas išsilaisvino.

– Eik velniop, – tyliai pasakė Livija ir nuėjo namų link.

O ką dabar daryti? Livija susilaikė nuo vaido ir jis nebeturėjo ant ko išsilieti. Nervingai patraukė prie vandens, vaikštinėjo sušlapusiais batais, surūkydamas vieną po kitos gal dešimt cigarečių.

– Koks aš niekšas! – staiga pasakė sau. – Aišku, kad Mimi patinka Livija ir Livijai Mimi simpatiškas. Tačiau savo elgesiu pergalę atiduodu Mimi. Akivaizdu, kad jis mėgaujasi mane pykdydamas. Kovos iki paskutiniųjų, kaip ir aš kovosiu prieš jį. Dabar turiu pamąstyti, kaip man apsisaugoti.

Grįžo namo, Livija sėdėjo priešais televizorių, žiūrėdama labai tyliai, kad neatsibustų Fransua, miegantis jų lovoje.

– Atleisk man, tikrai, – pasakė eidamas pro ją į virtuvę.

Orkaitėje rado gundančiai kvepiantį sardinių ir bulvių pyragą. Atsisėdo, įsidėjo į burną pirmą kąsnį – skanumėlis. Livija priėjo jam iš nugaros, paglostė plaukus.

– Tau patinka?

– Puikus. Turi pasakyti Adelinai...

– Adelina šį rytą atėjo, mane pamatė, pasakė, kad nenori trukdyti, apsisuko ir išėjo.

– Nori pasakyti, kad šitą pyragą iškepei tu?

– Žinoma.

Sekundę, bet tik sekundę pyragas jam užstrigo gerklėje, nes į galvą atėjo mintis: ji pagamino norėdama atsiprašyti už istoriją su Mimi. Tačiau patiekalo skonis nustelbė abejones.

Prieš atsisėsdama šalia Montalbano žiūrėti televizoriaus, Livija sustojo ir susižavėjusi žvelgė į dėlionę. Dabar, kai Salvas jau išsiliejo, galėjo pasakoti atsipalaidavusi.

– Jis tiesiog neįtikėtinai greitai ją sudėliojo. Aš ir tu būtume sugaišę ilgiau.

– Arba mums būtų greičiau atsibodę.

– Štai, ir Fransua mano, kad dėlionės yra nuobodžios, nes apriboja galimybes. Kiekvienas gabaliukas, sako, yra iškirptas taip, kad sueitų su kitu. Tačiau būtų puiku, jei dėlionės detalės turėtų daugiau sprendimų!

– Jis taip pasakė?!

– Taip. Ir netgi paaiškino tiksliau, nes aš to prašiau.

– Ir ką paaiškino?

– Manau, kad supratau, ką jis norėjo pasakyti. Jis jau žinojo, kaip atrodo Laisvės statula, kai sudėliojo statulos galvą, žinojo, ką daryti toliau, nes detalės buvo tam tikros formos ir reikėjo, kad dėliotojas paisytų nustatyto piešinio. Ar kol kas suprantamai paaiškinau?

– Pakankamai.

– Būtų puiku, – sakė jis, – jei žaidimas būtų toks, kad būtų galima sukurti alternatyvią dėlionę, tačiau su tomis pačiomis detalėmis. Ar tau neatrodo neįprasta, kad toks mažas vaikas šitaip mąsto?

– Dabar jie sumanūs, – atsakė Montalbanas ir kartu suprato savo pastebėjimo banalumą. Niekada nebuvo kalbėjęs apie vaikus, – turėjo vartoti jau žinomas frazes.

Nikolas Dzitas komentuoja Tuniso vyriausybės nuomonę dėl incidento su žvejų laivu. Atliktas išsamus tyrimas, tunisiečių valdžia kaltę vertė italams, kad šie nededa pastangų, jog užkirstų kelią italų žvejų laivams įplaukti į Tuniso teritorinius vandenis. Tą naktį karinis tunisiečių motorlaivis įspėjo kelios mylios nuo Sfakso plūduriuojantį žvejų laivą. Signalizavo „alt“, tačiau žvejų laivas paspruko. Iš laivo denio buvo iššautas įspėjamasis šūvis, kuris, nelaimei, kliudė ir mirtinai sužeidė tunisiečių tautybės jūreivį Beną Dhahabą. Tuniso valdžia jau pasirūpino, kad jo šeimai būtų solidžiai atsilyginta už patirtą netektį. Tikimasi, kad šis nelaimingas atsitikimas pasitarnaus kaip įspėjimas.

– Ar sugebėjai ką nors sužinoti apie Fransua motiną?

– Taip. Suradau pėdsakus. Tačiau nesitikėk nieko gero, – atsakė komisaras.

– Jei... jei Karima daugiau nebepasirodys... koks likimas... kas bus su Fransua?

– Atvirai pasakius, nežinau.

– Einu į lovą, – pasakė Livija staiga atsistodama.

Montalbanas paėmė jos ranką, priglaudė ją prie lūpų.

– Tu tik labai nepriprask.

Atsargiai paėmė Fransua iš Livijos glėbio, nunešė jį ant jau paklotos sofos. Kai įlipo į lovą, Livija prisiglaudė prie jo ir nesipriešino glamonėms, kaip tik priešingai.

– O jei mažylis atsibus? – piktdžiugiškai paklausė Montalbanas pačiu ypatingiausiu momentu.

– Jei atsibus, jį užmigdysiu, – atsakė nekantraudama Livija.

Buvo septinta valanda ryto. Išlipo iš lovos, nuėjo į vonią. Kaip ir visada, pirmiausia pasižiūrėjo į veidrodį ir suraukė kaktą. Jo veidas jam nepatiko, ir kodėl vis į save pažiūrėdavo?

Išgirdo išsigandusios Livijos klyksmą, paskubomis atidarė duris. Livija stovėjo valgomajame, sofa buvo tuščia.

– Jis pabėgo, – ištarė ji drebėdama.

Vienu šuoliu komisaras atsidūrė verandoje. Pamatė jį, – mažas taškelis, palei jūros krantą judantis Vigatos link. Vienais apatiniais pasileido bėgti prie jo. Fransua nebėgo, ryžtingai ėjo. Išgirdęs už nugaros kažkieno žingsnius, sustojo net neatsisukdamas. Montalbanas uždusęs atsistojo priešais jį, nieko neklausė.

– *Je veux maman* (aš noriu mamos), – pasakė Fransua.

Matė tekinomis atskubančią Liviją, buvo užsimetusi jo marškinius; rankos judesiu ją sustabdė, parodė, kad

grįžtų namo. Livija pakluso. Komisaras paėmė mažylį už rankos ir pradėjo labai lėtai eiti. Ketvirtį valandos nė vienas neištarė nė žodžio. Atėjo prie sausumoje gulinčios valties, Montalbanas prisėdo ant krašto, Fransua įsitaisė šalia ir komisaras apkabino jį per pečius.

– Aš praradau motiną, kai buvau dar mažesnis už tave, – išdrįso ištarti.

Ir pradėjo kalbėtis, komisaras – sicilietiškai, o Fransua – arabiškai, kuo puikiausiai suprasdami vienas kitą.

Jam išpasakojo dalykus, kurių niekada nėra sakęs niekam, net ir Livijai.

Apie kartais nenumaldomą verksmą naktimis, pasikišus galvą po pagalve, kad tėvas neišgirstų; neviltį rytais, kai žinodavo, kad virtuvėje nėra motinos ir niekas jam neparuoš pusryčių arba, jau vėliau, užkandžių į mokyklą. Tas trūkumas niekada nebus numalšintas, nešiosies jį iki pat mirties valandos. Vaikas paklausė jo, ar jis galėjo padaryti taip, kad jo motina būtų grįžusi. Ne, atsakė Montalbanas, tokios jėgos neturi niekas. Reikia susitaikyti. Bet tu turėjai savo tėvą, pastebėjo Fransua, kuris tikrai buvo protingas, Livija ne veltui juo didžiavosi. Taip, turėjau tėvą. Vadinasi, paklausė berniukas, jis neišvengiamai bus priverstas eiti į tuos namus, kur gyvena vaikai, neturintys nei tėvo, nei motinos.

– To nebus. Pažadu tau, – pasakė komisaras. Ir ištiesė jam ranką. Fransua ją suspaudė žiūrėdamas jam į akis.

Kai jau pasiruošęs vykti į komisariatą išėjo iš vonios, pamatė, kad Fransua buvo išardęs dėlionę ir su

šakute perdarinėjo detales. Naiviai bandė sudėlioti kažką nesekdamas nustatytu piešiniu. Staiga Montalbanas pašoko, lyg nukrėstas elektros srovės.

– Jėzau! – ištarė tyliai.

Livija į jį pasižiūrėjo, pamačiusi, kokios paklaikusios jo akys, išsigando.

– Salvai, Dieve mano, kas yra?

Vienintelis komisaro atsakymas buvo tas, kad jis pagriebė mažylį, iškėlė jį į viršų, pažiūrėjo į jį, aukštai esantį, iš apačios, nuleido, pabučiavo.

– Fransua, tu esi genijus! – pasakė.

Tik įėjęs į komisariatą kaktomuša susidūrė su Mimi Audželu, kuris ruošėsi išeiti pro duris.

– Ach, Mimi, ačiū už dėlionę.

Audželas sustojo ir pasižiūrėjo į jį išsižiojęs.

– Facijau, greičiau!

– Klausau, komisare.

Trumpai jam paaiškino, ką šis turėtų daryti.

– Galucai, pas mane.

– Pasiruošęs.

Trumpai jam paaiškino, ką šis turėtų daryti.

– Galiu įeiti?

Tai buvo Tortorela, kuris atėjo atidarydamas duris koja, nes rankose laikė maždaug aštuoniasdešimties centimetrų storio įvairiausių popierių krūvą.

– Kas yra?

– Pareigūnas Didijus skundžiasi.

Didijus, Montelūzos kvestūros administracinio skyriaus vadovas, buvo vadinamas „Dievo bausme“ arba „Dievo pykčiu“ dėl savo priekabumo.

– O dėl ko skundžiasi?
– Dėl jūsų ataskaitų, komisare. Jas reikia pasirašyti.
Padėjo ant stalo aštuoniasdešimt centimetrų popierių.
Kantriai pradėjo pasirašinėti.

Maždaug po valandos, kai jam jau įskaudo ranką nuo pasirašinėjimo, įėjo Facijus.
– Komisare, jūs buvote teisus. Vos tik pervažiavęs miestą autobusas Vigata–Fjaka sustoja Kanatelo stotelėje.
– Vadinasi, teoriškai žmogus gali Vigatoje sėsti į Fjakos autobusą, išlipti Kanatele, po penkių minučių įlipti į autobusą Fjaka–Vigata ir grįžti į miestą.
– Žinoma, komisare.
– Ačiū, Facijau. Šauniai padirbėta.
– Palaukite, komisare. Paprašiau, kad čia ateitų šiandieninio autobuso Fjaka–Vigata bilietų konduktorius. Jį pakviesti į vidų?
– Žinoma.
Lopipàras, išdžiūvęs paliegusios išvaizdos penkiasdešimtmetis, visų pirma jautė pareigą paaiškinti, kad yra ne bilietų pardavėjas, o konduktorius, nes bilietus pardavinėja tabako parduotuvė, o jis tik juos tikrina.
– Pone Lopipàrai, tai, kas bus pasakyta šitame kambaryje, privalo likti tarp mūsų trijų.
Konduktorius pakėlė ranką prie širdies, parodydamas, kad prisiekia tylėti.
– Esu kapas, – pasakė.

– Pone Lopìparai...

– Aš – Lopipàras.

– Pone Lopipàrai, jūs pažįstate našlę Lapekorą, ponią, kurios vyrą nužudė?

– Kaipgi ne? Ji perka bilietą su nuolaida. Mažiausiai tris kartus per savaitę vyksta pirmyn ir atgal į Fjaką, važiuoja lankyti savo sesers, kuri serga, ir kelionės metu visada apie tai pasakoja.

– Turėsiu jus paprašyti įtempti atmintį.

– Jei jūs man įsakote susikaupti, susikaupsiu.

– Ar praeitos savaitės ketvirtadienį jūs matėte ponią Lapekorą?

– Net nereikia susikaupti. Žinoma, ją mačiau. Mes netgi pasivaidijome.

– Jūs susiginčijote su ponia Lapekora?

– Taip, pone! Ponia Lapekora, visi tai žino, yra labai taupi, netgi šykšti. Taigi, ketvirtadienį ryte pusę septynių ji įsėdo į autobusą, važiuojantį į Fjaką. Tačiau privažiavusi Kanatelą išlipo, pasakiusi mano kolegai Kanidzarui, konduktoriui, kad turi grįžti namo, nes pamiršo kažką, ką turi nuvežti seseriai. Kanidzaras, kuris man tai papasakojo tą patį vakarą, ją išleido. Po penkių minučių vykdamas į Vigatą privažiavau aš, sustojau Kanatele ir ponia įlipo į mano autobusą.

– Ir dėl ko nesutarėte?

– Nes nenorėjo duoti man bilieto už atstumą Kanatelas–Vigata. Jos manymu, ji negalėjo taip išlaidauti, prarasti du bilietus vien todėl, kad suklydo. Tačiau aš privalau turėti tiek bilietų, kiek žmonių važiuoja. Negalėjau praleisti nemačiomis, kaip norėjo ponia Lapekora.

– Šventasis Dieve, – ištarė Montalbanas. – Patenkinkite mano smalsumą. Įsivaizduokime, kad ponia Lapekora per pusę valandos pasiima iš namų pamirštus daiktus. Kokiu būdu ji gali atvykti į Fjaką priešpiet?

– Sėda į autobusą Montelūza–Trapanis, kuris pravažiuoja Vigatą lygiai pusę aštuntos. Reikia pasakyti, kad atvyksta tik viena valanda vėliau.

– Genialu, – pakomentavo Facijus, kai Lopipàras buvo išėjęs. – Tačiau kaip jums šovė į galvą?

– Man suprasti padėjo mažylis Fransua, bežaidžiantis su dėlione.

– Bet kodėl ji tai padarė? Pavydėjo tvarkytojos tunisietės?

– Ne. Ponia Lapekora yra šykšti, kaip ir sakė konduktorius. Ji ėjo iš proto, kad vyras dėl tos moters paleis viską, ką turėjo, vėjais. Be to, buvo dar vienas dalykas, kuris ją siutino.

– Koks?

– Vėliau tau pasakysiu. Žinai, kaip sako Katarela? Šykštumas yra bjauri yda. Tik įsivaizduok, šykštumas patraukė Lopipàro dėmesį net tada, kai ji iš visų jėgų turėjo stengtis likti nepastebėta.

– Sugaišau pusę valandos, kol radau, kur ji gyvena, dar pusvalandį bandžiau senutę įtikinti, ji nepasitikėjo, buvo įsibaiminusi. Nusiramino, kai išvedžiau ją iš namų ir ji pamatė policijos automobilį. Susirinko daiktus, susirišo į ryšulėlį ir sėdo į automobilį. Net nepasakosiu, kiek verkė mažylis ją pamatęs netikėtai

atvykusią! Jiedu stipriai apsikabino. Tikriausiai jūsų moteris labai susigraudino tai matydama.

– Ačiū, Galai.

– Kada turiu užvažiuoti ir nuvežti ją į Montelūzą?

– Nesirūpink, aš pats susitvarkysiu.

Šeima neišvengiamai augo. Dabar Marineloje buvo ir senelė, Aiša.

Ilgai laukė, kol kitame laido gale kas nors atsilieps, bet niekas neatsakė – našlės Lapekoros nebuvo namie. Neabejotinai buvo išėjusi į parduotuvę. Tačiau galėjo būti ir kita priežastis. Surinko Kozentino telefono numerį. Atsakė simpatiška ir ūsuota įgaliotojo sargo žmona. Kalbėjo tyliai.

– Jūsų vyras miega?

– Taip, taip, komisare. Norite, kad jį pakviesčiau?

– Nebūtina. Pasveikinkite jį nuo manęs. Klausykite, ponia, skambinau poniai Lapekorai, ji neatsako. Galbūt jūs netyčia žinote...

– Šį rytą jos nerasite, komisare. Išvyko pas seserį į Fjaką. Išvažiavo šiandien, nes rytoj dešimtą valandą laidotuvės vargšo...

– Ačiū, ponia.

Padėjo ragelį, panašu, kad reikalai klostėsi dar paprasčiau, nei jis tikėjosi.

– Facijau!

– Klausau, komisare.

– Čia raktai nuo Lapekoros studijos, Granė gatvė 28. Įeik ir paimk ryšulį raktų, kurie yra viduriniame

rašomojo stalo stalčiuje. Prie jų prisegtas užrašas – „namai“. Turi būti atsarginis ryšulys, kurį Lapekora laikė studijoje. Nueik į ponios Lapekoros namus ir atsirakink duris.

– Vieną minutę. O jei našlė namie?

– Nėra jos. Išvykusi iš miesto.

– Ką turiu padaryti?

– Valgomajame yra sekcija su stiklinėmis durimis. Viduje sustatyti indai, puodeliai, padėklai ir panašūs daiktai. Paimk ką nors tokio, kad ji negalėtų neigti, jog tai jos daiktai. Idealu būtų puodelis iš komplekto, ir atvežk čia. Raktų nepamiršk įdėti atgal į studijos stalčių.

– O jei našlė grįžusi pastebės, kad trūksta puodelio?

– Ji bus mūsų rankose. Tada padaryk dar vieną dalyką. Paskambink Jakomuciui ir pasakyk, kad man per dieną reikalingas peilis, kuriuo buvo nužudytas Lapekora. Jei neturi vyrų, kurie man galėtų jį atvežti, nuvažiuosi paimti tu.

– Montalbanai? Čia Valentė. Ar galėtum atvykti į Macarą šiandien maždaug ketvirtą po pietų?

– Jei išvyksiu dabar iš karto. Kodėl?

– Ateis žvejų laivo kapitonas. Man būtų malonu, jei ir tu dalyvautum.

– Esu tau dėkingas. Ar tavo žmogui pasisekė ką nors sužinoti?

– Taip. Ir netgi, kaip jis sakė, nereikėjo labai stengtis. Žvejai kalba apie tai nesibaimindami.

– Ką sako?

– Papasakosiu tau, kai atvyksi.

– Ne, pasakyk man dabar, pagalvosiu apie tai važiuodamas.

– Žinai, esame įsitikinę, ekipažas apie visą tą reikalą žino labai mažai arba visai nieko. Visi mano, kad tai atsitiko šiek tiek už mūsų teritorinių vandenų ribos. Kad naktį gaubė tiršta tamsa, o radaras rodė kažką plūduriuojant jų kelyje.

– Tai kodėl jie toliau plaukė?

– Nes nė vienam ekipažo nariui nešovė į galvą, kad ten galėtų būti tunisiečių motorlaivis ar kažkas panašaus. Dar kartą kartoju – jie buvo jau tarptautiniuose vandenyse.

– O tada?

– O tada visiškai netikėtai buvo duotas signalas „alt“. Mūsų žvejų laivas, bent jau ekipažas, nežinau, kaip kapitonas, pagalvojo apie finansinės policijos patikrinimą. Sustojo, išgirdo arabų kalbą. Tuo metu jūreivis tunisietis nuėjo į laivo priekį ir užsidegė cigaretę. O tie į jį šovė.

– Ir tada?

– Ir tada? Kas tada, Montalbanai? Ir iš viso – kiek gali tęstis šitas pokalbis?

Keturiolika

PRIEŠINGAI NEI DAUGUMA jūroje dirbančių vyrų, Andželas Prestija, žvejų laivo „Šventasis Tėvas" savininkas ir kapitonas, buvo storas ir suprakaitavęs žmogus. Tačiau prakaitavo iš prigimties, ne dėl klausimų, kuriuos jam uždavinėjo Valentė, kaip tik priešingai, dėl šių klausimų jis ne tik buvo kuo ramiausias, bet ir lengvai įpykęs.

– Aš nesuprantu, kodėl reikia vėl iš naujo kelti tuos dalykus, tai jau nutekėjęs vanduo.

– Mes norime išsiaiškinti detales, paskui galėsite keliauti laisvas, – įtikinėjo jį Valentė.

– Na, gerai, sakykite, Šventasis Dieve.

– Jūs visą laiką teigėte, kad tunisiečių motorlaivis pažeidė įstatymą, nes jūsų žvejų laivas buvo tarptautiniuose vandenyse. Ar tai patvirtinate?

– Žinoma, kad patvirtinu. Be to, nesuprantu, kodėl jus domina klausimai, už kuriuos atsakinga uosto valdyba.

– Pamatysite vėliau.

– Aš nieko neturiu pamatyti, prašau, atleiskite! Tuniso vyriausybė atsiuntė oficialų pranešimą, taip ar ne? Tame pranešime parašyta, kad tunisietį nušovė jie, taip ar ne? Tai ką jūs dar čia norite aiškintis?

– Jau iš karto akivaizdus prieštaravimas, – pastebėjo Valentė.

– Koks?

– Jūs, pavyzdžiui, sakote, kad puolimas įvyko tarptautiniuose vandenyse, o jie teigia, kad jūs buvote peržengę ribą. Ar jums tai neatrodo prieštaringa, taip ar ne, tariant jūsų žodžiais?

– Ne, pone, čia nėra prieštaravimo. Tai – klaida.

– Kieno?

– Jų. Akivaizdu, kad jie blogai apskaičiavo mūsų koordinates.

Montalbanas ir Valentė labai greitai persimetė žvilgsniais, pagal jų išankstinį susitarimą atėjo laikas antrajai apklausos daliai.

– Pone Prestija, ar jūs esate teistas?

– Ne, pone.

– Tačiau buvote suimtas.

– Kaip jums patinka senos istorijos! Esu buvęs suimtas, taip, pone, nes vienas tipas, raguotas ožys, norėjo man pakenkti ir mane įskundė. Tačiau teisėjas suprato, kad tas kalės vaikas primelavo ir mane paleido.

– Kuo jus kaltino?

– Kontrabanda.

– Cigarečių ar narkotikų?

– Pastarųjų.

– Tada buvo areštuoti ir visi jūsų ekipažo vyrai, tiesa?

– Taip, pone, tačiau buvo paleisti visi, nekalti kaip ir aš.

– Kas buvo tas teisėjas, kuris nusprendė nutraukti bylą?

– Neprisimenu.

– Jis vadinosi Antonijus Belofjorė?

– Ach taip, man rodos, taip.

– Ar žinote, kad jis pernai sėdo į kalėjimą, nes klastojo bylų duomenis?

– Ne, nežinojau. Aš daugiau laiko praleidžiu jūroje, o ne sausumoje.

Dar vienas žaibiškas apsikeitimas žvilgsniais ir iniciatyva pereina Montalbanui.

– Palikime ramybėje tas senas istorijas, – ištarė komisaras. – Ar jūs priklausote kokiam nors kooperatyvui?

– „Kopemaz“.

– Ką tai reiškia?

– Macaros žvejų kooperatyvas.

– Tunisiečius jūreivius renkatės savarankiškai ar jums nurodo kooperatyvas?

– Nurodo kooperatyvas, – atsakė Prestija ir pradėjo prakaituoti labiau nei įprastai.

– Mes žinome, kad kooperatyvas jums pasiūlė kitą asmenį, bet jūs pasirinkote Beną Dhahabą.

– Klausykite, aš to Dhahabo nepažinojau, niekada prieš tai nebuvau matęs. Kai jis prisistatė ant denio, penkios minutės prieš išplaukiant, pamaniau, kad čia kooperatyvo nurodytas asmuo.

– Tai yra Asanas Tarifas?

– Man rodos, kad taip vadinosi.

– Gerai. Kaip atsitiko, kad jums nereikėjo pasiaiškinti kooperatyvui?

Kapitonas Prestija nusišypsojo, bet jo veidas buvo įsitempęs ir prakaitavo lyg būtų pirtyje.

– Bet tokie dalykai atsitinka kiekvieną dieną! Tunisiečiai patys keičiasi tarpusavyje, kooperatyvui svarbiausia, kad nekiltų protestų.

– O kodėl Asanas Tarifas neprotestavo? Galų gale prarado vienos dienos uždarbį?

– Ir jūs to klausiate manęs? Klauskite jo.

– Aš jo klausiau, – ramiai atsakė Montalbanas.

Valentė pažiūrėjo į jį apstulbęs, šito jie nebuvo suderinę.

– Ir ką jums papasakojo? – paklausė nepasitikėdamas Prestija.

– Kad Benas Dhahabas priėjo prie jo dieną prieš įvykį, paklausė, ar tai jis turėtų išplaukti su „Šventuoju Tėvu“, o išgirdęs teigiamą atsakymą paprašė jo nesirodyti tris dienas ir sumokėjo jam už savaitę darbo.

– Apie tai aš nieko nežinojau.

– Leiskite man pabaigti. Vadinasi, Dhahabas įsidarbino ne tam, kad užsidirbtų. Pinigų turėjo. Vadinasi, jo plaukimo priežastis buvo kita.

Valentė įtempęs visą dėmesį sekė, kaip Montalbanas spendžia spąstus. Istoriją, kad neegzistuojantis Tarifas gavo pinigų iš Dhahabo, komisaras akivaizdžiai išsigalvojo. Buvo įdomu, kam jam to reikia.

– Ar jūs žinote, kas buvo Benas Dhahabas?

– Darbo ieškantis tunisietis.

– Ne, brangusis, jis buvo vienas svarbiausių asmenų iš užsiimančių narkotikų kontrabanda.

Matydamas, kaip Prestija išbąla, Valentė suprato, kad dabar jo eilė perimti iniciatyvą. Viduje pasidžiaugė,

kad jiedu su Montalbanu sudaro duetą, kuriam atsispirti neįmanoma, kaip Totas su Pepinu*.

– Matau, kad jūsų reikalai nekokie, pone Prestija, – ištarė Valentė užjaučiamai, beveik tėviškai.

– Bet kodėl?

– Kaip, jums neaišku? Tokio kalibro kontrabandininkas kaip Benas Dhahabas daro viską, kad tik patektų į jūsų laivą. O dar jūsų praeitis. Du klausimai. Pirmas, kiek yra vienas plius vienas? Antras, kas tą naktį nepavyko?

– Jūs norite mane sutriuškinti! Norite mane sužlugdyti!

– Tai darote jūs pats savo paties rankomis.

– O ne! O ne! Šitaip negalima! – sušuko Prestija įsiutęs. – Man garantavo, kad...

Nutilo, nusibraukė prakaitą.

– Ką jums garantavo? – paklausė Montalbanas ir Valentė tuo pačiu metu.

– ...kad nebus jokių problemų, jokių tampymų.

– Kas?

Kapitonas Prestija įkišo ranką į rankinę, išsitraukė piniginę, o iš jos – vizitinę kortelę, metė ją ant Valentės rašomojo stalo.

Išėjus Prestijai, Valentė surinko ant vizitinės kortelės užrašytą telefono numerį. Tai buvo Trapanio prefektūra.

* Totò e Peppino – italų komedijų – „Totò, Peppino e i... fuorilegge" (1956), „Totò, Peppino e... la malafemmina" (1956), „Totò, Peppino e le fanatiche" (1958), „Totò, Peppino e la dolce vita" (1961), „Totò e Peppino divisi a Berlino" (1962) – personažai. (Red. past.)

– Klausau? Čia kvestoriaus pavaduotojas Valentė iš Macaros. Norėčiau pakalbėti su komendantu Marijumi Spadačija, diplomatinio poskyrio viršininku.

– Prašom, sekundę palaukite.

– Laba diena, pareigūne Valente. Čia Spadačija.

– Komendante, trukdau jus vienu klausimu, susijusiu su tunisiečio nužudymu žvejų laive...

– Tačiau argi ši problema jau nebuvo išspręsta? Tuniso vyriausybė...

– Taip, žinau, komendante, bet...

– Kodėl jūs skambinate man?

– Nes žvejų laivo kapitonas...

– Kalbėjo jums apie mane?

– Mums davė jūsų vizitinę kortelę. Jis ją turėjo kaip tam tikrą... garantiją.

– Iš tiesų taip ir yra.

– Atsiprašau?

– Tuoj paaiškinsiu. Matote, prieš kurį laiką Jo Ekscelencija...

„Argi šis titulas nebuvo panaikintas prieš pusę amžiaus?“ – paklausė savęs Montalbanas, klausęs pokalbio kitu telefono aparatu.

– ...Jo Ekscelencija prefektas buvo paprašytas atlikti vieną dalyką. Buvo kalbama apie pasirūpinimą tunisiečių žurnalistu. Jis norėjo atlikti slaptą tyrimą apie savo tautiečius, todėl, be kitų dalykų, paprašė leidimo patekti į žvejų laivą. Jo Ekscelencija man patikėjo šią užduotį. Man buvo rekomenduotas kapitonas Prestija kaip žmogus, kuriuo galima visapusiškai pasitikėti. Tačiau Prestija šiek tiek nerimavo dėl patikėtos

užduoties ir galimų padarinių. Todėl palikau jam savo vizitinę kortelę. Tik tiek.

– Komendante, esu jums labai dėkingas už išsamų paaiškinimą, – atsakė Valentė ir padėjo ragelį.

Sėdėjo tyloje žiūrėdami vienas į kitą.

– Jis niekšas arba galvoja, kad mes kvailiai, – pasakė Montalbanas.

– Šitas reikalas man pradeda tiesiog dvokti, – susimąstęs atsakė Valentė.

Jie mąstė, kaip elgtis toliau, kai suskambėjo telefonas.

– Juk sakiau, kad manęs nėra niekam! – piktai atsiliepė Valentė. Paklausė kurį laiką, tada ištiesė ragelį Montalbanui.

Prieš išvykdamas į Macarą, komisaras paliko informaciją komisariate, kur jį būtų galima rasti esant būtinybei.

– Klausau? Čia Montalbanas. Kas? Ach taip, tai jūs, pone kvestoriau.

– Taip, čia aš. Kur jūs prasmegote?

Buvo suirzęs.

– Aš pas savo kolegą, kvestoriaus pavaduotoją Valentę.

– Jis ne jūsų kolega. Valentė yra kvestoriaus pavaduotojas, o jūs – ne.

Montalbanas pradėjo nerimauti, kad kažkas nutiko.

– Kas atsitiko, pone kvestoriau?

– Ne, čia aš jūsų klausiu, kas per velniava vyksta!

Velniava? Kvestorius pasakė „velniava“?

– Gal galėtumėte paaiškinti?

– Į kokį šūdą jūs įlipote?

Šūdas? Kvestorius sakė „šūdas"? Ar prasidėjo apokalipsė? Štai tuojau pradės aplinkui švilpti atpildo bombos?

– Bet ką aš padariau?

– Jūs man davėte automobilio numerį, atsimenate?

– Taip. AM 237 GW.

– Tą patį. Vakar tuoj pat paprašiau draugo Romoje sužinoti reikalingą informaciją, kad laimėtume laiko, kaip jūs norėjote. Tai štai, jis paskambino man labai sukrėstas. Jam atsakė, kad jei nori sužinoti automobilio savininką, privalo rašyti prašymą ir išsamiai išdėstyti prašymo motyvaciją.

– Nėra problemos, pone kvestoriau. Aš rytoj pat viską jums papasakosiu, prašyme galima...

– Montalbanai, jūs nesupratote arba nenorite suprasti. Tas numeris neprieinamas.

– O ką tai reiškia?

– Reiškia, kad tas automobilis priklauso slaptosioms tarnyboms. Argi neaišku?

Čia ne tik reikalas pradėjo dvokti, kaip jie buvo pastebėję. Dabar jau visa atmosfera buvo tiesiog apnuodyta.

Kai pasakojo Valentei apie Lapekoros nužudymą, Karimos pagrobimą, Fahridą ir jo automobilį, kuris, pasirodo, priklauso Saugumo departamentui, jam į galvą atėjo mintis, kuri pradėjo kelti nerimą. Paskambino kvestoriui į Montelūzą.

– Atleiskite man. Bet kai jūs kalbėjote su savo draugu iš Romos dėl to numerio, ar pasakėte, kas čia per byla?

– Kaip aš galėjau? Aš nieko nežinau apie jūsų tyrimą.

Komisaras lengviau atsikvėpė.

– Tik pasakiau, kad informacijos reikia tyrimui, kurį atliekate jūs, Montalbanas, – tęsė kvestorius.

Komisaras pasigailėjo dėl atodūsio.

– Alio, Galucai? Čia Montalbanas. Skambinu tau iš Macaros. Manau, kad čia užtruksiu. Todėl nepaisydamas to, ką aš tau buvau sakęs, važiuok iš karto į Marinelą, mano namus, paimk senąją tunisietę ir atvežk ją į Montelūzą. Supratai? Negaišk nė minutės.

– Alio? Livija, paklausyk manęs atidžiai ir daryk nesiginčydama tai, ką liepsiu. Aš dabar Macaroje ir manau, kad mūsų pokalbiai telefonu dar nėra klausomi.

– O Dieve, ką tu kalbi?

– Pasakiau tau nesiginčyti, nekalbėti ir neuždavinėti klausimų, privalai tik klausyti manęs. Netrukus atvyks Galucas. Paims senutę ir išveš ją į Montelūzą. Negaiškite laiko ilgai atsisveikindami, pasakyk Fransua, kad netrukus ją vėl pamatys. Vos tik Galucas išvažiuos, paskambink į komisariatą ir pasiteirauk Mimi Audželo. Rask jį būtinai, kur jis bebūtų. Pasakyk jam, kad privalai su juo kuo skubiau pasimatyti.

– O jei jis užimtas?

– Dėl tavęs pames viską ir atskubės. Tu per tą laiką būsi suruošusi lagaminą su šiek tiek Fransua daiktų...

– Bet ko tu nori...

– Tylėk, ar supratai? Tylėk. Paaiškink Mimi, kad mano įsakymu mažylis privalo pranykti nuo žemės paviršiaus, išgaruoti. Tegul jis paslepia jį kur nors, kur jam bus gerai. Tu neklausk, kur jis jį rengiasi vežti. Aišku? Tu privalai nežinoti, kur prapuolė Fransua. Ir neverk, nes nervini mane. Paklausyk atidžiai. Palauk maždaug valandą po to, kai Mimi išvažiuos su vaiku ir paskambink Facijui. Pasakyk jam verkdama, tau net nereikės apsimetinėti, nes ir taip verki, kad mažylis prapuolė, galbūt išėjo paskui senutę, žodžiu, kad atvyktų padėti ieškoti. Per tą laiką grįšiu ir aš. Paskutinis dalykas: paskambink į oro uostą ir užsisakyk bilietą į Genują. Kad skrydis būtų apie vidurdienį – tada rasiu, kas tave nuveš. Iki pasimatymo.

Padėjo ragelį, pamatė, kad Valentė žiūri į jį apstulbęs.

– Manai, kad reikia ruoštis tokiems dalykams?

– Gal ir dar blogesniems.

– Dabar tau aiški šita istorija? – paklausė Montalbanas.

– Manau, kad pradedu suprasti, – atsakė Valentė.

– Paaiškinsiu tau geriau, – tarė komisaras. – Bendrais bruožais viskas galėjo vykti maždaug taip. Ahmedas Musa savo tikslais įsako pasirengti operacijai vienam iš savo vyrų, Fahridui. Šiam padeda, nežinau, kiek savanoriškai, Ahmedo sesuo Karima,

kuri jau porą metų gyvena saloje. Šantažuodama vieną poną iš Vigatos, vardu Lapekora, pasinaudoja nebeegzistuojančia jo eksporto ir importo įmone kaip priedanga. Seki mano mintį?

– Kuo puikiausiai.

– Ahmedas, kuris planuoja svarbų susitikimą dėl ginklų ir politinės paramos, atvyksta į Italiją dengiamas kokio nors mūsų slaptųjų tarnybų struktūros padalinio. Susitikimas turi įvykti jūroje, tačiau tikriausiai tai tik spąstai. Ahmedas nė iš tolo nesitikėjo, kad mūsų slaptosios tarnybos žaistų dvigubą žaidimą, kad jie susitarę su tais, kurie Tunise siekia jį sunaikinti. Be to, esu įsitikinęs, kad Fahridas buvo susitaręs pašalinti Ahmedą. Kad į tai būtų įsipainiojusi ir sesuo, – netikiu.

– Kodėl tiek nerimo dėl vaiko?

– Nes jis liudininkas. Taip, kaip atpažino savo dėdę per televiziją, galėtų atpažinti ir Fahridą. O jie jau nužudė Karimą, nė kiek neabejoju. Nužudė ją išsivežę automobiliu, kuris priklauso mūsų slaptosioms tarnyboms.

– Ką darysime?

– Tu kurį laiką nesiimk jokių veiksmų, Valente. Aš pabandysiu pakeisti veikimo kryptį.

– Linkiu sėkmės.

– Tau irgi, mano drauge.

Į komisariatą atvyko, kai jau buvo vakaras. Čia jo laukė Facijus.

– Ar radote Fransua?

– Ar jūs užsukote namo prieš grįždamas čia? – paklausė Facijus, užuot atsakęs.

– Ne. Atvykau tiesiai iš Macaros.

– Komisare, gal užeitume į jūsų kabinetą?

Įėjus į vidų Facijus uždarė duris.

– Komisare, aš esu policininkas. Gal ne toks šaunus kaip jūs, bet vis tiek policininkas. Iš kur jūs žinote, kad mažylis pabėgo?

– Facijau, kas tau darosi? Aš paskambinau Livijai į Macarą ir pasakiau, kad ji kreiptųsi į tave.

– Matote, komisare, panelė man paaiškino, jog prašo mano pagalbos, nes nežino, kur jūs esate.

– Pataikei, – ištarė Montalbanas.

– Be to, panelė verkė nuoširdžiai, tikrai. Tačiau ne dėl to, kad mažylis pabėgo, bet dėl kažkokios kitos priežasties, kurios aš nežinau. Taigi aš, komisare, supratau, ko jūs norite iš manęs, ir tai padariau.

– O ko aš norėjau iš tavęs?

– Kad sukelčiau šurmulį, triukšmą, visus ant kojų. Apėjau visus gretimus namus, klausinėjau kiekvieno sutikto žmogaus. Gal netyčia matėte mažą berniuką, tokį ir tokį? Niekas jo nematė, bet visi žino, kad pabėgo. Ar ne šito norėjote?

Montalbanas susigraudino. Tokia buvo tikroji sicilietiška draugystė, kuri remiasi ne tuo, kas pasakyta, bet tuo, kas nujaučiama. Tikro draugo neklausiama – savaime suprantama, kas jam yra ir kaip reikia elgtis.

– O ką dabar man toliau daryti?

– Ir toliau kelk šurmulį. Paskambink policijai, visiems apskrities postams, komisariatams, ligoninėms, tiems, kam, tavo manymu, reikia. Daryk tai pusiau oficialia forma, tik telefono skambučiai, jokių raštų. Apibūdink berniuką, apsimesk susirūpinęs.

– Komisare, ar galime būti tikri, kad taip jo neras?
– Ramiai. Facijau, jis gerose rankose.

Paėmė popieriaus lapą ir išspausdino rašomąja mašinėle:

TRANSPORTO MINISTERIJAI, PILIEČIŲ AUTOMOBILIŲ REGISTRUI.

SLAPTAM PAGROBIMO IR GALIMO NUŽUDYMO MOTERS, VARDU KARIMA MUSA, TYRIMUI BŪTINA SUŽINOTI AUTOTRANSPORTO PRIEMONĖS, KURIOS NUMERIS YRA AM 237 GW, SAVININKĄ. TIKIMASI GREITO ATSAKYMO. KOMISARAS SALVAS MONTALBANAS.

Neaišku, kodėl kiekvieną kartą ruošdamas faksą tekstą surašydavo lyg telegramai. Perskaitė jį. Parašė netgi moters vardą tam, kad jaukas būtų gardesnis. Neabejotinai jie būtų stengęsi jį nuslėpti.
– Galai!
– Klausau, komisare.
– Paieškok Automobilių registro fakso numerio Romoje ir išsiųsk šitą kuo greičiau.
– Galucai!
– Klausau jūsų.
– Taigi?
– Nuvežiau senutę į Montelūzą. Viskas gerai.
– Klausyk, Galucai. Įspėk savo svainį, kad rytoj po Lapekoros laidotuvių pasirodytų čia. Tegul atvyksta su operatoriumi.
– Širdingai ačiū, komisare.

– Facijau!

– Klausau.

– Man visiškai išgaravo iš galvos. Ar buvai ponios Lapekoros namuose?

– Žinoma. Paėmiau puodelį iš dvylikos dalių servizo. Turiu čia. Ar norite pažiūrėti?

– Kas man rūpi? Rytoj pasakysiu, ką turėsi toliau daryti. Įdėk jį į plastikinį maišelį. Ach, klausyk, ar Jakomucis atsiuntė peilį?

– Taip, pone.

Niekaip nesiryžo palikti komisariato, namie laukė sunkioji dalis – Livijos skausmas. Beje, jei jau Livija išvyksta... Surinko Adelinos numerį.

– Adelina? Čia Montalbanas. Klausyk, rytoj ryte panelė išvyksta. Man reikia atsigriebti. Žinai ką? Šiandien nieko nevalgiau.

Reikia juk verstis kažkaip, tiesa?

Penkiolika

LIVIJA SĖDĖJO ANT SUOLIUKO verandoje, visiškai sustingusi ir, atrodė, žvelgė į jūrą. Neverkė, bet iš sutinusių ir paraudusių akių buvo matyti, kad jau išraudojo visas galimas ašaras. Komisaras atsisėdo šalia, paėmė jos ranką ir suspaudė. Montalbanui pasirodė, kad prisilietė prie kažkokio negyvo daikto, beveik pasibjaurėjo. Paleido Livijos ranką, prisidegė cigaretę. Apie visą šią istoriją norėjo pasakoti Livijai kuo mažiau, bet ji taikliai paklausė, buvo akivaizdu, kad daug apie tai mąstė.

– Ar norima jį nuskriausti?

– Nemanau, kad norima labai nuskriausti. Tačiau gali būti bandoma padaryti taip, kad kurį laiką jis dingtų visiems iš akių.

– O kaip?

– Ką aš žinau, galbūt jį uždarytų į vaikų namus svetimu vardu.

– Kodėl?

– Nes pažinojo per daug žmonių, kurių neturėjo pažinoti.

Vis dar žiūrėdama į jūrą Livija galvojo apie paskutinius Montalbano žodžius.

– Nesuprantu, – pasakė.

– Ko?

– Jei tie žmonės, kuriuos Fransua matė, yra tunisiečiai, matyt, nelegalai, jūs, kaip policija, negalite...

– Jie nėra vien tunisiečiai.

Livija lėtai, lyg prievartaudama save, pasisuko pažvelgti į jį.

– Ne?

– Ne. Ir daugiau tau nesakysiu nė žodžio.

– Jis man reikalingas.

– Kas?

– Fransua. Jis man reikalingas.

– Bet, Livija...

– Tylėk. Jis man reikalingas. Niekas negali atimti jo iš manęs, štai taip, o tu mažiausiai už kitus. Per šitą laiką aš daug galvojau, žinai? Kiek tau metų, Salvai?

– Man atrodo, keturiasdešimt ketveri.

– Keturiasdešimt ketveri ir dešimt mėnesių. Po dviejų mėnesių tau sueis keturiasdešimt penkeri. O man jau trisdešimt treji. Ar tu supranti?

– Ne. Ką?

– Jau šešeri metai, kai mes esame kartu. Retkarčiais pakalbame apie vestuves, vėliau tą temą paliekame. Abudu kartu, nebyliai susitarę nepriimame jokio sprendimo. Mums gerai taip, kaip yra, taip visuomet geriausia mūsų tingumui, mūsų egoizmui.

– Tingumas? Egoizmas? Kokius žodžius vartoji? Yra objektyvių sunkumų, kuriuos...

– Kuriuos gali susikišti į užpakalį, – brutaliai pabaigė Livija.

Montalbanas nutilo pasimetęs. Per šešerius metus tik vieną ar du kartus matė Liviją vulgarią ir visuomet

tai nutikdavo ypatingomis sąlygomis, maksimaliai pakilus įtampai.

– Atleisk man, – tyliai pasakė Livija. – Tačiau kartais negaliu pakęsti tavo apsimestinio veidmainiškumo. Tavo cinizmas yra nuoširdesnis.

Montalbanas ir toliau atkakliai tylėjo.

– Nenukreipk mano kalbos nuo to, ką noriu tau pasakyti. Tu esi gabus specialistas. Užduosiu tau vieną klausimą: kada, tavo manymu, mes susituoksime? Atsakyk man aiškiai.

– Jei tai priklausytų tik nuo manęs...

Livija pašoko ant kojų.

– Užteks! Einu į lovą, išgėriau dvi tabletes „Tavor“, kad užmigčiau. Mano lėktuvas išskrenda iš Palermo vidurdienį. Tačiau prieš tai pabaigsiu, ką norėjau pasakyti. Jei nesituoksime dabar, padarysime tai, kai tau bus penkiasdešimt, o man trisdešimt aštuoneri. Esame per seni, kad turėtume vaikų, sakysime. Ir net nepagalvosime, kad kažkas, Dievas ar kas ten bebūtų, sūnų jau buvo mums atsiuntęs tinkamu momentu.

Apsisuko, išėjo. Montalbanas pasiliko verandoje. Žiūrėjo į jūrą, bet negalėjo sutelkti žvilgsnio.

Likus valandai iki vidurnakčio, įsitikinęs, kad Livija giliai miega, atjungė telefono aparatą, susirinko visas smulkias monetas, kurias tik rado namie, išjungė šviesas, išėjo. Automobiliu atvyko iki telefono kabinos, kuri buvo šalia Marinelos baro.

– Nikolai? Čia Montalbanas. Pora dalykų. Rytoj pirmoje dienos pusėje apie vidurdienį atsiųsk ką nors

kartu su operatoriumi pas mane į komisariatą. Yra naujienų.

– Ačiū. Ir dar?

– Dar – ar turite mažą vaizdo kamerą, kuri filmuotų labai tyliai? Kuo mažesnė, tuo geriau.

– Ar nori palikti savo palikuoniams savo laimėjimų lovoje įrodymą?

– Ar tu moki naudotis ta kamera?

– Žinoma.

– Tai atvežk man ją.

– Kada?

– Kai tik pabaigsi vidurnakčio žinias. Neskambink, kai atvažiuosi, Livija miega.

– Kalbu su ponu Trapanio prefektu? Atsiprašau, kad taip vėlai skambinu. Esu Koradas Menikelis iš laikraščio „Corriere della Sera". Skambinu iš Milano. Mes turime neįtikėtiną naujieną, tačiau prieš ją publikuodami norėjome jūsų patvirtinimo, nes reikalas susijęs su jumis pačiu.

– Neįtikėtiną naujieną?! Klausau jūsų.

– Ar tiesa, kad patyrėte spaudimą ir iš jūsų buvo reikalaujama, kad vienam tunisiečiui žurnalistui būtų sudarytos tam tikros sąlygos lankantis Macaroje? Prieš atsakydamas, savo paties labui, pagalvokite minutę.

– Man nieko nereikia galvoti! – įsiuto prefektas. – Apie ką jūs kalbate?

– Jūs neprisimenate? Tai tiesiog labai keista, nes viskas įvyko ne daugiau nei prieš dvidešimt dienų.

– Tai, apie ką jūs kalbate, niekada nebuvo įvykę! Aš nepatyriau jokio spaudimo! Nieko nežinau apie tunisiečius žurnalistus!

– Pone prefekte, tačiau mes turime įrodymų, kad...

– Jūs negalite turėti įrodymų to, kas niekad nebuvo atsitikę! Tučtuojau man perduokite redaktorių!

Montalbanas padėjo ragelį. Trapanio prefektas buvo nuoširdus, tačiau diplomatinio poskyrio viršininkas toks nebuvo.

– Valente? Čia Montalbanas. Apsimesdamas „Corriere della Sera“ žurnalistu pakalbėjau su Trapanio prefektu. Jis nieko nežino. Žaidimą kuravo mūsų draugas, komendantas Spadačija.

– Iš kur skambini?

– Būk ramus. Skambinu iš telefono būdelės. Dabar pasakysiu, ką turime daryti toliau, atsakysi, ar sutinki.

Kad tai pasakytų, išleido visas monetas, išskyrus vieną.

– Mimi? Čia Montalbanas. Miegojai?

– Ne. Šokau. Kas čia per kvailas klausimas?

– Esi prieš mane nusiteikęs?

– O taip, pone! Po to, ką aš buvau priverstas atlikti!

– Ką atlikti?

– Nusiuntei mane paimti mažylio. Livija žiūrėjo į mane su neapykanta, vos sugebėjau ištraukti jį jai iš glėbio. Man buvo taip sunku, tiesiog gniaužė skrandį.

– Kur nuvežei Fransua?

– Į Kalapjaną, pas savo seserį.

– Ar ten saugu?

– Visiškai saugu. Ji ir jos vyras turi milžinišką namą, penki kilometrai nuo miesto, – izoliuotas vienkiemis. Mano sesuo turi du sūnus, to paties amžiaus kaip Fransua, jam ten gerai. Sugaišau dvi su puse valandos važiuodamas į priekį ir dvi su puse grįždamas.

– Esi pavargęs?

– Labai pavargęs, ryt ryte neateisiu į komisariatą.

– Sutinku, gali neiti į komisariatą, tačiau vėliausiai devintą turi būti pas mane namie, Marineloje.

– Dėl ko?

– Paimsi Liviją ir nuveši ją į Palermą, į oro uostą.

– Be abejo.

– Nejaugi tau išgaravo nuovargis, Mimi?

Livija miegojo neramiai, kartais sudejuodavo. Montalbanas uždarė miegamojo duris, atsisėdo į fotelį ir labai tyliai įjungė televizorių. Per „Televigatą“ Galuco svainis kalbėjo, kad gautas Tuniso užsienio reikalų ministerijos pareiškimas, kuriame paaiškinamos įvykio, kurio metu italų žvejų laive buvo nužudytas tunisiečių jūreivis, aplinkybės. Pareiškime teigiama, kad sklindantys gandai, jog minėtas jūreivis buvo iš tiesų ne jūreivis, bet gana žinomas žurnalistas Benas Dhahabas, neturi pagrindo. Žurnalistas gyvas ir sveikas toliau dirba savo darbą, o nesusipratimas kilo dėl vienodų vardų. Kaip rašoma pareiškime, vien tik Tuniso mieste gyvena mažiausiai dvidešimt Benų Dhahabų. Montalbanas išjungė televizorių. Šiaip ar taip, vandenys buvo sudrumsti ir kažkas pradėjo gintis, skleisti dezinformaciją, leisti juodus dūmus.

Išgirdo automobilio variklio garsą, jis priartėjo ir sustojo priešais namų duris. Komisaras nuskubėjo atidaryti, tai buvo Nikolas.

– Atvykau kaip tik galėdamas anksčiau, – pasakė įeidamas.

– Esu tau labai dėkingas.

– Livija miega? – paklausė žurnalistas žvalgydamasis aplinkui.

– Taip. Ryt ryte išvyksta į Genują.

– Man labai gaila, kad negaliu su ja pasisveikinti.

– Nikolai, ar atvežei man vaizdo kamerą?

Žurnalistas ištraukė iš maišelio daiktą, ne didesnį nei keturios degtukų dėžutės, sudėtos po dvi.

– Štai, laikyk. Aš išvykstu miegoti.

– O ne. Tu man turi padėti ją kažkur taip, kad jos nesimatytų.

– O kaip aš tai padarysiu, jei ten miega Livija?

– Nikolai, tu įsikandai tą istoriją, kad aš noriu nufilmuoti, kaip dulkinuosi. Vaizdo kamerą turi įtaisyti šitame kambaryje, čia, kur dabar esame.

– Pasakyk, ką norėsi filmuoti.

– Pokalbį tarp savęs ir vyriškio, kuris sėdės tiksliai ten, kur tu sėdi dabar.

Nikolas pasižiūrėjo prieš save, nusišypsojo.

– Šita lentyna pilna knygų, rodos, čia vaizdo kamerai ir pakabinta.

Atsinešė kėdę, pastatė ją prie lentynos ir užlipo. Patraukė porą knygų, padėjo vaizdo kamerą, nulipo, atsisėdo ten, kur sėdėjo anksčiau, pažiūrėjo į viršų.

– Iš čia nesimato, – pasakė patenkintas. – Ateik, patikrink pats.

Komisaras patikrino.

– Man atrodo, gerai.

– Pasilik ten, – pasakė Nikolas.

– Ką daro? – paklausė Montalbanas.

– Filmuoja tave.

– Tikrai? Negirdėti nė mažiausio garso.

– Sakiau tau, kad tai stebuklas.

Nikolas vėl užlipo ant kėdės ir pasistiebė lentynos link. Šį kartą nulipo laikydamas vaizdo kamerą rankose ir rodydamas ją Montalbanui.

– Žiūrėk, Salvai, tai daroma taip. Paspaudus šitą mygtuką kasetės juosta persukama. Dabar tu pakelk vaizdo kamerą iki akių lygio ir paspausk šitą mygtuką. Pabandyk.

Montalbanas taip ir padarė – pamatė save mažytį, sėdintį, ir išgirdo, kaip lyg koks vabzdys klausia „ką daro?“, o tada Nikolo balsas atsako „filmuoja tave“.

– Nuostabu, – pasakė komisaras. – Tačiau dar vienas dalykas – ar žiūrėti galima tik pro čia?

– O ne, – atsakė Nikolas išsitraukdamas iš rankinės normalaus dydžio vaizdo kasetę, bet šiek tiek kitokią nei įprasta.

– Pažiūrėk, kaip aš darau. Išimu kasetę iš vaizdo kameros, kaip matai, ji tokia pat maža kaip ta, kuri dedama į telefono atsakiklį, ir įdedu ją čia, į šitą kasetę, kuri atlieka vaizdo magnetofono funkciją.

– Klausyk, o kaip padaryti, kad jis veiktų?

– Paspausti štai šitą mygtuką.

Matydamas Montalbano veide atsispindint daugiau sutrikimą nei pasitikėjimą, Nikolas suabejojo.

– Ar sugebėsi ja naudotis?

– Ką tu... – atsakė Montalbanas įsižeidęs.
– Tai kodėl nutaisei tokį veidą?
– Nes negaliu ropštis ant kėdės prie žmogaus, kurį noriu filmuoti, – tai sukels jam įtarimą.
– Pažiūrėk, ar pasiektum ją įjungti pasistiebęs ant pirštų galų.
Sugebėjo pasiekti.
– Tada paprasta. Tegul jis tave randa su knyga ant stalo, abejingai dėsi ją į vietą ir kartu paspausi mygtuką.

Brangioji Livija, labai gaila, bet negaliu laukti, kol pabusi, privalau vykti į Montelūzą pas kvestorių. Į Palermą tave nuveš Mimi, jau susitariau. Stenkis būti kiek galėdama ramesnė ir linksmesnė. Paskambinsiu tau šį vakarą. Bučiuoju.
Salvas

Prasčiausios klasės traukinių palydovas ir tas pasakytų geriau, nuoširdžiau ir vaizdingiau. Perrašė laišką ir, nors labai keista, jis išėjo lygiai toks pat kaip ir pirmasis. Nieko nepadarysi, beje, netiesa, kad jam reikia pasimatyti su kvestoriumi, jis tiesiog norėjo išvengti atsisveikinimo scenos. Taigi tai buvo vėjai, melas, o jis niekada nesugebėdavo meluoti žmonėms, kuriuos vertino. Smulkius dalykus vis dėlto nutylėti jam pasisekdavo. Kaipgi kitaip?!

Komisariate rado Facijų, kuris jo laukė susijaudinęs.
– Komisare, jau pusę valandos bandau prisiskambinti jums namo, bet, matyt, atjungėte telefoną.

– Kas tau darosi?

– Paskambino kažkas, kas netyčia rado vienos senutės lavoną. Vilasetoje, Garibaldžio gatvėje. Tame pačiame name, kur tykojome mažylio. Todėl jūsų ir ieškojau.

Montalbanas pasijuto taip, lyg jį būtų nukračiusi elektra.

– Tortorela ir Galucas jau nuvyko ten. Galucas skambino ką tik, prašė pasakyti, kad tai ta pati senutė, kurią jis nuvežė į namus.

Aiša.

Smūgis kumščiu, kurį Montalbanas sudavė sau į veidą, nebuvo toks stiprus, kad išmuštų dantis, bet jo užteko, kad lūpa pradėtų kraujuoti.

– Bet kas jums, komisare? – pasakė apstulbęs Facijus.

Žinoma, Aiša buvo liudytoja taip pat kaip ir Fransua, bet jis matė tik mažylį ir rūpinosi tik juo. Tikras niekšas, štai kas jis. Facijus ištiesė jam nosinę.

– Nusišluostykite.

Aiša atrodė kaip ryšulys, numestas šalia laiptų, vedančių į Karimos butą.

– Tikriausiai nukrito ir susilaužė kaklo slankstelį, – pasakė gydytojas Paskvanas, kuris buvo pakviestas Tortorelos. – Bet daugiau pasakysiu po skrodimo. Žinoma, pakanka lengvo vėjelio, kad tokia senutė nuskrietų nuo laiptų.

– O kur Galucas? – paklausė Tortorelos Montalbanas.

– Nuvyko į Montelūzą pakalbėti su tunisiete, pas kurią velionė viešėjo. Nori paklausti, kodėl senutė atvyko čia, gal kažkas ją pakvietė.

Greitajai pagalbai išvažiuojant komisaras įėjo į Aišos namus, paridino vieną akmenį šalia židinio, ištraukė ten buvusią knygelę, nupūtė dulkes ir įsimetė į rankinę.

– Komisare!

Tai buvo Galucas. Ne, Aišai niekas neskambino. Ji užsispyrė, kad nori grįžti namo, išėjo anksti ryte, sėdo į autobusą ir nepavėlavo į susitikimą su mirtimi.

Grįžęs į Vigatą ir prieš eidamas į komisariatą užsuko į notaro Kozentino, kurį jis mėgo, kontorą.

– Klausau jūsų, komisare.

Komisaras išsitraukė knygelę ir ištiesė notarui. Tas ją atsivertė, pasižiūrėjo ir paklausė:

– Na, ir?..

Montalbanas pradėjo labai painų pasakojimą, norėjo atskleisti notarui tik pusę istorijos.

– Manau, kad supratau, – pasakė notaras Kozentinas. – Šie pinigai priklauso poniai, kuri, jūsų manymu, nebegyva ir, vadinasi, paveldėtojas būtų mažametis sūnus.

– Teisingai.

– Jūs norėtumėte, kad šie pinigai kažkokiu būdu būtų saugomi ir vaikas juos gautų sulaukęs pilnametystės?

– Teisingai.

– Tačiau, atleiskite, kodėl knygelės nenorite laikyti jūs pats ir atėjus laikui pats jam ją atiduoti?

– O kas sako, kad aš būsiu gyvas po penkiolikos metų?

– Aišku, – atsakė notaras ir tęsė. – Padarykime taip: jūs išsineškite knygelę, aš pasidomėsiu, ką galima padaryti ir pasimatysime po savaitės. Gal būtų naudinga kažkaip investuoti šiuos pinigus.

– Veikite jūs, – atsakė Montalbanas atsistodamas.

– Pasiimkite knygelę.

– Laikykite jūs. Aš galiu ją pamesti.

– Palaukite, išduosiu raštelį.

– Baikite, ką jūs.

– Dar vienas dalykas.

– Sakykite, notare.

– Žinokite, būtina įsitikinti, kad motina mirusi.

Iš komisariato paskambino namo. Livija rengėsi išvykti. Atsisveikino, bent jau jam taip pasirodė, gana šaltai. Nežinojo, kaip į tai reaguoti.

– Ar Mimi atvažiavo?

– Žinoma. Laukia manęs mašinoje.

– Geros kelionės. Paskambinsiu tau vakare.

Jis turėjo judėti į priekį, negalėjo leistis į apmąstymus apie Liviją.

– Facijau!

– Klausau.

– Eik į bažnyčią, į Lapekoros laidotuves, jos jau turi būti prasidėjusios. Pasiimk Galą. Kapinėse, kai visi reikš užuojautą, tu prisiartinsi prie našlės ir pasakysi nutaisydamas kaip įmanoma niūresnį veidą: ponia, sekite paskui mus į komisariatą. Jei pradės kelti triukšmą, atsikalbinėti, nesileisk graudinamas

ir priversk ją jėga sėsti į automobilį. Jei sūnus bandys ginti motiną, areštuok jį.

TRANSPORTO MINISTERIJAI, PILIEČIŲ AUTOMOBILIŲ REGISTRUI.

SLAPTAM DVIEJŲ TUNISIEČIŲ MOTERŲ – KARIMOS IR AIŠOS – NUŽUDYMO TYRIMUI BŪTINA SUŽINOTI AUTOTRANSPORTO PRIEMONĖS, KURIOS NUMERIS YRA AM 237 GW, SAVININKO PAVARDĘ IR ADRESĄ. TIKIMASI GREITO ATSAKYMO. KOMISARAS SALVAS MONTALBANAS. MONTELŪZOS PROVINCIJA. VIGATOS KOMISARIATAS.

Automobilių registre gavę šį faksą ir prieš pasiųsdami jį toliau kam reikia, tikriausiai šaipysis iš jo naivaus prašymo ir neišmanėliško tono. Tačiau pasiekęs taikinį laiške paslėptas grasinimas privalėjo sukelti atsakomąjį smūgį. Būtent to Montalbanas ir siekė.

Šešiolika

MONTALBANO KABINETAS buvo priešingoje pusėje nei įėjimas į komisariatą, tačiau jis išgirdo balsus, kurie užpildė patalpą atvykus Facijaus automobiliui su našle Lapekora. Žurnalistų ir fotografų buvo vos keletas, tačiau juos lydėjo dešimtys susirinkusių smalsuolių.

– Ponia, kodėl jus suėmė?

– Pažiūrėkite į šitą pusę, ponia.

– Leiskite praeiti! Leiskite praeiti!

Tada triukšmas šiek tiek aprimo ir pasigirdo beldimasis į jo duris. Tai buvo Facijus.

– Kaip sekėsi?

– Nelabai priešinosi. Susijaudino tik pamačiusi žurnalistus.

– O sūnus?

– Kapinėse šalia jos buvo vyriškis, jam visi reiškė užuojautą. Man pasirodė, kad tai sūnus. Tačiau kai našlei pasakiau, kad ji privalo eiti su manimi, tasai nusisuko ir nuėjo. Todėl negalėjo būti sūnus.

– Tačiau ten buvo jis, Facijau. Jo siela pernelyg jautri, kad pakeltų motinos areštą. Jam kyla siaubas nuo minties, kad turės mokėti teisines išlaidas. Atvesk ponią.

– Kaip su vagile! Elgiatės su manimi kaip su vagile! – pratrūko našlė vos pamačiusi komisarą.

Montalbanas nutaisė nustebusį veidą.

– Blogai elgiatės su ponia?!

Facijus lyg sekdamas scenarijų apsimetė sumišęs.

– Nes ji areštuota...

– Bet kokios čia kalbos apie areštą? Sėskitės, ponia, ir prašau atleisti už nemalonų nesusipratimą. Jus užlaikysiu tik porą minučių, man reikia sutikrinti kai kuriuos jūsų atsakymus. Tada grįšite namo ir viskas bus baigta...

Facijus atsisėdo prie rašomosios mašinėlės, Montalbanas įsitaisė prie rašomojo stalo. Našlė atrodė šiek tiek aprimusi, tačiau komisaras matė, kad jos nervai po oda šokinėja kaip blusos po valkataujančio šuns kailį.

– Ponia, pataisykite mane, jei aš klysiu. Man sakėte, jei pamenate, kad tą žmogžudystės rytą jūs išlipote iš lovos, nuėjote į vonią, apsirengėte, paėmėte rankinę iš valgomojo ir išėjote. Ar tiesa?

– Visiškai teisingai.

– Ar nepastebėjote namie nieko neįprasto?

– O ką turėjau pastebėti?

– Pavyzdžiui, kad darbo kambario durys, priešingai nei visada, buvo uždarytos.

Jis tiesiog bandė spėti, tačiau pataikė. Raudona ponios veido spalva staiga tapo balta. Tačiau balsas nedrebėjo.

– Man rodos, jos buvo atviros, mano vyras niekuomet jų neuždarydavo.

– O ne, ponia. Kai aš su jumis įėjau į namus jums grįžus iš Fjakos, durys buvo uždarytos. Aš jas atidariau.

– Uždarytos ar atidarytos, koks skirtumas?

– Jūs teisi, tai tik nesvarbi smulkmena.

Našlė nesugebėjo sulaikyti ilgo atodūsio.

– Ponia, tą rytą, kai nužudė jūsų vyrą, jūs išvykote į Fjaką aplankyti savo sesers. Tiesa?

– Taip, išvykau.

– Tačiau kažką pamiršote. Todėl prie posūkio į Kanatelą išlipote iš autobuso, palaukėte to, kuris važiuoja į priešingą pusę, ir grįžote į Vigatą. Ką jūs pamiršote?

Našlė nusišypsojo, žinoma, buvo pasiruošusi šiam klausimui.

– Aš tą rytą neišlipau Kanatele.

– Ponia, aš turiu dviejų autobusų vairuotojų parodymus.

– Jie teisūs. Tik tai nutiko ne tą rytą, bet prieš dvi dienas. Vairuotojai supainiojo dienas.

Ji buvo gudri ir pasiruošusi. Vadinasi, reikėjo keisti taktiką.

Atidarė rašomojo stalo stalčių, ištraukė virtuvinį peilį, suvyniotą į plastikinį maišelį.

– Čia, ponia, yra peilis, kuriuo buvo nužudytas jūsų vyras. Vieninteliu smūgiu į nugarą.

Našlė nepakeitė veido išraiškos, niekaip nesureagavo.

– Ar jūs esate jį mačiusi?

– Tokių peilių daug parduoda.

Komisaras vėl lėtai įkišo ranką į stalčių, ištraukė kitą plastikinį maišelį su puodeliu viduje.

– Ar šitą atpažįstate?

– Tai jūs jį paėmėte? Privertėte mane apversti namus aukštyn kojom jo beieškant!

– Ar jį atpažįstate?

– Žinoma. Ir kam jums reikalingas šitas puodelis?

– Man reikia jo, kad galėčiau jus pasiųsti į kalėjimą.

Iš visų įmanomų reakcijų našlė pasirinko tokią, kuri šiek tiek net privertė komisarą susižavėti. Ponia tiesiog pasuko galvą į Facijų ir jo mandagiai paklausė, lyg dalyvautų maloniame pokalbyje:

– Ar jis išprotėjo?

Facijus visai nuoširdžiai norėjo atsakyti, kad, jo manymu, komisaras yra beprotis nuo gimimo, tačiau neatsakė nieko, žvelgė pro langą.

– Dabar jums papasakosiu, kaip viskas buvo, – pasakė Montalbanas.

– Taigi tą rytą suskambėjus žadintuvui jūs atsikėlėte, nuėjote į vonią. Buvote priversta praeiti pro darbo kambarį ir pamatėte, kad durys uždarytos. Iš karto neatkreipėte dėmesio, tačiau vėliau susimąstėte. Ir išėjusi iš vonios jas atidarėte. Tačiau nemanau, kad įėjote į vidų. Sekundę pastovėjote ant slenksčio, uždarėte duris, nuėjote į virtuvę, paėmėte peilį, įsidėjote jį į rankinę, sėdote į autobusą, išlipote Kanatele, įlipote į tą autobusą, kuris vyksta į Vigatą, grįžote namo, atidarėte duris, pamatėte pasirengusį išeiti savo vyrą, susipykote. Jūsų vyras paspaudė mygtuką kviesdamas liftą, kuris tuo metu buvo jūsų aukšte, nes ką tik juo atvažiavote. Jūs sekėte jam iš paskos, dūrėte savo vyrui, jis bandė apsisukti, krito ant žemės, jūs paleidote liftą, atvažiavote į pirmąjį aukštą, išėjote per duris. Ir niekas jūsų nepamatė. Jums tiesiog pasisekė.

– O kodėl aš turėjau visa tai daryti? – paklausė ponia ramiai. Ir pridėjo su neįtikėtina šiai vietai ir šiam momentui ironija:

– Tik todėl, kad mano vyras uždarė darbo kambario duris?

Montalbanas likdamas sėdėti nusilenkė jai susižavėjęs.

– Ne, ponia, dėl to, kas buvo už uždarų durų.

– O kas ten buvo?

– Karima. Jūsų vyro meilužė.

– Bet jūs pats sakėte, kad aš į tą kambarį net neįėjau?

– Nebuvo reikalo įeiti, jus pribloškė padvelkę kvepalai, jų Karima naudodavo gausiai. Vadinasi „Volupté". Jie stiprūs, įkyrūs. Tikriausiai būsite juos užuodusi ne kartą, jūsų vyro drabužiai turėjo būti jais persigėrę. Kvapas vis dar laikėsi darbo kambaryje, žinoma, šiek tiek išsivadėjęs, kai aš ten įėjau vakare jums grįžus.

Našlė Lapekora sėdėjo tylėdama, galvojo apie komisaro žodžius.

– Patenkinkite mano smalsumą, – paprašė tada.

– Klauskite, ko tik norite.

– Kodėl, jūsų manymu, aš neįėjau į darbo kambarį ir pirmiausia nenužudžiau tos moters?

– Todėl, kad jūsų smegenys dirba tiksliai kaip šveicariškas laikrodis ir greitai kaip kompiuteris. Karima matydama atsidarant duris būtų šokusi ant bet ko, kas būtų ėjęs į kambarį, būtų pasiruošusi veikti. Jūsų vyras, išgirdęs riksmus, būtų padedamas Karimos jus nuginklavęs. Tuo tarpu apsimesdama,

kad viskas gerai, jūs būtumėte galėjusi po kiek laiko juos užklupti.

– Ir kodėl, jūsų manymu, atsitiko taip, kad nužudytas tik mano vyras?

– Kai jūs grįžote, Karimos jau nebebuvo.

– Atleiskite, tačiau jei jos ten nebuvo, kas jums papasakojo visą šitą gražią istoriją?

– Jūsų pirštų atspaudai, sutampantys ant peilio ir ant puodelio.

– Ant peilio jų nėra! – neištvėrė ponia.

– Kodėl nėra ant peilio?

Ponia kandžiojo lūpas.

– Puodelis mano, bet peilis – ne.

– Ir peilis jūsų, yra pirštų atspaudai. Labai ryškūs.

– To negali būti!

Facijus nenuleido akių nuo savo viršininko, jis žinojo, kad ant peilio nerasta jokių atspaudų. Tai buvo pats subtiliausias pinklių momentas.

– Jūs įsitikinusi, kad nėra jokių atspaudų, nes nudūrėte savo vyrą su pirštinėmis, kurias užsimovėte ruošdamasi išvykai. Tačiau, matote, ponia, rasti ne to ryto pirštų atspaudai, bet dienos prieš tai, kai jūs, išdarinėjusi peiliu žuvį, jį nuplovėte ir įdėjote į virtuvės stalčių. Iš tiesų atspaudai rasti ne ant rankenos, bet ant geležtės, toje vietoje, kur baigiasi rankena. O dabar eikite su Facijumi ten, paimsime pirštų atspaudus ir juos palyginsime.

– Jis buvo niekšas, – pasakė ponia Lapekora. – Jis nusipelnė tokios mirties. Atsivedė į namus paleistuvę, kad praleistų mano lovoje visą dieną, kol aš išvykusi.

– Jūs man sakote, kad taip pasielgėte iš pavydo?

– O dėl ko kito?

– Bet argi nebuvote gavusi jau trijų anoniminių laiškų? Galėjote užklupti juos studijoje Granė gatvėje.

– Aš tokių dalykų nedarau. Tačiau kraujas plūstelėjo į galvą, kai supratau, kad į mano namus atsivedė paleistuvę.

– Aš manau, ponia, kad kraujas į galvą jums plūstelėjo dar prieš porą dienų.

– O kada?

– Kai pastebėjote, kad jūsų vyras pervedė į jos sąskaitą stambią banke saugomų savo santaupų sumą.

Ir šį kartą komisaras blefavo. Jam pavyko.

– Du šimtus milijonų, – su pykčiu ir neviltimi pasakė našlė. – Du šimtus milijonų tai didžiajai paleistuvei.

Štai iš kur atsirado dalis pinigų santaupų knygelėje.

– Jei jo nebūčiau sustabdžiusi, jis būtų galėjęs prašvilpti studiją, butą ir santaupas!

– Surašome protokolą, ponia? Pasakykite man porą dalykų, pirma, ką ištarė jūsų vyras, kai pamatė jus grįžusią?

– Pasakė: dink man iš akių, turiu eiti į studiją. Tikriausiai buvo susipykęs su ta kekše. Ji išėjo, o jis bėgo jai iš paskos.

– Pone kvestoriau? Čia Montalbanas. Pranešu jums, kad kaip tik dabar sugebėjau priversti ponią Lapekorą prisipažinti, jog ji nužudė savo vyrą.

– Sveikinu! Kodėl ji taip padarė?

– Siekdama naudos, tačiau apsimeta, kad iš pavydo. Noriu paprašyti paslaugos. Ar galiu surengti nedidelę spaudos konferenciją?

Atsakymo nebuvo.

– Pone kvestoriau? Klausiu, ar galiu...

– Aš puikiausiai girdėjau, Montalbanai. Tačiau iš nuostabos praradau amą. Jūs norite surengti spaudos konferenciją? Negaliu patikėti!

– Tačiau taip yra!

– Gerai, surenkite. Vėliau man paaiškinsite, kas už to slypi.

– Jūs tvirtinate, kad ponia Lapekora jau kurį laiką žinojo apie savo vyro santykius su Karima? – paklausė Galuco svainis „Televigata“ reporterio vaidmenyje.

– Taip. Ji tai sužinojo iš trijų anoniminių laiškų, kuriuos jai atsiuntė pats vyras.

Iš pradžių šie žodžiai nebuvo suprasti.

– Jūs norite pasakyti, kad ponas Lapekora pats save įskundė? – paklausė pasimetęs žurnalistas.

– Taip. Nes Karima jį pradėjo šantažuoti. Jis tikėjosi, kad žmonos reakcija jam padės ištrūkti iš susidariusios padėties. Tačiau ponia nesikišo. Taip pat ir sūnus.

– Atleiskite, kodėl jis nesikreipė į teisėsaugą?

– Nes manė, kad kils didžiulis skandalas. Vis dėlto tikėjosi, kad žmonos dėka šis reikalas bus sutvarkytas, kaip čia pasakius, šeimyniškai.

– O kur dabar ta Karima?

– Nežinome. Pabėgo su savo mažamečiu sūnumi. Be to, viena jos draugė, susirūpinusi jų, motinos ir

sūnaus, dingimu, priprašė televizijos kanalą „Retelibera“ parodyti eteryje jųdviejų nuotrauką. Tačiau kol kas tyrimas nepasistūmėjo į priekį.

Jie padėkojo ir išėjo. Montalbanas patenkintas nusišypsojo. Pirmoji dėlionė buvo tobulai sudėta pagal nustatytą schemą. Fahridas, Ahmedas, ta pati Aiša jam pravertė. Pasitelkiant juos dėlionės piešinys galiausiai bus visiškai naujas.

Liko dar laiko iki susitikimo su Valente. Sustojo priešais restoraną, kuriame jau buvo lankęsis. Užkandžiui užsisakė moliuskų, keptų džiūvėsiuose, didelę porciją spagečių su baltuoju moliuskų padažu ir orkaitėje keptą jūros ešerį su raudonėliais ir karamelizuota citrina. Pabaigė pietus karčiojo šokolado pyragaičiu su apelsinų padažu. Galiausiai atsistojo, nuėjo į virtuvę ir susigraudinęs, netardamas nė žodžio paspaudė ranką virėjui. Automobilyje pakeliui į Valentės komisariatą plėšė visa gerkle: „Žiūrėk, kaip aš siūbuoju, žiūrėk, kaip aš siūbuoju tvisto ritmu...“*

Valentė pasodino Montalbaną į kabinetą, esantį šalia jo.

– Bus taip pat, kaip esame darę kitus kartus, – pasakė. – Mes paliksime duris pusiau atviras, o tu sukiodamas šitą veidrodėlį matysi, kas vyksta mano kabinete, jei tau neužteks vien tik klausytis.

* Populiari šeštojo dešimtmečio Edoardo Vianello (g. 1938) daina. (Vert. past.)

– Būk atsargus, Valente, tai tiesiog sekundžių klausimas.

– Palik tai mums.

Komendantas Spadačija įėjo į Valentės kabinetą ir buvo akivaizdu, kad jis susinervinęs.

– Atleiskite, pareigūne Valente, aš nesuprantu. Jūs galėjote paprasčiausiai atvykti į prefektūrą, aš būčiau sutaupęs laiko. Turiu labai daug darbų, ar įsivaizduojate?

– Atleiskite man, komendante, – apsimestinai nuolankiai atsakė Valentė. – Tačiau pažadu, kad užlaikysiu jus ne ilgiau nei penkias minutes. Tai paprasčiausias patikslinimas.

– Klauskite.

– Aną kartą jūs man pasakėte, kad prefektas kažkaip buvo suinteresuotas...

Komendantas valdingai pakėlė ranką, Valentė iš karto nutilo.

– Jei aš taip pasakiau, vadinasi, suklydau. Jo Ekscelencija apie tai neinformuotas. Kita vertus, kalbėta tiesiog apie niekniekį, kurių per dieną nutinka šimtai. Iš Romos, iš ministerijos, paskambino man, Jo Ekscelencijos netrukdo dėl panašių nesąmonių.

Buvo aišku, kad prefektas po apsimetėlio „Corriere“ žurnalisto telefono skambučio pareikalavo, jog jo departamento viršininkas pasiaiškintų. Jų pokalbis turėjo būti gana gyvas, o jo aidas skambėjo iš griežtų pasakymų, kuriuos dabar vartojo komendantas.

– Tęskite toliau, – pasiūlė Spadačija.

Valentė ištiesė ranką ir pamosikavo ja sau virš galvos.

– Aš jau baigiau, – atsakė.

Spadačija sustingo, tada lėtai apsidairė lyg norėdamas įsitikinti, kad visa tai iš tiesų vyksta.

– Norite man pasakyti, kad neturite daugiau man jokių klausimų?

– Būtent.

Spadačija trenkė kumščiu į rašomąjį stalą taip stipriai, kad net kitame kambaryje sėdintis Montalbanas pašoko ant kojų.

– Tai tiesiog pasityčiojimas, aš to nepamiršiu ir reikalausiu pasiaiškinimo!

Ir išėjo burnodamas. Montalbanas, visas įsitempęs, pribėgo prie lango. Pamatė komendantą tiesiog iššaunantį pro duris ir einantį savo automobilio link. Iš jo lipo vairuotojas jam durų atidaryti. Kaip tik tą sekundę iš ką tik atvykusio policijos automobilio išlipo Andželas Prestija, kurį pareigūnas iš karto paėmė už parankės. Spadačija ir žvejų laivo kapitonas susitiko beveik akis į akį. Nieko nepasakė vienas kitam, kiekvienas nuėjo savo keliu.

Džiaugsmo banga, kuri kartais užplūsdavo Montalbaną, kai viskas vykdavo pagal jo planą, nustebino į gretimą kabinetą atskubėjusį Valentę.

– Kas tau darosi?

– Pavyko!

– Sėskitės čia, – išgirdo sakant pareigūną. Prestija buvo atvestas į kabinetą.

Valentė ir Montalbanas pasiliko ten, kur buvę, tylomis surūkė po cigaretę, – tuo tarpu „Šventojo Tėvo“ kapitoną palikę kepti ant lėtos ugnies.

Abu niūriais juodais veidais, kurie tarsi slėpė karčią nuoskaudą, įėjo į kabinetą. Valentė atsisėdo prie savo rašomojo stalo, Montalbanas paėmė kėdę ir įsitaisė šalia.

– Kada pagaliau pasibaigs šita kankynė? – pradėjo puolimą kapitonas.

Jis nesuvokė, kad tokiu agresyviu elgesiu Valentei ir Montalbanui atskleidė savo galvoje besisukančias mintis: tai, kad patikėjo, jog komendantas Spadačija buvo atėjęs patvirtinti jo žodžių. Jautėsi ramus, galėjo kelti triukšmą.

Ant rašomojo stalo gulėjo storas segtuvas. Ant jo didelėmis raidėmis švietė užrašas – Andželo Prestijos vardas. Segtuvas buvo storas, nes pripildytas senų popierių, tačiau komendantas į jį nekreipė jokio dėmesio. Valentė atvertė jį, išsitraukė Spadačijos vizitinę kortelę.

– Šitą davei tu, patvirtini tai?

Perėjimas nuo kreipinio „jūs“, kuris buvo vartojamas praeitą kartą, į policininkams tipišką „tu“, sukėlė Prestijai nerimą.

– Žinoma, kad patvirtinu. Man ją padavė komendantas sakydamas, kad galėsiu kreiptis į jį, jei turėsiu problemų po kelionės su tunisiečiu. Ir aš tai padariau.

– Klaida, – pasakė Montalbanas abejingai.

– Bet jei jis man taip pasakė!

– Žinoma, kad tau taip pasakė, bet tu užuot kreipęsis į jį, kai vos pajutai iš baimės vartantis kepenis, vizitinę kortelę atidavei mums. Ir taip įstūmei į keblią padėtį tą malonų poną.

– Keblią padėtį, kokią keblią padėtį?

– Būti įpainiotam į suplanuotą žmogžudystę, tavo manymu, nėra kebli padėtis?

Prestija nutilo.

– Mano kolega Montalbanas, – įsiterpė Valentė, – tau aiškina, kodėl reikalai pasisuko tokia linkme.

– O kaip jie pasisuko?

– Jei tu būtum kreipęsis į Spadačiją tiesiogiai, neatidavęs mums jo vizitinės kortelės, jis būtų bandęs viską kažkaip patyliukais sutvarkyti, kad niekas nesuuostų. Tačiau tu atidavei vizitinę kortelę ir viską paviešinai. Todėl Spadačijai neliko kitos išeities – tik viską neigti.

– Kaip?!

– Taip, pone. Spadačija niekada tavęs nematė ir nėra girdėjęs tavo vardo. Jis paliko pareiškimą, kurį prisegėme prie bylos.

– Koks kalės vaikas! – įniršo Prestija ir paklausė: – O kaip jis aiškina tai, kad aš turėjau jo vizitinę kortelę?

Montalbanas smagiai nusijuokė.

– Tai paneigti jam taip pat nesukėlė problemų, – pasakė. – Pristatė mums prieš dešimtį dienų Trapanio kvestūrai pateikto pareiškimo fotokopiją, kad iš jo buvo pavogta piniginė. Joje tarp kitų daiktų buvo keturios ar penkios, jis gerai nepamena, vizitinės kortelės.

– Tave išmetė į jūrą, – konstatavo Valentė.

– Ir, žinai, ten gana gilu, – tęsė Montalbanas.

– Įdomu, kiek sugebėsi išsilaikyti nenugrimzdęs, – pridėjo Valentė.

Prakaitas nutapė plačias dėmes po Prestijos pažastimis. Kabinetas prisipildė nemalonaus samanų ir česnakų kvapo, kurį Montalbanas mintyse apibūdino kaip papelijusį žalios spalvos kvapą. Prestija susiėmęs rankomis galvą sumurmėjo:

– Mane įvarė į akligatvį.

Kurį laiką pabuvo tokioje padėtyje, tada, matyt, kažką nusprendė:

– Ar galiu pamatyti advokatą?

– Advokatą?! – labai nustebo Valentė.

– Kodėl jums reikia advokato? – savo ruožtu paklausė Montalbanas.

– Man pasirodė, kad...

– Kas tau pasirodė?

– Kad tave areštuosime?

– Bet nieko panašaus.

– Gali eiti, jei nori.

Prestijai prireikė penkių minučių, kad suvoktų šiuos žodžius, tačiau tada kaip įgeltas šoko nuo kėdės ir pabėgo, tikrąja šio žodžio prasme.

– O dabar kas bus? – paklausė Valentė, kuris žinojo, kad sukėlė sumaištį.

– Prestija eis aiškintis santykių su Spadačija. Kitas ėjimas yra jų.

Valentės veidas pasidarė susirūpinęs.

– Kas tau?

– Nežinau... nesu įsitikinęs... Mane gąsdina, kad jie gali nutildyti Prestiją. Ir mes būsime už tai atsakingi.

– Tačiau Prestija yra per daug matomas. Pašalinti jį reikštų lyg pasirašyti po visa operacija. Ne, aš esu

įsitikinęs, kad jį nutildys, bet užmokėdami už tai šlamančiaisiais.

– Gali paaiškinti man vieną dalyką?

– Žinoma.

– Kodėl tu tąsaisi su šita byla?

– O kodėl tu seki man iš paskos?

– Pirmoji priežastis, kad esu seklys kaip ir tu, o antroji, kad mane tai linksmina.

– O aš tau atsakysiu: mano pirmoji priežastis sutampa su tavąja. Antroji priežastis – darau tai siekdamas naudos.

– O ką nori iš to uždirbti?

– Aiškiai žinau, ką iš to išlošiu. Tačiau nori lažintis, kad ir tu iš to gausi kokios nors naudos?

Nusprendęs nepasiduoti pagundai pralėkė pro restoraną, kuriame valgė ištaigingus pietus, šimto dvidešimt kilometrų per valandą greičiu. Tačiau po pusės kilometro jam šovė į galvą neatidėliotina priežastis apsilankyti restorane ir jis staiga sustojo išprovokuodamas garsų iš už nugaros važiavusio automobilio klaksono signalą. Už vairo sėdėjęs vyras jį lenkdamas piktai pasižiūrėjo ir parodė ragus. Montalbanas atliko griežtai draudžiamą „u" formos posūkį, tada išlipęs iš automobilio nuėjo tiesiai į virtuvę ir paklausė virėjo net su juo nepasisveikinęs:

– O kaip jūs gaminate jūrines barzdotes*?

* Mažos Viduržemio jūros žuvytės (lot. *Mullus surmuletus*). (Vert. past.)

Septyniolika

KITĄ RYTĄ TIK IŠMUŠUS aštuntai valandai jis prisistatė pas kvestorių, kuris, kaip paprastai, jau nuo septintos ryto buvo komisariate tarp bebaigiančių savo darbą valytojų.

Montalbanas jam papasakojo apie ponios Lapekoros prisipažinimą, taip pat apie tai, kad vargšas nužudytasis, bandydamas išvengti tragiškos baigties, rašė anoniminius laiškus žmonai ir atvirai prašė pagalbos iš sūnaus, tačiau tie paliko jį virti savo paties sultyse. Nieko nepasakojo apie platesnį kontekstą, didžiąją dėlionę – Fahridą ir Musą. Nenorėjo, kad kvestorius savo karjeros saulėlydyje būtų įpainiotas į istoriją, kuri dvokė labiau už mėšlą.

Iki šios vietos viskas jam ėjosi puikiausiai: kvestoriui nesekė pasakų, tik bendrais bruožais nupasakojo tyrimą nutylėdamas pusę tiesos.

– Bet kodėl jūs norėjote surengti spaudos konferenciją, paprastai jų vengiate kaip maro?

Buvo numatęs, kad šis klausimas gali kilti, todėl paruošė atsakymą, kuriuo nemelavo, tačiau vėl nutylėjo dalį tiesos.

– Matote, ta Karima buvo savarankiškai dirbanti prostitutė. Susitikinėdavo ne tik su Lapekora, bet ir su kitais vyrais. Visi jie garbaus amžiaus, pensininkai,

verslininkai, dėstytojai. Paskelbdamas informaciją apie šią bylą norėjau išvengti, kad ant tų vargšelių pasipiltų įžeidinėjimai, nes jie pagaliau nedarė nieko blogo.

Buvo įsitikinęs, kad tokio paaiškinimo pakaks. Ir iš tiesų kvestorius tik pakomentavo:

– Jūsų moralės supratimas gana keistas, Montalbanai.

O tada paklausė:

– Bet ta Karima tikrai prapuolė?

– Panašu, kad tikrai. Sužinojusi apie savo meilužio nužudymą dėjo į kojas su savo sūnumi, bijodama, kad ją apkaltins žmogžudyste.

– Klausykite, – pasakė kvestorius, – o kas per istorija su tuo automobiliu?

– Kuriuo?

– Nagi, Montalbanai, su tuo automobiliu, kuris, pasirodo, priklauso saugumo struktūroms. Tie žmonės nesunkiai įsižeidžia, žinote?

Montalbanas nusijuokė. Tą juoką jis repetavo prieš veidrodį jau iš vakaro ir kartojo tol, kol suvaidinti pasisekė gerai. Dabar, priešingai nei tikėjosi, šis veiksmas jam išėjo apsimestinis, jautėsi, kad apgalvotas. Tačiau norint nuslėpti visą šią istoriją nuo to malonaus žmogaus, jo viršininko, nebuvo kito kelio, kaip tik jam sumeluoti.

– Kodėl juokiatės? – paklausė nustebęs kvestorius.

– Tai buvo nesusipratimas, patikėkite manimi. Asmuo, kuris man davė tą automobilio numerį, kitą dieną paskambino pasakyti, kad suklydo. Raidės buvo

tos pačios, tačiau skaičiai ne 237, o – 837. Aš labai apgailestauju, atleiskite man.

Kvestorius pažiūrėjo tiesiai jam į akis, neatitraukdamas kurį laiką žvilgsnio, kuris Montalbanui pasirodė lyg amžinybė. Tada tyliai prabilo:

– Jei jūs norite, kad šituo patikėčiau, aš tikiu. Tačiau būkite atsargus, Montalbanai. Tie žmonės nejuokauja. Jie pasiryžę viskam, o jei kažkas neišdega, kaltę suverčia nusikaltėliams. Neegzistuojantiems. Pati jų struktūra neatskiriama nuo nusikalstamumo.

Montalbanas nežinojo, ką atsakyti. Kvestorius pakeitė pokalbio temą.

– Šį vakarą jūs ateisite pas mane vakarieniauti. Nenoriu girdėti atsikalbinėjimų. Valgysite, kas bus pagaminta. Būtinai turiu jums pasakyti porą dalykų. Neatskleisiu jų čia, savo kabinete, nes taip jie skambėtų pernelyg biurokratiškai, to aš norėčiau išvengti.

Diena buvo giedra, nesimatė nė debesėlio, tačiau Montalbanui susidarė įspūdis, kad saulę aptemdė šešėlis, nuo kurio tą pačią minutę kambaryje tapo šalta.

Jo kabinete ant rašomojo stalo gulėjo jam adresuotas laiškas. Kaip visada darydavo, tyrinėdamas antspaudą pabandė suprasti, iš kur jis, tačiau šį kartą nieko nepešė, jis buvo neįskaitomas. Atplėšė voką, perskaitė.

Komisare Montalbanai, jūs manęs nepažįstate, o aš taip pat jūsų asmeniškai nepažįstu. Esu Prestifilipas Arkandželas – jūsų tėvo įmonės, kurios

veikla, dėkui Viešpačiui, vystosi kuo puikiausiai ir neša mums pelną, dalininkas. Jūsų tėvas apie jus niekuomet nekalba, tačiau aš žinau, kad namie laiko visus straipsnius, kuriuose jūs minimas, be to, retkarčiais pamato jus per televiziją ir pradeda verkti, bet stengiasi tai nuslėpti.

Brangusis komisare, man maudžia širdį, nes naujiena, kurią jums noriu pranešti šiuo laišku, nėra maloni. Nuo tada, kai ponia Džulija, antroji jūsų tėvo žmona, iškeliavo į Dangaus karalystę, jau praėjo ketveri metai, bet mano kolega ir bičiulis taip ir neatsigavo. Paskui pernai pradėjo jaustis toks silpnas, kad vargiai galėjo užlipti laiptais ir net pasukti galvą. Jokiais būdais nenorėjo kreiptis į medikus. Todėl pasinaudodamas tuo, kad pas mus užsuko mano sūnus, kuris dirba Milane ir yra puikus gydytojas, nuvežiau jį į jūsų tėvo namus. Mano sūnus jį apžiūrėjo ir nustatė, kad jūsų tėvui reikia išsitirti. Prieš grįždamas į Milaną jis sugebėjo jūsų tėvą įkalbėti atsigulti į ligoninę. Aš eidavau į ligoninę jo aplankyti kiekvieną vakarą, po dešimties dienų gydytojas man pasakė, kad visi tyrimai atlikti, o jūsų tėvas kenčia nuo piktybinio auglio plaučiuose. Taip jūsų tėvas pradėjo keliauti po ligonines, beveik iš jų neišeidavo, tačiau nuo tokio gydymo tik prarado visus plaukus, o sveikata ir jaunystė negrįžo. Jis man griežtai uždraudė viską jums pranešti, sakė nenorįs, kad jaudintumėtės. Tačiau vakar man paskambino jo gydytojas ir pasakė, kad jūsų tėvas jau pasiekė kritinį tašką,

jam lieka apie pora dienų. Ir aš, nepaisydamas jo draudimo, nusprendžiau jums apie tai pranešti. Jūsų tėvas guli Portičelio klinikoje, telefono numeris: 341234. Palatoje jis turi telefono aparatą. Tačiau būtų geriau, jei jūs atvyktumėte pas jį pats, apsimesdamas, kad nieko nežinote apie ligą. Mano telefono numerį jūs jau turite, jis toks pat kaip ir vynininkystės įmonės, kurioje dirbu kiekvieną šventą dieną.

Mano linkėjimai ir apgailestavimai.

PRESTIFILIPAS ARKANDŽELAS

Dėl lengvo rankas krečiančio drebulio jam sunkiai sekėsi įdėti laišką atgal į voką, todėl jį tiesiog paliko ant stalo. Apėmė gilus nuovargis, privertęs jį užmerktomis akimis atsiremti į kėdės atlošą. Pasidarė sunku kvėpuoti, tarsi kambaryje trūktų oro. Sukaupęs jėgas atsistojo, nuėjo į Audželo kabinetą.

– Kas atsitiko? – paklausė Mimi vos pažvelgęs į jo veidą.

– Nieko. Klausyk, aš turiu reikalų, tai yra privalau šiek tiek ramiai pabūti vienas.

– Ar galiu tau padėti?

– Taip. Rūpinkis visais reikalais. Pasimatysime rytoj. Neleisk niekam manęs ieškoti namuose.

Užsuko į įprastą parduotuvę, nusipirko nemažą kepintų žemės riešutų bei avinžirnių maišelį ir pasuko molo link. Tūkstančiai minčių sukosi jo galvoje, bet jis nesugebėjo susikoncentruoti nė ties viena. Pasiekęs žibintą nepasuko atgal. Tiesiai po žibintu buvo žaliomis jūržolėmis apaugusi slidi uola. Sugebėjo ją

pasiekti su kiekvienu žingsniu rizikuodamas nuslysti į jūrą, atsisėdo ant uolos, rankose laikė maišelį su riešutais. Bet delsė jį atidaryti, jautė savyje kylančią bangą, nuo krūtinės lipančią į viršų gerklės link, kur atsiradęs veržiantis mazgas jam trukdė kvėpuoti. Jautė, kad jam reikia, būtina išsiverkti, tačiau nesugebėjo. Tada galvoje besisukančių minčių makalynėje kai kurie žodžiai darėsi vis aiškesni, kol galiausiai jis ištarė:

– Tėve, mirštantis kiekvieną dieną po truputį...

Kas tai? Poezija? Kieno? Kada jis tai skaitė? Pakartojo eilutę pusbalsiu:

– Tėve, mirštantis kiekvieną dieną po truputį...

Ir pagaliau iš iki tol užvertos, surakintos gerklės išsprūdo riksmas, greičiau ne riksmas, o sužeisto žvėries skundas, po kurio kilo nesuvaldoma ir išlaisvinanti rauda.

Kai prieš porą metų per ginkluotą susidūrimą jis buvo sužeistas ir gulėjo ligoninėje, Livija pasakojo, kad jo tėvas skambino kiekvieną dieną. Pats jo aplankyti buvo atvykęs tik vieną kartą, kai jis jau sveiko. Vadinasi, jau tada tėvo sveikata buvo pašlijusi. Montalbanui atrodė tik lengvai sublogęs, ir tiek. Beje, buvo apsirengęs dar elegantiškiau nei įprastai, jam visuomet buvo svarbu gerai rengtis. Tą kartą sūnaus paklausė, ar šiam ko nors netrūksta. Aš galiu, – kalbėjo tada.

Kada įvyko nepastebimas nutolimas tarp jo ir tėvo? Jis buvo, Montalbanas šito paneigti negali, rūpestingas ir švelnus tėvas. Darė viską, kad tik motinos

netektis jam nebūtų tokia sunki. Tą nedaugelį, visa laimė, kartų, kai jis būdamas paauglys sunkiai sirgo, tėvas nėjo į darbą nenorėdamas palikti jo vieno. Kas juos nutolino, kas buvo ne taip? Galbūt jiems abiem labai, tiesiog nepaprastai trūko susikalbėjimo, jie niekuomet nerasdavo tinkamų žodžių, galinčių nusakyti jausmus taip, kad kitas suprastų. Daug kartų būdamas jaunas Montalbanas galvojo: mano tėvas yra uždaras žmogus. Ir tikriausiai, bet tai suprato tik dabar sėdėdamas ant uolos smaigalio, jo tėvas galvojo tą patį apie jį. Tačiau visuomet elgėsi labai subtiliai ir jautriai, – norėdamas vesti antrą kartą laukė, kol jo sūnus gaus diplomą ir laimės konkursą, užtikrinantį darbo vietą. Tačiau kai jo tėvas į namus atsivedė antrąją žmoną, Montalbanas pasijuto, neaišku kodėl, įžeistas. Tarp jųdviejų iškilo siena, žinoma, stiklinė, bet vis tiek siena. Ir taip jų susitikimai progresyviai mažėjo iki vieno arba dviejų per metus. Jo tėvas paprastai atvykdavo su savo įmonėje pagamintų vynų dėže, paviešėdavo pusdienį ir išvykdavo. Montalbano manymu, vynas buvo puikus ir jis didžiuodamasis juo vaišindavo draugus, sakydamas, kad pagamino jo tėvas. Tačiau ar savo tėvui kada nors yra sakęs, kad jo vynas puikus? Rausėsi atmintyje – niekada. Taip pat kaip jo tėvas, kuris rinko straipsnius apie jį ir kurio akyse pasirodydavo ašaros išgirdus sūnaus vardą per televiziją. Tačiau niekuomet Montalbanui sėkmingai užbaigus kokį nors tyrimą nepasveikino jo pats.

Sėdėjo ant uolos daugiau nei porą valandų ir, kai atsistojęs pasuko grįžti į miestelį, buvo apsisprendęs.

Jis nevažiuos susitikti su tėvu. Jį pamatęs tikrai suprastų, kad liga labai pavojinga ir būtų dar sunkiau. Be to, nežinojo, ar tėvas apsidžiaugtų jo apsilankymu. Mirštantys žmonės Montalbanui kėlė paniką ir siaubą – jis nebuvo įsitikinęs, ar matydamas mirštantį savo tėvą galės ištverti sukilusią baimę ir iš silpnumo nepabėgs laukan.

Atvykęs į Marinelą jautė jį slegiantį kartų nuovargį. Nusirengė, užsimovė maudymosi kelnaites, šoko į jūrą. Plaukė, kol kojas pradėjo traukti mėšlungis. Grįžo namo ir suprato, kad nepajėgs eiti vakarienės pas kvestorių.

– Klausau? Čia Montalbanas. Man labai gaila, bet...

– Negalite atvykti?

– Ne, esu išsekęs.

– Darbas?

Kodėl jam nepasakyti tiesos?

– Ne, ponas kvestoriau. Gavau laišką, susijusį su mano tėvu. Man rašo, kad jis netoli mirties.

Iš karto kvestorius nepasakė nieko, komisaras girdėjo, kaip jis sunkiai atsiduso.

– Klausykite, Montalbanai, jei norite vykti jo aplankyti, pabūti ten kurį laiką, galite važiuoti, nesirūpinkite, aš rasiu, kuo jus laikinai pakeisti.

– Ne, nevažiuosiu. Labai jums dėkoju.

Šį kartą kvestorius nieko nepasakė, žinoma, komisaro žodžiai turėjo jį priblokšti, tačiau, kadangi jis buvo seno auklėjimo žmogus, nebegrįžo prie tos pačios temos.

– Montalbanai, aš pasimetęs.

– Labai tikiuosi, kad ne dėl manęs.

– Ar prisimenate, kad per vakarienę turėjau pasakyti jums porą dalykų?

– Žinoma.

– Pasakysiu jums telefonu, nors tokia pokalbio forma ir nėra man priimtina. Galbūt ir metas dabar ne pats geriausias, tačiau bijau, kad jūs tai galite sužinoti iš kitų, gal iš laikraščių ar panašiai... Jūs, žinoma, to nežinote, bet aš jau prieš metus padaviau prašymą išeiti į pensiją.

– O Dieve, nesakykite man, kad...

– Taip, mano prašymą patenkino.

– Bet kodėl jūs norite išeiti?

– Todėl, kad nebejaučiu harmonijos su pasauliu ir esu pavargęs. Aš tą žaidimą, kur lažinamasi dėl futbolo rungtynių rezultato, vadinu „Sisal".

Komisaras nesuprato.

– Atleiskite, nepagavau minties.

– Kaip jūs jį vadinate?

– „Totokalčio".

– Matote? Štai čia slypi skirtumas. Prieš kurį laiką vienas žurnalistas pavadino Montanelį* pasenusiu, o vienas iš jo argumentų buvo tas, kad Montanelis tą žaidimą vadina vis dar „Sisal" kaip prieš trisdešimt metų.

– Bet tai nieko nereiškia! Tai tik pokštas!

* Indro Montanelli (1909–2001) – italų žurnalistas, rašytojas ir istorikas. (Vert. past.)

– Reiškia, Montalbanai, reiškia. Reiškia, kad žmogus nesąmoningai laikosi praeities, nenori, atsisako matyti, netgi priešinasi permainoms. Kita vertus, man trūksta tik metų iki pensijos. Specijoje vis dar stovi mano tėvų namas, aš dabar jį tvarkau. Jei turėsite noro, būtinai mus aplankykite, kai nuvyksite pas panelę Liviją į Genują.

– Ir kada ruošiatės...

– Ruošiuosi išvykti? Kelinta šiandien diena?

– Gegužės dvylikta.

– Oficialiai paliksiu pareigas rugpjūčio dešimtą.

Kvestorius pakėlė balsą ir komisaras suprato, kad jis dabar pasakys antrą dalyką, apie kurį kalbėti galbūt yra dar sudėtingiau.

– Kalbant apie antrą argumentą...

Delsė, buvo akivaizdu. Montalbanas atskubėjo jam į pagalbą.

– Po to, ką pasakėte, nieko nebegali būti blogiau.

– Tai susiję su jūsų paaukštinimu pareigose.

– Ne!

– Paklausykite manęs, Montalbanai. Jūsų padėtis nebegali likti tokia pati; atsiminkite ir tai, kad gavęs leidimą pasitraukti į atsargą esu, kaip čia pasakius, įsipareigojęs. Privalau pasiūlyti jus paaukštinti ir tam nebus kliūčių.

– Mane iš čia iškeldins?

– Devyniasdešimt devyni procentai. Supraskite, jei aš nesiūlysiu jūsų į aukštesnes pareigas, prisiminus viską, kas pastaruoju metu nutiko, šį faktą ministerija galėtų interpretuoti neigiamai ir gali būti, kad jus vis

tiek perkeltų, tačiau nepaaukštintų. Argi aukštesnės pareigos nebus jums naudingos?

Komisaro smegenys sukosi visu pajėgumu, tiesiog dūmai rūko, stengėsi atrasti kokią nors išeitį. Pamatęs vieną galimybę tiesiog puolė prie jos aklai.

– O jei aš nuo šio momento daugiau nieko nebeareštuočiau?

– Nesuprantu.

– Sakau: jei aš apsimesiu, kad man daugiau nepavyksta joks tyrimas, neatlieku savo pareigų, jei aš leisiu...

– ...kvailystės, jūs leidžiate sau apsimesti kvailiu. Aš nesuprantu, kiekvieną kartą, kai tik pradedu jums kalbėti apie paaukštinimą, jūs iš karto sukvailėjate, pradedate elgtis kaip mažas vaikas.

Praleido dar vieną valandą slampinėdamas po namus, tvarkydamas knygas, valydamas dulkes nuo penkių savo graviūrų stiklų – to Adelina niekad nedarydavo. Televizoriaus nejungė. Pažiūrėjo į laikrodį, buvo jau beveik dešimta valanda vakaro. Sėdo į automobilį ir išvažiavo į Montelūzą. Trijuose kino teatruose rodė brolių Taviani „Sielų giminystę“, Bertolučio „Pavogtą grožį“ ir animacinį filmą „Kelionė su Pifu“. Nesuabejojo nė sekundės, išsirinko pastarąjį. Salė buvo tuščia. Grįžo atgal prie žmogaus, kuris jam nuplėšė bilietą.

– Bet nieko nėra.

– Esate jūs. Ko norite, kompanijos? Jau vėlu, tokiu laiku mažyliai miega. Tik jūs vienas dar gyvas.

Jam taip patiko filmas, kad vienu metu susivokė besijuokiąs tuščioje salėje.

Ateina metas, mąstė, kai susivoki, kad tavo gyvenimas pasikeitė. „Bet kada tai atsitiko?“ – klausi savęs. Ir nerandi atsakymo, nepastebimos aplinkybės susiklostė taip, kad viskas pasikeitė. Arba netgi aplinkybės buvo akivaizdžios, bet neapskaičiavai, nesitikėjai, kad jos atneš tokių pokyčių. Klausi ir perklausi savęs, bet atsakymo į klausimą „kada“ rasti nesugebi. Jis, Montalbanas, priešingai, į šį klausimą atsakyti galėtų tiksliai. „Buvo būtent gegužės dvylikta diena, kai pasikeitė mano gyvenimas“, – pasakytų.

Prie įėjimo į namą Montalbanas buvo įtaisęs žibintą, kuris užėjus nakčiai užsidegdavo automatiškai. Kaip tik šioje šviesoje dar iš toli pamatė aikštelėje prie savo namų stovintį automobilį. Įsuko į mažą gatvelę, vingiuojančią jo namų link, pasistatė savo automobilį kelių centimetrų atstumu nuo jau stovinčio. Tai buvo, kaip jis ir laukė, pilkos metalo spalvos BMW. Automobilio numeris: AM 237 GW. Tačiau nesimatė nė gyvos dvasios. Atvykęs žmogus, matyt, vaikščiojo kur nors netoliese. Montalbanas nusprendė, kad bus geriausiai apsimesti abejingam. Išlipo iš automobilio švilpaudamas, uždarė dureles ir tada pamatė laukiantį vyrą. Jo pirma nepastebėjo, nes vyras stovėjo iš kitos automobilio pusės, tačiau buvo tokio žemo ūgio, kad nesiekė automobilio stogo. Beveik nykštukas, gal šiek tiek didesnis. Tvarkingai apsirengęs, akinių rėmai auksiniai.

– Jūs užtrukote, – tarė žmogutis išeidamas į priekį.

Montalbanas, laikydamas rankoje raktus, pasuko durų link. Nykštukas užlindo prieš jį mojuodamas kažkokia kortele.

– Štai mano dokumentai, – pasakė.

Komisaras pastūmė kortelę laikančią ranką. Atrakino duris, įėjo į vidų. Tasai jį sekė.

– Aš esu pulkininkas Lohengrinas Pera, – pareiškė vyriškis.

Komisaras sustojo staiga, lyg jam kažkas būtų surakinęs kojas. Atsisuko, susidomėjęs nužvelgė pulkininką. Tėvai jam davė tokį vardą, matyt, norėdami kompensuoti nevykusią išvaizdą ir pavardę. Montalbanas liko sužavėtas pulkininko batų, jie neabejotinai turėjo būti pasiūti pagal užsakymą, buvo ne ką didesni nei vaikiški. Tačiau atrodė solidžiai, matyt, atliko ir kitą funkciją – darė juos nešiojantį žmogų šiek tiek aukštesnį. Akys po akinių stiklais buvo gyvos, atsargios, pavojingos. Montalbanas net neabejojo, kad prieš jį stovi Musos operacijos galva. Nuėjo į virtuvę, pulkininkas sekė jam iš paskos, įdėjo pašildyti į orkaitę Adelinos pagamintus jūros ešerius su padažu, pradėjo dengti stalą – viską darė taip ir neatverdamas burnos. Ant stalo gulėjo septynių šimtų puslapių knyga, kurios jis taip ir nebuvo atvertęs, pirko ją naudotų knygų turguje, komisarą sudomino pavadinimas – „Atskiros būties metafizika". Paėmė ją, pasistiebęs ant pirštų galų padėjo į lentyną ir paspaudė vaizdo kameros įjungimo mygtuką. Lyg paklusdamas mygtuko garsui, pulkininkas Lohengrinas Pera atsisėdo ant tinkamos kėdės.

Aštuoniolika

MONTALBANAS SUGAIŠO gerą pusvalandį, kol suvalgė žuvį. Dėl to, kad mėgavosi maistu ir norėjo sudaryti įspūdį, kad tai, ką pulkininkas pasakys, nebaisiai jam rūpi. Nepasiūlė jam netgi taurės vyno, elgėsi taip, lyg būtų vienas, netgi garsiai atsiraugėjo. Pats Lohengrinas Pera atsisėdęs daugiau nebejudėjo ir nekalbėjo, tik žiūrėjo į komisarą savo gyvatiškomis akutėmis. Tik tada, kai Montalbanas išgėrė puodelį kavos, pulkininkas pradėjo kalbėti.

– Neabejotinai numanote, kodėl atvykau jūsų aplankyti.

Komisaras atsistojo, nuėjo į virtuvę, padėjo kavos puodelį į kriauklę, grįžo.

– Žaidžiu atviromis kortomis, – tęsė pulkininkas. – Bendraujant su jumis galbūt tai geriausias kelias. Todėl norėjau atvykti automobiliu, dėl kurio jūs teiravotės du kartus prašydamas nustatyti savininką.

Iš rankinės išsitraukė du faksuotus popieriaus lapus, kurie, kaip Montalbanas pažino, buvo jo laiškai Automobilių registrui.

– Tik tiek, kad jūs jau žinojote, kam priklauso šis automobilis, neabejotinai jūsų kvestorius pranešė, kad automobilis yra saugumo struktūrų. Vadinasi,

jei vis tiek siuntėte šiuos faksus, akivaizdu, kad jie turėjo reikšti kažką daugiau nei paprastą informacijos paiešką, net jei tai ir neatsargus žingsnis. Todėl aš nusprendžiau, pataisykite mane, jei klystu, kad jūs trokštate, jog mes išeitume į viešumą. Todėl aš čia, patenkinome jūsų norą.

– Ar galite man duoti sekundę? – paklausė Montalbanas.

Nelaukdamas atsakymo atsistojo, nuėjo į virtuvę, grįžo su lėkšte, kurioje buvo milžiniška kietų sicilietiškų ledų porcija. Pulkininkas nutilo pasiryžęs kantriai laukti, kol bus suvalgyti ledai.

– Prašau, tęskite, – mandagiai pasakė komisaras. – Dabar negaliu valgyti, turiu palaukti, kol šiek tiek atšils.

– Prieš tęsiant mūsų pokalbį, – pradėjo pulkininkas, kuris su nervais akivaizdžiai neturėjo problemų, – leiskite man patikslinti vieną dalyką. Savo antrajame fakse jūs kalbate apie žmogžudystę moters, vardu Aiša. Su šia mirtimi mes neturime nieko bendro. Tai buvo tik nelaimingas atsitikimas. Jei būtų reikėję ją pašalinti, būtume veikę iš karto.

– Net neabejoju. Supratau tai puikiausiai.

– Tai kodėl savo fakse rašėte kitaip?

– Kad galėčiau suversti kaltę.

– Žinoma. Jūs skaitėte Musolinio apmąstymus ir laiškus?

– Tai nėra mano mėgstamiausia literatūra.

– Viename iš paskutinių savo tekstų Musolinis rašo, kad prie liaudies reikia eiti kaip prie asilo – su lazda ir su morka.

– Musolinis kaip visada originalus! Ar žinote vieną dalyką?

– Sakykite.

– Tą pačią frazę kartodavo mano senelis, kuris buvo vargšas, valstietis, tačiau nebūdamas Musolinis mintyje turėjo vien tik gyvulį – asilą.

– Ar galiu tęsti šią metaforą?

– Kodėl gi ne!

– Jūsų faksu atsiųsti prašymai ir tai, kad įkalbėjote savo kolegą Valentę apklausti žvejų laivo kapitoną bei prefekto pavaduotoją, šie ir kiti faktai gali būti prilyginami lazdos smūgiams, kuriais mus raginote prabilti.

– O kurgi morka?

– Tai pareiškimas, kurį jūs paskelbėte per spaudos konferenciją po ponios Lapekoros suėmimo dėl jos vyro nužudymo. Tada tikrai buvo galima stipriai užvožti lazda, tačiau jūs to nedarėte, labai subtiliai tą įvykį apibūdinote kaip tokį, kurį inspiravo pavydas ir gobšumas. Tačiau tai buvo grasinanti morka, ji sakė...

– Pulkininke, patariu jums metaforą palikti ramybėje, jei jau pradedame diskutuoti apie kalbančią morką.

– Sutinku. Jūs ta spaudos konferencija mums norėjote parodyti, kad disponuojate duomenimis, kurių tuo metu neketinote ištraukti į viešumą. Ar taip?

Komisaras ištiesė šaukštelį ledų link, pakabino kąsnį, įsidėjo jį į burną.

– Vis dar kieti, – pranešė Lohengrinui Perai.

– Su jumis nelengva, – pastebėjo pulkininkas, tačiau tęsė. – Taigi pratęsiant žaidimą atviromis kortomis –

ar nenorėtumėte man papasakoti, ką žinote apie tą istoriją?

– Kokią istoriją?

– Ahmedo Musos nužudymą.

Sugebėjo priversti jį pasakyti tą vardą, ir šis įrodymas jau užfiksuotas vaizdo kameros juostelėje.

– Ne.

– O kodėl?

– Nes dievinu jūsų balsą, man patinka jį girdėti.

– Gal galėčiau paprašyti stiklinės vandens?

Iš išorės Lohengrinas Pera atrodė ramus ir susitvardęs, tačiau viduje tikrai visas virė. Prašymas vandens tai kuo aiškiausiai išdavė.

– Nueikite pasiimti į virtuvę.

Pulkininkui einant pasiimti stiklinės, Montalbanas stebėdamas jį iš nugaros pamatė, kad šiam po švarku dešinėje pusėje kažkas pūpso. Kas galėjo pagalvoti, kad nykštukas nešiojasi dukart už save didesnį ginklą? Nusprendė būti atsargus ir prisitraukė prie savęs aštrų peilį, kuriuo pjaustydavo duoną.

– Kalbėsiu aiškiai ir greitai, – pradėjo Lohengrinas Pera atsisėsdamas ir šluostydamasis lūpas išsiuvinėta nosinaite. – Šiek tiek daugiau nei prieš dvejus metus mūsų kolegos Tunise pasiūlė bendradarbiauti vienoje subtilioje operacijoje. Jos tikslas buvo neutralizuoti pavojingą teroristą, kurio vardą jūs ką tik išgirdote.

– Atleiskite man, – pasakė Montalbanas, – mano žodynas skurdus. Ar sakydami neutralizuoti, jūs turite mintyje fizinį sunaikinimą?

– Vadinkite, kaip norite. Žinoma, mes pasitarėme su savo vyresnybe ir mums buvo įsakyta nekolaboruoti.

Tačiau nepraėjus nė mėnesiui mes pakliuvome į labai nemalonią padėtį ir tada jau patys prašėme savo kolegų Tunise pagalbos.

– Koks sutapimas! – sušuko Montalbanas.

– Taip. Jie be jokių kalbų mums suteikė prašytą pagalbą ir tada pasijutome turį moralinę skolą...

– Ne! – sukliko Montalbanas.

Lohengrinas Pera pasimetė.

– Kas yra?

– Jūs pasakėte – moralinę! – sušuko Montalbanas.

– Kaip norite, sakykime, tiesiog skolą nenaudodami jokių būdvardžių, ar taip tiks? Atleiskite, prieš tęsdamas privalau paskambinti, vos nepamiršau.

– Prašau, – pasakė komisaras rodydamas jam telefono aparatą.

– Ačiū. Turiu mobilųjį.

Lohengrinas Pera nebuvo ginkluotas, po švarku pūpsojo telefonas. Surinko numerį taip, kad Montalbanas negalėtų pamatyti.

– Klausau? Čia Pera. Viskas gerai, mes šnekamės.

Išjungė telefoną, padėjo jį ant stalo.

– Mūsų kolegos Tunise sužinojo, kad pati mylimiausia Ahmedo sesuo Karima jau kurį laiką gyvena Sicilijoje ir dirba darbą, per kurį susipažino su plačiu žmonių ratu.

– Tas ratas nebuvo platus, – pataisė Montalbanas, – tačiau rinktinis. Ji buvo gerbiama prostitutė, ja pasitikėjo.

– Dešinioji Ahmedo ranka Fahridas pasiūlė savo viršininkui atidaryti operatyvinę bazę Sicilijoje

pasinaudojant Karimos pagalba. Ahmedas pakankamai pasitikėjo Fahridu visai nežinodamas, kad jo dešinioji ranka yra papirkta Tuniso saugumo. Pasinaudodamas diskretiška mūsų pagalba, Fahridas atvyko ir susisiekė su Karima, kuri kruopščiai viską apgalvojusi iš savo klientų išsirinko Lapekorą. Galbūt grasindama, kad praneš apie jų santykius žmonai, Karima privertė Lapekorą atnaujinti senos jo įmonės, kuri užsiėmė importu ir eksportu, veiklą. Ši veikla pasitarnavo kaip puiki priedanga. Fahridas galėjo bendrauti su Ahmedu rašydamas jam užkoduotus komercinius laiškus išgalvotos Tuniso įmonės adresu. Beje, jūs per spaudos konferenciją pasakėte, kad vienu metu Lapekora rašė anoniminius laiškus pats save įskųsdamas. Kodėl jis taip darė?

– Nes nujautė, kad yra kažkas nešvaraus visoje šitoje istorijoje.

– Manote, kad suprato tiesą?

– Oi, ne! Daugiausia ką galėjo pagalvoti, tai apie narkotikų kontrabandą. Jei būtų sužinojęs, kad įsipainiojo į tarptautinę intrigą, būtų iš karto kritęs nuo širdies smūgio.

– Aš taip pat manau. Kurį laiką mūsų užduotis buvo atmušinėti tunisiečių nekantravimus, bet vėliau norėjome būti tikri, kad žuvis masalą praris, jei jis įmestas į vandenį.

– Atleiskite, o kas buvo tas jaunas blondinas, kuris retkarčiais pasirodydavo su Fahridu?

Pulkininkas pasižiūrėjo į jį susižavėjęs.

– Žinote ir tai? Vienas mūsų žmogus, kuris kartais vykdavo patikrinti, kaip juda reikalai.

– Ir, nes būdavo ten, ta proga pasinaudodavo Karima.

– Tie dalykai neišvengiami. Galiausiai Fahridas įtikino Ahmedą atvykti į Italiją, sakydamas, kad yra galimybė nusiderėti perkant didelį kiekį ginklų. Ir toliau mums nepastebimai prižiūrint padėtį, Ahmedas Musa atvyko į Macarą sekdamas Fahrido nurodymais. Žvejų laivo kapitonas, spaudžiamas prefekto pavaduotojo, sutiko Ahmedą paimti į laivą, nes jo susitikimas su išgalvotu ginklų prekeiviu turėjo įvykti atviroje jūroje. Ahmedas Musa papuolė į tinklą neturėdamas nė mažiausių įtarimų, netgi užsidegė cigaretę, kaip jam buvo liepta padaryti, kad būtų galima lengviau jį atpažinti. Tačiau komendantas Spadačija, prefekto pavaduotojas, padarė vieną didelę klaidą.

– Neįspėjo kapitono, kad kalbama ne apie nelegalų susitikimą, bet apie pasikėsinimą? – paklausė Montalbanas.

– Galima pasakyti ir taip. Kapitonas padarė, kaip jam ir buvo liepta: išmetė į vandenį Ahmedo dokumentus ir pasidalijo su ekipažu septyniasdešimt milijonų, kuriuos šis turėjo kišenėje. Tačiau, užuot grįžęs į Macarą, pakeitė kursą, bijojo mūsų.

– Tai yra?

– Matote, mes savo motorines valtis patraukėme nuo veiksmo vietos ir kapitonas apie tai žinojo. Jei aš gerai supratau, jis pamanė, kad grįždamas tuo pačiu keliu su kuo nors – su torpeda, mina, apsaugos valtimi – susidurs, kad norima paslėpti įvykio pėdsakus juos nuskandinant. Todėl atplaukė į Vigatą taip sumaišydamas kortas.

– Jis numatė teisingai?

– Kuria prasme?

– Iš tiesų buvo kažkas parengta, kad būtų pradangintas žvejų laivas?

– Baikite, Montalbanai! Tai būtų buvę tiesiog nenaudingos skerdynės!

– Jūs užsiimate tik naudingomis skerdynėmis, tiesa? Ir kaip ketinote užtikrinti ekipažo tylėjimą?

– Su lazda ir morka, vėl cituojant jūsų nemėgstamą autorių. Taigi papasakojau viską, ką reikėjo papasakoti.

– O ne, – pasakė Montalbanas.

– Ką tai reiškia – ne?

– Reiškia, kad ne viską. Jūs man parodėte, kas vyko atviroje jūroje, tačiau aš nepamiršau ir tų, kurie liko sausumoje. Pavyzdžiui, Fahrido. Jis iš kokio nors savo informatoriaus sužino, kad Ahmedas nužudytas, tačiau žvejų laivas, dėl neaiškios jam priežasties, atplaukia į Vigatą. Tai jį glumina. Bet vis tiek privalo tęsti antrąją jam pavestos užduoties dalį. Tai yra neutralizuoti, kaip sakote jūs, Lapekorą. Atvykęs į daugiabutį, kuriame šis gyvena, su siaubu ir nuostaba pamato, kad kažkas jį pralenkė. Taigi nustėrsta.

– Atsiprašau?

– Išsigąsta, nieko nebesupranta. Kaip ir žvejų laivo kapitonas mano, kad po visu tuo slepiatės jūs. Jo manymu, jūs pradėjote šalinti visus, kurie vienaip ar kitaip susiję su šia istorija. Galbūt sekundę jam šauna į galvą mintis, kad Lapekorą pašalino Karima. Nežinau, ar esate informuotas, bet Karima, Fahrido nurodymu, privertė Lapekorą paslėpti ją jo namuose.

Fahridas nenorėjo, kad pačiu svarbiausiu metu Lapekorai šautų kas nors į galvą. Tačiau Fahridas nežinojo, kad Karima atlikusi savo misiją grįžo namo. Šiaip ar taip, tą rytą Fahridas susitiko su Karima ir kilo audringa diskusija, kurios metu jis jai atskleidė brolio žmogžudystę. Karima bandė bėgti. Jai nepavyko ir ji buvo nužudyta. Po kurio laiko jos atminimas turėjo išsitrinti iš ją pažinojusiųjų atminties.

– Kaip jūs susivokėte, – pasakė Lohengrinas Pera, – jūs viską supratote. Dabar prašau, pamąstykite, jūs kaip ir aš esate ištikimas mūsų Valstybės tarnas. Taigi...

– Įsikiškite tai į užpakalį, – tyliai pasakė Montalbanas.

– Nesupratau.

– Kartoju: mūsų bendrą valstybę galite įsikišti į užpakalį. Jūs ir aš radikaliai priešingai įsivaizduojame valstybę, kuriai tarnaujame, iš esmės tarnaujame skirtingoms valstybėms. Taigi, prašau nelyginti mano ir savo darbo.

– Montalbanai, negi dabar pradėsite vaidinti Don Kichotą? Kiekvienai bendruomenei reikalingi žmonės, plaunantys išvietes. Tačiau tai nereiškia, kad tie, kurie plauna išvietes, nepriklauso bendruomenei.

Montalbanas jautė kylantį pyktį, jautė, kad dar vienas žodis ir jis nebesusivaldys. Ištiesė ranką, prisitraukė lėkštę su ledais ir pradėjo valgyti. Lohengrinas Pera jau suprato, kaip reikia elgtis, ir, Montalbanui pradėjus valgyti ledus, nebeištarė nė žodžio.

– Karima buvo nužudyta, jūs man tai patvirtinate? – paklausė Montalbanas po poros šaukštų.

– Labai gaila, bet taip. Fahridas bijojo, kad...

– Man neįdomu kodėl. Mane domina tik tai, kad ji buvo nužudyta tokio ištikimo valstybės tarno kaip jūs nurodymu. Kaip jūs pavadintumėte šį konkretų atvejį – neutralizavimu ar žmogžudyste?

– Montalbanai, negalima įprastinėmis moralės normomis...

– Pulkininke, aš jus įspėjau, mano akivaizdoje nevartokite žodžio „moralė“.

– Norėjau pasakyti, kad kartais valstybės motyvacija...

– Užteks tiek, – pasakė Montalbanas ir keturiais kąsniais piktai kabindamas šaukšteliu suvalgė visus ledus. Paskui staiga pliaukštelėjo ranka per kaktą.

– Bet kiek dabar valandų?

Pulkininkas pasižiūrėjo į savo rankinį laikrodį, mažą ir prabangų, kuris priminė vaikišką žaisliuką.

– Dabar jau dvi valandos.

– Kodėl gi Facijus vis dar neatvyko? – paklausė Montalbanas apsimesdamas susirūpinęs. Ir pridėjo:

– Privalau paskambinti.

Atsistojo, nuėjo prie telefono aparato, kuris buvo tik už poros metrų, ant jo rašomojo stalo, ir kalbėjo garsiai, kad Lohengrinas Pera girdėtų viską.

– Alio? Facijau? Čia Montalbanas.

Facijus vos galėjo kalbėti, skambutis jį pabudino iš miego.

– Komisare, kas yra?

– Kaip, tu pamiršai apie tą suėmimą?

– Kokį suėmimą? – paklausė apstulbęs Facijus.

– Simonės Filečijos suėmimą.

Simonė Filečija buvo suimtas prieš porą dienų pa-
ties Facijaus. Todėl Facijus viską suprato iš karto.

– Ką man reikia daryti?

– Atvažiuok pas mane, paimsi mane ir važiuosime jo suimti.

– Paimti savo automobilį?

– Ne, geriau mūsiškį.

– Atvykstu tuojau pat.

– Palauk.

Komisaras ranka uždengė mikrofoną ir kreipėsi į pulkininką.

– Kiek mes laiko dar užtruksime?

– Priklauso nuo jūsų, – atsakė Lohengrinas Pera.

– Sakykim, kad atvyksti pas mane po dvidešimties minučių, – pasakė komisaras Facijui, – ne anksčiau. Turiu pabaigti pokalbį su draugu.

Padėjo ragelį, atsisėdo. Pulkininkas nusišypsojo.

– Jei turime tiek mažai laiko, pasakykite man iš karto, kokia yra jūsų kaina. Ir neįsižeiskite dėl pasakymo.

– Kainuoju mažai, labai mažai, – atsakė Montalbanas.

– Klausau.

– Tik du prašymai. Noriu, kad per savaitę būtų surastas Karimos lavonas, tačiau jį, be abejonių, turi būti įmanoma atpažinti.

Smūgis į galvą būtų padaręs Lohengrinui Perai mažesnį įspūdį. Išsižiojo ir susičiaupė, įsikibo rankomis į stalo kraštą, lyg bijotų nukristi nuo kėdės.

– Kodėl? – sugebėjo ištarti vos girdimu balsu.

– Mano reikalas, – pasigirdo griežtas ir lakoniškas atsakymas.

Pulkininkas lingavo galva iš dešinės į kairę ir priešingai, atrodė kaip marionetė.

– Tai neįmanoma.

– Kodėl?

– Nežinome, kur ji buvo... užkasta.

– O kas žino?

– Fahridas.

– Ar Fahridas buvo neutralizuotas? Žinote, tas žodis man patiko.

– Ne, bet jis grįžo į Tunisą.

– Tada tai ne problema. Susisiekite su savo bendrais Tunise.

– Ne, – sausai atsakė nykštukas, – partija baigta. Mums neapsimoka ieškant lavono vėl į ją veltis. Tai neįmanoma. Prašykite, ko tik norite, bet šito mes negalime išpildyti. Be to, nematau prasmės.

– Kantrybės, – pasakė Montalbanas atsistodamas. Šį kartą automatiškai atsistojo ir Lohengrinas Pera. Tačiau jis nebuvo iš tų, kurie lengvai pasiduoda.

– Šiaip įdomumo dėlei, gal galėtumėte man pasakyti, koks jūsų antrasis prašymas?

– Žinoma. Vigatos kvestorius pateikė prašymą siūlydamas mane paaukštinti į kvestoriaus pavaduotojus...

– Nebus jokių sunkumų tą prašymą patenkinti, – pasakė lengviau pasijutęs pulkininkas.

– O jį atmesti?

Montalbanas kuo puikiausiai girdėjo, kaip Lohengrino Peros pasaulis pradėjo aižėti, skilinėti gabalais ir kristi tiesiai ant jo. Komisaras matė, kaip pulkininkas susigūžė lyg norėdamas išvengti netikėto smūgio.

– Jūs esate visiškai išprotėjęs, – sumurmėjo nuoširdžiai apstulbęs pulkininkas.

– Tai supratote tik dabar?

– Klausykite, darykite, ką norite, bet aš negaliu patenkinti jūsų prašymo surasti lavoną. Visiškai.

– Gal pasižiūrime, kaip pavyko vaizdo įrašas? – maloniai paklausė Montalbanas.

– Koks vaizdo įrašas? – paklausė Lohengrinas Pera suakmenėjęs.

Montalbanas nuėjo iki knygų lentynos, pasistiebė ant pirštų galų, paėmė vaizdo kamerą, parodė ją pulkininkui.

– Kristau! – sušuko tas nuversdamas kėdę. Jis prakaitavo.

– Montalbanai, jūsų paties labui, prašau...

Tačiau, būdamas gyvatė, gyvatiškai ir elgėsi. Tuo metu, kai, atrodė, maldavo komisarą nedaryti kvailysčių, jo ranka iš lėto pajudėjo ir siekė mobiliojo telefono. Suvokdamas, kad vienas nieko nepadarys, susiruošė kviesti pastiprinimą. Montalbanas leido jam priartėti per centimetrą prie telefono, tada pašoko. Viena ranka nuskraidino mobilųjį telefoną nuo stalo, kita smarkiai trenkė pulkininkui per veidą. Lohengrinas Pera nuskriejo per visą kambarį, trenkėsi nugara į priešingą sieną, nuslydo ant grindų. Montalbanas lėtai priėjo ir, kaip buvo matęs viename nacistų filme, kulnu sutrynė ant grindų nukritusius pulkininko akinius.

Devyniolika

SAVO PYKTĮ LIEJO ant mobiliojo telefono spardydamas ir daužydamas jį tol, kol šis subyrėjo į dalis.

Likusias detales susmulkino plaktuku, kurį laikė įrankių dėžėje. Tada prisiartino prie pulkininko, kuris vis dar gulėjo ant žemės ir gailiai inkštė. Pamatęs prieš save komisarą užsidengė veidą kumščiais, kaip daro maži vaikai.

– Užteks, pasigailėkite, – maldavo.

Kas per žmogus? Dėl vieno smūgio ir šiek tiek kraujo, pasirodžiusio iš prakirstos lūpos, jis puolė taip žemai? Pagriebė jį už pakarpos, pastatė, pasodino ant kėdės. Drebančia ranka Lohengrinas Pera nusišluostė kraują išsiuvinėta nosinaite, tačiau pamatęs kraują užmerkė akis ir, atrodė, tuoj nualps.

– Kraujas... man kelia... siaubą, – išstenėjo.

– Tavo ar kitų kraujas? – pasiteiravo Montalbanas.

Nuėjo į virtuvę, paėmė pusiau pilną viskio butelį bei stiklinę ir pastatė prieš pulkininką.

– Aš blaivininkas.

Montalbanas dabar, kai jau išsiliejo, jautėsi ramiau.

Jei pulkininkas, mąstė, bandė kam nors skambinti norėdamas pasikviesti pagalbą, jo žmonės, turėję atvykti jam padėti, neabejotinai buvo kažkur netoliese,

pora minučių iki jo namų. Tai buvo tikrasis pavojus. Išgirdo skambant durų skambutį.

– Komisare? Čia Facijus.

Pravėrė duris iki pusės.

– Klausyk, Facijau, turiu pabaigti pokalbį su tuo žmogumi, kur tau sakiau. Pasilik mašinoje, kai man reikės tavęs, pakviesiu. Tačiau būk atsargus, gali būti, kad netoliese sukiojasi žmonės su blogais ketinimais. Sustabdyk visus, kurie artinsis prie namo.

Uždarė duris, grįžo ir atsisėdo šalia Lohengrino Peros, kuris atrodė nugrimzdęs į savo mintis.

– Pabandyk mane suprasti, nes netrukus jau nebesugebėsi suprasti nieko daugiau.

– Ką nori su manimi daryti? – paklausė į jį išgąstingai žiūrėdamas pulkininkas.

– Daugiau jokio kraujo, būk ramus. Aš laikau tave suspaudęs į kumštį, tikiuosi, tu tai supranti. Buvai toks kvailas, kad viską išplepėjai prieš vaizdo kamerą. Jei medžiagą paviešinsiu, kils tarptautinis skandalas dėl nusikalstamumo ir tu galėsi eiti pardavinėti užkandžių kur nors į gatvę. Bet jei sugebėsi rasti Karimos lavoną ir sustabdysi mano paaukštinimą – žiūrėk, abu dalykai man yra vienodai svarbūs – aš tau duodu garbės žodį, kad vaizdo kasetę sunaikinsiu. Tu neturi kito kelio, kaip tik pasitikėti manimi. Ar supratai mane?

Lohengrinas Pera sulinksėjo galva parodydamas sutikimo ženklą ir tuo metu komisaras suvokė, kad nuo stalo dingo peilis. Pulkininkas tikriausiai jį pagriebė, kol jis kalbėjosi su Facijumi.

– Patenkink mano smalsumą, – paprašė Montalbanas. – Ar, tavo manymu, egzistuoja nuodingi kirminai?

Pera pažiūrėjo į jį klausiančiu žvilgsniu.

– Savo paties labui, padėk peilį, kurį laikai pasikišęs po švarku.

Nesakydamas nė žodžio pulkininkas pakluso ir padėjo peilį ant stalo. Montalbanas atkimšo viskio butelį, pripildė stiklinę iki kraštų ir ištiesė Lohengrinui Perai, kuris atsitraukė purtydamas galvą.

– Aš jau jums sakiau, kad esu blaivininkas.

– Gerk.

– Negaliu, patikėkite manimi.

Montalbanas dviem kairės rankos pirštais suspaudęs jo žandikaulį privertė atverti burną.

Facijus išgirdo komisarą jį šaukiant po automobilyje praleistų maždaug trijų ketvirčių valandos, kai jau vos laikėsi nemiegojęs. Įėjo į namus ir iš karto pamatė nykštuką, kuris buvo toks girtas, kad net apsivėmęs. Negalėdamas pastovėti tiesiai ir griuvinėdamas tarp sienos ir kėdės, bandė dainuoti „Dangiškąją Aidą". Ant grindų Facijus pamatė sutrintus akinius ir mobilųjį telefoną; ant stalo stovėjo tuščias viskio butelis, taip pat tuščia stiklinė, gulėjo trys ar keturi popieriaus lapai ir asmens dokumentai.

– Atidžiai manęs paklausyk, Facijau, – pradėjo komisaras, – dabar papasakosiu, kaip viskas buvo, jei tavęs kas nors pradės klausinėti. Vakar naktį, maždaug dvyliktą valandą grįždamas namo kaip tik prie keliuko, sukančio prie mano namo, radau šį poną su

BMW, užstojusį man kelią. Jis buvo visiškai girtas. Aš jį parsivedžiau namo, nes jis negalėjo vairuoti. Kišenėse neturėjo jokių dokumentų, nieko. Po ilgų bandymų kažkaip jį išblaivyti paskambinau tau prašydamas pagalbos.

– Viskas aišku, – atsakė Facijus.

– Dabar padarom taip. Tu jį paimi, sveria jis mažai, ir įgrūdi į jo BMW, sėdi už vairo ir išveži nakvoti į saugomą kamerą. Aš važiuoju tau iš paskos su mūsų automobiliu.

– O kaip jūs paskui grįšite namo?

– Turėsi mane parvežti, turėk kantrybės. Rytoj ryte, kai pamatysi, kad jau išsiblaivė, gali jį paleisti.

Grįžęs namo iš automobilio daiktinės, kur visuomet laikydavo, išsitraukė pistoletą ir užsikišo už diržo. Tada sušlavė akinių bei mobiliojo telefono likučius ir suvyniojo juos į laikraštį. Paėmė kastuvėlį, kurį Mimi buvo padovanojęs Fransua, ir beveik po veranda iškasė dvi gilias duobes. Į vieną įdėjo į laikraštį susuktus daiktus ir ją užkasė, į kitą – suplėšytus dokumentus. Juos užpylė benzinu ir padegė. Kai iš jų liko pelenai, užkasė ir šią duobę. Jau švito. Nuėjo į virtuvę, išsivirė stiprios kavos, išgėrė ją. Tada nusiskuto ir palindo po dušu. Norėjo pasigėrėti įrašu visiškai atsipalaidavęs. Įdėjo mažąją kasetę į didesniąją, kaip jį buvo išmokęs Nikolas, ir įjungė televizorių bei vaizdo grotuvą. Kai porą sekundžių niekas nepasirodė, atsistojo nuo fotelio, patikrino aparatus, buvo įsitikinęs, kad blogai sujungė kokius nors laidus. Tuos dalykus jis nelabai išmanė,

o kompiuterių apskritai baidėsi. Nieko ir šį kartą. Ištraukė didžiąją kasetę, atidarė ją, pasižiūrėjo. Jam pasirodė, kad mažoji kasetė įdėta blogai, pastūmė ją giliau. Vėl viską įdėjo į vaizdo grotuvą. Ekrane visiškai nieko nesimatė. Kas gi čia, šventasis Kristau, buvo ne taip? Ieškantį atsakymo jį aplankė abejonė. Nubėgo prie telefono.

– Klausau? – pasigirdo balsas kitame laido gale, akivaizdžiai dedantis milžiniškas pastangas, kad ištartų kiekvieną garsą.

– Nikolai? Čia Montalbanas.

– Ir kas gi kitas galėtų būti, kad tave kur velniai griebtų.

– Turiu paklausti tavęs vieno dalyko.

– Bet ar tu žinai, po velnių, kelinta dabar valanda?

– Atleisk man, labai prašau. Ar prisimeni vaizdo kamerą, kurią man paskolinai?

– Na ir?

– Kad filmuotų, kurį mygtuką turiu paspausti? Viršutinį ar apatinį?

– Viršutinį, kvaily.

Supainiojo mygtukus.

Vėl nusirengė, užsidėjo plaukmenis, drąsiai įbrido į ledinį vandenį, pradėjo plaukti. Kai visai pavargęs plūduriavo, jam į galvą atėjo mintis, kad galiausiai nieko tokio, jog nepavyko nieko nufilmuoti, svarbu, kad pulkininkas tuo patikėjo ir toliau tikės. Grįžo į krantą, įėjo į namus, krito į lovą visas šlapias, toks, koks buvo, ir iš karto užmigo.

Atsibudo, kai buvo jau po devynių, ir iš karto suvokė, kad negali eiti į komisariatą ir grįžti prie kasdieninio darbo. Nusprendė įspėti Mimi.

– Klausome! Klausome! Kas kalba dabar?

– Katarela, čia Montalbanas.

– Tikrai, esate jūs asmeniškai?

– Aš asmeniškai. Pakviesk man pareigūną Audželą.

– Klausau, Salvai. Kur esi?

– Namie. Klausyk, Mimi, negaliu ateiti į komisariatą.

– Blogai jautiesi?

– Ne. Tik negaliu dirbti nei šiandien, nei rytoj. Man reikia keturių penkių dienų poilsio. Ar mane pakeisi?

– Žinoma.

– Ačiū.

– Palauk, nepadėk ragelio.

– Kas yra?

– Aš susirūpinęs, Salvai. Jau dvi dienas esi keistas. Kas tau darosi? Man jau visokios mintys lenda į galvą.

– Mimi, man tiesiog reikia šiek tiek poilsio. Ir viskas.

– Kur vyksi?

– Kol kas nežinau. Vėliau tau paskambinsiu.

Tačiau numanė puikiausiai, kur vyks. Marineloje susikrovė daiktus per penkias minutes, daugiau laiko sugaišo rinkdamasis, kokias knygas vežtis. Paliko didžiosiomis aiškiomis raidėmis parašytą raštelį

namų tvarkytojai Adelinai įspėdamas ją, kad grįš šią savaitę. Atvyko į Macaros užeigą, kur jį sutiko kaip savo sūnų.

– Kažkada nugirdau, kad jūs nuomojate kambarius.

– Taip, viršuje turime penkis. Tačiau dabar ne sezonas, išnuomotas tik vienas.

Jam parodė kambarį – erdvų, šviesų, su vaizdu į jūrą.

Išsitiesė ant lovos, galvoje buvo tuščia, bet krūtinę net maudė nuo užplūdusios malonios melancholijos. Jau švartavosi prie *country sleep* krantų, kai išgirdo beldžiantis į duris.

– Prašau, neužrakinta.

Ant slenksčio išdygo virėjas. Tai buvo įspūdingos figūros, tamsios odos ir akių keturiasdešimtmetis vyras.

– Ką darote? Nenulipsite? Aš sužinojau, kad atvykote, ir paruošiau jums vieną dalyką, kuris...

Ką jam paruošė virėjas, nesugebėjo išgirsti, nes švelni ir saldi muzika, rojaus muzika, pradėjo skambėti jo ausyse.

Valandą stebėjo, kaip valtis palengva artėjo prie kranto. Joje sėdėjo ritmingai ir gyvai irkluojantis vyriškis. Valtį pasitiko užeigos savininkas, Montalbanas išgirdo, kaip jis šaukia:

– Luiči, grįžo džentelmenas!

Komisaras pamatė, kaip Luičinas, šešiolikmetis užeigos savininko sūnus, įlipa į vandenį ir stumia valtį į krantą, kad keleivis nesušlaptų batų. Džentelmenas, kurio vardo Montalbanas nežinojo, buvo nuo galvos

iki kojų apsirengęs baltai, neišskiriant ir kaklaraiščio. Ant galvos – balta panama su juoda linija.

– Džentelmene, norėsite ko nors? – paklausė jo savininkas.

– Nieko nenoriu.

Tai buvo maždaug šešiasdešimties metų žmogus, išdžiūvęs, nervingas. Po kiek laiko Montalbanas išgirdo jį įeinant į gretimą kambarį.

– Paruošiau jums stalą čia, – pasakė užeigos savininkas, vos pamatęs Montalbaną, nusileidusį vakarienės, ir nuvedė jį į patalpą, kurioje tilpo vos du stalai. Komisaras buvo jam dėkingas, didžioji salė skambėjo nuo triukšmingos kompanijos juoko ir balsų.

– Aš paruošiau stalą dviem, – tęsė užeigos savininkas. – Ar jūs neprieštarausite, jei džentelmenas Pintakuda valgys su jumis?

Tai ne visai jam patiko, nes valgydamas niekuomet nekalbėdavo.

Netrukus šalia jo atsiradęs išdžiūvęs šešiasdešimtmetis nusilenkė.

– Liborijus Pintakuda, bet nesu joks džentelmenas.

– Privalau jus įspėti dėl vieno dalyko, net ir bijodamas pasirodyti nemandagus, – toliau sėsdamasis prie stalo kalbėjo džentelmenas. – Kada kalbu, aš nevalgau, ir, priešingai, valgydamas – nekalbu.

– Sveiki atvykę į klubą, – pasakė Montalbanas lengviau atsidusdamas. Pasta su jūros krabais buvo gracinga lyg aukštos klasės šokėja, tačiau jūros ešerys su šafrano padažu jį nustebino taip, kad beveik atėmė žadą.

– Jūs manote, kad šis stebuklas dar gali kada nors pasikartoti? – paklausė Pintakudos rodydamas į jau tuščią lėkštę. Jie jau baigė valgyti, todėl galėjo vėl kalbėtis.

– Pasikartos, būkite ramus, kaip ir šventojo Dženaro kraujo stebuklas, – atsakė Pintakuda. – Jau daug metų atvykstu čia ir dar niekada nenusivyliau Tanino meistryste.

– Dideliame restorane tokiam virėjui kaip Taninas mokėtų grynu auksu, – ištarė komisaras.

– O taip. Pernai čia lankėsi vienas prancūzas, garsaus paryžietiško restorano savininkas, jis vos ne ant kelių atsiklaupė prieš Taniną prašydamas jį vykti kartu į Paryžių. Tačiau veltui. Taninas atsakė jam, kad čia gimė ir čia turi mirti.

– Tikriausiai kas nors jį išmokė šitaip gaminti, neįmanoma, kad tai būtų gamtos dovana.

– Įsivaizduokit tik, prieš dešimt metų Taninas buvo paprasčiausias niekšelis, vagišius, pardavinėdavo narkotikus. Vos išėjęs iš kalėjimo, vėl ten grįždavo. Tačiau vieną naktį jam pasirodė Dievo Motina.

– Jūs juokaujate?

– Tik paklausykite manęs. Jis pasakoja, kad Dievo Motina paėmė jo rankas į savąsias, pažiūrėjo jam į akis ir pareiškė, kad nuo tos minutės jis taps didžiu virėju.

– Baikite juokus!

– Jūs nežinojote šitos istorijos apie Madoną, tačiau kalbėdamas apie jūros ešerį pavartojote tinkamą žodį – stebuklas. Tačiau matau, kad jūs netikite antgamtiškais dalykais, todėl pakeisiu temą. Ką veikiate šiose apylinkėse, komisare?

Montalbanas pasimetė. Niekam čia nebuvo sakęs, ką dirba.

– Mačiau per televizorių jūsų spaudos konferenciją apie tą moterį, kuri nužudė savo vyrą, – paaiškino Pintakuda.

– Padarykite man paslaugą, niekam nesakykite, kas aš esu.

– Bet čia visi žino, kas jūs esate, komisare. Tačiau, kadangi suprato, jog nenorėtumėte, kad jus atpažintų, apsimeta nepažįstantys.

– O jūs ką gražaus veikiate?

– Buvau filosofijos dėstytojas, jei galima pavadinti gražiu filosofijos dėstymą.

– Taip nėra?

– Tikrai ne. Jaunimas nebeturi kantrybės studijuoti Hėgelio ir Kanto teorijų. Reikėtų filosofiją pakeisti dalyku, pavadintu „Praktinė instrukcija". Galbūt tai turėtų prasmę.

– Kokios praktikos?

– Gyvenimo, garbės suvokimo. Žinote, ką rašė Benedetas Kročė* savo „Atsiminimuose"? Rašė, kad jo patirtis išmokė jį laikyti gyvenimą rimtu dalyku, problema, kurią reikia išspręsti. Atrodo, tai akivaizdu, tiesa? Tačiau taip nėra. Reikėtų jaunimui paaiškinti filosofiškai, ką reiškia, pavyzdžiui, tai, kad jie šeštadienio vakarais laksto automobiliais lyg norėdami užsimušti. Taip pat paaiškinti, vėl filosofiškai, kaip būtų galima šito išvengti. Bet mes dar turėsime laiko apie tai pakalbėti. Man sakė, kad pasiliksite čia porą dienų.

* Benedetto Croce (1866–1952) – žymus Italijos filosofas. (Vert. past.)

– Taip. Jūs gyvenate vienas?

– Tas penkiolika dienų, kurias praleidžiu čia – visiškai vienas. Tačiau Trapanyje gyvenu dideliame name su savo žmona, keturiomis dukterimis, visomis ištekėjusiomis, ir aštuoniais anūkais, kurie, kai nebūna mokykloje, leidžia su manimi visą dieną. Mažiausiai vieną kartą per tris mėnesius aš pabėgu čia, nepalieku nei adreso, nei telefono numerio. Aš čia išsigryninu, pabūnu vienas, šita vieta man kaip klinika, kurioje išsivalau nuo jausmų pertekliaus. Jūs žaidžiate šachmatais?

Kitą dieną po pietų gulint ant lovos ir skaitant gal dvidešimtą kartą Šiašios* „Patarimą iš Egipto" jam šovė į galvą mintis, kad pamiršo įspėti Valentę apie savo susitarimą su pulkininku. Jei jo kolega iš Macaros nesustabdys visų veiksmų, susijusių su šia byla, jam gali geruoju nesibaigti. Nulipo į pirmąjį aukštą, kur buvo telefono aparatas.

– Valente? Čia Montalbanas.

– Salvai, kur prasmegai? Skambinau tau į komisariatą ir man atsakė, kad nežino, kur tu esi.

– Kodėl manęs ieškojai? Yra naujienų?

– Taip. Šį rytą man paskambino kvestorius pranešti, kad netikėtai mano prašymas dėl perkėlimo buvo patenkintas. Mane siunčia į Sestrį.

Džulija, Valentės žmona, buvo kilusi iš Sestrio ir ten gyveno jos tėvai. Iki šiol kiekvieną kartą, kai Valentė prašydavosi perkeliamas į Ligūriją, jam atsakydavo neigiamai.

* Leonardo Sciascia (1921–1989) – iš Sicilijos kilęs italų rašytojas, žurnalistas, politikos veikėjas. (Vert. past.)

– Argi nesakiau tau, kad iš šio tyrimo bus naudos? – priminė jam Montalbanas.

– Tu manai, kad?..

– Žinoma. Tave pašalina kuo toliau, darydami tai taip, kad negalėtum protestuoti. Kaip tik priešingai. Kada turi išvykti?

– Kaip įmanoma skubiau.

– Matai? Atvyksiu su tavimi atsisveikinti prieš tau išvykstant.

Lohengrinas Pera ir jo bendrininkai pradėjo veikti ilgai nedelsdami. Jam dar reikėjo suprasti – tai geras ar blogas ženklas. Norėjo patikrinti. Jei jie siekia pabaigti partiją, neabejotinai bus davę signalą ir jam. Italų biurokratinė sistema, paprastai nežmoniškai lėta, pradėdavo veikti žaibiškai, kai reikėdavo apgauti piliečius, – žinodamas šią neabejotiną tiesą paskambino kvestoriui.

– Montalbanai! Šventasis Dieve, kur jūs prasmegote?

– Atleiskite, kad jums nepranešiau, pasiėmiau porą laisvų dienų.

– Suprantu. Ar nuvykote aplankyti...

– Ne. Manęs ieškojote? Jums manęs reikia?

– Taip, ieškojau jūsų, tačiau man nieko iš jūsų nereikia. Pailsėkite. Ar pamenate, kad kalbėjome, jog siūlysiu jus paaukštinti.

– Žinoma, pamenu.

– Taigi šį rytą man paskambino komandoras Ragūza iš ministerijos. Jis geras mano draugas. Jis man pranešė, kad jūsų paaukštinimui... noriu pasakyti, atrodo, iškilo kažkokios kliūtys, nežinau kokio pobūdžio.

Ragūza nenorėjo arba negalėjo man apie tai pasakoti. Jis man davė suprasti, kad bet koks atkaklumas būtų nereikalingas ar netgi kenksmingas. Aš, patikėkite manimi, esu nusivylęs ir įsižeidęs.

– O aš – ne.

– Puikiai žinau! Jūs kaip tik džiaugiatės tuo, ar ne taip?

– Dvigubai džiaugiuosi, pone kvestoriau.

– Dvigubai?

– Vėliau jums apie tai papasakosiu.

Jis nusiramino. Reikalai judėjo teisinga linkme.

Kitą rytą Liborijus Pintakuda laikydamas rankoje garuojantį kavos puodelį pažadino jį, kai už lango dar buvo tamsu.

– Lauksiu jūsų valtyje.

Jis buvo pakvietęs komisarą pusdienį pažvejoti ir šis sutiko. Įlindo į džinsus ir marškinius su ilgomis rankovėmis, – valtyje šalia kostiumuoto pono būtų keistai jautęsis tik su maudymosi kelnaitėmis.

Žvejyba, pasirodo, dėstytojui buvo tas pats, kas valgymas: visą tą laiką beveik neatvėrė burnos, tik retkarčiais prapliupdavo keikti nekimbančias žuvis.

Apie devintą valandą ryto, saulei jau pakilus, Montalbanas nebeišlaikė.

– Mano tėvas netrukus mirs.

– Užuojauta, – atsakė dėstytojas, neatitraukdamas akių nuo plūdės.

Komisarui tas žodis pasirodė netinkamas, ne į temą.

– Jis dar nemirė, merdėja, – patikslino.

– Nėra jokio skirtumo. Jūsų tėvas jums mirė būtent tuo metu, kai sužinojote, kad merdėja. Visa kita, kaip sakoma, tik formalumas, susijęs su kūnu. Nieko daugiau. Gyvena su jumis?

– Ne, kitame mieste.

– Vienas?

– Taip. Aš neturiu drąsos nuvykti jo aplankyti ir matyti, kaip jis išeina. Neištverčiau to. Niekada neturėsiu jėgų įžengti į ligoninę, kurioje jis guli.

Senukas nieko neatsakė, tik vėl uždėjo masalą, nes senąjį žuvys buvo suėdusios su didžiausiu dėkingumu. Tada prabilo.

– Taip susiklostė aplinkybės, kad aš sekiau jūsų tyrimą, tą vadinamąjį „Terakotinį šunį“. Tą kartą jūs apleidote bylą dėl prekybos ginklais ir puolėte tirti penkiasdešimties metų senumo žmogžudystę, kurios išaiškinimas nebūtų turėjęs jokių praktinių padarinių. Ar galite paaiškinti, kodėl taip pasielgėte?

– Iš smalsumo, – pasakė Montalbanas.

– Ne, brangusis. Tai buvo labai subtilus ir protingas būdas tęsti nemalonią profesinę veiklą, tačiau išvengiant kasdienybės. Akivaizdu, kad kartais ta kasdienybė pradeda jus pernelyg slėgti. Ir tada jūs pabėgate. Kaip darau ir aš pasislėpdamas čia. Tačiau vos grįžęs namo prarandu pusę tos naudos. Tai, kad jūsų tėvas miršta, yra realus faktas, bet jūs atsisakote tai pripažinti. Elgiatės kaip vaikai, kurie užmerkę akis mano, kad anuliavo pasaulį.

Dėstytojas Pintakuda pasižiūrėjo tiesiai į komisarą.

– Kada jūs pagaliau suaugsite, Montalbanai?

Dvidešimt

LIPDAMAS LAIPTAIS ŽEMYN vakarieniauti, nusprendė, kad kitą rytą grįš į Vigatą, buvo išvykęs jau penkios dienos. Luičinas paruošė stalą toje pačioje salėje kaip visada, Pintakuda jau sėdėjo savo vietoje ir jo laukė.

– Rytoj išvykstu, – pranešė Montalbanas.

– Aš – ne, man reikia dar savaitės detoksikacijos.

Luičinas atnešė pirmąjį patiekalą, todėl jų burnos kurį laiką tarnavo vien valgymui. Atnešė antrąjį patiekalą – ir tai buvo staigmena.

– Kukuliai! – sušuko nusivylęs dėstytojas. – Kukuliai duodami tik šunims!

Komisaras nenusivylė, nes iš lėkštės sklindantis kvapas buvo turtingas ir tirštas.

– O Taninas kur, serga? – paklausė sunerimęs Pintakuda.

– Ne, pone, jis virtuvėje, – atsakė Luičinas.

Tik tada dėstytojas šakute atgnybo kukulį ir įsidėjo kąsnį į burną. Montalbanas to judesio dar nebuvo atlikęs. Pintakuda kramtė lėtai, užmerkė akis, sudejavo.

– Jei kas nors tai suvalgytų mirties patale, sutiktų keliauti pragaran, – pasakė tyliai.

Komisaras įsidėjo į burną kukulio kąsnį ir liežuviu bei gomuriu pradėjo mokslinę analizę, kuri nepalyginamai lenkė Jakomucio darbą. Taigi: žuvis, nebuvo

dėl to abejonės, svogūnas, aštrusis pipiras, plaktas kiaušinis, druska, pipirai, džiūvėsėliai. Tačiau jo sąrašui trūko dar dviejų komponentų, kurių skonis slėpėsi po sviestu, kuriame kukuliai buvo kepti. Antruoju kąsniu sugebėjo išskirti tai, ko neatpažino pirmuoju – kuminas ir kalendra.

– *Kofta!* – sušuko apstulbęs.

– Ką pasakėte? – paklausė Pintakuda.

– Valgome tobulai pagamintą indišką patiekalą.

– Man tas pats, iš kur šis patiekalas, – atsakė dėstytojas. – Žinau tiek, kad tai svajonė. Ir prašau man nebesakyti nė žodžio iki vakarienės pabaigos.

Pintakuda liepė nurinkti stalą ir pasiūlė jau įprastine tapusią šachmatų partiją, kurią paprastai Montalbanas pralaimėdavo.

– Atleiskite, bet pirma norėčiau atsisveikinti su Taninu.

– Aš jus palydėsiu.

Virėjas pasipiktinęs rėkė ant savo padėjėjo, kad šis blogai išplovė keptuves.

– Kiekvieną dieną ant jų lieka vis kitas skonis ir galiausiai klientai nebesupras, ką valgo, jei ir toliau taip bus, – paaiškino jis lankytojams.

– Klausykite, – pasiteiravo Montalbanas, – ar tiesa, kad jūs niekada nebuvote išvykęs iš Sicilijos?

Matyt, netyčia klausdamas nutaisė balsą lyg tardydamas, nes Taninui pasirodė, kad jis grįžo į tuos laikus, kai dar buvo nusikaltėlis.

– Niekada, prisiekiu jums, komisare! Aš turiu liudininkų!

Vadinasi, šito patiekalo negalėjo išmokti gaminti kokiame nors užsienio restorane.

– Ar kada nors bendravote su indų* tautybės žmonėmis?

– Tais, kuriuos rodo kino filmuose? Raudonodžiais?

– Tiek to, – pasakė Montalbanas. Ir atsisveikino su nustebusiu virėju apkabindamas jį.

Per tas penkias dienas, kai jo nebuvo, atraportavo Facijus, neatsitiko nieko svarbaus. Karmelas Arnonė, tas, kuris turi savo tabako parduotuvę šalia stoties, paleido keturis šūvius į Andželą Kanidzarą, prekiaujantį moterišku trikotažu. Mimi Audželas pasirodė vietoje laiku ir drąsiai, puolęs prie šovusiojo, jį nuginklavo.

– Vadinasi, – pakomentavo Montalbanas, – Kanidzaras atsipirko lengvu išgąsčiu.

Visa apylinkė žinojo, kad Karmelas Arnonė ginklu naudotis nemokėjo, nebūtų sugebėjęs sužeisti netgi karvės iš dešimties centimetrų nuotolio.

– O ne.

– Jis pataikė? – paklausė apstulbęs Montalbanas.

Teisybę pasakius, toliau pasakojo Facijus, ir šį kartą nepataikė. Tačiau kulka atsimušusi į stulpą grįžo atgal ir įstrigo tarp Kanidzaro menčių. Žaizda nebaisi, bet pradėjo sklisti kalbos, kad Karmelas Arnonė niekšingai šovė į Andželą Kanidzarą iš nugaros. Pastarojo brolis, Paskvalinas, turintis ankštinių verslą,

* Žodžių žaismas: itališkai „indas“ – *indiano*, „indėnas“ – *indiano*. (Vert. past.)

apsiginklavo ir sutikęs Karmelą Arnonę šovė į jį, tačiau du kartus susipainiojo: pasirinko ne tą žmogų ir taikinį. Karmelo brolį Filipą, daržovių pardavėją, palaikė Karmelu, jį suklaidino brolių panašumas. O dėl taikinio, tai pirmoji kulka nuskriejo nežinia kur, o antroji sužeidė verslininko iš Kanikato, atvykusio į Vigatą verslo reikalais, mažąjį kairiosios rankos pirštą. Tada pistoletas užsikirto, kitaip Paskvalinas Arnonė šaudydamas būtų sužeidęs neaišku kiek niekuo dėtų praeivių. Be to, per tą laiką buvo įvykdyti du apiplėšimai, sudeginti trys automobiliai, keturios vagystės. Įprastinė rutina.

Kažkas pabeldė ir įėjo Tortorela stumdamas duris koja, nes rankose laikė kokius tris kilogramus dokumentų.

– Gal pasinaudosime ta proga, kad jūs čia.

– Tortorela, kalbi taip, lyg manęs nebūtų buvę šimtą metų!

Jis niekada nepasirašinėdavo dokumento pirma jo neperskaitęs, todėl atėjus pietų laikui buvo sutvarkęs tik šiek tiek daugiau negu kilogramą dokumentų. Jautė maudžiant skrandį, bet nusprendė neiti į „San Calogero“ užeigą, nenorėjo taip greitai išduoti virėjo Tanino, kurį įkvėpė pati Dievo Motina, atminimo. Reikėjo, kad išdavystė būtų bent iš dalies pateisinama abstinencija.

Pasirašinėjo dokumentus iki šeštos vakaro, kol jam pradėjo skaudėti ne tik pirštus, bet ir ranką.

Grįžo namo jausdamas didžiulę tuštumą skrandyje – toks buvo išbadėjęs. Kaip dabar turėtų elgtis?

Atverti orkaitę bei šaldytuvą ir patikrinti, ką jam paruošė Adelina? Pamąstė, kad jei perėjimą nuo vieno restorano prie kito techniškai galima vadinti išdavyste, tai perėjimo nuo Tanino prie Adelinos maisto tokiu laikyti negalima, kaip tik priešingai, šį sugrįžimą būtų galima lyginti su sūnaus grįžimu į šeimą po paauglystės priešiškumo. Orkaitė buvo tuščia, šaldytuve gulėjo apie dešimt alyvuogių, trys sardinės, šiek tiek Lampedūzos tuno stikliniame indelyje. Į popierių suvyniota duona pūpsojo ant virtuvinio stalo, šalia tvarkytojos raštelis.

Jūs man nepasakėte, kada sugrįšite, o aš gaminu ir gaminu, tada turiu išmesti į šiukšlyną visas Dievo dovanas. Todėl daugiau nieko nebegaminsiu.

Žinoma, ji buvo nepatenkinta, kad maistą reikia išmesti, tačiau dar labiau įsižeidusi, jog jai nepasakė, kur išvyksta („Žinau, kad esu tarnaitė, bet man nepatinka, kai jūs elgiatės su manimi kaip su tarnaite“).

Nenoromis suvalgė porą alyvuogių su duona užsigerdamas savo tėvo pagamintu vynu. Įjungė televizorių, per „Retelibera“ rodė žinias.

Nikolas Dzitas baigė komentuoti Felos miesto valdybos nario areštą dėl valstybės turto grobstymo ir kyšininkavimo. Tada perėjo prie kronikos. Somatino miesto apskrityje tarp Kaltanisetos ir Enos gyvenviečių rastas gana apiręs moters lavonas.

Montalbanas kaip įgeltas pašoko nuo fotelio.

Moteris buvo pasmaugta, įkišta į plastikinį maišą ir įmesta į gilų, beveik išdžiūvusį šulinį. Šalia jos gulėjo nedidelis lagaminas, kuriame rasta aukos tapatybės kortelė – Karima Musa, trisdešimt ketverių metų, gimusi Tunise, prieš kelerius metus atsikrausčiusi į Vigatą.

Ekrane pasirodė Karimos ir Fransua nuotrauka, ta pati, kurią komisaras buvo davęs Nikolui.

Ar „Retelibera" žiūrovai pamena, kad buvo paskelbta dingusios moters paieška? Apie berniuką, jos sūnų, iki šiol nėra jokių žinių. Komisaro Diliberto, kuris buvo atsakingas už šį tyrimą, nuomone, tunisietę nužudė nežinomas jos globėjas. Tačiau, komisaro manymu, šioje istorijoje liko dar daug tamsių dėmių.

Montalbanas atsiduso, išjungė televizorių, nusišypsojo. Lohengrinas Pera ištesėjo duotą žodį. Atsistojo, pavaikščiojo, vėl atsisėdo ir tuojau pat užmigo fotelyje. Gyvulio miegu, visai be sapnų.

Kitą rytą iš komisariato paskambino kvestoriui prašydamasis vakarienės. Tada paskambino į Somatino komisariatą.

– Dilibertai? Čia Montalbanas. Skambinu iš Vigatos.

– Sveikas, kolega. Klausau tavęs.

– Skambinu dėl tos moters, kurią radote šulinyje.

– Karima Musa.

– Taip. Ar nėra abejonių dėl tapatybės?

– Nė menkiausio šešėlio. Lagaminėlyje tarp kitų daiktų buvo ir banko kortelė, išduota Montelūzos banko „Agrikola".

– Atleisk, kad tave pertraukiu. Tačiau, matai, bet kas gali įdėti...

– Leisk, pabaigsiu. Prieš trejus metus ši moteris buvo papuolusi į avariją ir Montelūzos ligoninėje jai siuvant žaizdą liko dvylikos adatos dūrių žymės. Atitinka. Siūlė matosi nepaisant įsibėgėjusio lavono irimo proceso.

– Klausyk, Dilibertai, aš grįžau į Vigatą tik šį rytą, po poros dienų atostogų. Neturiu jokios informacijos, apie surastą kūną sužinojau iš vietinės televizijos. Ten buvo sakoma, kad turi kažkokių abejonių.

– Taip, bet jos nesusijusios su tapatybės nustatymu. Esu įsitikinęs, kad ta moteris buvo nužudyta kitur ir užkasta kitoje vietoje, ne ten, kur mes ją radome, apie jos buvimo vietą pranešė anoniminis telefono skambutis. Aš klausiu savęs: kodėl jie perkėlė lavoną. Kam tai buvo būtina?

– Kodėl esi toks tikras?

– Matai, Karimos lagaminėlis yra pagamintas iš organinės medžiagos, todėl jis suiro. Norėdami perkelti kūną ir nunešti lagaminą iki šulinio, apvyniojo šį laikraščiu.

– Na ir?

– Tai trijų dienų senumo laikraštis. Tuo tarpu moteris buvo nužudyta mažiausiai prieš dešimt dienų. Teismo medikas galėtų duoti ranką dėl to nukirsti. Taigi, aš stengiuosi suprasti perkėlimo priežastį. Ir man nešauna į galvą jokia mintis, negaliu to suvokti.

Montalbanas nutuokė tokio elgesio priežastį, tačiau negalėjo pasidalyti savo mintimis su kolega. Bet tie kvailiai iš saugumo tarnybų – nė vieno dalyko

negali atlikti tinkamai! Kaip tą kartą, kai norėdami parodyti visiems, jog tam tikrą dieną Libijos lėktuvas nukrito Siloje, surengė ugnies ir sprogimų lydimą spektaklį. Tačiau vėliau, skrodimo metu, paaiškėjo, kad lėktuvo pilotas buvo miręs prieš penkiolika dienų per nelaimingą atsitikimą. Skraidantis lavonas.

Po gana kuklios, bet įspūdingos vakarienės Montalbanas ir jo vadovas pasitraukė į darbo kambarį. Kvestoriaus žmona, savo ruožtu, atsisėdo pailsėti prieš televizorių.

Montalbano pasakojimas buvo ilgas, su visomis smulkmenomis, jis nenuslėpė netgi fakto, jog iš įtūžio sutrypė Lohengrino Peros akinius. Tam tikru metu pokalbis virto išpažintimi. Tačiau viršininkas jam nuodėmes atleido ne tuojau pat. Jis buvo neabejotinai pasipiktinęs, kad pavaldinys jam neleido dalyvauti žaidime.

– Montalbanai, pykstu ant jūsų. Atėmėte iš manęs galimybę šiek tiek pasilinksminti prieš pasitraukiant ilsėtis.

Livija, brangioji mano, šis laiškas nustebins tave dėl mažiausiai dviejų priežasčių. Pirmoji priežastis – pats laiškas – kad aš jį parašiau ir išsiunčiau. Neparašytų laiškų esu išsiuntęs tau daugybę, beveik kasdien po vieną. Aš susivokiau, kad per visus šiuos metus retkarčiais tau atsiųsdavau nebent atvirukus su „biurokratiniais komisaro“ linkėjimais, kaip tu pati juos vadini.

Antroji priežastis, dėl kurios laiškas tave nustebins, tikiuosi, džiaugsmingai, yra jo turinys.

Nuo tada, kai išvykai lygiai prieš penkiasdešimt penkias dienas (kaip matai, aš tai prisimenu), atsitiko daug dalykų, kai kurie iš jų su mumis susiję tiesiogiai.

Tu vieną kartą esi prikišusi man polinkį elgtis taip, lyg būčiau Dievas, tai yra kad aš menkais ar didesniais nutylėjimais, o kartais net ir ne tokiomis nekaltomis falsifikacijomis siekiu pakeisti gyvenimo tėkmę (kitų žmonių). Galbūt tu teisi, bet ar nemanai, kad tai yra profesijos, kuriai atstovauju, dalis?

Šiaip ar taip, atskleidžiu tau iš karto, kad ir šįsyk kalbėsiu apie savo įsikišimą, tačiau ne į kitų reikalus, bet tokį, kuris pakeis mūsų pačių gyvenimus. Visų pirma noriu papasakoti tau apie Fransua.

Nei tu, nei aš šio vardo neištarėme po paskutinės tavo nakties Marineloje, kai mane apkaltinai, jog aš nesuprantu, kad tas vaikas galėtų tapti mudviejų sūnumi, kurio niekada neturėjome. Labiausiai tave žeidė tai, kokiu būdu atskyriau vaiką nuo tavęs. Tačiau, suprask, buvau išsigandęs, ir tam buvo pagrindo. Jis buvo tapęs pavojingu liudininku, bijojau, kad sieks jį pašalinti („neutralizuoti", kaip jie eufemistiškai sako).

To vardo vengimas apsunkino mūsų pokalbius telefonu, mes stengdavomės juos kuo greičiau baigti ir kalbėdavome, lyg vienas kito nemylėtume. Šiandien noriu prisipažinti, kad

nors kurį laiką tau nekalbėdavau apie Fransua ir galbūt susidarė įspūdis, kad aš jį pamiršau, elgiausi taip tik nenorėdamas suteikti tau klaidingų iliuzijų. Tačiau dabar tau rašau apie tai, vadinasi, mano baimė nebeturi priežasties.

Ar pameni tą rytą Marineloje, kai Fransua pabėgo norėdamas surasti savo motiną? Tai štai, man su juo grįžtant namo, jis pasakė, kad nenori pakliūti į vaikų namus. Aš jam atsakiau, kad to niekada nebus. Daviau jam žodį ir mes paspaudėme vienas kitam rankas. Aš įsipareigojau ir visomis jėgomis siekiau tai įgyvendinti.

Per tas penkiasdešimt penkias dienas Mimi Audželas mano prašomas skambindavo tris kartus per savaitę savo seseriai, kad sužinotų, kaip laikosi berniukas. Aš visuomet gaudavau raminamus atsakymus. Užvakar, kaip visada lydimas Mimi, nuvykau jo aplankyti (beje, turėtum parašyti laišką Mimi ir padėkoti už besąlygišką draugystę). Aš porą minučių stebėjau, kaip Fransua žaidė su Audželo sūnėnu, kuriam tiek pat metų kaip ir jam, – jis buvo linksmas, nerūpestingas. Tačiau vos tik pamatė mane, tuojau pat pažino, ir jo veido išraiška pasikeitė, jis tarsi paniuro. Vaikų atsiminimai trūkinėjantys kaip ir senų žmonių, neabejotinai jis prisiminė savo motiną. Jis mane stipriai apkabino ir tada, žiūrėdamas į mane blizgančiomis akimis, bet neverkdamas – nemanau, kad tas vaikas greitai pravirksta – manęs nepaklausė to, ko aš bijojau, tai yra ar ką nors žinau apie Karimą. Tačiau tyliu balsu pasakė:

– Nuvežk mane pas Liviją.

Ne pas jo motiną, pas tave. Tikriausiai jis yra įsitikinęs, kad savo motinos daugiau nebepamatys. Labai gaila, tačiau tai yra tiesa.

Tu žinai, kad jau iš pat pradžių, turėdamas liūdnos patirties, aš buvau įsitikinęs, kad Karima buvo nužudyta. Kad padaryčiau tai, ką planavau, privalėjau atlikti rizikingą veiksmą, kuris privertė žmogžudystės bendrininkus išeiti į viešumą. Kitas žingsnis buvo priversti juos surasti moters kūną taip, kad jį būtų galima atpažinti. Man pasisekė. Ir taip aš galėjau pradėti „oficialiai" tvarkyti Fransua, kuris jau pripažintas netekusiu motinos, reikalus. Didelę pagalbą man suteikė kvestorius, kuris šiam reikalui pasitelkė visas savo pažintis. Jei Karimos kūnas nebūtų buvęs surastas, mano žingsniai būtų stabdomi begalinės biurokratinės painiavos, dėl jos šios problemos sprendimas nusitęstų ilgus metus.

Suprantu, kad rašau tau per ilgą laišką, todėl pakeisiu stilių.

Fransua padėtis pagal mūsų ir Tuniso įstatymus yra paradoksali. Tai našlaitis, kuris neegzistuoja, nes jo gimimo faktas nebuvo užregistruotas nei Sicilijoje, nei Tunise.

Montelūzos teisėjas, tvarkantis šį reikalą, sugebėjo tam tikrą laiką, kol bus tvarkomi teisiniai reikalai, šiek tiek stabilizuoti Fransua padėtį, laikinai patikėdamas jo globą Mimi seseriai.

Tas pats teisėjas mane informavo, kad Italijoje teoriškai netekėjusiai moteriai įmanoma

įsivaikinti vaiką, bet, kaip jis pastebėjo, realybėje tai tik tušti plepalai. Ir papasakojo man vienos aktorės situaciją, kuri jau ilgus metus siekia tai padaryti ir dabar yra tiesiog susipainiojusi įvairiuose teismo sprendimuose, nurodymuose, sąlygose, kurios prieštarauja viena kitai.

Teisėjo manymu, labiausiai šį reikalą pagreitintų mūsų santuoka.

Taigi, ruošk dokumentus.

Apkabinu tave ir bučiuoju. Salvas

P. S. Vienas Vigatos notaras, mano draugas, bus atsakingas už pusę milijardo lirų, kurie atiteks Fransua, kai jis sulauks pilnametystės. Manau, teisinga, kad „mūsų" sūnus oficialiai gims tą dieną, kai įžengs į mūsų namus, tačiau taip pat teisinga, kad gyvenime jam padės toji, kuri buvo jo tikroji motina ir kuriai priklausė šie pinigai.

Jūsų tėvas prie mirties. Jei norite pamatyti jį dar gyvą, negaiškite laiko.

Prestifilipas Arkandželas

Šių žodžių laukė, tačiau kai juos perskaitė, grįžo skausmas. Bukas, kaip ir tada, kai tik sužinojo tėvo padėtį, ir jį apėmė siaubas dėl to, kas buvo jo pareiga – lenktis prie lovos, bučiuoti tėvo kaktą, jausti jo mirtimi atsiduodantį sausą alsavimą, žiūrėti jam į akis, kalbėti užuojautos žodžius. Ar jis tai ištvertų? Pilamas šalto prakaito mąstė, kad šis išbandymas yra

neišvengiamas, jei jis tikrai privalo subręsti, kaip jam kalbėjo profesorius Pintakuda.

– Išmokysiu Fransua nebijoti mano mirties, – pagalvojo. Ir dėl tos minties, ir dėl to, kad apskritai galėjo apie tai pagalvoti, jį apėmė laikinas giedrumas.

Prie įvažiavimo į Valmontaną, išlaukus keturias valandas kelių spūstyse, stovėjo ženklas, nurodantis kryptį į Portičelio kliniką.

Pastatė automobilį mokamoje stovėjimo aikštelėje, išlipo. Jautė plakant širdį tiesiog po Adomo obuoliu.

– Mano pavardė Montalbanas. Noriu pamatyti savo tėvą, kuris gydomas čia.

Žmogus, sėdintis prie stalo, sekundę pažiūrėjo į jį, tada parodė jam laukiamąjį.

– Atsisėskite. Pakviesiu profesorių Brankatą.

Atsisėdo į fotelį, paėmė vieną iš žurnalų, gulėjusių ant staliuko. Padėjo iš karto atgal, jo rankos taip prakaitavo, kad viršelis sudrėko.

Įėjo profesorius, be galo rimtas penkiasdešimtmetis baltais marškiniais. Ištiesė jam ranką.

– Ponas Montalbanas? Man labai gaila, kad turiu jums pranešti, jog jūsų tėvas mirė ramybėje prieš dvi valandas.

– Ačiū, – atsakė Montalbanas.

Profesorius pažvelgė į jį šiek tiek nustebęs. Tačiau komisaras dėkojo ne jam.

Autoriaus žodis

VIENAS KRITIKAS, recenzuodamas mano „Terakotinį šunį“, rašė, kad Vigata, geografiškai neegzistuojanti vietovė, kurioje vyksta visas mano romanų veiksmas, yra „išgalvotas, tačiau pats tikriausias tipiškos Sicilijos centras“.

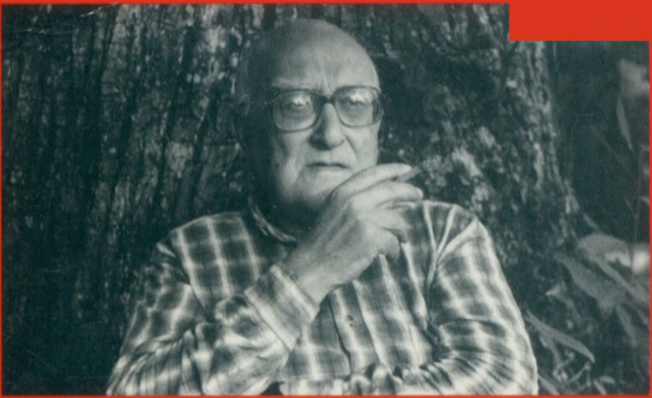
Cituoju šiuos žodžius iš karto primindamas, kad visi vardai, vietovės, situacijos šioje knygoje yra *išgalvoti,* vadovaujantis sveiku protu. Išgalvotas netgi automobilio numeris.

Jei atsitiko taip, kad vaizduotė sutapo su tikrove, mano įsitikinimu, kaltė turėtų būti verčiama tikrovei.

Romanas dedikuojamas Flemui – jam patikdavo tokios istorijos.

UAB „Baltų lankų" leidyba
Kęstučio g. 10, LT-08116 Vilnius
leidykla@baltoslankos.lt
www.baltoslankos.lt

Spausdino spaustuvė
PRINT IT
Gamyklos g. 27, LT-96155 Gargždai
info@print-it.eu
Tiražas 3 000 egz.

Dėl dviejų žmogžudysčių – žvejybos laive nušauto tunisiečio ir daugiaaukščio namo lifte nužudyto senyvo vyro, atrodo, reikia pradėti atskirus tyrimus. Tačiau jas netikėtai susieja trečias nusikaltimas – moksleivių užkandžių vagystė, žiniasklaidoje sulaukusi vien pajuokos. Komisarui Montalbanui šis įvykis tampa ta trūkstama dėlionės detale, kuri į vientisą paveikslą sujungia žmogaus aistrų ir slaptųjų tarnybų dangstomą tiesą. Užkandžių vagis įsibraus ir į asmeninį komisaro gyvenimą. Bet ne tam, kad pasikėsintų į Montalbano pomėgį skaniai užkąsti...

Garsaus italų rašytojo **Andrea Camilleri** (Andrea Kamiljeri, gim. 1925) sicilietiškas detektyvas *Užkandžių vagis* patraukia neskubria pasakojimo tėkme, subtiliu humoru, Italijos gyvenimo spalvomis ir, žinoma, italų virtuvės skanėstais, kuriems negali atsispirti komisaras Montalbanas, skaitytojams jau pažįstamas iš romanų *Terakotinis šuo* („Baltos lankos“, 2008) ir *Vandens forma* („Baltos lankos“, 2001).